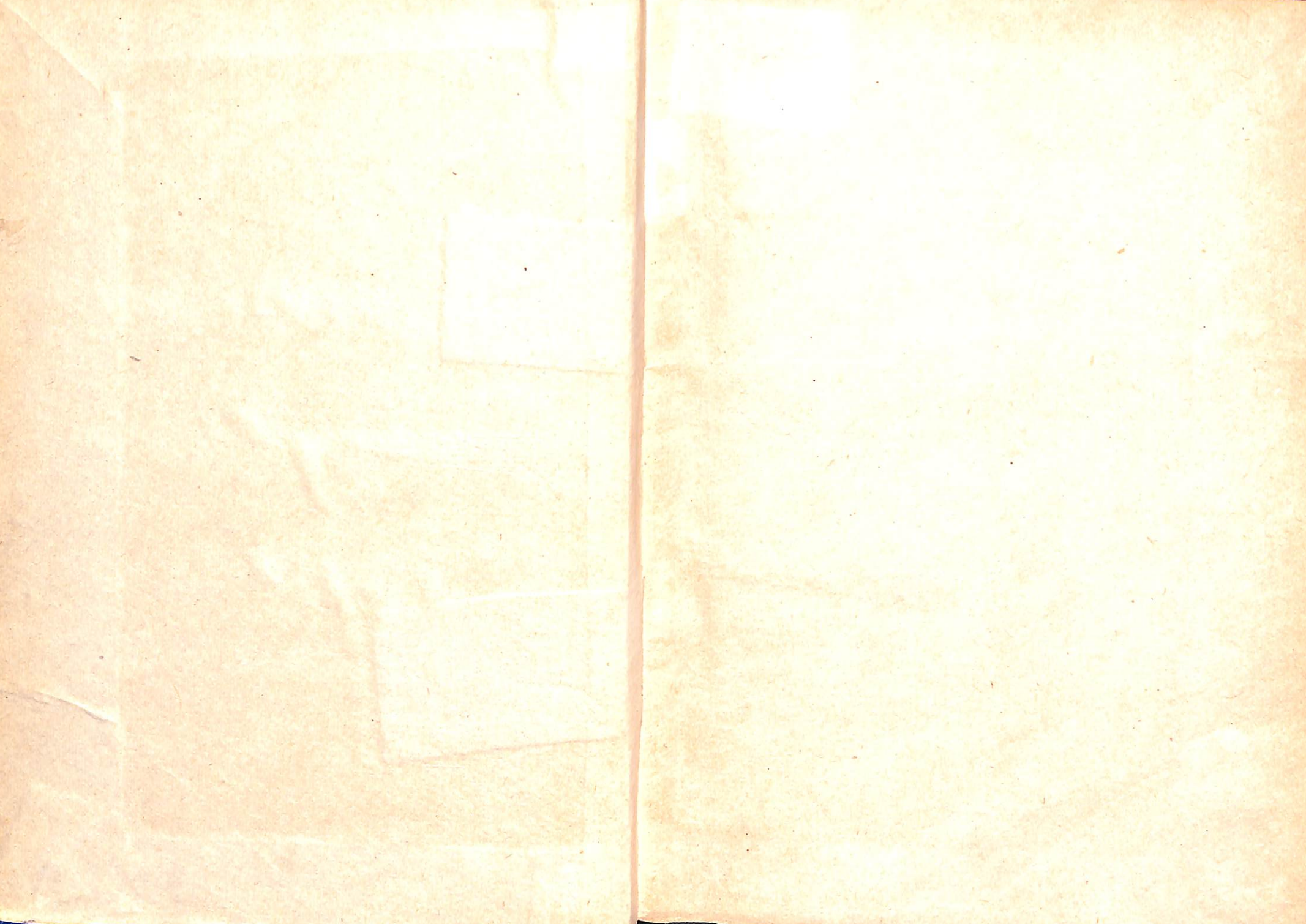

6188

84

L-88

19 NOV 2010

11689

413

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ “ԼՈՅՍ”

թիւ 4

ՓԻԷՌ ԼՈՒԻՍ

ԱՓՐՈԴԻՏԷ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Յ. ԳԷՐԻՇԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Պրիպր. Մ. Զովկինսկի

1925

20 APR 2006

84

ՓԻԷՌ ԼՈՒԻՍ

5-88

ԱՓՐՈԴԻՏԷ

ԹԱՐԳՄԱՆՆՑ Ե. ՔԷՇԻՇՆԱՆ

Ե. ՊՈՒԼԻՍ

Պրիպր. Վ. Յոհաննիսյան

1925

11689

ԳԼՈՒԽ Ա.

I

Ք Ր Յ Ս Ե Ս

Արմուկներուն թեթեւօրէն յենով կուրծքի վրայ պառկած էր ան. սրունքները բացած և այտը ափին մէջ, ոսկիէ երկար գնդասեղով մը. կանաչ վուշէ բարձ մը կը ծակծկէր փոքրիկ համաչափ կէտերով:

Կէս օրը երկու ժամ անցեր էր արդէն երբ արթնցաւ: Հանգստարար. բայց երկար քունէ մը յոգնած, միայնակ էր հիմա արշաւուած անկողնին վրայ, որ կիսով ծածկուած էր մազերու առատահոս ալիքով մը:

Ու այդ մազերը ալեւէտ էին և լուսաճաճանչ, փափուկ ինչպէս թանկագին մուշտակ, աւելի երկար քան թռչունի թեւ մը. դիւրաշարժ, անհամար, օգեւոր և լի ջերմութեամբ: Յանցնուած կռնակին վրայ կը տարածուէին մինչեւ հոլանի որովայնը և խիտ ու բուլորաձեւ խօսքայներով կը պսպղային ծունկերուն մօտ: Մանկամարդ կիներ փաթթուած էր այս թանկագին ոսկեվարօին մէջ, որ մետաղային բոօրագեղ ցուքեր ունէր, և որուն պատճառաւ Աղեքսանդրիոյ պերճաղիճները զայն կը կոչէին Քրիսիս (օսկեգոյն):

Այդ մազերը չէին նմաներ Սուրիացի պալատական կիներուն ողորկ մազերուն, և ոչ ալ եգիպտօսի աղջիկներուն թխորակ ու սև վարսերուն: Անոնք մազերն էին ասիական ցեղի մը, աւազներէն անգին ապրող Գալիլիացի աղջիկներուն:

10748-21

Քրիստոս: Ինք կը օրէր այս անունը: Իրեն այս-
ցելոզ երիտասարդները զայն կ'անուանէին Քրիստէ ինչ-
պէս և Աֆրօտիթ այն քերթուածներուն մէջ, զոր
տըշալոյսին, վարդի պսակներու մէջտեղ կը դնէին իր
դռանը վրայ: Ինք չէր հաւատար Աֆրօտիթին, սա-
կայն կը հրճուէր երբ զինքը կը բաղդատէին առտու-
ծունիին հետ, և երբեմն տաճար կ'երթար և իբրեւ
բարեկամունիի մը անօր կը նուիրէր բուրմունքով լի
արկղիկներ և երկնագոյն քօղեր:

Գնեսասարէթի լիճին ափերուն վրայ ծնած էր ան,
արեւի և ստուերի երկրի մը մէջ, զոր կը շրջապատեն
դափնեվարդի թաւուտներ: Իր մայրը, իրիկունները,
երուտաղէմի ճամբուն վրայ կը սպասէր ճամբորդնե-
րուն և վաճառորդներուն, և դաշտային լուսթեան
մէջ, խոտերուն վրայ կը յանձնուէր անոնց:

Գալիլէի մէջ շատ սիրուած էր այս կինը: Քա-
հանաները իր գուռնէն ձեռնունայն չէին գառնար, ո-
րովհետեւ ողորմած էր ան ու բարեպաշտ: Ինքը կը
գնէր ողջակէզի գառները և Յաւիտենականին օրհնու-
թիւնը կը տօրածուէր իր տանը վրայ: Արդ երբ յղի
մնաց, և իր յղութիւնը գայթակղութիւն մըն էր (ո-
րովհետեւ երբեք ամուսին չէր ունեցած) մարդ մը, որ
նշանաւոր դարձած էր իր մարգարէական շնորհով,
ըսաւ թէ ան պիտի ծնէր աղջիկ մը, որ օր մը իր
վզին շուրջ պիտի կրէր լծովուրդին հարօտութիւնն
ու հաւաքէր: Կինը բան մը չհասկցաւ այս խօսքէն,
սակայն աղջիկը անուանեց Սառա, որ եբրայերէն կը
նշանակէ իշխանուհի: Եւ բամբասողները լսեցին:

Քրիստոս երբեք չգիտցաւ այս բանը, քանի որ
գուշակը իր մօրը ըսած էր թէ որքան վառնգաւոր է
մարգարէութիւնները յայտնել ենթականերուն: Ոչինչ
գիտէր իր ապագայի մասին և անա թէ ինչո՞ւ յաճախ
կը խորհէր անօր մասին:

Մանկութենէն շատ քիչ բան կը յիշէր և չէր սի-
րեր զայն խօսքի նիւթ դարձնել: Միակ յատակ յիշա-
տակ մը որ կը մնար իր հոգիին խորը, վախի և ձանձ-
րոյթի այն զգացումն էր, զոր իր մօր անձկալից հըս-
կողութիւնը կը պատճառէր իրեն, երբ իրիկունն իր
սովորական սպասումներուն երթալէ առաջ զայն կը
փակէր սենեակին մէջ, ամբողջ, անվերջանալի՝ ժա-
մեր: Կը յիշէր նաև այն բշտրակ պատուհանը ուրկէ
կը տեսնէր լիճին ջուրերը, կապտորակ դաշտերը,
թափանցիկ երկինքն ու Գալիլիոյ երկրին թեթեւ օդը:
Տունը շրջապատուած էր վարդագոյն վշենիներով և
մօշենիներով: Փշատունկեր, պատահաբար կը ցցէին
իրենց դալար գազաթները սեղազգիներու նուրբ մշուշ-
ներուն վերեւ: Փոքրիկ աղջնակներ կը լողնային վճիռ
առուակի մը մէջ, ուր ծաղկած դափնիի թաւուտնե-
րուն տակ կարծիր խեցիներ կը հաւաքէին: Եւ ծաղիկ-
ներ կը ծաղկէին ջուրերուն մէջ, և ծաղիկներ՝ ամբողջ
մարգագետին վրայ ու լեռներուն վրայ՝ մեծ շու-
շաններ:

Տասներկու տարեկան էր երբ օր մը, ջրհորի մը
առջեւ, մօտեցաւ խումբ մը երիտասարդ ձիաւորներու:
Փղոսկրի վաճառականներ էին անոնք և Տիւրոս կ'եր-
թային: Անոնց ձիերուն երկար պոչերը խառուաիկ
ծոպերով զարդարուած էին: Հետեւեցաւ ձիաւորնե-
րուն. հիմա կը յիշէր թէ ինչպէս ուրախութենէն
աժգունած էր, երբ զայն դրին ձիերուն վրայ և թէ
ինչպէս գիշեր մը երկրորդ անգամ ըլլալով կանգ ա-
սին, այնքան պայծառ գիշեր մը որ ոչ մէկ առող
կ'երեւէր:

Չէր մոռցած նաև Տիւրոսի մուտքը. ամենուն
առջեւէն ինքն էր բեռնատար ձիու մը թամբին վրայ,
բաշը ձեռքին մէջ, հպարտօրէն կը թողուր որ իր սերկ
բումբերը վար կախուին, քաղաքի կիներուն ցոյց

տալու համար թէ իր սրունքներուն երկայնքին արիւն կը հոսի: Նոյն իրիկունն իսկ Եգիպտոս կը մեկնէին և ինքը փղոսկրի վաճառականներուն կ'ընկերանար մինչեւ Աղեքսանդրիոյ վաճառանոցը:

Եւ հոն էր որ, սիւնազարդ ու պատշգամաւոր սպիտակ տան մը մէջ, երկու ամիս յետոյ, զայն թողած էին իր անագապղինձէ հայելին, նոր բարձերու, գորգերու և հնդկ գեղեցիկ գերուհի մը հետ, որ պերճադիճներու յարգարանքին արուեստը գիտէր: Վաճառականներէն ոմանք, իրենց մեկնումի գիշերը՝ և ուրիշներ յաջորդ օրը այցելած էին իրեն:

Ինչպէս իր մայրը, երկար ատեն, ճամբորդներէ և վաճառորդներէ զառ ոչ ոք ճանչցաւ քանի որ կը բնակէր քաղաքին ծայրագոյն արեւելեան թաղամասը, ուր երիտասարդ Յոյներ կ'արհամարհէին յաճախել: Իր անցողակի սիրահարները մէյ մըն ալ չէր տեսներ. անոնց հաճոյանալու կերպերը գիտէր, և գիտէր սիրելի առաջ զանոնք լքել: Եւ սակայն անվերջանալի ցանկութիւններ կը ներշնչէր: Պատահեցաւ որ կարաւանի տէրեր ամենավար գիշերով ծախեցին իրենց ապրանքները և իր սեղանին շուրջ քանի մը գիշերուայ մէջ կործանեցան: Այս մարդոց հարստութիւնով անիկա գնեց գոհարեղէններ, անկողնի բարձեր, հազուադիւրս բուրուաններ, ծաղկազարդ շրջագգետներ և չորս գերի:

Բազմաթիւ օտար լեզուներ հասկնալու չափ զարգացած էր և տեղեակ՝ բոլոր երկիրներու վէպերուն: Ասորեստանցիք իրեն պատմած էին Տուզիի և Իշթարի սիրավէպերը, Փիւնիկեցիք՝ Աշթօրէթին և Ասօնէին: Կղզիներու յոյն աղջիկները իրեն պատմած էին Իֆիսի առասպելը, և իրեն սովորեցուցած անօրինակ գրգանքներ: Քրիսիոս նախապէս վրդովուած էր թէ և, սակայն յետոյ այնքան համայնած էր որ ալ ամէն օր ի դոբ՝ կը դնէր զանոնք: Ծանօթ էր նաև Աթալանթի սէրե-

րուն և թէ ինչպէս, անոնց նման, կոյս մնացած սրնգահար աղջիկներ ամենակորովի մարդերը կը սպառեն: Վերջապէս իր հնդկ գերուհին, ամբողջ Եօթը տարի, համբերատարութեամբ, իրեն սովորեցուցած էր, իր ամենավերջին մանրամասնութիւններուն մէջ, Փալիսթրաի պերճադիճներուն բարդ և հեշտագրգիտ արուեստը:

Որովհետեւ երաժշտութեան պէս օէ'րն ալ արուեստ մըն է: Նոյն կարգի յուզումներ կուտայ ան, նոյնքան քնքոյշ, նոյնքան թրթռուն, երբեմն նոյնիսկ աւելի՝ ներուժ և փրփօս, որ կը ճանչնար անոր բոլոր կշռոյթներն ու նրբերանգները, իրաւամբ ինքզինքը կը նկատէր աւելի մեծ արուեստագիտուհի քան Փլանկոն, որ տաճարին երաժշտուհին էր:

Եօթը տարի այսպէս ապրեցաւ, տոնաց վրդովուելու իր կեանքէն տարբեր և աւելի երջանիկ կեանքի մը երազով: Սակայն քան տարեկանը թեւակոխելէն առաջ, երբ թարմաւի աղջիկը դարձաւ կին, և երբ օտինքներուն տակ տեսաւ հասունութեան առաջին հրապուրիչ ծալքը, յանկարծ փառափրութիւններ ունեցաւ:

Եւ առաւօտ մը, երբ երկար նինջէ մը վերջ, կէս օրը անցած, ժամը երկուքին ատենները կ'արթննար, անկողնին մէջ կուրծքի վրայ պառկած, սրունքները բացած, այդտեղին մէջ, ոսկիէ երկար գնդաօնդով մը սկսաւ ծակծկել իր վուչէ կանաչ բարձը, փոքրիկ համաչափ ծակտիքներով:

Ոտունկ կերպով կը մտածէր:

Նախ կէտի մը շուրջ չորս փոքրիկ կէտեր քառակուսի մը կազմեցին, յետոյ ուրիշ չորս կէտեր՝ աւելի մեծ քառակուսի մը: Յետոյ ջանաց շրջանակ մը շինել, ինչ որ քիչ մը դժուար էր, այն ատեն ըստ բախտի սկսաւ ծակծկել բարձը և պոռաց:

«Ճա՛լա, Ճա՛լա» :

Ճալան իր հնդիկ գերուհին էր, և կը կոչուէր Ճալանթաշանտրաշափալա, ինչ որ կը նշանակէ. «Շար-
ժուն-ինչպէս-լուսին-ստուերը-ջուրին վրայ», — Քրի-
սիս այնքան ծոյլ էր որ ամբողջ անունը չէր կրնար
արտասանել :

Գերուհին ներս մտաւ և կիսաբաց դրան մօտ կանգ
առաւ .

— Ճա՛լա, երէկ ո՛վ եկաւ :

— Ինչո՞ւ, չե՞ս գիտեր :

— Ո՛չ, չնայեցայ երեսը . գեղեցի՞կ էր . կարծես
ամբողջ առանը քնացեր եմ, այնքա՛ն յոգնած էի : Ոչ
մէկ բան կը յիշեմ : Ժամը քանի՞ն մեկնեցաւ : Այս
առաւօտ կանո՞ւխ :

— Արեւածագին...

— Ի՞նչ թողուց... Շա՛տ է : Ո՛չ, ո՛չ, մի խօ-
սիր, կարեւորութիւն չունի : Ի՞նչ ըսաւ, անոր մեկ-
նումէն վերջ մարդ չեկա՞ւ : Արդեօք պիտի վերադառ-
նա՞յ : Ապարանջաններս բե՛ր :

Գերուհին արկղիկ մը բերաւ, սակայն Քրիսիս
նոյնիսկ չնայեցաւ անոր, և կրցածին չափ թեւը
բարձրացնելով .

«Ա՛, Ճալա, ըսաւ, ա՛, Ճալա, արտասովոր ար-
կածներու տենջանքն ունիմ :

— Ամէն ինչ արտասովոր է, կամ ոչինչ, ըսաւ
Ճալա : Բոլոր օրերը իրար կը նմանին :

— Սակայն ո՛չ : Այսպէս չէր հին ատենները : Աշ-
խարհի բոլոր երկիրներուն մէջ, աստուածները երկրի
վրայ իջած և օրրած են մահկանացու կիներ : Ա՛, ո՞ր
անկողիններու վրայ սպասելու է անոնց, ո՞ր անտառ-
ներուն մէջ պէտք է փնտռել անոնք, որ մարդիկներէն
քիչ մը աւելի արժէքաւոր են : Ի՞նչ աղօթքներ ար-
տասանելու է որպէս զի վար իջնեն անոնք, որ ինծի

բան մը պիտի սովորեցնեն կամ ամէն ինչ մոռցնել պի-
տի տան : Եւ եթէ աստուածները չուզեն վար իջնել,
եթէ մեռած են կամ շատ ծերացած, Ճա՛լա, միթէ ես
պիտի մեռնիմ առա՞նց հանդիպելու մարդու մը, որ
ողբերգական զէպքեր պիտի խառնէր իմ կեանքիս :

Ետին դարձաւ և մատները ճթռեցելով իրար ան-
ցուց .

«Եթէ մեկը զիս պալատէր, կը կտրծեմ թէ այնքան
պիտի չարչրկէի դոյն որ տառապանքէն մեռնէր, և
ես պիտի հրճուէի : Ինծի այցելողները արժանի չնն
արտասուելու : Եւ յետոյ ե՛ս եմ յանցաւորը, ի՞նչպէս
զիս պիտի սիրեն, քանի որ ես զիրենք կը կանչեմ :

— Ո՞ր ապարանջանը կ'ուզէք :

— Բօլորն ալ : Սակայն մինակ ձգէ զիս : Ոչ ոքի
պէտք ունիմ : Գնա՛ դրան սանդղամատին վրայ սպասէ
և եթէ մէկը դայ, ըսէ որ տարփածուիս հետն եմ, սեւ
գերի մը, որուն կը վճարեմ... Գնա՛ :

— Դուրս չպիտի՞ ելլես :

— Այո՛, միայնակ պիտի ելլեմ : Մինակս պիտի
հագուիմ . չպիտի վերադառնամ : Գնա՛, կորսուէ՛ :

Քրիսիս, սրունքներէն մէկը երկարեց գորգին
վրայ և մարմինը ձգտելով ոտքի ելաւ : Ճալան մեղ-
մօրէն դուրս ելած էր :

Սենեակին մէջ դանդաղօրէն յառաջացաւ, ծո՞րա-
կին շուրջ ձեռքերը խաչաձեւած, մինչ ինքզինքը
յանձնած էր սալա, տաակին հօլանցիկ իր մերկ ոտ-
քերունց ուրտ հեշտանքին : Յետոյ լոգարանը մտաւ :

Մեծապէս կը հրճուէր, երբ ինքզինքը կը դիտէր
ջուրին մէջ : Ժայռի մը վրայ բացուած սաթէ խեցիի
մը կը նմանէր : Իր յորթը միապաղաղ էր ու կատար-
եալ, կապտագոյն լոյսի մը մէջ կ'երկարէին իր
գիծերը . աւելի ճկուն էր հասակը, իօկ ձեռքերը ան-
ծանօթ գեղեցկութիւն մը կ'զգենուին : Այնքան դիւ-

քառար էր իր մարմինը, որ երկու մասներուն վրայ կը բարձրանար, թեթեւօրէն կ'օրօրուէր և մեղկօրէն կը լքէր մարմարին վրայ, մինչ թեթեւ ջրապտոյտ մը կը պարուէր իր կզակը: Զուրը, համրոյրի մը պէս դողդոջուն կը ժանէր ականջներուն մէջ:

Լրգանքի պահը այն պահն էր երբ Բրիսիօն ինքնապաշտուածի կը սկսէր: Մէկիկ մէկիկ, քնքոյշ հիացումով կը գրգուէր իր մարմինին բոլոր մասերը: Իր մազերով և ստինքներով բիւր հրապուրիչ խաղեր կը խաղար, նոյնիսկ երբեմն իր մշտակայ ըզձանքներուն հասնէր ականջի ազդեցութեն հաճոյակատար էր, և հանգիստի ոչ մէկ վայրի մէջ այսքան մանրակրկիտ դանդաղութեամբ կրնար գտնել նման փոփոկ թեթեւացում մը:

Մայրամուտ էր, աւազանին մէջ ոտքի կանգնեցաւ և ջուրէն դուրս ելլելով դէպի դուռ ուղղուեցաւ: Իր ոտքերուն հետքը կը պսպղար քարին վրայ: Դողդոջուն և ուժասպառ, ամբողջովին բացաւ դուռը և թեւերը երկարելով, կանգ առաւ, յետոյ ներս մտաւ և անկողնին մօտենալով ըսաւ գերուհիին.

— Սրբէ՛ մարմինս:

Բրիսիօն կակուղ և ոսկիէ մազերէն ջուրը կոնակէն վար կը հոսէր: Մալապարուհին, լայն ուսունդ մը առնելով չորցուց, ցանցնեց ու մեղկօրէն զանոնք թօթուեց: Յետոյ ձիթախաղի սափորի մը մէջ թաթխելով սպունդը, զայն մեղմօրէն սահեցուց իր տիրուհիին մարմնին վրայէն մինչեւ վրդը, և անողորկ կերպով մը շփումին տակ ճապուկցած մարթր բոսորագոյն պսպղաց:

Բրիսիօ սաբոռագին նետուեցաւ մարմարեայ աթոռի մը զովութեան խորը և մրմնջեց.

«Յարգարէ՛ մազերս»:

Իրիկունան հորիզոնական ճառագայթներուն տակ,

անոր դեռ խոնաւ և ծանր մազերը կը պսպղային տրեւու լուսավառ տեղատարափի մը պէս: Գերուհին ափին մէջ առնելով, զանոնք ոլորեց, դարձուց իրար վրայ ինչպէս մեծաղէ օձ մը, զոր նետերու պէս կը ծակծկէին ոսկիէ դնդասեղներ, և բոլորին շուրջ փաթթեց երիցս խաչածեւում կանաչ ժապաւէն մը, որ պէս զի մեծաքօը աւելի երեւան հանէ անոնց ցուքերը: Բրիսիօ, քիչ մը հեռուէն, յղկուած պղինձէ հայելիի մը մէջ մտացրումով կը նայէր գերուհիին սեւ ձեռքերուն, որոնք իր մութ մազերուն մէջ կը շարժէին, կը բոլորէին մազի խուրձերը, ներս կը խոթէին խուսափած վնչիկները և ամբողջ վարձքը կը քանդակէին ինչպէս քորսիքական կաւէ շինուած եղջերածեւ ըմպանակ: Երբ ամէն ինչ աւարտեցաւ, ձաւա, տիրուհիին առջեւ ծունկի եկաւ, ածիւց անոր ուռուցիկ կոնքոսկրի քովերը, որպէս զի թարմատի աղջիկը իր տարփածուններու աչքին երեւի արձանի մը ամբողջ մերկութեամբը:

Բրիսիօ աւելի լրջացաւ և մեղմաձայն ըսաւ.

«Սնգուրէ՛ զիս»:

Տիօսքօրիտ կղզիէն բերուած վարդափայտէ փոքրիկ արկղի մը մէջ կը գտնուէին ամէն դոյնէ սնդոյրներ: Գերուհին, ուղտի ստեւէ շինուած վրձինով մը կտոր մը սեւ խիւս առնելով զետեղեց անոր երկար և կորագիծ թարթիչներուն վրայ, որպէս զի տէքերը աւելի կապուածան: Մատիտի երկու համարձակ գիծեր երկարեցին և մեղմացուցին զանոնք: Կապտորակ փոշիով մը արտեւանունքները մթնցան, վառ կարմրադեղի մը երկու բիծեր չեչտեցին արցունքներուն անկիւնը: Որպէս զի սնդոյրը բռնէ, պէտք էր կուրծքն ու դէմքը օձել թարմ մոմէթով: Ճալան, սպիտակադեղի մէջ թաթխելով կակուղ փետուր մը, վիզին վրայ և բազուկներուն երկայնքին

ճերմակ գիծեր քաշեց. կարմրագեղով ուռած փոքրիկ վրձինով մը բոսորագեղ ներկեց անոր շրթունքներն ու ստինքներու ծայրերը. իր մատները, որոնք անոր այտերուն վրայ կարմիր փոշիի թեթեւ քօղ մը տարածած էին, կողերուն բարձունքին նշանակեցին հասակին երեք խորունկ ծալքերը, և կօլացած երկու փոսիկներ. յետոյ սնգուրուած կաշիէ խցանով մը մեղմօրէն գունաւորեց արմուկները և տաւ եղունգները փայլեցուց: Արդուզարգը աւարտած էր:

Այն ատեն Քրիսիս ժպտեցաւ և ըսաւ հնդկուհիին, «Երգէ՛ ինծի համար»:

Իր մարմարեայ թիկնաթոռին մէջ կօրացած նրստած էր: Ծոծրակին վերեւ գնդասեղները ոսկի նշողիւններ կ'արձակէին:

Ճալա, պատին քով կկզած, մտաբերեց Հնդկաստանի սիրային երգերը:

«Քրիսիս»...

Եւ միօրինակ ձայնով երգեց.

«Քրիսիս, քու մազերդ, ծառէ մը տոկախուած մեղուապարի մը կը նմանին: Հարաւային տաք հովը կը յուղէ զանոնք, բեռնաւոր՝ սիրոյ պայքարներու ցօղմէն ու գիշերային ծաղիկներու բուրմունքով»:

Թարմատի աղջիկը մեղմ ու անոյշ ձայնով մը երգեց.

«Իմ մազերս կը նմանին դաշտագետնին մէջ հոսող անհուն գետի մը, ուր բոցավառ իրիկունը կը մարի»:

Եւ փոխն ի փոխ երգեցին.

*

«Քու աչուրները կապոյտ ջուրերու շուշաններու կը նմանին, առանց ցօղունի և անյարժ՝ լիճերուն վրայ»:

— Իմ աչուրներս, թարթիչներու ստուերին

տակ, երկու խորունկ լճակներ են մութ ճիւղերու տակ անշարժ:

*

— Երկու փափուկ ծաղիկներ են շրթունքներդ, ուր ինչպէս է եղնիկի մը արիւնը:

— Իմ շրթունքներս բերանն է վէրքի մը հրակէզ:

*

— Քու լեզուդ այն արիւնթաթախ դաշոյնն է, որ քու բերնիդ վէրքը բացաւ:

— Իմ լեզուս զրուագուած է թանկարժէք քարերով: Անիկա բոսորած է շրթունքներու ցօղքերէն:

*

— Քու բազուկներդ կլորցած են ինչպէս փղօղրէ երկու ժանիքներ և անութներդ նման են երկու բերաններու:

— Իմ բազուկներս երկար են ինչպէս շուշանի երկու ցօղուններ, ուրկէ մատներս, հինգ փերթերու պէս՝ վա՛ր կը կախուին:

*

— Քու զիտերդ ճերմակ փիղի երկու պատիճներ են, որոնք ոտքերը կը կրեն ինչպէս երկու կարմիր ծաղիկներ:

— Իմ ոտքերս ջուրերու վրայ ծաղկող նունուֆարի երկու տերեւներ են, իսկ զիտերս ուռած նունուֆարի երկու բողբոջներ:

*

— Քու ստինքներդ արծաթէ երկու վահաններ են, որոնց ծայրերը թաթախուած են արիւնով:

— Իմ ստինքներս լուսին է և ջուրին մէջ ինկող ցօ՛ւքը լուսին:

*

— Պորտոգ խորունկ ջրհոր մըն է վարդերանգ ա-
ւազով անապատին մէջ, և ազըռմէջդ՝ թարմ ուլիկ մը
պառկած մօրը ծոցին վրայ:

— Պորտոս շրջուած բաժակի մը վրայ կը որ մար-
գարիտ մըն է, ազըռմէջ առտառներուն տակ, փէօ-
պէի յօտակ մահիկն է:

*

Լոռի թիւն արեւոյ: Գերունին վեր վերցուց թե-
ւերը և խոնարհեցաւ:

Պերճաղիճը շարունակեց.

«Անիկա նման է բոսորագեղ ծաղիկի մը, ի մեղ-
րով ու բուրմունքով:

«Անիկա նման է ծովային հիդրայի մը, կենդանի,
մեղկ և բերանաբաց՝ դիշերուն մէջ:

«Անիկա խոնաւ քարայրն է, միշտ ջերմին բնա-
կարանը, Ապաստանարանը, ուր մարդը մահուան քա-
լած առնէ կը հանգչի:

Ծնրադիր կինը մեղմօրէն մըմնջեց.

«Սարսափելի է տն. Մէտիւսի երեսն է:

**

Քրիստոս, դրա՛ւ իր ոտքը գերունիին ծածրակին
վրայ և դողգոջուն ըսաւ.

«Ծալա...»

.

Հետզհետէ մութը կոխած էր, սակայն լուսինը
այնքան պայծառ էր որ կապոյտ լոյս մը լեցուցած
էր սենեակը: Հօլանի Քրիստոսը կը նայէր իր մարմի-
նին, ուր ցոլեքերը անշարժ էին և ուրկէ իջնող ստուեր-
ները չա՛տ մթին:

Յանկարծ ոտքի ելաւ:

«Ծալա՛, կեցիր, ի՛նչ կը խորհինք. արդէն գի-

չեր է և տակաւին դուրս չելայ: Հիմա փարոսին վրայ
միայն քնացած նաւազներ կը գտնուին: Ծալա՛, ըսէ
ինծի, գեղեցիկ՞ եմ:

«Ծալա՛, ըսէ ինծի, երբեք այս գիշերուան չափ
գեղեցիկ եղա՞ծ եմ: Գիտե՞ս. Աղեքսանդրիոյ ամենա-
գեղեցիկ կինն եմ ես: Ան որ աչքերուս չեղ ակնաբ-
կին հանդիպի, շան մը պէս ինծի պիտի հետեւի, այն-
պէս չէ՞: Եւ ես ուզածիս պէս պիտի վարուիմ անոր
հետ. իբրև գերի, անիկա ամենաանարգ հնազանդու-
թիւն ցոյց պէտք է տայ: Հազուեցո՛ւր դիտ, Ծալա՛:

Ծալա, անոր թեւերուն շուրջ փաթթեց արծաթէ
երկու օձեր. իսկ ոտքերուն, անցուց ներքանաւոր
տրեխ մը որ իր թիւագեղ սրունքներուն կը կապուէր
կաշիէ խաչածեւ ժապուէններով: Ինքնիսկ իր ձեռքով
ջերմ, որովայնին վրայ սեղմեց պարմանուհիի գօ-
տին, որ մէջքէն վար կ'իջնէր ազըռմէջը: Ականջնե-
րուն շրջանակած և խոշոր օղեր անցուց, մատներուն՝
մատանիներ և կնիքներ, և վիզէն կախեց ոսկի Փալ-
լոսէ երեք մանեակներ, որոնք քանդակուած էին
Պափօսի մէջ մահնակաւ սպասաւորներու կողմէ:

Պահ մը, գոհարներուն մէջտեղ ինքզինքին նայե-
ցաւ. յետոյ արկղէ մը դուրս հանեց գեղին վուշէ թա-
փանցիկ ու լայն նուարաւանը և գերունիին օգնու-
թեամբ անով ամբողջովին փաթթուեցաւ: Թեթեւ
պաստառին մէջէն, իր մարմնին երեւցած մասերը
չեղակի ակօսներ կը դժէին: Սեղմ պատմութեանին տա-
օկէն մէկ արմուկը դուրս կը ցցուէր, իսկ միւս թեւը,
որ մերկ թողած էր, վեր կը բռնէր շրջադեպտին
երկար պոչը, փոշիներէն խուսափելու համար:

Ա՛ Ձեռք առաւ իր փետրաշէն հողմահարը և մեղմօ-
ւս՝ դուրս ելաւ:

Սեմին վրայ կանգնած, ձեռքերը կոթնած ճերմակ
պատին, Ծալա նայեցաւ հեռացող պերճաղիճին:

Դանդաղօրէն կը քալէր ան, տուններուն երկայնքին և լուսնայոյսով ողողուած ամալի փողոցէն: Փոքրիկ շարժուն ստուեր մը կը զոգզողաւ իր քայլերուն ետեւէն:

II

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՅ ԱՄԲԱՐՏԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Աղեքսանդրիոյ ամբարտակին վրայ կանգնած, երգչուհի մը կ'երգէր: Երկու քովերը երկու սրնգահար աղջիկներ, նստած էին ճերմակ վանդակօրովն վրայ:

Այծեմարդեր անհառին մեջ հեսապնդեցին քերեւոսն յաւերժահարսեր եւ հալածեցին լեռնանոյճներ՝ աշուրներով մո՛ւր ու ահաբեկ: Յաւերժահարսերուն մագերը քեւերու պէս թաւածուած էին, եւ կուսական կուրծքերին արեւանքի մեջ դուրս ցցած: Իրենց ջերմագին իրանները ծռեցին վար, կանաչ ու թաց մամուռներու վրայ եւ իրենց գեղեցիկ, կիսասուածի մարմինները սառապանով ձգեցին: Ո՛վ կիներ, երոսը ձեր շրթունքներով երգել տուաւ սառապագին ու փաղցր սենչանք:

* * *

Սրնգահարները կրկնեցին.

«Երո՛ս»:

Երոս հեծեցին իրենց զոյգ եղէգներուն մէջ:

II

Դաւոսին մեջ Սիպիլ հալածեց Ապօղոնի չափ գեղեցիկ Աքքիսը, երոսը սրե՛ն գայն հարուածեց Աքքիսին համար: Անողո՛ք եւ չար ասուածը, երոս, իբրեւ

զաղսնիք միայն ասելուքին ունի: Մարգերուն եւ հեռաւոր դաւեսերուն մեջէն, Սիպիլը հալածեց Աքքիսը եւ որովհետեւ ինքը կը պաւսէր արհամարհո՛ս Աքքիսը, շնչեց մահուան ցուրտ ու մեծ շունչը. ո՛վ սառապագին ու փաղցր սենչանք:

* * *

«Երո՛ս».

— Երոս»:

Սրնգները ծուր եղանակ մը հնչեցին:

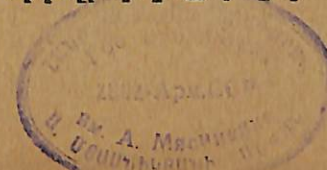
III

Այծոսը մինչեւ գետը հալածեց Սիրենքսը, ապօղոններու աղջիկը: Տծգոյն երոսը, որ կը սիրէ արցունքներուն համը, այս այսի կը համբուրէր գայն: Խեղդուած կոյսին փափուկ ստուերը սարսուռ ջուրերուն վրայ, եղէգներուն մեջ: Սակայն երոս կը թիւապէս աշխարհին ու աստուածներուն եւ ջրային գերեզմանին մեջէն մեզի համար կը փաղէ եղէգներ եւ անոնցմէ կը շինէ սրիւններ: Ո՛վ կիներ, մեռեալ հոգի մըն է որ հոս կ'ողբայ սառապագին եւ փաղցր սենչանք:

* * *

Մինչ սրինգները կը շարունակէին մեղմահոս տաղը վերջին քերթուածին, երգչուհին ձեռքը երկարեց զինք շրջապատող անցորդներուն, և ստացած չորս օպօլը օտահեցուց ոտնամանին մէջ:

Հետզհետէ անթիւ բազմութիւն մը դուրս կը հօսէր, հեռաքրքիր և իր իսկ անցքին ուշադիր: Ծովուն աղմուկն իսկ կը կորսուէր ձայներուն և քայլերու աղմուկին տակ: Ուսերնին կորացուցած, նաւաղները ապրանքներ կը փոխադրէին քարափին վրայ. պտղավաճառուհիներ, մրգաւր կողովներով կ'անցնէին:

Դողդոջուն ձեռքերով, ժուրացկանները կը ժուրային: Լեցուն տիկերով բռնաւոր էշեր, իշապաններու գաւազաններուն տակ արագօրէն կ'անցնէին:

Սակայն արեւամուտի պահն էր և գործունեայ բազմութենէն աւելի, անգործ ամբօխը կը լեցնէր ամբարառակը: Տեղ տեղ կը կազմուէին խումբեր, որոնց միջեւ կիներ կը դեգերէին: Ծանօթ գիմաստներն երու անուններ կը լսուէին: Երիտասարդները կը նայէին իմաստուններու, որոնք իրենց կարգին հիւպիշ կը դիտէին պերճաղիճները:

Ասոնք ամէն դասակարգի և ամէն առիճանի ցընծուհիներ էին, կը տեսնուէին ամենահաշակաւորները, թեթեւ մեծաքսներով հագուած և ոսկէկաշի արեւիներով, և ամէնէն չքաւորները, որոնք բոկոտն կը քալէին: Եւ սակայն այս խեղճերը թէեւ ոչ նոյնքան երջանիկ, բայց միւսներէն նուազ գեղեցիկ չէին. և իմաստուններուն ուշադրութիւնը նախասիրաբար կը տեւեղէր ասոնց, քանի որ իրենց շնորհը չէր եղածնա՞ծ գօտիներու արուեստակեալ պարուրանքով և գոհարներու խճողումով: Եւ որովհետեւ Աֆրօտիթի ծիսակատարութեանց նախատօնակն էր, կիները ամէն թոյլատուութիւն ունէին ընտրելու իրենց ամենաշատ վայելող հագուածը և նոյնիսկ քանի մը դեռաւոր ցնծուհիներ ոչ մէկ հագուած կը կրէին: Սակայն ոչ ոք կը զրգուէր իրենց մերկութենէն, քանի որ անոնք չպիտի համարձակէին արեւուն դէմ ցուցադրել իրենց մարմնոյն բոլոր մանրամասնութիւնները, եթէ անոնցմէ մին ամենադոյզն թերութեամբ մը նշաւակ դառնար ամուսնացած կիներուն ծաղրանքին:

«Թռիֆէրա՛, Թռիֆէրա՛»:

Չուարթադէմ ու թարմաւոր պերճաղիճ մըն էր որ հրձակելով քանի մը անցորդներ, կ'ուզէր հասնիլ իր նշմարած բարեկամուհիին:

— Թռիֆէրա, հրաւիրուած ես:

— Ո՛ւր, Սէ՛ղօ:

— Պաքքիօն տունը:

— Ո՛չ տակաւին: Հացկերօյթ մը կուտայ:

— Հացկերօյթ մը: Ո՛չ օրեւիտ, խնջօյք մը: Տօնին երկրորդ օրը, պիտի ազատագրէ իր ամենագեղանի գերուհին, Աֆրօտիդիան:

— Վե՛րջապէս ան հասկցած է որ ալ իր տունը կը յաճախեն միմիայն իր սպասուհիին համար:

— Կը կործեմ որ այդպէս չէ, այլ այս գործը արդիւնքն է քարափի նաւայարդար ծերունի Գէրէօի մէկ քմահաճօյքին: Ծերունին ուզեց այդ աղջիկը գնել տասը մնասով: Պաքքիսը մերժեց. քսան մնաս՝ կրկին մերժում:

— Խենթե՞ցած է:

— Ինչո՞ւ խենթ ըլլայ, գերուհի մը ազատագրելը իր միակ փառասիրութիւնն էր: Ասկէ զատ, սակարկելու իրաւունք ունէր: Գէրէօը երեսուհիինդ մնաս պիտի վճարէ և այս գինով աղջիկը պիտի ազատագրուի:

— Երեսուհիինդ մնաս: Երեք հազար հինգ հարիւր տրախմի՞: Երեք հազար հինգ հարիւր տրախմի տեւամորթուհի մը համար:

— Հայրը սպիտակամորթ մըն է:

— Սակայն մայրը սեւամորթ է:

— Պաքքիօը յայտարարած է որ աւելի աժան գնով չի յանձներ զայն և օրովհետեւ ծերուկ Գէրէօը օրահարուած է անոր, հաւանած է:

— Գոնէ խնջօյքին հրաւիրուած է:

— Երբե՛ք. խրախճանքի ընթացքին, պտուղներէն յետոյ, իրեւ վերջին կերակուր, Աֆրօտիդիան պիտի մատուցանեն հիւրերուն. իւրաքանչիւրը ըստ հաճօյս զայն պիտի վայելէ և յաջորդ օրը Գէրէօին պիտի յանձնեն, սակայն կը վախճամ որ ի խեղճ աղջիկը յօգնած ըլլայ:

— Հոգ մի ընե՛ր, Սէ՛ղօ, ծերուկին հետ անիկա ժամանակ պիտի ունենայ ինքզինքը գտնելու. քնացած առանձն դիտած եմ և լաւ կը ճանչնամ դոյն:

Եւ միասին խնդացին Գէրէօին վրայ: Յետոյ սկսան իրարու գովքը հիւսել:

«Պատմութեանդ չափ սիրուն է, ըսաւ Սէղօն: Տանդ մէջլ ասեղնադործեցիր:

Թոփէրա հագած էր խաժաղոյն ու նրբահիւս կերպաս մը, որ ճամկաւորուած էր հիւրիկի լայն ծաղիկներով: Ոսկեդրուագ կարկէհան մը ձախ ուսին վրայ զայն կը փաթփաթէր իրեկածեւ. այդ պատմութեանը երկու ստինքներուն մէջեղ խըլաւեռի մը պէս վար կ'իյնար, մերկաբաց ձգելով մարմնոյն ամբողջ աջ մասը մինչեւ մեծաղեայ գօտին. նեղ ճեղքուածք մը որ իրաքանչիւր քայլին հետ կը բացուէր ու կը գոցուէր, կը ցուցնէր օրունքներուն սպիտակութիւնը:

«Սէղօ՛, կանչեց ուրիշ ձայն մը, Սէղօ, Թոփէրա, եկէ՛ք եթէ ընելիք բան մը չունիք: Սէրամիքի պատը կ'երթամ անունս փնտռելու համար:

— Փոքրիկ Մուղարիօն, ո՛ւրկէ կուգաս:

— Փարոսէն: Ոչ ոք կայ այնտեղ:

— Ի՞նչ կ'ըսես, այնքան լեցուն է որ միայն օրօտու մասին մտածելու է:

— Ինծի յարմար վահանաձուկեր չկան: Ասոր համար պատը պիտի երթամ, եկէ՛ք:

Ճամբուն ընթացքին, Սէղօն կրկին խօսեցաւ Պաքքիսի խախճանքի մասին:

«Ա՛յ, Պաքքիսի խախճանքը, զո՛ւնց Մուղարիօն: Կը յիշե՞ս վերջին խնջոյքը, ինչե՛ր ըսին Քրիօիօի մասին:

— Պէտք չէ կրկնել զանոնք: Սէղօն անոր բարեկամուհին է:

Մուղարիօն չրթները խածաւ, սակայն արդէն Սէղօն վրդովուած հարցուց.

— Ի՞նչ, ինչե՛ր ըսին:

— Օ՛ր, բաժառանքներ:

— Կրնան բաժրասել և սակայն մենք երեքս ալ անոր չափ արժէք չունինք: Այն օրը, երբ իր թաղը ձգելով Պուլքիօնի մէջ երեւայ, մեր տարփածուններէն չափերը այլեւս մէյ մըն ալ մեր երեսը չպիտի նային:

— Օ՛ր, օ՛ր:

— Անչո՛ւշտ. այս կնոջ համար ամէն խենդութիւն ընելու պատրաստ եմ: Հաւատացէ՛ք որ այստեղ անկէ աւելի գեղեցիկ չկայ:

Երեք դեռաւոր աղջիկները հասած էին Սէրամիքի պատին առջեւ: Անհուն և ճերմակ պատին մէկ ծայրէն միւտը, սեւագիր արձանագրութիւններ իրար կը յաջորդէին: Երբ տարփածու մը փափաքէր պերճադիճի մը ներկայանալ, իրենց երկուքին ալ անունը կը գրէր առաջարկելիք գումարով միասին: Եթէ մարդը և դրամը արժանի էին, կինը այդ աղջիկն առնէր կը կենար և կը սպասէր սիրահարին վերադարձին:

«Նայէ՛, Սէղօ, խնդալով ըսաւ Թոփէրան. ո՛ր անհամ կառակաբանը գրած է այս խօսքը:

Եւ խոշորագիր արձանագրութիւնը կարդացին.

Պաքքիս

Թէրսիթ

2 դանգ

«Պէտք չէ թողաւորել որ այսպէս կ'ենեք ծաղրանքի ենթարկուին: Ըստիւ, եթէ ես դատաւոր ըլլայի, քննութեան ձեռնարկած կ'ըլլայի արդէն:

Սակայն քիչ մը անդին, Սէղօ աւելի լուրջ արձանագրութեան մը առջեւ կանգ առաւ:

Սէղօ ալ Քնիտ

Թիմօն, որդի Լիզիտօի

1 մետ

Սէղօ, թեթեւօրէն ամբողջեցաւ. «Կը մնամ» ըսաւ:

եւ կոնաղը պատին տուաւ, անցորդներուն ըզձաժառ
աղնարկներուն տակ: Քանի մը քայլ անդին, Մու-
ղարիօն, եթէ ոչ այնքան առատաձեռն, բայց գէթ
քաւարար խնդրանք մը ընդունեց:

Թռիֆէրա, միայնակ ամբարտակը վերադարձաւ:
Քանի որ ժամանակը յառաջացած էր, ամբոխը
հիմա նուազ խիտ էր: Եւ օակայն երեք երաժիշտ-
ները դեռ կը շարունակէին երգել ու սրինգ նուագել:
Թռիֆէրա, նշարելով անծանօթ մը, օրուն փորն
ու հազուադէպ ծիծաղելի երեւոյթ մը ունէին, զար-
կաւ անոր ուսին.

— Է՛, լաւ, հայրիկ, դրաւ կը գնեմ որ Աղեք-
սանդրիացի չեմ, հէ՛:

— Արդարեւ, աղջիկս, պատասխանեց մարդը,
ճիշդ գուշակեցիր: Կը տեսնես որ ես կը հիանամ քա-
ղաքին և մարդոց վրայ:

— Պուփաթէ՞ն ես:

— Ո՛չ. Գապաղաէն: Հոռ, արմաթք ծախելու
եկայ և վաղը, յիսուն մնասի գումարով մը հարօտա-
ցած պիտի վերադառնամ: Գոհութիւն աստուածնե-
րուն, այս տարի առատութեան տարի է:

Թռիֆէրա յանկարծակի հետաքրքրութեամբ լեց-
ուեցաւ այս վաճառականին հանդէպ:

— Չաւակս, վերսկսաւ գեղջուկը երկչոտու-
թեամբ, ինծի մեծ ուրախութիւն մը կրնաս տալ: Չեմ
ուզեր Գապաղա վերադառնալ առանց կնոջս և երեք
աղջիկներուս պատմելու թէ նշանաւոր մարդիկ տե-
սայ: Դուն կը ճանչնաս զանոնք:

— Քանի մը հառը, ըսաւ աղջիկը խնդալով.

— Լա՛ւ, եթէ ասկէ անցին անունին տուր:
Վստահ եմ թէ այս երկու օրուայ ընթացքին փողո-
ցին մէջ հանդիպած ըլլալու եմ բազմութիւն փիլիսո-
փաներու և ամենաազդեցիկ պաշտօնատարներու: Դըժ-

բախտութիւնը հոն է որ զանոնք չեմ ճանչնար:

— Հիմա դո՛ւ պիտի մնաս, Ահաւասիկ Նոկրատէօ:

— Ո՛վ է որ այս Նոկրատէօը.

— Փիլիսոփայ մը:

— Եւ ի՞նչ կը օովրեցնէ:

— Թէ պէտք է լսել:

— Արամազդ վկայ, ահաւասիկ վարդապետու-
թիւն մը որ մեծ հոնճարի պէտք չունի. ես այս փիլի-
սոփայէն ընաւ չեմ ախորժիր:

— Ահա՛ Ֆրազիլաս:

— Ո՛վ է:

— Յիմար մը:

— Այն ատեն, թող որ անցնի:

— Ո՛չ, պատճառը ան է որ, ուրիշներ զինքը
գերազանց մէկը կը դաւանին:

— Եւ ի՞նչ կ'ըօէ ան:

— Ամէն ինչ ժտելով կը պատմէ, և կերպով մը
կը հասկցնէ թէ իր սխալները կամաւոր են և դռն-
կութիւնները նրբին: Ամէն առաւելութիւն ունի և
ամէն մարդ կուրօրէն կը խաբուի անկէ:

— Աղէկ չեմ հասկնար ըսածներդ, որովհետեւ
ինծի ծանր կուգան: Առկէ զառ կեղծաւորութիւնը
իր կնիքը դրած է Ֆրազիլասի դէմքին վրայ:

— Ահա Ֆիլօտէմը:

— Սպարապե՞տը:

— Ո՛չ, լատին բանաստեղծ մը, որ յունարէն կը
կը գրէ:

— Փոքրիկս, այս մարդը թշնամի մըն է: Չեմ
ուզեր զայն տեսած ըլլալ:

Այն ատեն, ամբողջ խուռներամ բազմութիւնը
շարժում մը ըրաւ, և մրմնջուն ձայներ նոյն անունը
արտասանեցին:

«Դեմեաթրիօս, Դեմեաթրիօս»:

Թափֆէրա քարի մը վրայ ելաւ և ըսաւ վաճառականին.

— Դեմեաթիօս... ահաւասիկ Դեմեաթիօսը: Դուն որ կ'ուզէիր նշանաւոր մարդիկ տեսնել...

— Դեմեաթիօս, Թագուհին տարփածուն, անկարելի է:

— Այո՛, բաղդաւոր ես: Երբեք դուրս չելլեր: Աղեքսանդրի առնուելէս ի վեր, ահա առաջին անգամն է որ զայն կը տեսնեմ ամբարտակին վրայ:

— Ո՛ւր է:

— Ահա այն մարդը որ կը հակի, նաւահանգիստը դիտելու համար:

— Հակողները երկու հոգի են:

— Կապոյա զգեստ ունեցողն է:

— Լաւ չեմ տեսներ զայն, կոնակը մեզի դարձուց:

— Դիտե՛՛ս, ասիկա այն արձանագործն է, որ Թագուհին ինքզինքը իբրեւ նախաաւարտ յանձնեց, առաջին Աֆրոտիթէն քանդակած միջոցին:

— Կ'ըսեն թէ արքայական տարփաւորն է ան, կ'ըսեն թէ Եգիպտոսի տէրն է:

— Եւ գեղեցիկ է իբրեւ Ապօղօն:

— Ա՛, ահաւասիկ մեզի դարձաւ. շատ գոհ եմ որ եկած եմ: Պիտի ըսեմ թէ տեսայ զայն: Անոր մասին շատ բաներ պատմած էին ինձի, կ'երեւայ թէ ոչ մէկ կին չէ դիմադրած իրեն. բազմաթիւ սիրարկածներ ունեցած է, այնպէս չէ՛: Ինչպէս կ'ըլլայ որ Թագուհին անոնցմէ լուր չունի:

— Թագուհին, մեզի պէս բոլորին ալ տեղեակ է, առկայն այնքան կը սիրէ զայն, որ այդ մասին չի խօսիր և կը վախնայ որ անիկա Հռոդոս, իր վարպետին Փէռէկոստէսին քով դառնայ: Թագուհին չափ զօրաւոր է ան, և ասիկա Թագուհին յօժարու թեամբ:

— Երջանիկ երեւոյթ մը չունի: Ինչո՞ւ արտագէմ է: Կը կործնեմ որ եթէ իր տեղը ըլլայի, երջանիկ պիտի ըլլայի: Շատ կը բաղձայի անոր տեղը ըլլալ, գոնէ գիշերուայ մը համար:

Արեգակը մարը մտած էր. կիները կը նայէին այս մարդուն, որ անոնց ընդհանուրին երազն էր: Ինքը առկայն, կարծես առանց գիտակցելու իր իսկ ներշնչած այդ շարժումին, կոթնած վանդակորմին, կ'ունկնդրէր օրնգահարներուն:

Փոքրիկ նուագածուները քիչ մըն ալ դրամ հաւաքեցին, յետոյ, մեղմօրէն նետեցին իրենց օրինդները կոնակնուն վրայ: Երգչուհին անոնց վիզերէն գրկեց և երեքը մէկ քաղաք վերադարձան,

Դիշերուն հետ, միւս կինները փոքրիկ խումբերով վերադարձան անսահման Աղեքսանդրիան և մարդոց հօտը անոնց կը հետեւէր: Սակայն բոլոր կիներն ալ, քալած առնչին, Դեմեաթիօսին կողմը կը դառնային: Վերջին անցնողը մեղկօրէն անօր նետեց իր գեղին ծաղիկը և խնդաց:

Քարափնկըր պարուբուհեան լսութեամբ:

III

ԴԵՄԵՏՐԻՕՍ

Նուագածուհիներու լքած տեղւոյն վրայ Դեմեաթիօս կը կենար միայնակ և անշարժ: Կ'ունկնդրէր ծովուն խուլ աղմուկին, նաւերու ճարձատիւնին և հովին, որ կ'անցնէր առաջերուն տակէն: Ակնախաղ փոքրիկ ամպ մը կը լուսաւորէր ամբողջ քաղաքը և երկինքը պայծառութեամբ մեղմացած էր:

Երիտասարդը առջեւը նայեցաւ. սրնգահար աղջիկներու պատմութեանները դրօշմնէր ձգած էին փո-

չիին վրայ: Յիշեց անոնց դէմքերը. երկու Եփեսոս-
ցիներ էին: Անդրանիկը օիրուն երեւցած էր իրեն,
իսկ ամենադեռատին անհրապոյր էր և որովհետեւ կը
տառապէր ազնուութենէ, չխորհեցաւ անոր մասին:

Փղոսկրեայ առարկայ մը պապղաց ուղեւորուն տակ.
վեր վերցուց. գոթի պնակիտ մըն էր որմէ կը կախուէր
արծաթեայ սլաք մը: Մեղրամոմը գրեթէ մաշած էր,
բայց յայտնի էր թէ գրուած բառը բազմաթիւ ան-
գամներ կրկին գրուած էր, իսկ վերջին անգամ
փղոսկրի մէջ փորագրուած էր հետեւեալ տողը.

Միտիս կը սիրէ Ռոսովիան

Չէր գիտեր թէ երկու կիներէն որուն կը պատ-
կանէր այս առարկան և թէ օիրուած կինը միւսն էր
կամ ուրիշ անծանօթ պարմանուհի մը, լքուած Եփե-
սոսի մէջ: Այն տան, վայրկեան մը խորհեցաւ վա-
զել նուագողներու ետեւէն և անոնց տալու այս ա-
ռարկան որ թերեւս պաշտելի մեռելի մը յիշատակն
էր, սակայն դժուարութեամբ պիտի գտնէր զանոնք՝ և
որովհետեւ արդէն կը սկսէր չհետաքրքրուիլ անոնց-
մով, ծուլօրէն վերադարձաւ և առարկան ծով նետեց:

Պնակիտը օպիտակ թռչունի մը պէս, արագօրէն
ծով ինկաւ, և Դեմետրիոս լսեց մթամած ու հեռաւոր
ջուրին ծփծփանքը: Այս փոքրիկ աղմուկը իրեն զգա-
ցուց նաւակայքի անհուն լռութիւնը:

Յուրտ վանդակորմին կաթնած, ջանաց վանել տ-
մէն մտածում և սկսաւ իրերը դիտել:

Ինք կը սարսափէր կեանքէն: Տունէն դուրս կ'ել-
լէր միայն այն ժամուն, երբ կը դադրէր ամէն շար-
ժում, և կը վերադառնար այն տան, երբ վերջա-
ւոյրը դէպի քաղաք կը քաշէր ձկնորսներն ու բան-
ջարավաճառները:

Աշխարհի վրայ կ'ըղձար տեսնել միմիայն քաղա-
քին ստուերը և իր իսկ հասակը, և այս բանը այն-

պիտի հեշտանք մը դարձած էր իրեն մէջ, որ ալ չէր
յիշեր թէ ամիսներէ ի վեր կէսօրուայ արեւը տեսած
էր: Կը ձանձրանար: Թագուհին տաղովկալի դար-
ձած էր:

Երեք տարի առաջ, երբ հազիւ կրցած էր ըմբռ-
նել իր հողին լեցնող հաճոյքն ու հպարտութիւ-
նը, գիշեր մը, թագուհին, հրապուրուած աւելի իր
գեղեցկութեան, քան հանձարին համբաւէն, զինքը
պալատ կանչած էր և Գիշերային Դուռնէն իր ժամա-
նումը ծանուցած արծաթեայ զանգակներով:

Արքայական պալատէն ներս իր մուտքը, մաքին
մէջ կ'արթնցնէր մին այն յիշատակներէն, որոնք չափա-
զանց անուշ ըլլալով, քիչ քիչ կը դառնանան հոգիին
մէջ անհանդուրժելի ըլլալու աստիճան: Թագուհին,
առանձին զինք ընդունած էր իր մասնաւոր յարկա-
բաժնին մէջ, որ բաղկացած էր երեք փոքրիկ սեն-
եակներէ, որոնք փափկօրէն կահաւորուած էին և որոնց
մէջ ցանկութիւններու չլուկն իսկ կը խեղդուէր: Թա-
գուհին ձախ կողին վրայ պառկած, կարծես թաղուած
էր կանաչօրակ մետաքսներու կոյտի մը մէջ, որ ցո-
լացիկ, կը ծիրաներփէր իր սեւօրակ մազերուն խո-
պոպները: Իր թարմագեղ մարմինը կը կրէր լուսան-
ցիկ հագուած մը, զոր իր ներկայութեան իսկ շինել
տուած էր Փաիւզիացի պերճադիճի մը, և որ բաց կը
ձգէր մորթին այն քսաներկու տեղերը, ուր գգուածը-
ները անդիմադրելի են: Այնքան ճարտարօրէն շին-
ուած էր այդ հագուածը որ, ամբողջ գիշեր մը մարդ
կրնար օպառել իր օիրաբորը երեւակայութեան ամե-
նավերջին ըղձանքները առանց զանոնք մէկդի նե-
տելու:

Դեմետրիոս, յարգանքով ծնրադրած էր և համ-
բուրելու համար, իր ձեռքին մէջ առած՝ Պէրէնիո
թագուհիին փոքրիկ ու մերկ օտքը, ինչպէս թանկա-
գին և սիրելի առարկայ մը:

Յեւոյ թագուհին ոտքի ելած էր:

Պարզօրէն, ինչպէս նախապարի գործածուող գեղանի գերուհի, թագուհին քակած էր իր լաւագուտ, երիզները և ճեղքուած անդրվարտիքները, նոյնիսկ հանած էր իր բազուկին ապարանջանները, նոյնիսկ ոտնամաշներուն մաշնիները և ոտքի ելլելով, թեւերը բացած էր, թոթուելով իր գլուխը բուռն գլխապահի մը տակ, որ կը դողդղար այտերն ի վար:

Ան աղջիկն էր Պաղոմէոսի մը և Սուրբիոյ իշխանուհիի մը, որ կը սերէր բոլոր առաքելներէն Առաքելի կողմէ, զոր Յոյները Աֆրոատիթէ կը կոչեն: Դեմեաթիոս գիտէր այս բոլորը և գիտէր թէ թագուհին հպարտ էր իր ողիմպիական արիւնով: Ասոր համար չխռովեցաւ երբեք, երբ թագուհին բաւ իրեն. լեւս եմ Առաքելէն, առ մարմար մը և մուրճի և զիս ցոյց տուր Եգիպտացիներուն: Կ'ուզեմ որ տունք պաշտեն իմ պառկերոս:

Դեմեաթիոս նայեցաւ անոր և աներկբայօրէն գուշակելով այն պարզ ու նոր հեշտասիրութիւնը որ կ'ոգեւորէր այս թարմատի աղջկան մարմինը, ըսաւ. «Բեզ պաշտողներուն առաջինն եմ», և բազուկներով գրկեց զայն: Այս յանկարծակի շարժումէն չբարկացաւ թագուհին, բայց ետ ետ երթալով հարցուց. «Դիցուհիին հպելու համար կը կարծե՞ս որ Աստիոնն է»: Երիտասարդը «այո» պատասխանեց. թագուհին նայեցաւ անոր, թեթեւօրէն ժպտեցաւ և վերջապէս ըսաւ. «Իրաւունք ունիս»:

Այս գէպը զինքը անտանելի դարձուց և իր լաւագոյն բարեկամները պաղեցան իրմէ, օակայն բոլոր կիներուն սիրտերը խելայելօրէն իրեն կապուեցան: Երբ պալատին մէկ օրահէն անցնէր, գերիները կը կենային, պալատական կիները կը լռէին, նոյնիսկ

օտարականներ մտիկ կ'ընէին իրեն, այնքան հմայիչ էր իր ձայնին շեշտը: Երբ թագուհին քովէն կը քաշուէր, միշտ նոր պատրուակներով կուգային զինքը տաղակացնելու ու փողօցնելէն անցած առեն, պատմուճանին ծալքերը կը լեցուէին փոքրիկ պապիրոսներով, ուր անցորդուհիները վշտալիւ բռնեցով կը գրէին իրենց անունը, իսկ ինքը, այս բոլորէն պարտասած կը ճաթկէր զանոնք: Երբ Աֆրոատիթէի առճառին մէջ իր շինած արձանը տեղաւորեցին, անոր շրջափակը գիշերուան բոլոր ժամերուն պաշարուած էր զինքը պաշտող կիներու ամբոխով, որոնք կուգային քարի մէջ կարգալու անոր անունը և բոլոր աղանձիներն ու բոլոր վարդերը նուիրելու իրենց կենդանի Աստուծոյն:

Քիչ առենէն իր տունը խճողուեցաւ նուէրներով, զորոս նախապէս անփութօրէն ընդունեց, յետոյ բոլորն ալ մերժեց երբ հակեցաւ թէ ինչ կը օպատէին իրմէ, և իրեն հետ կը վարուէին պոռնիկի մը պէս: Իր դերուհիներն իսկ ինքզինքնին մատուցին: Ինք զանոնք մարակել տուաւ և ծախեց Ռաքօթիի խեղճ կաւառներուն:

Այն ատեն, այր գերիները կաշառուելով իր դուռը բացին անձանօթ կիներու, զորոս վերադարձած առեն իր անկողնին առջեւ կը գտնէր, և այնպիսի դիրքի մը մէջ, որ բացայայտօրէն կը ցուցնէր իրենց սիրտաւոր ամաղորութիւնը:

Մէկիկ մէկիկ կ'անյայտանային իր արդուզարդին և օեղանին փոքրիկ առարկաները. քաղաքին մէջ քանի մը կիներ կը պահէին իր հողաթափներէն կամ գօտիներէն մին, բաժակ մը, ուրկէ խմած էր, նոյնիսկ իր կերած պտուղներուն կուտերը: Եթէ քաղաքը առեն ձեռքէն ծաղիկ մը իյնար, ալ չէր գտնէր զայն: Այդ կիները կը հաւաքէին իր կօշիկներուն տակ ճզմուած փոշին իսկ:

Բացի այս վտանգաւոր հալածանքէն, որ կը սպառնար մեզնեւ իրեն մէջ ամէն զգայնութիւն, ինք հասած էր ե-իտառարդութեան այն շրջանին, ուր խոհուն մարդը օտարութեամբ է իր կեանքը երկուքի բաժնել և չխառնել այլևս մաքին մօտը զգայաբան քննորդ պահանջքին: Աֆրօաթիթէ-Աստաբաթի արձանը եղաւ բարոյական այս փոփոխման գերագոյն պատրուակը: Դեմեաթիօս մարմարէն դուրս ժայթքեցուց թագուհիին ամբողջ գեղեցկութիւնը ու անոր մարմնոյն ճապուկ գիծերուն իտէական շրջադիծերը, և այդ օրուրնէ սկսեալ երեւակայեց որ երկրի վրայ ոչ մէկ կին կրնար հասնիլ իր երազին բարձրութեան: Իր տենչանքը մարմնաւորած էր արձանին մէջ: Այլևս միմիայն զայն պաշտեց և խօլաբար միտէն զատեց զինուհիին գերագոյն գաղափարը, այնքան անսխալութեամբ, որքան եթէ այդ գաղափարը կեանքին կապուած ըլլար:

Երբ վերստին տեսաւ թագուհին, զայն մերկացած գտաւ իր բոլոր հրապոյրներէն: Ժամանակ մը ևս իր աննպատակ տենչանքները խաբեց անոր մարմնին վայելքներով, և առկայն թագուհին շատ տարբեր էր Միւսէն և միանգամայն շատ նման: Երբ իր գրկակը քնանար, Դեմեաթիօս կը նայէր անոր ինչպէս ինքնակոչ մէկու մը որ յափշտակած է իր անկողինը, օրեցեալ կնոջ մը երեւոյթն առնելով: Աւելի նրբացած էին անոր բազուկները, կուրծքը աւելի ցցուն և զիտեքը աւելի նեղ քան իրականին զիտեքը: Աճուկներուն մէջտեղ չէին տեսնուեր գիծերու նմանող այն երեք նրբին ծալքերը, զոր ինք քանդակած էր մարմարին մէջ: Սակաւ յոգնիլ թագուհիէն:

Իր վրայ հիացող կիները իմացան այս բանը, և հակառակ որ իր առօրեայ այցելութիւններուն կ'երթար, գիտեցան որ ինք ա'լ չէր սիրեր Պէրէնիօսը:

Փութկոտութիւնը կրկնապատկուեցաւ իրեն շուրջ. հաշուի չառաւ: Արդարեւ, իրեն անհրաժեշտ եղած այդ փոփոխութիւնը ուրիշ կարեւորութիւն մը ունէր:

Հազուագիւտ բան է որ երկու տարփուհիներու մէջտեղ այր մը չունենայ կեանքի ժամանակամիջոց մը, ուր գոհնիկ շուայաութիւնը զինք կը փորձէ և զինք կը գոհացնէ: Դեմեաթիօս ինքզինքը հոն լքեց: Երբ պալատ երթալու անհրաժեշտութիւնը անօովոր կերպով զինքը կը նեղէր, գիշերուան մէջ կ'ուղղուէր նուիրական պերճաղիճներու այն պարտէզը, որ չորս կողմէն տաճարը կը շրջապատէ:

Այնտեղի կիները բնաւ չէին ճանչնար զայն: Ասկէ դատ, անոնք աւելորդ սերերէ տնջան յոգնած էին, որ ոչ ճիշդ ոչ արցունք ունէին, և իր փնտռած գոհունակութիւնը չէր խօսվուեր գոնէ հոն, խելագարած կառուին ողբերով, որոնք կը ջղայնացնէին զինք թագուհիին քով:

Այս գեղեցիկ կիներուն հետ կը սկսէր սեղկ և դիւրաբուլ խօսակցութեան մը, որուն նիւթը կը կազմէին օրուան այցելուները, յաջորդ օրուան օդը, խօսերուն և գիշերուան քաղցրութիւնը: Անոնք բնաւ իրմէ չէին խնդրեր որ քանդակագործի իր տեսութիւնները պարզէ և չէին յայտնէր իրենց կարծիքը Սքօթսի Աքիլևսի մասին: Երբ պտտահէր որ զիրենք ընտրող օիրահարին շնորհակալութիւն յայտնէին կամ զայն վայելուչ գտնէին և այդ բանը անոր յայտնէին, օիրահարը իրաւունք ունէր չհաւատալու անոնց անշահախնդրութեան:

Անոնց երկիւղած բազուկներէն դուրս ելլելէ վերջ, Դեմեաթիօս տաճարին աստիճաններէն վեր ելաւ և արձանին առջեւ յափշտակուած կանգ առաւ:

Թնիկական խօյակներով զարդարուն սլացիկ օրունակներու մէջտեղ, և վարդագոյն քարէ պատուանդա-

նի մը վրայ, աստուածունին կ'երեւէր կենդանու-
թեամբ բարախուն, բեռնաւոր առկախուած գանձերով:
Մերկ, կանացի գոյներով թեթեւօրէն երփնեղեղ, մէկ
ձեռքով կը բռնէր պրիապէ կոթով իր հայելին, և
միւսով մարգարիտէ եօթնաշար մանեակով կը զար-
դարէր իր գեղեցկութիւնը: Միւսներէն աւելի խոշոր
մարգարիտ մը, արծաթագոյն և երկարածեւ, կը պըս-
պղար երկու ռոտինքներուն մէջեղ, ինչպէս լուսնին
մահիկը երկու բոլորակ ամպերուն մէջեղ:

Դեմետրիօս գորովանքով ու հիօթիկ կը դիտէր
զայն, և ժողովուրդին պէս կ'ուզէր հաւատալ թէ ա-
նոնք այն իրական և քրքազան մարգարիտներն էին,
որոնք Անատիօմէնի կոնքին մէջ հոսող ջուրի կաթիլ-
ներէն էին ծնած:

«Ո՛վ երկնային քոյր, կ'ըսէր ան, ո՛վ ծաղկեալ,
Վերափոխեալ քոյր, այլեւս դուն չես ասիացի այն
փոքրիկ կինը, որուն անարժան նախատիպարը կեր-
տեցի, դո՛ւն, անմահ Գաղափարն ես, երկրային հո-
գին Աթարաէին, որմէ ծնունդ առաւ իր ցեղը: Դո՛ւն
կը պսպղայիր անոր լուսավառ աչքերուն մէջ, դո՛ւն
կը վառէիր անոր արտում չրթունքներուն վրայ,
դուն կը մարմնէիր անոր փափուկ ձեռքերուն մէջ, կը
հեւայիր անոր ուժեղ լանջքին մէջ, և հին ժողովուրդը
դեռ չծնած, դուն կը ճապկաւոր անոր փաթաթկոտող
սրունքներուն մէջ. ան որ յագեցուց ձկնորսի մը աղ-
ջիկը, քեզի կ'երկրպագէր, քեզի՛, ով դիցունի, մայր
աստուածներու և մարդերու, հրճուանքն ու առաւ-
պանքն աշխարհիս:

«Դուն իմ միջոցաւ յայտնուեցա՛ր աշխարհին,
սակայն ոչ թէ պատկերիդ, այլ քեզի է որ յանձնեցի
քու հայելիդ և քեզ ծածկեցի մարգարիտներով, ինչ-
պէս այն մեծապայծառ առաւօտը երբ դուն ծնար ա-
րիւնաներկ երկինքէն և փրփրաժպիտ ջուրերէն: Ու
մինչեւ կ'իպրօսի ատիւրը, կապառգոյն զրիտոններու
թափօրը կ'ողջունէր այդ ցողակաթ արշալոյսը»:

* * *

Այս պաշտամունքէն վերջն էր որ Դեմետրիօս ե-
լաւ ամբարտաւիր վրայ, երբ բազմութիւնը կը տա-
րածուէր գետի մը պէս և երբ լսեց սքանաւոր աղ-
ջիկներուն լալահառայ երգերը: Սակայն այդ իրիկուն
չյաճախեց տաճարին պերճադիճներուն, որովհետեւ
ծառերուն տակ տեօած էր զոյգ մը, որ զինքը լեցու-
ցած էր զգուանքով և հոգին՝ ընդվզումով:

Դիչերուան մեղմ քաղցրութիւնը քիչ քիչ պա-
րուրեց զինք: Դէմքը դարձուց հովին դէմ, որ
կ'անցնէր ծովուն վրայէն և կարծես դէպի Եգիպտոս
կը քշէր ու կը բերէր Ամթօնթի վարդերուն բուրբուր:

Դեմետրիօսի մտածումին մէջ կանացի գեղեցիկ
ձեւեր կ'ուրուագծուէին: Դիցունիին պարտէզին հա-
մար, իրմէ ուզած էին խորանդրի մը, որ կազմուած
ըլլար իրար գրկած երեք Գթութեան քոյրերէ. սակայն
կը խորշէր պայմանադրականութիւններէ և կ'երազէր
մարմարեայ նոյն զանգուածին վրայ միացնել կնո
երեք շնորհալի շարժումները: Երկուքը հագուած
պիտի ըլլային, մէկը՝ ձեռքին բռնած հողմահար մը,
որուն հովահորդ փետուրներուն գէմ աչքերը կ'իսա-
փակ, միւսը իր պատմութեան ծալքերուն մէջ պարե-
լու դիրքով: Երրորդը իր քոյրերուն ետին, բոլորո-
վին հօլանի վիճակի մէջ, վերամբարձ թեւերով, ծո-
րակին վրայ պիտի ուրէր իր խիտ ու առաւ մազերը:

Ուրիշ ծրագրերն եւ ծնունդ կ'առնէին Դեմե-
րիօսի մտքին մէջ: Այսպէս, տնիկա կ'ուզէր ծովուն
ալեծուփ գազանին առջեւ, Փարոսին ժայռերուն միա-
ցնել սեւ մարմարէ Անդրոմէա մը և Պրուքթօնի
ախօրաին շուրջ բարձրացնել արեւածագի չորս ձիերը,
ինչպէս զայրադնած Բեզաններ: Եւ ինչ գինովու-

Թեամբ կը լեցուէր իր հոգին, երբ կ'երազէր կերտել սարսափած Զակրեւս մը մօտեցող Տիտաններու առջև։ Ա՛, գեղեցկութիւնը դարձեալ որքան յափշտակած էր իր էութիւնը և ինչպէ՛ս կը հեռանար սէրէն, ինչպէ՛ս Վիսէն կը զատէր զիցուհիին գերագոյն գաղափարը և վերջապէս ինքզինքը որքա՛ն ազատ կը զգար։

Արդ, երբ դէմքը քարոփին դարձուց, տեսաւ յամբընթաց կնոջ մը դեղին քօղը, որ կը փալկէր հեռուէն։

Պ. ԱՆՅՈՐԴՈՒՆԵՐՆ

Անցորդուհին գլուխը ուտին հակած, զանգաղօրէն կը մօտենար։ Ամայի ամբարաակր լուսնի լոյսով ողորուած էր։ Փոքրիկ շարժուն ստուեր մը կը զողդղար անցորդուհիին քայլերուն առջեւէն։

Անիկա կը յառաջանար, Դեմետրիօս կը նայէր։ Անոր մարմինին զանազան մասերը կ'երեւէին թեթեւ պատմուճանին շեղանկիւն ծալքերէն։ Արմուկին մէկը դուրս կը ցցուէր նուարդանին տակէն, իսկ միւս թեւովը, որ մերկ էր, կը բռնէր պատմուճանին երկար տառնը, փոշիներէն խուսափելու համար։

Անոր գոհարեղէններէն Դեմետրիօս հաեկցաւ որ պերճադիճ մըն էր. զայն չբարեւելու համար արագօրէն քովէն անցաւ։ Զուգեց անոր նայիլ և ինքնակամ խորհեցաւ Զակրեւսի արձանին նախագիծերուն։ Եւ սակայն աչքերը հանդիպեցան անցորդուհիին։

Այն առեւն տեսաւ որ պերճադիճը բնաւ չկեցաւ, չհեռաքրքուեցաւ իրմով, նայնիսկ չձեւացուց թէ ծովուն կը նայի, ոչ քօղը վեր վերցուց ոչ ալ մտածումով մը գրաւուածի երեւոյթ առաւ. այլ պարզապէս միայնակ կը պտտէր և հոն եկած էր միմիայն ծծելու

զով ողը, և վայելելու մենութեան ու լքումի քաղցրութիւնը և լուսութեան սարսուռը։

Դեմետրիօս անշարժ և սեւեռաբիր, անոր նայեցաւ ու լեցուեցաւ անօրինակ զարմացումով։ Անցորդուհին, հեռաւոր դեղնագոյն օտուերի մը պէս մեղկօրէն կը քալէր և կը հետեւէր սեւ ու փօքր օտուերի մը։ Դեմետրիօս կ'իմանար այն թեթեւ ձայնը, զոր կը հանէին անոր կօշիկները ճամբուն փոշիին մէջ։ Անցորդուհին քալեց մինչեւ Փարոսի կղզին և բարձրացաւ ժայռերուն վրայ։

Յանկարծ, կարծես երկար տառնէ ի վեր սիրած ըլլար այդ անծանօթ կիւնը, Դեմետրիօս վազեց անօր ետեւէն, յետոյ կանգ առաւ, ետ դարձաւ, զողդղաց, բարկացաւ ինքզինքին և փորձեց հեռանալ ամբարաակէն։ Սակայն, ամբողջ կեանքին մէջ իր կամքը իր հաճոյքներուն յաղթելու համար միայն գործածած ըլլալով, անկարող զգաց ինքզինքը և տեղւոյն վրայ գամուած մնաց երբ խնդիրը կայացաւ փրկել իր նկարագիրն ու կեանքին կարգաւոր ընթացքը։

Տեսնելով որ ալ չի կրնար չխորհիլ այդ կնոջ մասին, Դեմետրիօս փորձեց ինքզինքը արդարացնել այն կանխահագութենէն, որ զինքը այնքան բուռն կերպով կը զբաղեցնէր։

Կարծեց թէ այս շնորհալի անցորդուհիին հանգէպ ունեցած հիացումը արդիւնքն էր գեղեցկագիտական զգացումի մը, յետոյ խորհեցաւ որ անիկա կըրնար իբրեւ նախաժողովար ծառայել այն գթութեան քրոջ, որ հողմահար մը պիտի ունենար ձեռքին մէջ և որուն նախագիծը պիտի պատրաստէր յաջորդ օրը։

Սակայն, յանկարծ իր մտածումները առկնուվրայ եղան և դեղնազգեստ այդ կնոջ շուրջ բազմաթիւ անձկագին հարցումներ խուժեցին միտքին մէջ։

Դիչերային այդ ժամուն, այդ կիւնը ի՞նչ գործ

ունէր կղզիին մէջ: Ինչո՞ւ և որո՞ւ համար ալիքան
ուշ դուրս ելած էր. ինչո՞ւ չէր մօտեցած իրեն: Երբ
ամբարտակէն կ'անցնէր, անտարակոյս կինը զինք
տեսած էր, առանց բառ մը իսկ արտասանելու, ա-
ռանց բարեւելու շարունակած էր իր ճամբան: Կ'ը-
սէին թէ կիներ կան, որոնք կը նախընտրէին ծովա-
յին լողանքը, լուսադէմէն առաջ, զով ժամերուն:
Սակայն փորոսին առջեւ կարելի չէր լողանալ, քանի
որ ծովը չափ խորունկ էր այնտեղ:

Ասկէ զատ, անհաւանական էր որ լողանքի գա-
ցող կին մը զարգարուէր այդքան գոհարներով: Այն
տանն ի՞նչ բռնէ գրաւուած Ռաքօթիսէն այդքան կը
հեռանար: Թերեւս ժամադրութիւն մը: Թերեւս կը
սպասէր երիտասարդ ցոփակեացի մը, որ յարափոփոխ
ապրումներու բաղձանքով ուզած էր իբրեւ անկողին
ունենալ ալիքներէն յղկուած խոշոր ժայռերը:

Դեմեաթիոս ուզեց ամէն բան գիտնալ: Արդէն
թարմատի կինը նոյն մեղկ ու հանդարտ քալուածքով
կը վերադառնար: Լուսնին լոյսը կ'ողողէր անոր ամ-
բողջ դէմքը, մինչ կինը հողմահարին ծայրով մէկգի
կը վանէր ամբարտակի փոշին:

Ե.— ՀԱՅԵԼԻՆ, ՍԱՆՏՐԸ ԵՒ ՄԱՆԵԱԿԸ

Թարմատի կինը ինքնայատուկ գեղեցկութիւն մը
ունէր: Ոսկիէ կոյտի մը կը նմանէին իր առատ մա-
զերը, որոնք կը գոցէին ճակատը երկու ստուերախիտ
ու խորունկ ալիքներով, կը ծածկէին թկանջները և
ծոծրակին վրայ եօթն տնգամ կ'ոլորուէին: Նրբին քիթ
մը, թրթռուն ոտնգերով և բոլորաձև ու շարժուն ան-
կիւններով, հաստ ու նկարէն բերան մը: Անոր մարմ-
նին ճապուկ դիծերը իւրաքանչիւր քայլին հետ կ'ա-
լեծփէին և կ'ոգեւորուէին անփութօրէն բացուած

ստինքներուն օրօրումով կամ գեղակերտ ազդերուն
տատանումով, և ազդերուն վրայ հասակը ծալիծալ
կը թեքէր: Երբ տառը քայլի մը չափ մօտեցաւ երի-
տասարդին, աչքերը վեր վերցուց: Դեմեաթիոս սարս-
ռաց: Արտասովոր աչքեր ունէր ան. կապոյտ, սակայն
մութ կապոյտ մը, միանգամայն պապուկ, թաց, յոգ-
նած, արցունքով ու կրակով բեռնաւոր և կիսափակ
արտեւանունքներուն ու թարթիչներուն ծանրութեան
տակ: Կարծես յուշկապարիկներ կ'երգէին. այդպէս կը
նայէին այդ աչքերը: Անոնց լոյսին հանդիպողը ան-
դիմադրելի կերպով կը հմայուէր: Ինքն ալ գիտակից
էր իր այդ հրապոյին. ու այդ հրապոյրը աւելի զօ-
րաւոր կը դառնար այն կեղծ անփութութեամբ, զոր
կը ցուցնէր այս մարդուն հանդէպ, որուն վրայ այն-
քան անկեղծ սէրեր չէին կրցած ազդել:

Ծիրաներփեան ծովերուն վրայ նաւարկող նաւա-
գնացիները կը պատմեն թէ Գանգէսէն անդին, ջուրե-
րուն տակ տեսած են մագնիս քարէ կազմուած ժայ-
ռեր: Երբ նաւերը կ'անցնին անոնց քովէն, դամբն-
ու երկաթեայ մասերը կը քակուին և կ'իջնեն դէպի
ընդձովեայ խարակները և յաւիտենապէս անոնց կապ-
ուած կը մնան: Եւ ահա պահ մը վերջ, տրագրութեաց
նաւէն և կենդանի էակէն կը մնան միայն ցարցանուած
բեկորներ զոր հովը կը քշէ և ալիքները կը տարուբե-
րեն: Այսպէս ահա Դեմեաթիոս ինքզինքը կը կորսն-
ցընէր այդ երկու առինքնող աչքերուն առջև և կը զգար
որ անզօր կը մնար:

Կինը աչքերը վար առաւ և անցաւ իր քովէն:

Դեմեաթիոս անհավերժութենէն աղաղակել ուզեց,
բռունցքները գալարեց և երկիւղով լեցուեցաւ տանե-
լով որ չի կրնար հանդարտ մնալ, որովհետև կ'ուզէր
խօսիլ անոր հետ: Այսուհանդերձ սովորական խօսքե-
րով մօտեցաւ անոր:

— Կ'ողջունեմ քեզ, բռա Դեմեարիոս:

— Ես ալ կ'ողջունեմ քեզ, պատառախանեց ան-
ցորդունին:

Դեմեարիոս շարունակեց.

— Ո՛ւր կ'երթաս այսքան հանգարա քալուած-
քով:

— Կը վերադառնամ:

— Բոլորովին մինա՞կ:

— Բոլորովին մինակ:

Եւ անցորդունին պայտը շարունակելու համար
քայլ մը առաւ:

Այն ատեն Դեմեարիոս խորհեցաւ որ թերեւ
խաբուած էր զայն պերճաղիծի մը տեղ գնելով: Ժա-
մանակէ մը ի վեր դատաւորներու և պաշտօնատարնե-
րու կիները ցոփունքներու պէս կը հագուէին ու կը
անգուրուէին: Այս անցորդունին ալ պատուաւորու-
թեամբը ծանօթ մէկը ըլլալու էր, ասոր համար ա-
ռանց հեգնանքի աւարտեց իր հարցումը.

— Ամուսնո՞յդ քով:

— Կինը ձեռքերը կոնակը տարաւ և սկսաւ խն-
դել:

— Այս գիշեր ամուսին չունիմ:

Դեմեարիոս խածաւ շրթունքները և գրեթէ երկ-
չոտ շեշտով մը համարձակեցաւ ըսել.

— Ամուսին մի՛ փնտռեր. շատ ուշ մնացեր ես.
հիմա ոչ ոք կայ:

— Քեզի ո՞վ կ'ըսէ որ փնտառուքի ելեր էի. մի-
նակ կը պատիմ և ոչինչ կը փնտռեմ:

— Այն ատեն ո՛ւրկէ կուգաս, քանի որ միայն
ինքզինքիդ համար չե՞ս դրած այդ գոհարեղէններդ.
ահա մետաքսեայ քող մը:

— Կ'ուզէիր որ մե՞րկ վիճակով դուրս ելլէի,
կամ սարուկի մը պէս բրդեղէ՞ն հագուէի: Հաճոյքիս

համար կը հագուիմ, կը սիրեմ գիտնալ թէ գեղեցիկ
եմ, և քալած ատենս կը նայիմ մասներուս, բոլոր
մասնիներս ճանչնալու համար:

— Ձեռքիդ մէջ հայելի մը պէտք է ունենայիր, որուն
մէջ միմիայն նայէիր աչքերուդ: Այդ աչքերը Աղեքսան-
դրիոյ ծնունդ չեն: Դուն հրեայ ես և ես այդ բանը
կը ճանչնամ քու ձայնէդ, որ մեր կիներուն ձայնէն
աւելի քաղցր է:

— Ո՛չ, ես հրեայ չեմ, Գալիլիացի եմ:

— Ի՞նչ է քու անունդ, Միրեա՞մ թէ Նոյեմի:

— Սուրիական անունս չպիտի ըսեմ քեզի, ար-
քայական անուն մըն է անև հոս չի գործածուիր: Բա-
րեկամներս զիս կ'անուանեն Քրիսիոս, ահա միակ մե-
ծարանքի խօսքը զոր կրնաս ընել ինձի:

Դեմեարիոս ձեռքը անոր բազուկին դրաւ:

— Օ՛, ո՛չ ո՛չ, ըսաւ Քրիսիոս հեգնած շեշտով մը:
Ասանկ կատակներ կարելի չէ ընել ասանկ ուշ ատեն.
Թող որ չուտով տուն դառնամ: Գրեթէ երեք ժամէ
ի վեր ոտքի վրայ եմ և յօգնութենէ կը մեռնիմ:

Եւ վար ծռելով, ձեռքով բռնեց իր ոտքը: «Տե-
ռէ՛ք, օտնամաններուս փոկերը որքա՞ն կը ցաւցնեն
զիս. շատ սեղմուած են. եթէ պահ մը վերջ չքակեմ,
ոտքիս վրայ հետքեր պիտի ձգեն և այն ատեն, իրաւ
որ աղուո՛ր բռն պիտի ըլլայ երբ որ զիս գրկեն: Թող
զիս, ա՛հ, որքա՞ն կը ցաւցնեմ զիս, եթէ գիտնայի չէի
կենար. նայէ դեղնագոյն քողս ճմութկուեցաւ:

Դեմեարիոս ձեռքը ճակատին տարաւ, յետոյ շեշ-
տովը ինքնավստահ մէկու մը որ կը բարեհաճի ընա-
րութիւն մը ընել, մըմնջեց.

— Յո՛յց տուր ճամբան:

— Սակայն չեմ ուզեր, ըսաւ Քրիսիոս ապշահար
երեւոյթով. նոյն իսկ չես հարցնիր որ ես կը փափա-
քի՞մ. «ցոյց տուր ճամբան», ի՛նչ համարձակութիւն.

ինկած աղջկայ մը տեղ գրիր զիս, անոնք որ կռնակի վրայ կը պառկին և երեք օպօլի փոխարէն, աչքերնին գոց կը յանձնուին պատահական անցորդներու: Նոյն իսկ չեռ գիտեր որ ազա՞տ եմ: Ծանօթ ես ժամագրու թիւներու մանրամասնութեանց, հեռեւեմ ես պըտոյաներէս, նշանակած ես այն դռները որոնք կը բացուին իմ առջեւս. համրած ես այն մարդիկ որ կը կարծեն թէ կը սիրուին Քրիստի կողմէ: «Յո՛յց առաւ ճամբան», ցոյց չպիտի տամ. մնացիր հոս կամ գնա, նայն է ինծի համար, սակայն ամէն տեղ կըրնաս երթալ, իսկ իմ առնա երբեք:

— Դուն չես գիտեր թէ ով եմ ես...

— Դո՛ւն, դո՛ւն Սաիսի Դեմետրիոսն ես. դո՛ւն չինեցիր գիցուհիս արձանը, դո՛ւն ես թագուհիին տարփածուն և այս քաղաքին տէրը: Սակայն ինծի համար գեղեցիկ տարուկ մըն ես միայն, որովհետեւ դո՛ւն զիս տեսար և զիս կը սիրես:

Քրիստի աւելի մօտեցաւ և փաղաքշուտ ձայնով մը շարունակեց.

— Այո՛, դուն կը սիրես զիս: Օ՛հ, մի խօսիր, ըսելիքներդ գիտեմ. ոչ ոք կը սիրես, և սակայն ամէնքէն կը սիրուիս: Դուն Սիրակունն ես, Սիրեցեալը, Պաշտելի կուռքը: Դուն մերժեցիր Կլիսէրան, որ մերժած էր Անտիօքոսը: Լիապիացի Տէմօնասան, որ երգուընցած էր կոյս մեռնիլ, քնացած միջոցիդ պառկեցաւ անկողնիդ մէջ և բռնի կերպով պիտի յանձնուէր քեզի, եթէ Լիբիացի երկու գերիներդ զայն մերկ վիճակի մէջ դուռէն դուրս չնետէին: Բարեհամբաւ կալիսիօնը, քեզ մօտենալէն յուսահատած, գացած է առնդ դիմացի տունը, և ամէն առաւօտ կը կենայ պատահանին բացուածքին մէջ, լոգանքի մօտ՝ Արտէմիսին չափ հաղուած: Կը կարծես որ այս բոլորէն տեղեակ չեմ, սակայն պերճաղիճներուն միջև ամէն բան

կը խօսուի: Աղեքսանդրիա հաւնելուդ գիշերն իսկ ինծի խօսեցան քու մասիդ և անկէ ի վեր օր չէ անցած որ անունդ չարտասանեն: Նոյնիսկ այնպիսի բաներ գիտեմ, զոր գուն մոռցած ես. և գիտեմ չգիացած բաներդ: Առջի օր, խեղճ փքրիկ Ֆիլիօր, դռանդ քովէն ինքզինքը չկախեց, է՛լ լաւ, այս նորածնու թիւնը հեռզնեմէ կը տարածուի: Ֆիլիօին հեռեւեցաւ Լիտէն: Այս երեկոյ, առնդ առջևէն անցած առնա տեսայ անօր կապուտացած մարմինը, սակայն դեռ արցունքները չէին չորցած այտերուն վրայ: Չե՞ս ճանչար Լիտէն, երախայ մը, առնահինգամեայ պերճաղիճ մը, զոր իր մայրը ծախած էր Սամոսցի նաւայարդարի մը, երբ այս վերջինը, զեռի վրայէն թէքէ երթալու համար, գիշեր մը Աղեքսանդրիա կը մնար: Երբեմն ինծի կու գար և ես իրեն խորհուրդներ կուտայի. անիկա ոչինչ գիտէր, նոյն իսկ մատնոց խաղալ: Երբեմն ինծի հեռ կը պառկէր, քանի որ պառկելիք տեղ չէր ունենար, երբ սիրահարի մը չհանդիպէր: Եւ անիկա կը սիրէր քեզ, տեսնէիր, ինչպէ՞ս զիս վրան կ'առնէր, զիս քու անունովդ կանչելով: Կ'ուզէր գրել քեզի, կը հասկընա՞ս: Իսկ ես իրեն ըսի որ չէր արժեք...

Դեմետրիոս առանց բառ մը իսկ իմանալու կը նայէր անոր.

«Այո՛, ասոնք բոլորն ալ արժէք չունին քեզի համար, այնպէս չէ՞», շարունակեց Քրիստի: Դուն զայն չէիր սիրեր, այլ զիս կը սիրես, նոյնիսկ ըսածներու մօտիկ չըրիր. վստահ եմ որ մէկ բառն անգամ չեռ կըրնար կրկնել: Դուն զբաղած ես գիտնալու համար թէ ինչպէ՞ս չի՞նուած են կոպերս, բերանս որքա՞ն քաղցր ըլլալու է և որքան անո՛ւշ է հպիլ մաղբերու: Ա՛հ, քանինե՛ր այս բոլորին վայելքը ունեցեր են: Բոլոր ինծի տենչացողները յագեցուցած են իրենց կիրքը, երիտասարդներ, ծերունիներ, աղաքներ, կիներ, աղ-

ջիկներ: Ո՛չ ոք մերժեցի, կ'իմանա: Եօթը տարիէ
ի վեր միայն երե՛ք գիշեր մինակ մնացեր եմ, Դեմե-
արիօ՛ւ, ալ հաշուէ թէ որքան սիրահարներ ունեցեր
եմ: Երկու հազար հինգ հարիւր և աւելի նոյն իսկ,
որովհետեւ չեմ հաշուեր ցերեկուան այցելուները:
Անցեալ տարի, քսան հազար հոգիի առջեւ մերկա-
ւարմին պարեցի և գիտեմ թէ դուն չկայիր անոնց
մէջ: Կը կարծես որ կը պահե՛մ ինքզինքս և ինչո՛ւ.
Բաղնիքի մէջ բոլոր կիները զիս տեսած են և բոլոր
այրերը՝ անկողնին մէջ: Միայն դո՛ւն զիս երեք
չպիտի տեսնես: Քեզ չե՛մ ընդունիր, չե՛մ ընդունիր:
Ոչինչ պիտի գիտնաս հմտութենէս, զգայնութիւննե-
րէս, գեղեցկութենէս և սէրէս. կը հասկնա՞ս, ոչի՛նչ,
ոչի՛նչ: Դուն գարշելի, ինքնահաճ, անսիրտ, անզգայ
և վատասիրտ մարդ մըն ես: Չեմ գիտեր ինչո՛ւ մեզմէ
մէկը ձեզ երկուքդ ալ սպաննելու առտիճան առելու-
թիւն չունի. նախ քեզ, յետոյ թագուհին:

Դեմեարիօս հանգաբարէն բռնեց անոր երկու թե-
ւերէն և առանց բառ մը արտասանելու ուժգնօրէն
զայն ետեւ ծռեց:

Քրիսիա անձկալի վայրկեան մը անցուց, սակայն
յանկարծ սեղմեց օրունքներն ու արմուկները, ընկը-
կեցաւ և ցած ձայնով ըսաւ.

— Ա՛, ես չեմ վախնար Դեմեարիօս: Բռնի ու-
ժով երեք չպիտի կարենաս տիրանալ ինծի, նայնիսկ
եթէ սիրահարուած կոյսի մը չափ ալ տկար ըլլամ և
դուն զօրաւոր՝ Աթլանտին չափ: Քու վայելքէդ աւելի
մանաւանդ իմ վայելքս պէտք է նկատի առնես: Դուն
կը փափաքիս զիս տեսնել ամբողջովին, դուն կ'ուզես
զիս ալ ճանչնալ, որովհետեւ զիս գեղեցիկ կը գտնես
և արդարեւ ես գեղեցիկ եմ: Արդ, սենեակիս մեղրա-
մոմէ տառնեղիւ աշտանակներն աւելի լուսաւոր են
քան լուսնին լոյսը և հիմա արդէն հոս մօտ է: Ար-

դէն սովորութիւն չէ մերկանալ ամբարտակին վրայ,
տակէ զատ առանց գերուհիիս օգնութեան պէտք է
գիտնաս որ չիմ կրնար կրկին հագուել: Թող որ շը-
կուիմ, թեւերս կը ցաւցնես:

Պահ մը երկուքն ալ լռեցին, յետոյ Դեմեարիօս
սկսաւ.

— Ալ վերջը բերենք, Քրիսիօ՛ւ: Դիտես որ չպիտի
բռնանամ քու վրադ, սակայն թող որ հետեւիմ քեզի.
որքան ալ հպարտ ըլլաս, Դեմեարիօսը մերժելու փառ-
քը քեզի ուղղի պիտի նստի:

Քրիսիա միշտ կը լռէր.

Դեմեարիօս մեղօրէն վերսկսաւ.

— Ինչէ՛ն կը վախնաս:

— Դուն վարժուած ես օրրուիլ ուրիշներէն: Սա-
կայն գիտե՞ս թէ ի՞նչ պէտք է ալ չսիրող պերճա-
ղիճի մը:

Դեմեարիօս անհամբեր կը դառնար.

— Չեմ պահանջեր որ զիս սիրես, սիրուելէ յոգ-
նած եմ, ալ չեմ ուզեր որ սիրեն զիս. միայն կ'ուզեմ
որ ինքզինքդ լքես ու յանձնես ինծի: Ասոր փոխա-
րէն ամբողջ աշխարհի ոսկին քեզի պիտի տամ, և
եզիպառօսի մէջ ունիմ այդքան ոսկի:

— Այդքան ոսկի ես ալ ունիմ մազերուս մէջ.
ես յոգնած եմ ոսկիէն և անոր չեմ բաղձար: Միայն
երեք բան կ'ուզեմ, պիտի տա՞ս ինծի:

Դեմեարիօս զգաց որ անիկա անկարելի բան մը
պիտի ուզէ. անձկութեամբ անոր նայեցաւ: Սակայն
Քրիսիա սկսաւ ժպտիլ և ծանրօրէն ըսաւ.

— Ես կ'ուզեմ արծաթէ հայելի մը, աչքերուս
սեւեռելու համար:

— Պիտի տամ քեզի, ուրիշ ի՞նչ կ'ուզես, չո՛ւտ ըսէ:

— Ես կ'ուզեմ փղոսկրէ քանդակուած սանար մը,
զայն մխրճելու համար վարսերուս մէջ, ինչպէս ար-
փաւէտ ջուրի մէջ պապղացող ուռկան:

— Յետո՞յ:

— Այս սանտրը պիտի տա՞ս ինծի:

— Բայց այո՞, չուտ լմնցո՞ւր:

— Ես կ'ուզեմ մարգարիտէ մանեակ մը, զոր պիտի կախեմ պարանոցէս, երբ սենեակիս մէջ քնզի հա՛մար պարեմ հայրենիքիս հարսանեկան պարերը:

Դեմեաբիօս յօնքերը վեր բարձրացուց.

— Այսքա՞ն:

— Մանեակը պիտի տա՞ս ինծի.

— Պիտի տամ այն մանեակը, որուն պիտի հաւնիս.

Քրիստի ձայնը աւելի մեղմացաւ:

— Հաւնածս, ա՛, ահա թէ իրապէս ինչ պիտի ուզէի քեզմէ. թող պիտի տա՞ս որ ընտրեմ իմ նուէր-նեքս:

— Անչուչա:

— Կ'երգնուս:

— Կ'երգնում:

— Ինչի՞ վրայ:

— Դուն թելադրէ:

— Քու քանդակած Աֆրօտիթին վրայ:

— Կ'երգնում Աֆրօտիթի վրայ. սակայն ինչո՞ւ-տայն նախազգուշութիւնը:

— Շատ լա՛ւ, մինչեւ հիմա հանգիստ չէի, հիմա հանգիստ եմ:

Քրիստի գուլիւր վեր վերցուց:

— Նուէրներս ընտրեցի:

Դեմեաբիօս վրդովուած հարցուց.

— Արդէ՞ն...

— Այո՞... Կը կարծե՞ս որ պիտի ընդունէի որ և իցէ արծաթէ հայելի մը, զոր կարելի է գնել Իզմիրի վաճառականէ մը կամ անձանօթ պերճադիճէ մը: Ես կ'ուզեմ բարեկամուհիիս՝ Պաքքիսին հայելին, որ-

րովհետեւ անցեալ շաբաթ Պաքքիսը ձեռքէս առաւ մէկ տարփածու, և զուարթութեամբ զիս ծաղրած է խրախճանքի մը մէջ, ուր ներկայ եղած են Թրիֆէ-ռան, Մուզարիօն և քանի մը ուրիշ անիմաներ, որոնք ամէն բան տեղեկացուցին ինծի: Պաքքիսը մեծ ար-ժէք կուտայ անոր, որովհետեւ անիկա կը պատկանի Ռօտօփիսին, զի որ Եզովբոսին հետ գերի էր և ա-զատուեցաւ Սաֆօի եղբոր կողմէ: Դիտեա որ Պաք-քիսը անուանի պերճադիճ մըն է և իր հայելին շքեղ: Կ'ըսեն թէ Սաֆօն ինքզինքը նայած է անոր մէջ և ահա թէ ինչու Պաքքիսը այնքան արժէք կուտայ ա-նոր: Այխարհի մէջ չկայ աւելի թանկարժէք բան մը: Դիտեմ թէ ո՛ւր կրնաս գտնել զայն: Դիշեր մը երբ գինով էր, ըսաւ ինծի: Տաճարին երրորդ քարին տակն է: Ամէն երեկոյ, երբ Պաքքիսը դուրս կ'ելլէ, միշտ հոն կը դնէ հայելին: Վաղը, այս ժամուն գնա անոր տունը և երբեք մի վախճար, անիկա բոլոր գե-րիներն ալ հետը կը տանի:

— Խնեթութիւն է ըսածդ, գոչեց Դեմեաբիօս, կ'ուզես որ գողութիւն ընեմ:

— Միթէ զիս չե՞ս սիրեր, կը կարծէի թէ կը սիրես զիս: Առկէ դառ միթէ չերդուընցա՞ր. կը կար-ծէի թէ երդուընցած ես. եթէ կը թալիմ, ալ չեօ-սինք այդ մասին:

Դեմեաբիօս զգաց որ այդ կինը իր կորստեան պատճառ պիտի ըլլար, սակայն տոանց պայքարելու ինքզինքը թողուց, գրեթէ կամովին:

— Ուզածդ պիտի ընեմ, պատասխանեց ան:

— Օ՛, գիտեմ որ ուզածս պիտի ընեմ. սակայն նախապէս վարանեցար. կը հասկնամ վարանումիդ պատճառը: Ուզածս սովորական նուէր մը չէ, և այս-պիսի նուէր մը չպիտի պահանջէի իմաստասէրէ մը. քեզմէ կը պահանջեմ, որովհետեւ գիտեմ թէ պիտի տես ինծի:

Վայրկեան մը, Գրիգոր խաղաց իր բոլորակ հողմահարին սիրամարգի փետուրներովը, և յանկարծ ըսաւ.

— Ա՛... Ձեմ ուզեր սովորեալսն փղոսկրէ սանար մը զոր կարելի է գնել քաղաքին վաճառականներէն: Ինծի ըսիր որ կրնամ ընտրել. է՛, լաւ, ես կ'ուզեմ փղոսկրէ այն քանդակուած սանարը, որ կը գտնուի քրմապետին կնոջ մագերսուն մէջ: Այո սանարը Ռոտոփիտի հայելիէն շատ աւելի թանկարժէք է: Անիկա կը պատկանի Եգիպտացի Թագուհիի մը որ հին առեւտուներ, շատ հին առեւտներ ապրած է և որուն անունը այնքան դժուարահնչիւն է, զոր չեմ կրնար արտասանել: Անոր փղոսկրը նոյնքան հին է և ոսկրի չափ դեղին: Անոր վրայ փորագրած են մանկամարդ աղջիկ մը որ կ'անցի իրմէ աւելի երկար Լուտասի ճախճախուածի մը մէջէն և չթրջուելու համար մաշներուն ծայրին վրայ կը քալէ: Արդարեւ շատ գեղեցիկ սանար մըն է: Գոհ եմ որ կուտամ ինծի: Անոր տիրոջ դէմ ալ փոքրիկ դանգաժներ ունիմ: Անցեալ ամիս Աֆրոտիթին նուիրած էի կապոյտ քօղ մը, յաջորդ օրը տեսայ այս կնոջ գլխուն վրայ. շատ աճապարած էր և ես վշտացայ: Ոնոր սանարը պիտի փոխարինէ իմ քօղը:

— Ինչպէ՞ս կրնամ ձեռք ձգել, հարցուց Դեմետրիոս:

— Ա՛, քիչ մը դժուար է: Ինչպէս գիտեմ, քրմապետին կինը Եգիպտացի է, և տարին անգամ մը միայն կը չինէ իր մագերսուն երկու հարիւր հիւսկէնները, սակայն ես վաղի իսկ կ'ուզեմ այդ սանարը և դուն կինը սպաննելով, սանարը պիտի բերես ինծի: Դուն երդում ըրած ես:

Գիչ մը խոժոցած նայեցաւ Դեմետրիոսին, որուն աչքերը գետին յառած էին, յետոյ արագօրէն աւել-

— Մանեակն ալ ընտրած եմ: Ես կ'ուզեմ Աֆրոտիթին վիզէն կախուած եօթնաչար մարգարիտէ մանեակը:

Դեմետրիոս ստուժ մը ըրաւ.

— Ա՛, չափազանց է ափեմ. ալ չպիտի ծաղրես զիս, կը հասկնամ. ոչինչ պիտի ունենամ, ո՛չ հայելին, ո՛չ սանարը, ո՛չ ալ մանեակը...

Սակայն Գրիգոր ձեռքովը գոցեց անոր բերանը և իր փաղաքշտ ձայնովը վերակաւաւ.

— Այդպէս մի՛ խօսիր. շատ լաւ գիտեմ թէ ան ալ պիտի տաս ինծի. ես վստահ եմ որ երեքն ալ ձեռք պիտի անցնեմ: Վաղը երեկոյ տունս պիտի գաս և եթէ կ'ուզես յաջորդ օրը և ամէն գիշեր: Այդ պահերուն ես հոն պիտի ըլլամ, քաւ սիրած հանգերձնորուս մէջ, սնդուրուած՝ ճաշակիդ համեմատ, ուզածիդ պէս մագերս յարգարած և պատրաստ՝ ամենայնովին քմայքներուդ: Եթէ գգուանքներ միայն կ'ուզես, ես աղու մը պէս պիտի փայփայեմ քեզ: Եթէ հազուադիւր հեշտանքներ կը փնտռես, ես քեզի պիտի տամ ամէնէն ցաւագիտները: Եթէ լոռթիւն կ'ըղձաս, պիտի լռեմ: Եթէ ուզես որ երգեմ, ա՛, այն առեւտ պիտի տեսնես, Սի՛րականս, որ ես ծանօթ եմ բոլոր երկիրներու երգերուն:

Երգեր գիտեմ, որոնք անուշ են աղբիւրներու կարկաչին չափ, ուրիշներ՝ օտրափելի, ինչպէս մօտեցող օրօտում: Ուրիշներ գիտեմ, այնքան պարզ և այնքան թարմացունչ, որ պարմանահի մը կրնայ երգել իր մօրը: Լաւաքի մէջ չերգուելիք երգեր գիտեմ. և երգեր, զոր էլէֆանթիսը պիտի ամչնար սովորելու և զոր ցած ձայնով միայն պիտի համարձակէր երգել: Այն գիշերները, երբ ահնչեալ իմ պարերուն, պիտի պարեմ մինչեւ առաւօտ: Պիտի պարեմ հագուած՝ գեանաքարչ պատմուճանիս մէջ կամ թափանցիկ քօղի

մը տակ, կամ ճեղքուած անդրվարտիկներով ու զոյգ բացուածքներով օեղմիրանի մը մէջ, ուրկէ ստինքներս ազտօրէն դուրս պիտի ելլեն: Սակայն քեզի խոտացած եմ մերկ պարել և եթէ կը նախընտրեմ՝ մերկ պիտի պարեմ, մերկ ու ծաղիկներով զլուխս զարդարած. կամ մերկ ոսկեծուփ մազերուս մէջ և նկարէն՝ ինչպէս երկնային պատկեր: Այն ատեն պիտի տեսնես թէ ինչպէ՞ս գիտես օրօրել թեւերս, կլորցնել բազուկներս, յուզել լանջքս. խաղցնել պորտս, երեք-ցընել կոնքերս: Գիտե՞մ պարել ոռքիս մատներուն վրայ կամ պառկած՝ գորգերու վրայ: Ինծի ծանօթ են Աֆրօաթի բոլոր պարերը. անոնք որ կը պարեն Ուրանիայի առջեւ. ու անոնք որ կը պարեն Աստարտէի առջեւ: Եւ ես գիտեմ պարեր, զոր ոչ ոք կը համար-ծակի պարել և ես քեզի պիտի պարեմ տարփանքի բոլոր պարերը: Երբ պարերը աւարտին, ամէն ինչ այն ատեն պիտի սկսի: Թագուհին իձմէ՛ աւելի հարուստ է, սակայն իր ամբողջ պալատը չունի աւելի սիրադրգին սենեակ մը քան իմ սենեակս: Քեզի չեմ ըսեր թէ ինչե՛ր կրնաս գտնել հոն: Այն ամէլ բաներ կան, որոնց գեղեցկութեան մասին չեմ կրնար քեզի գաղափար մը տալ և ուրիշներ այնքա՛ն անօրինակ, որ բոլոր չեմ կրնար գտնել զանոնք բացատրելու համար: Եւ յետոյ այս բոլորէն վերջ, գիտե՞ս ինչ պիտի տեսնես. գուն պիտի տեսնես քու սիրած Գրիօիսը, զոր դեռ չեմ ճանչնար: Դուն միայն դէմքս տեսար, և չեմ գիտեր թէ որքա՛ն գեղեցիկ եմ: Ա՛, տ՛, ա՛, անակնկալ հաճոյքներ պիտի ունենաս: Ա՛, ինչպէս պիտի խաղաս ստինքներուս պառկանքով, ինչպէ՞ս պիտի թեքես հասակս բազուկներուդ վրայ, ինչպէ՞ս պիտի դողդղաս օրօնքներուս օեղմապնդուփին մէջ և պիտի մարմրիս իմ երեքացող մարմինիս վրայ: Եւ որքա՛ն քաղցրօհամ է իմ բերանս. ա՛, իմ համբոյր-ներս...

Դեմեաբիօս մոլորած ակնարկ մը նետեց անոր վրայ: Քրիօսիս գորովանքով վերակատու.

«Ինչպէ՞ս կրնաս ինծի չտալ արծաթէ ողորմելի ու հին հայելի մը, երբ ձեռքերուդ մէջ պիտի տեսնես, ամբողջ մազերս, ոսկիէ անտառի մը պէս»:

Դեմեաբիօս ուզեց հպիլ անոնց... Քրիօսիս ետ ետ գնաց և ըսաւ.

— Վա՛ղը:

— Պիտի տա՛մ քեզի արծաթէ հայելին:

— Չպի՛տի ուզես ինծի բերել փողօկրէ փողօրիկ աստոր մը, որ ինծի հաճոյք կը պատճառէ, մինչ վիզիդ շուրջ, փողօկրեայ երկու ճիւղերու պէս, պիտի փաթթեմ իմ թեւերս:

Դեմեաբիօս ուզեց փայփայել այդ թեւերը: Քրիօսիս ետին տարաւ և կրկնեց.

— Վա՛ղը:

— Փղոսկրեայ սանտրը պիտի բերե՛մ քեզի:

— Ա՛, շատ լաւ գիտէի. գոչեց պերճադիճը, տա-կաւին ինծի պիտի տաս Աֆրօաթիին վիզէն կախուած մարգարիտէ եօթնաշար մանեակը, որուն փոխարէն քեզի պիտի ծախեմ ամբողջ մարմինս, որ կրօաբաց օստոտփի մը կը նմանի, և բերնովս՝ քեզի համբոյր-ներ՝ ծովուն մէջ գտնուած մարգարիտներէն աւելի:

Դեմեաբիօս պաղատանքով շրթունքները երկա-րեց... Քրիօսիս աչքերը ուժգնօրէն սեւեռեց և վաւա-շոտ շրթունքները յանձնեց...

Երբ Դեմեաբիօս աչքերը բացաւ, արդէն պերճա-դիճը հեռացած էր:

Անոր ծփուն քողին ետեւէն փողօրիկ օտուեր մը աւելի ժօգոյն կը հետեւէր անոր:

Երիտասարդը տարտամօրէն բռնեց քաղաքի ճամ-բան, գլխահակ՝ անբացատրելի ամօթով:

Զ. ԿՈՅՍԵՐԸ

Աղօթ արշալոյսը բարձրացաւ ծովուն վերեւ, բո-
լոր իրերը լեւակի գոյնով մը գունաւորուեցան: Փա-
րօսի աշտարակին վրայ վառուող բոցածածկ կրակեղը
լուսինին հետ մարեցաւ: Դեղնագոյն, խուսափուկ
լոյսի երիզներ թրթռացին մանիշակագոյն ալիքնե-
րուն մէջ ինչպէս յուշկապարիկի դէմքեր մոլոյսագոյն
լօռերու տակ: Յանկարծ լոյսը բացուեցաւ:

Ամայի էր ամբարտակը, քաղաքը մեռելային
լռութեան մէջ: Առաջին արշալոյսը աւետող արթուն
լոյս մըն էր ան, որ կը լուսաւորէ աշխարհին քունը
և կը բերէ առաւուսն ջղագրգիռ երազները:

Մի միայն լռութիւնը կը տիրէր:

Բնացած թռչուններու պէս, Գորգիին մօտ շուր-
ւած երկար նստերուն թիւերը զուգահեռաբար կը
կախուէին շուրին մէջ: Ո՛չ մէկ կառք, ո՛չ մէկ ձի և
ո՛չ մէկ զերի կ'եղծանէր փողոցներու հեռանկարը, որ
ճարտարապետական գիծերով երեւան կուգար: Ան-
սահման մենութեան մէջ, Աղեքսանդրիան, դարերէ
ի վեր լքուած հնամենի քաղաքի մը երեւոյթն ունէր:

Այն տան, քայլերու թեթեւ աղմուկ մը սար-
սափ հողին վրայ և երեւցան երկու աղջիկներ, մէկը
դեղնագոյն հագուածով, միւսը՝ կապառագոյն:

Երկուքն ալ կը կրէին կոյսի գօտիներ, որ կը
փաթթուէր իրենց ազգրերուն և շատ վարը, կը կապ-
ուէր իրենց օրովայնին տակ: Մէկը գիշերային երգ-
չուհին էր և միւսը օրնդահարներէն մին:

Սրնգահարը աւելի երիտասարդ էր և բարեկա-
մուհիէն աւելի գեղեցիկ: Կոպերուն տակ կիտով թաղ-
ուած աչքերը, շրջազգեստին չափ տփռոյն կապոյտով
մը, մեղմօրէն կը ժպտէին: Իր ուսին ծաղկեայ հան-

գոյցէն դէպի ետեւ կը կախուէին երկու նրբին օրինգ-
ներ: Բոլորակ օրունքներուն շուրջ հիւրիկէ զօյգ ծաղ-
կեպօակներ կը վէտվէտէին թեթեւ կերպօտին տակ, և
կը կապուէին ոռքի կոճերուն արծաթէ կապիչներով:
Սրնգահար աղջիկը ըսաւ.

— Միրթօքիւս. մեր պնակիտները կորսնցնելուդ
համար մի ախրիր: Երբեք կրնա՞ մոռնալ Ռօտիսը
որ քեզ կը սիրէր կամ կրնա՞ խորհիլ որ դուն մինակդ
պիտի կարգայիր ձեռքովս գրուած այդ գիրերը, չա՛ր
աղջիկ: Միթէ ես այն գէշ բարեկամուհիներէն եմ որ
իր եղունգին վրայ քանդակելէ վերջ նոյն անկողին
մէջ պառկող քրոջ մը անունը, պիտի երթայ ուրիշի
մը միանանալ երբ եղունգը մինչեւ ծայրը աճած է: Երբ
ամբողջովին քուկդ եմ, ի՞նչ պէտք ունիս ինձմէ յի-
շատակ մը պահելու: Հիմա գրեթէ ամուսնանալիք
տարիքին մէջ եմ և սակայն երբ քեզ ճանչցայ հազիւ
հիմակուած տարիքիս կէտը ունէի: Լաւ յիշէ՛ք. քաղ-
նիքին մէջ էր. մեր մայրերը մեզ առած էին իրենց
թեւերուն տակ և կ'օրօրէին մեզ: Հաղուելէ առաջ
երկար տան խաղացինք մարմարին վրայ: Այդ օրէն
ի վեր ա՛լ չբաժնուեցանք իրարմէ և հինգ տարի վերջ
գիրար սիրեցինք:

Միրթօքիւս պատասխանեց.

— Գիտե՞ս Ռօտիս, տարեմուտի մը օրը: Այդ
օրն էր որ այդ երեք բառերը գրեցիր պնակիտիս վրայ
և մեր անունները իրար խառնեցիր: Առաջին օրն էր,
ալ չպիտի գտնենք դայն, սակայն ի՞նչ փոյթ, ամէն
օր նոր է ինձի համար, և երբ իրիկուան դէմ կար-
թըննամ, կարծես բնաւ քեզ չեմ տեսած: Կը հաւա-
տամ թէ, դուն աղջիկ մը չես այլ Արքատեացի յա-
ւերժահարօ մը, որ հեռացած է անտառներէն, որով-
հետեւ Ֆոյսօսը ցամքեցուց անոր աղբիւրը: Զիթենի
ճիւղի մը չափ ճապուկ է մարմինդ, մօրթդ քաղցր է

աժառուայ ջուրերուն պէս, հիւրիկները կ'ուրորուին սրունքներուդ շուրջ և ինչպէս Ասթարտէն կը կրէր բացուած թուղը, այնպէս ալ դուն կը կրես Լուսաօրի ծաղիկը: Անմահներով բնակուած ո՞ր անառիկ մէջ, քու մայրդ, երջանիկ ծնունդէդ առաջ, քնացեր է: Երկնային ո՞ր գետէն ո՞ր անգաղաճապահ առտուածը, խառն վրայ զուգաւորուած է անոր հետ: Երբ թաղունք հեռանանք Ափրիկէի այս անուրի արեղակէն, դուն զիս պիտի առաջնորդես դէպի քու աղբիւրդ, հեռուն Փոփոխի և Ֆէնէի ետեւ, օտուերախիտ ընդարձակ անառիկներուն մէջ ուր կակուղ հողին վրայ կ'երեւին կրկնակ հեաքերը այժմարդերուն, որոնք խառնուած են յաւերժահարսերուն: Հոն, պիտի փնտռես յղկուած ժայռ մը և պիտի փորագրես ինչ որ փորագրած էր մեղրամամի վրայ. մեր հրճուանքը կազմող այդ երեք բառերը: Լսէ՛, Ռօտիս, լսէ՛, կ'երգնում Աֆրօտիթին գօտիովը, ուր բոլոր տենչանքները բանուած են թէ, բոլոր տենչանքները ինծի օտար են քանի դուն իմ երազէս աւելի բան մըն ես: Կ'երգնում Ամալթեան եղջիւրով, ուրկէ աշխարհի վրայ կը թափին բոլոր բարիքները, թէ ես անառիկ եմ աշխարհին հանդէպ քանի քեզ գտած եմ իբրև աշխարհիս միակ բարիքը: Երբ քեզ կը դիտեմ և յետոյ զիս, չեմ ըմբռներ թէ դուն ինչպէս զիս կը սիրես: Մազերդ ցորենի հասկերուն չափ խարտեաչ են, իմիններս սև, նոխազի մը տակին պէս: Մօրթդ սպիտակ է հովիւներուն պանիրին չափ, իմինս արեւակէզ՝ ծովափունքի աւաղին պէս: Դու փափուկ կուրծքդ ծաղկած է աշնանային նարնջենի մը նման, իմինս՝ վտիտ և մօլ, ապառաժներու շոճի նման: Դեզ սրբելու համար է որ դէմքս գեղեցկացած է: Ո՛վ Ռօտիս, դիտե՛ս, իմ եղական կուսութիւնս նման է այն առտուծոյն շրթունքներուն, որոնք կը ծամեն մրտենիի

ծղօտ մը, քուկինդ վարդագոյն է ու սիրուն փոքրիկ մանուկի մը բերնին պէս: Չեմ գիտեր ինչո՞ւ զիս կը սիրես, սակայն եթէ օր մը դադրէիր զիս սիրելէ, եթէ արագահար քրոջդ Թէանօին պէս միշտ փակուած մնայիր մեզ գործածող տուներուն մէջ, այն ատեն անկողնիս մէջ միայնակ պտակելու մտածումս իսկ չպիտի ունենայի և վերադարձած ատենդ զիս գօտիովս խեղդուած պիտի գտնէիր:

Ռօտիսին աչքերը լեցուեցան արցունքով ու ժպտով, այնքան այդ գաղափարը յիմար ու անողորմ էր: Ուրքը դրաւ քարի մը վրայ.

— Սրունքներուս մէջի ծաղկեպսակները կը նեղեն զիս: Գակէ դանոնք, պաշտելի Միրթօ: Այո գիշերուան պարէն ալ մեռնելու աստիճան յոգնած եմ:

Երգչուհին արթնաց:

— Օ՛, ճշմարիտ է. արդէն մոռցեր էի այդ մարդերն ու աղջիկները: Անոնց առջեւ դուք երկուքդ ալ պարեցիք, դուն ջուրի չափ թափանցիկ Գօսի շրջագետի մը մէջ և քոյրդ՝ բոլորովին մերկ: Եթէ չար գիլէի, քեզ ալ վար պիտի գնէին իբրև պոռնիկ. ինչպէս նոյն սենեակին մէջ վար դրին քոյրդ: Ի՛նչ պղծութիւն. իմացա՞ր անոր աղաղակներն ու ողբերը: Ի՛նչ տանջալի է մարդուն օէրը:

Եւ Ռօթիսի ծունկերուն մօտ ծունկի եկաւ քուկեց երկու ծաղկեպսակները, յետոյ աւելի վերօք լարիչ երեք հատ, իւրաքանչիւրին տեղ համբոյր մը դնելով: Երբ օտքի ելաւ, աղջիկը բռնեց անոր վիզը և մարմնեցաւ շրթունքներուն դէմ:

— Միրթօ՛, կը նախանձի՞ս այդ ցոփակեացներէն, ի՛նչ փոյթ եթէ զիս տեսան: Թէանօն կը բաւէ անոնց. ես երբեք չպիտի յանձնուիմ. սիրելի Միրթօ, մի նախանձիր:

— Նախանձի՛ր... ես կը նախանձիմ բոլոր քեզ

մօտեցողներէն: Որպէս զի շրջազգեստներդ միայն քեզի
չպատկանին, ես զանոնք կը կրեմ, երբ անգամ մը
զանոնք հագած ես: Որպէս զի մազերուդ ծաղիկները
չսիրահարին քեզի, զանոնք կը յանձնեմ աղքատ պեր-
ճաղիճներուն, որոնք զայն պիտի պղծեն բազմաաւտո-
ներու մէջ: Ո՛չ մէկ բան տուած եմ քեզի, որպէս զի
ո՛չ մէկ բան տիրանայ քեզի: Կը վախճամ շօշափած
իրերէդ և կուտամ այն բոլորը որոնց կը նայիս: Ամ-
բողջ կեանքիս մէջ, կ'ըղձայի մնալ բանաւ մը չորս
պատերուն մէջ, ուր միմիայն ես ու դուն ըլլայինք և
ես այնքան խորապէս քեզի միանայի, և քեզ պահէի
թեւերուս մէջ որ ոչ մէկ աչք կ'առնէր մեզմէ: Կ'ու-
զէի ըլլալ կերած պտուղդ, ըլլալ՝ քեզ գինովցնող
բուրմունքը, կոպերուդ տակ ժամող քունը և սէրը՝
որ կը գալարէ անդամներդ: Կը նախաձեռն քեզի
տուած երջանկութենէս և սակայն կ'ուզէի քեզի տալ
քեզմով զգացած ամբողջ երջանկութիւնս: Ահա թէ
ինչ բանէ կը նախաձեռն, սակայն չեմ օարսափիր գի-
շերուան մը տարփուհիներէդ, որոնք իմ օժանդակու-
թեամբս կ'ուզեն յագեցնել թարմաւոր աղջկոյ ցան-
կութիւններդ, գալով տարփաւորներուդ, շատ լաւ
գիտեմ թէ դուն երբեք անոնց չես յանձնուիր ամ-
բողջովին, և գիտեմ թէ դուն չես կրնար սիրել մար-
դը, կոպիտ և յեղյեղուկ մարդը:

Ռօտիս անկեղծօրէն գոչեց.

Նօզիթօէին պէս, կը նախընտրեմ երթալ և կու-
տալ թիւնս զոհարելի թափօսի մէջ պաշտօնող Պրիապ
աստուծոյն: Սակայն ոչ այս առաւօտ, սիրելիս: Եր-
կար ատեն պարած ըլլալով, սառտիկ յոգնած եմ:
Կ'ուզեմ տուն դառնալ և քնանալ թեւերուդ վրայ:

Յետոյ ժպտեցաւ ու շարունակեց.

— Պէտք է թէանօին ըսել որ ալ մեզի հետ չպառ-
կի: Դրան ալ կողմը ուրիշ անկողին մը կը պատրաս-

տենք իրեն համար: Այս գիշերուան տեսածներէս
վերջ, ալ չեմ կրնար զայն համբուրել. Միրթօ, ար-
դարեւ սարսափելի բան էր, կարելի՞ է այդ ձեւով զի-
րար սիրել. սէր կոչուածը ա՞ն է:

— Կը սխալիս Միրթօ, անոնք չեն ճանչնար սէրը:
Միրթօ ըլիտ զայն առաւ թեւերուն մէջ և երկուքն
ալ լռեցին:

Հօվը, իրենց մազերը իրարու կը խառնէր:

Է. — ՔՐԻՍՏԻՍԻ ՄԱՋԵՐԸ

— Նայէ՛, ըսաւ Ռօտիս, նայէ՛, մէկը կ'երեւի:
Երգչուհին նայեցաւ: Իրենցմէ հեռու, կին մը
արագօրէն կը քալէր քարափին վրայ:

— Կը ճանչնամ զայն, ըսաւ աղջիկը, Քրիստին
է, անոր դեղնագոյն շրջազգեստն է:

— Ի՞նչպէս, արդէն արթնցած է:

— Չեմ հասկնար. օովորաբար կէս օրուընէ առաջ
դուս չելլեր, մինչդեռ հիմա հազիւ արեւը ծագած է.
բան մը պատահած ըլլալու է, անտարակոյս երջանկա-
բեր բան մը: Անիկա այնքա՛ն բաղդաւոր է:

Երկուքն ալ Քրիստին գիմաւորեցին և ըսին.

— Ողջո՛յն, Քրիստիս:

— Ողջո՛յն, որքա՞ն ատեն է ի վեր հոս էք:

— Չեմ գիտեր, արդէն լոյսը ծագած էր երբ այս-
տեղ հասանք:

— Ամբարտակին վրայ ոչ ո՞ք կար:

— Ո՛չ ոք:

— Վտա՞հ էք. մա՞րդ մըն ալ չկար:

— Օ՛, կատարելապէս վտահ: Ինչո՞ւ կը հարցնեմ:

Քրիստիս չպատասխանեց. Ռօթիս վերակաւ.

— Մէ՛կը պիտի տեսնէիր:

— Այո՛... Թերեւս... Կարծեմ լաւագոյն էր
զայն տեսած չըլլալ. լաւ էր. յանցաւոր եմ վերադառ-
նալուս համար, սակայն չկրցայ ինքզինքս զսպել:

— Սակայն ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Գրիսիս, վերջապէս պիտի ըսե՞ս մեզի:

— Օ՛, ո՛չ:

— Նոյն իսկ մե՞զի, մեզի, բարեկամուհիներուդ:

— Աւելի ուշ ամբողջ քաղաքին հետ պիտի իմանաք:

— Աղուո՛ր բան:

— Աւելի ուշ պիտի իմանաք. սակայն այս առաւօտ անկարելի է. արապարգ բաներ տեղի կ'ունենան, զաւակներս, ձեզի բռնու սատարիկ բաղձանքն ունիմ, սակայն պէտք է որ լռեմ: Տո՛ւն պիտի վերադառնայիք. եկէ՛ք ինծի հետ քնացէ՛ք, բոլորովին մինակ եմ:

— Օ՛, Գրիսէ, Գրիսիտիօն, մենք չա՛տ յոգնած ենք, արդարեւ քնանալու համար տուն պիտի դառնայինք:

— Է՛, լաւ, յետոյ կը քնանաք. այսօր Աֆրօ-տիթեան տօներուն նախատօնակն է: Միթէ այսօր կարելի՞ է հանգչիլ: Եթէ կ'ուզէք որ Աստուածունհին ձեզ պաշտպանէ և յառաջիկայ տարին ձեզ երջանկացնէ, պէտք է տաճար երթաք մանիշակներու չափ մթամած կոպերով և այտերով՝ շուշաններու չափ ճերմակ: Ե՛կէ՛ք ինծի հետ, հո՛ն կը խորհինք:

Գրիսիս երկուքին ալ գօտինքէն վեր բռնեց, և իր գգուող ձեռքերովը գոցելով անոնց գրեթէ մերկ օտինքները, փութկոտ քայլերով դանոնք տարաւ:

Սակայն Ռօտիօ մտազբաղ էր:

Երբ անկողնիդ մէջ ըլլանք, վերսկսաւ ան, դարձեալ մեզի չպիտի ըսես թէ քեզի ի՞նչ պատահեցաւ և ինչի՞ կը սպասես:

— Ամէն բան, ձեր ուզած բոլոր բաները պիտի ըսեմ, սակայն այս մասին պիտի լռեմ:

— Նոյնիսկ երբ մութին մէջ, բոլորովին մերկ, իյնանք թեւերուդ մէջ:

— Մի՛ պնդեր Ռօտէ, վաղը պիտի գիտնաս. վաղուա՛ն սպասէ:

— Շատ երջանիկ պիտի ըլլաս թէ չա՛տ գորաւոր:

— Շա՛տ գորաւոր:

Ռօտիօ աչքերը մեծ-մեծ բացաւ և գոչեց.

— Թագունհին հե՛տ պիտի քնանաս:

— Ո՛չ, ըսաւ Գրիսիս խնդալով, սակայն անոր չափ գորաւոր պիտի ըլլամ: Պէտք ունի՞ս ինծի, բանի մը կը բաղձնաս:

— Օ՛, այո:

Եւ թարմատի աղջիկը սկսաւ մտածել:

— Է՛, լաւ, ի՞նչ է ուզածդ, հարցուց Գրիսիս:

— Անկարելի բան մը, ինչո՞ւ ուզեմ:

Անոր կողմէ Միթթօքլիան խօսեցաւ.

— Մեր երկրին՝ Եփեսոսի մէջ, երկու կոյս և հարսնացու աղջիկներ, ինչպէս Ռօտիօն ու ես, երբ կը օրհարարին իրարու, օրէնքը կը թոյլատրէ անոնց ամուսնութիւնը: Երկուքն ալ Աթենասին տաճարը կ'երթան և կը նուիրեն իրենց զոյգ գօտին. յետոյ Էֆիօնօէի օրբավայրը, իրենց մազերէն իրար խառնուած խոպոպ մը տալու և վերջապէս կը կանգնին Դիօնիօօսի (Պաքոս) սեղանին առջեւ, ուր ամէնէն առնակներն կը յանձնեն ոսկիէ սուր դանակ մը և արեան հոսումը դադարեցնելու համար սպիտակ կտաւ մը: Դիչերը, երկուքէն ան որ նշանուածն է կը տարուի իր նոր բնակարանը, նստած ծաղկած կառքի մը մէջ իր ռամուսնին և հարսնածուին մէջտեղ, շրջապատուած ջահերէ և սրնգահար աղջիկներէ: Անկէ վերջ ամուսնացածներու բոլոր իրաւունքները ունին, կրնան օրհգրել փոքրիկ աղջիկներ և զանոնք խառնել իրենց ներքին կեանքին: Անոնք յարգուած են և ընծանիք ունին: Ահա Ռօտիսի երազը: Սակայն հոս այդ օրվորութիւնը չկայ:

— Կրնանք օրէնքը փոխել, ըսաւ Քրիստոս. ձեզ ամուսնացնելը գործօ թող ըլլայ:

— Օ՛րիա՛ւ է գոչեց փոքրիկը, ուրախութենէ չի կնեւում:

— Այո՛, չեմ հարցնէր թէ ձեզմէ ո՛րը ամուսին պիտի ըլլայ: Գիտեմ թէ Միքթօ անոր պատրանքը տալու ամէն առուելութիւն ունի. Ռօտիս երջանիկ ես որ այդպիսի բարեկամուհի մը ունիս: Ինչ որ ալ ըսեն, առանկները հազուադիւրս են:

Հասան Քրիստիսի տան դուռը, ուր Ճալան, վուչէ անձեռոց մը կը հիւսէր: Գերուհին ոտքի ելաւ, թողուց որ ներս անցնին և ինքն ալ անոնց ետեւէն ներս մտաւ:

Վայրկեանի մը մէջ երկու սրնդահարները հանեցին իրենց պարզ հանդերձները, մանրակրկիտ կերպով լուացին զիրար կանաչ մարմարէ աւազանի մը մէջ, յետոյ նետուեցան անկողնին վրայ:

Քրիստոս առանց տեսնելու անոնց կը նայէր: Դեմաբրիօսին ամենաչնչին խօսքերը, բառ-բառ և անվերջանալի կերպով կը կրկնուէին մաքին մէջ: Լոռութեան մէջ Ճալան կը քակէր և կը բանար իր քրքմագոյն երկար քողը, կը քակէր գօտիին օղակները, կը բանար մանեակները, կը քաշէր մատանիները, կնիքները, օղակները արծաթէ օձերն ու ոսկիէ գնդաօղները, բայց ինք ոչինչ կը զգար: Սթափեցաւ այն տան, երբ քակուող յագերը խաղաղանքով վար ինկան: Հայելին ուզեց:

Արդեօք կը վախճար որ այս նոր տարփածուն պահելու չափ գեղեցիկ չէ՞ր — որովհետեւ անհրաժեշտ էր զայն պահել — անկէ պահանջած այդ խօլ նուէրներէն վերջ: Թէ ոչ իր գեղեցկութեան իւրաքանչիւր մանրամասնութեան քննութիւնով կ'ուզէր հանդարտիլ քանի մը վրդովումներէ և պատճառաբանել իր ինքնավստահութիւնը:

Հայելին յօտեցուց իր մարմնին բոլոր մասերուն և մէկիկ մէկիկ զանոնք շօշափեց: Գնահատեց իր մորթին օպիտակութիւնն ու քաղցրութիւնը երկար գգուանքներով և ջերմութիւնը՝ սեղմապնդումներով: Զգաց իր ստինքներուն լեցունութիւնը, որովայնին ամրութիւնը և յիսին պիրկ վիճակը: Զափեց մազերը և նկատեց անոնց փայլը: Փորձեց նայուածքին զօրութիւնը, բերնին արտայայտութիւնն ու շունչին բոցը և անութին եղերքէն մինչեւ արմուկին ծալքը, գանդաղօրէն համբուրեց իր մերկ թեւը:

Արտակարգ յուզում մը, հպարտութեամբ, ստուգութեամբ, անհամբերութեամբ և զարմացումով լի զայն լեցուց իր իսկ շրթունքներուն հպումէն: Ինք իր վրայ դարձաւ մէկը փնտռելու պէս, սակայն անկողնին վրայ տեսնելով երկու մոռցուած Եփեսոսոսիները, ցածկեց անոնց մէջտեղ, զանոնք զատեց իրարմէ և տեսակ մը սիրառարկ կատաղութեամբ զանոնք սեղմեց և իր երկար ոսկիէ մազերը ծածկեցին երեք երիտասարդ գլուխները:

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ա. — ԴԻՑՈՒՂԻՒՆ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐԸ

Ա.Քրօթիթէ-Աստարաթի տաճարը կը բարձրանար քաղաքին դուռներէն դուրս, ստուերախիտ, ծաղկալի ընդարձակ փարտի մը մէջ: Նեղոսին ջուրը կը թափէր այնտեղ, եօթը ագուգաներով և տարւոյն բոլոր եզանակներուն, հրաշալի կանաչութիւն մը կ'անցնէր:

Ա.ելի քան երկու դար առաջ էր որ Պաղմասններուն առաջին թագաւորը, անապատին մէջ սեղծած էր, ծովեզերեայ այդ դալարազարդ անտառը, խորունկ վտակները, լիճերը և մթաստուեր մարգա-

գեթիւնները: Այն առնէն ի վեր, իր հրաժանովը անկուած ժանտաթղենինները հսկայական ծառեր եղած էին. արգասաբեր ջուրերուն տակ թեթեւ դալարինները դարձած էին ընդարձակ մարգագետիններ, աւազանները՝ լճակներ և բնութիւնը այդ փառքը փոխակերպած էր հոգամառի մը:

Ձորակէ մը, երկիրէ մը և հայրենիքէ մը աւելի բան մըն էին անոնք, ամբողջ աշխարհ մը փակուած քարաշէն օհաններով և զորս կը կառավարէր աստուածունի մը, այդ աշխարհին ոգեւորող հոգին: Երեսուն և երկու ոտք բարձր և ութսուն սթափօն (180 մէթր մէկ սթափ) երկաթուղեամբ օղակաձեւ դարաւաժ մը կը շրջապատէր զայն: Պարիսպէ մը աւելի, հսկայական ոտան մըն էր, հազար չորս հարիւր տուներով: Նոյնքան թիւով պոռնիկներ կը բնակէին այդ նուիրական քաղաքին մէջ և այդ եզակի վայրին մէջ կը ներկայացնէին 70 զանազան ժողովուրդներ:

Նուիրական տուներուն յատակագիծը միօրինակ էր. կարմրագոյն պղնձէ գուռը (Դիցուհիին նուիրուած մետաղ) մուրճի տեղ, կը կրէր փալլոս մը որ կը բախէր բարձրաքանդակ ունակի մը, խորհրդանշիչ իգական սեռին. անոր տակ փորագրուած էր պերճադիճին անունը սովորական նախադասութեան սկզբնատառերով:

Օ. Բ. Է.

Քօնիոս

II. II. II.

Դրան երկու կողմերը կը բացուէին երկու սենեակներ կրպակներու ձեւով, այսինքն պարտէզին կողմը առանց պատի: Աջ կողմինը, որ կը կոչուէր «Յուցագրութեան սենեակ» այն վայրն էր, ուր պերճադիճը բարձր ամպիոնի մը վրայ նստած՝ կը օպատէր այցելուներու: Ձախ կողմի սենեակը արամադրուած էր

առիւթածուներու, երբ անոնք ուզէին բաց օդին մէջ գիշերել, առանց պառկելու օակայն խոտերուն վրայ:

Բաց դուռնէն ներս, նրբանցք մը կը տանէր մարմարով սալաշաղկապուած ընդարձակ բակ մը, որուն կեդրոնը կը գտնուէր ձուածեւ աւազան մը: Այս լուսաւոր վայրը կը շրջապատէր ամպիոնի մը և զովարար դօսիով մը կը պաշտպանէր տունին եօթը սենեակներուն մօտքը: Խորը կը բարձրանար վարդագոյն կրանիթէ բազինը:

Բոլոր կիներն ալ իրենց երկիրներէն բերած էին դիցուհիին փոքրիկ մէկ կուռքը և զայն դրած ընտանեկան բազինին վրայ, իրենց մայրենի լեզուով, առանց զիրար հասկնալու կը պաշտէին զայն:

Լաչմի, Աշթօրէթ, Վէնիս, Իշգար, Ֆրէքա, Միլիթթա, Կիփրիս, այս կրօնական անուններով կ'անուանէին իրենց աստուածացեալ Հեշտութիւնը: Ոմանք խորհրդանշաններով զայն կը պաշտէին, օրինակ՝ կարմիր խճաքար մը, կոնաձեւ քար մը, փշոտ խոշոր խեցեմորթ մը: Ուրիշներ կակուզ փայտէ պատանդաւի մը վրայ կը բարձրացնէին խոշոր արձանիկ մը նիհար թեւերով, ծանր ստինքներով, չափազանցուած ազդերով և որ ձեռքովը ցոյց կուտար տելթաի ձեւով դանդորուած որովայնը: Անոր ոտքերուն տակ կը գնէին մրտենիի ճիւղ մը, բազինին վրայ կը ցրուէին վարդի տերեւներ և ընդունուած իւրաքանչիւր ուխտի փոխարէն կը վառէին խունկի փոքրիկ հատիկ մը: Դիցուհիին մտերիմ էր իրենց, կը խոտովանէին իրենց ցաւերը, անիկա վկան էր իրենց աշխատութեան և կարծեցեալ պատճառը իրենց հաճոյքներուն: Եւ երբ մեռնէին, զայն կը գնէին անոնց դիւրաբեկ դագաղին մէջ, իբրեւ պահապանը իրենց գերեզմանին:

Այս աղջիկներուն ամէնէն գեղեցիկները կուգային Աօրական Թագաւորութիւններէն: Ամէն տարի,

երբ դաշնակիրներուն կամ հարկատու երկիրներու նա-
ւերը Աղեքսանդրիա ընծաներ բերէին, հակերուն և
աիկերուն հետ ցամաք կը հանէին նաև քուրմերու
կողմէ ընտրուած հարիւր կոյսեր, սրբազան պարա-
զին սպասարկութեան համար:

Անոնց մէջ կը գտնուէին Մեսիէնցիներ և հրէու-
հիներ, Փոիւգիացիներ և Կրէտուհիներ, Եկրատանի և
Բաբելոնի աղջիկներ և աղջիկներ՝ Մարգագետիններու
Ծոցին եզերքներէն և սրբազան Գանգէսին ափերէն:
Ումանց մորթը սպիտակ էր, դէմքերնին ողորկ՝ չքա-
ղրամներու պէս և կուրծքերնին անթեքելի: Ուրիշ-
ներ թխակոյն, անձրեւի տակ երեւցող հողին պէս:
Ասոնք իրենց ունեզերէն կը կախէին ոսկիէ օղեր և
իրենց ուսերուն վերև կը թոթուէին մթին ու կարճ
մազեր:

Աւելի հեռուներէն եկածներ ալ կային: Մանրուկ
և դանդաղաչարժ էակներ, որոնց լեզուն ոչ ոք կը
հասկնար և որոնք կը նմանէին դեղին կապիկներու:
Ասոնց աչքերը դէպի քունքերը կ'երկարէին և ցից
ու սեւ մազերը այլանդակօրէն յարգարուած: Այս աղ-
ջիկները, ամբողջ իրենց կեանքին մէջ, երկչոտ էին
մոլորած կենդանիներու նման: Ասոնք ծանօթ էին
տարփանքի շարժումներուն, սակայն կը մեքծէին
բերնի համբոյրը:

Երկու անցողական զուգաւորութիւններու մէջ-
աեղ, կը նստէին իրենց փոքրիկ օռքերուն վրայ և
աղու մը պէս խաղալով կը զրօսնուին:

Սմայի մարգագետնի մը մէջ, հիւսիսային ազգե-
րու վարդերանգ ու խաբաեաշ աղջիկները պառկած
խոտերու վրայ, հօտերու պէս կ'ապրէին: Եռահիւ-
մազերով Սարմաթուհիներ, հուժկու սրունքներով և
քառակուսի ուսերով: Ասոնք ծառի ճիւղերէ պօական-
կը շինէին իրարու համար և զրօսնելու համար կը մե-

նամարտէին: Կարճ ու տափակ քիթով, մեծաօտինք և
մազոտ Սկիւթիացի աղջիկներ, կենդանական դիքե-
րով միայն կը զուգաւորուէին:

Հսկայատիպ Տեւոնուհիներ, որոնք կը սարսա-
փեցնէին Եգիպտացիները ծերունի իրենց ամբողջ մա-
զերով և մանուկներու միօքն աւելի կակուղ միտերով:
Կովերու պէս խաբաեաշ Կօլուացիներ, որոնք առանց
պատճառի կը խնդային, յետոյ ծովու կանաչ երանգը
ունեցող աչքերով Կեղտուհիներ, որոնք բնաւ մերկա-
մարմին դուրս չէին ելլեր:

Ուրիշ աեղ մը, թխալանջ իրերիացիները ամբողջ
ցերեկը կը հաւաքուէին: Ասոնք սեթեւեթով կը յար-
դարէին իրենց ծանրամազերը և իրենց որովայնին
մազերը երբեք չէին խլեր: Աղեքսանդրիացիները կը
վայելէին անոնց կարծր մորթը և ուժեղ կոնակը: Ա-
սոնք տարփուհիէ աւելի յաճախ իբրեւ պարուհի կը
վարձուէին:

Արմաւենիներու լայն ստուերին տակ կը բնա-
կէին Ափրիկէցի աղջիկներ, ճերմակ քօղերով Նիւսի-
աիացիներ, սեւաքօղ Կարթագինեացիներ, և բազմե-
րանգ հագուածներով Սեւամորթուհիներ:

Չորս հարիւր հոգի էին անոնք:

Երբ կին մը այդ պարաէզէն ներս մտնէր, ծերու-
թեան առաջին օրուան հետ միայն անկէ դուրս կ'ել-
լէր: Իր շահածին կէտը տաճարին կը յանձնէր և մնա-
ցածն ալ պէտք է բաւեր իր սնունդին և հօտեղէննե-
րուն համար:

Ասոնք գերի չէին և իւրաքանչիւրը իրապէս
աէրն էր դարաապիին վրայ գտնուող տուններէն մէ-
կուն: Սակայն բոլորն ալ հաւաքաբար պէս չէին սիր-
ուեր, և յաճախ ամէնէն բախաւորները կը գնէին ի-
րենց դրացուհիներուն տունները, որպէս զի անոնք ա-
նօթութենէ չնհարնան:

Այն ատեն այս վերջինները իրենց պիղծ արձա-
նիկները կը տեղափոխէին փարփին մէջ և տնկիւն մը
կը զտնէին բազին մը որ տափակ քարէ շինուած էր և
ալ չէին հետանար այդ անկիւնէն: Աղքատ վաճառորդ-
ները գիտէին ասիկա և աւելի սիրով կ'այցելէին ա-
ռոնց, որոնք կը պատկէին իրենց բացօդեայ սրբա-
րաններուն մօտ, մասուռի վրայ: Սակայն երբեմն այ-
ցելունք ալ չէին ունենար և այն ատեն խեղճ աղ-
ջիկները զոյգ զոյգ իրենց թշուառութեան մէջ տար-
փագին բարեկամութեամբ մը կը միանային իրարու:
Այդ բարեկամութիւնը կը դառնար ամուսնական, տնա-
կան սէր մը, որուն համար իրարու կը բաժնէին ամէն
բան, մինչեւ բուրդի յետին կտորը, և փոխադարձ
բարեկամեցողութեամբ կը սփոփուէին իրենց երկար
և զգաւոր օրերուն մէջ:

Բարեկամուհի չունեցողները իբրև գերի, յօժա-
րակամ կը մտնէին իրենց բախաաւոր ընկերուհիներու
ծառայութեան: Այս վերջիններուն արգիլուած էր
տասներկու հատ գերուհիէ աւելի պահել, օակայն
քսաներկու պերճաղիճներ առաւելագոյն թիւով կը
պահէին ընտրուած բոլոր ցեղերէն:

Եթէ պատահամբ արփածուէ մը մանչ զաւակ
մը ունենային, զայն կը մեծցնէին տաճարին շրջափա-
կին մէջ, դիցուհիին ծառայութեան և կատարեալ
ձեւին հիացումին համար: Եթէ աղջիկ մը ծնէր դի-
ցուհիին համար էր: Իր ծննդեան առաջին օրը, կը
տօնէին անոր խորհրդանշական ամուսնութիւնը Տիօ-
նիսի զաւակին հետ, և իէոֆօնտ (հանդիսապետ) ան-
ձամբ դանակով կը փրցնէր կուսութեան նարնջածա-
ղիկը, որովհետեւ կուսութիւնը հաճելի չէր Աֆրո-
տիթի: Աւելի վերջը, աղջիկը կը մտնէր Տիտաօքա-
լիօն, որ մեծ յիշատակարան-դպրոց մըն էր, ուր
փոքրիկ աղջիկներ եօթը կարգի մէջ կը սորվէին

ապփանքի բոլոր ձեւերուն տեսականը և գործնականը.
— նայուածք, գրկախառնում, մարմնի ծեփծեփում,
գգուանքներու բարդ ձեւեր, և համբոյրի ու գրգռումի
ուրիշ եղանակներ:

Աշակերտուհին ազատօրէն կ'ընտրէր իր առաջին
փորձի օրը, որովհետեւ դիցուհիին փափաքը հրաման
է, որուն գէժ կարելի չէ երթալ: Այդ օրը, անոր
կուսային դարաւաճի տուններէն մէկը: Եւ դեռ ար-
բունքի չհասած այս աղջիկներէն ոմանք, երբեմն կը
դասուէին ամէնէն չյոգնողներու և պահանջուողներու
կարգին:

Տիտաօքալիօնի ներքը, եօթը կարգերը, պզտիկ
թատրոնը և բակին ամպհոփանին զարգարուած էին
իննսուն երկու որմանկարներով, որ կ'ամփոփէին օի-
րոյ ուսուցումը: Աղեքսանդրիացի Քլէօշարէս, նշա-
նաւոր նկարիչ Արէլի որդեգիրը և աշակերտը, իր ամ-
բողջ կեանքը նուիրած էր այս գործին, և մեռնելէ
առաջ աւարտած էր նկարները: Պէրէնիս թագուհին,
որ շատ կը հետաքրքուէր այդ նշանաւոր դպրոցով և
հոն զրկած էր իր մանկամարդ քուրմերը, Դեմետրիօ-
սի ապսպրած էր մարմարեայ թուղթերու շարք մը,
ավաղջաշնելու համար զարդարանքը: Բայց մինչև
այդ օրը, միայն մէկ նկար դրուած էր մանուկներու
դասարանին մէջ:

Ամէն տարուոյ վերջը, բոլոր պերճաղիճներու
ներկայութեան, մեծ սրցում մը տեղի կ'ունենար, որ
արտակարգ նախանձ մը կը գրգռէր կիներու այդ ամ-
բոխին մէջ, որովհետեւ սահմանուած տասներկու մրցա-
նակները իրենց իրաւունք կուտար հաջնելու երազ-
ուած ամենադերագոյն փառքին՝ Գօթիթթէօնի մուտքը:

Այս վերջին յիշատակարանը ծածկուած էր այն-
պիսի խորհուրդներով, որոնց մօտին այսօր կարելի
չէ մանրամասն նկարագրութիւն մը ընել: Միայն գի-

տենք թէ անիկա եռանկրինաձեւ չէնք մըն էր, որուն խարիսխը Քոթիթթօ գիցուհիին մէկ տաճարը կը կազմէր, ուր տեղի կ'ունենային օտարափելի և անծանօթ շուայաութիւններ: Յիշատակարանին երկու քովերը կը դառնուէին տասնըութ տուններ: Այնտեղ կը բնակէին երեսունըվեց պերճաղիճներ, որոնք կը յանձնուէին միայն հարուստ տարփածուներու և երկու մնառէ պակաս դրամ չէին առներ: Աղեքսանդրիոյ «Baptēs» երն էին անոնք: Ամիօը անգամ մը, լիալուսին տակ ասոնք կը հաւաքուէին տաճարին փակ շրջափակին մէջ աֆրօթիթեան ըմպելիներով խելագարած ու կանոնական փալլոսներով փաթթուած: Երեսունեւվեց պերճաղիճներուն ամէնէն հինը պարտաւոր էր խմել տարփական սիրադեղէն դեղաչափ մը: Իր արագահաս մահուան ստուգութեանը մէջ, անիկա աներկիւղ կերպով կը փորձէր բոլոր վտանգաւոր հեշտութիւնները, որոնց առջեւ միւսները կ'ընկրկէին: Իր մարմինը, որ ամէն կողմէ կը մխար, կը դառնար դարձադարձիկ շուայաութեանց կեդրոնն ու օրինակը: Երկարատեւ ճիչերու, լաց ու կռօներու, պարեքու և ոռնուսներու մէջտեղ, միւս մերկամարմին կիները զայն կը գրկէին կը սեղմէին, իրենց մազերը կը խառնէին անոր քրտինքին, կը քուէին անոր այրուող մարմինին և կատաղի հագեւարքին շարունակական գալարումներէն նոր թափ կը սառնային: Երեք տարի այս կիները այսպէս կ'ապրէին և երեսուն և վեցերորդ ամսուան վերջը, այս էր անոնց վախճանը:

Բազմաձեւ Աֆրօթիթին ի պատիւ, կիները բարձրացուցած էին ուրիշ սրբավայրեր, նուազ մեծարելի: Տաճար մը նուիրուած էր Ուրանիէնի որ կ'ընդունէր զգայապաշտ պերճաղիճներու զգաւս ուխտը, ուրիշ մը՝ Ափօթրօֆիտին, որ կը մոռցնէր դժբախտ սէրերը, ուրիշ մը՝ Քրիսէեաին, որ իրեն կը քաշէր հա-

րուստ տարփաւորները, հաա մը՝ Ժէնէթիլլիօին, պաշտպանը յղի աղջիկներուն, ուրիշ մը՝ Քօլեաաին որ կ'ընդունէր կոպիտ կիրքերը, որովհետեւ գիցուհիին համար ամէն ինչ սուրբ էր, երբ սիրոյ կը հալէր: Սակայն մասնաւոր տաճարները ազդեցութիւն ունէին միայն փոքրիկ ցանկութիւններու վրայ: Այնտեղ օրը օրին կը ոպասարկէին և անոնց պաշտպանութիւնը օրէ մը աւելի չէր տեւեր ու իրենց հետ յարաբերութիւնը՝ ընտանի: Աղերօտակու կիները պարզ ծաղիկներ կը դետեղէին անոնց վրայ, իսկ անոնցմէ գոգոհ մնացողները իրենց կղկղանքով կ'աղաւաղէին զանոնք: Անոնք ո'չ օժուած էին, ոչ ալ քուրմերու կողմէ խնամքի ենթարկուած: Հետեւաբար ներելի էր անոնց պղծութիւնը:

Ուրիշ տեսակ էր տաճարին կարգաւորութիւնը:

Տաճարը, Մեծ-Դիցուհիին Մեծ-Տաճարը, ամբողջ Եգիպտոսի ամենաօրբազան վայրը, անբռնաբարելի Ատաբաէօնը, հսկայ չէնք մըն էր, երեք հարիւր երեսունըվեց օտք երկայնութիւն ունէր և բարձրացած՝ պարտէզներուն դազաթի տասնըեօթը առօրեաններուն վրայ: Տասներկու որձեւէզ մեհենական ստրուկներ, խոհրդանիշ՝ առփանքի երկու գործարաններուն և գիշերուան երկու ժամերուն, կը հոկէին անոր օսկեայ դուռներուն վրայ:

Մուտքը ո'չ թէ դէպի Արեւելք էր, այլ Փաֆօսի ուղղութեամբ, այսինքն դէպի հիւսիսային արեւմուտք: Արեւուն ճառագայթները երբեք ուղղակի չէին թափանցեր գիշերային մեծ անմահին սրբավայրին մէջ: Ութսունեւվեց օրէնք կը բռնէին օխնազլուխը, անոնք մինչեւ կէօը ծիրանեգոյն էին, իսկ ամբողջ վերնամասը այս ծիրանեգոյնէն զուրօ կը ցայտեցնէր

գրական վտանգի մը։ Այն ատեն ինչո՞ւ պահանջած էր, զանոնք ոչնչացնելու համար։ Շատ լաւ գիտէր թէ կիները չեն վայելեր զաղանի բաներ և թէ անոնց համար երջանիկ դէպքերը կը սկսին այն օրը, երբ իրենց զաղանիքները հրապարակուած են։ Եւ յետոյ, ի՞նչ գուշակութեամբ, ի՞նչ խորունկ յօտակառեցութեամբ անիկա զինքը կարող զգացած էր կատարելու այս երեք արտակարգ արարքները։

Անտարակոյս եթէ ինք ուզէր կրնար Քրիստիօն առեւանգել իր տունէն։ Այն ատեն իր ձեռքին մէջ պիտի ըլլար, պիտի դռնաբար իր տարփուէին, իր կիներ կամ ընտրեալ գերուէին։ Նոյնիսկ պարզապէս զայն ոչնչացնելու չափ ազատութիւն ունէր։ Հնազոյն յեղափոխութիւնները քաղաքացիները վարժեցուցած էին յաճախակի և բուռն մահերու։ Ոչ ոք պիտի վրդովուէր անյայտացած պերճաղիճի մը վիճակով։ Քրիստիս պէտք է գիտնար այս բոլորը և սակայն անիկա համարձակած էր...

Որքան կը խորհէր անոր մասին, այնքան անկէ շնորհակալ կ'ըլլար, այդ պահանջներու մասին այնքան սիրուն կերպով վիճաբանած ըլլալուն համար։ Նոյնքան արժէքաւոր քանի՜ կիներ ձախող կերպով ինքզինքնին ներկայացուցած էին իրեն։ Այս մէկը սակայն ի՞նչ կը պահանջէր, ո՛չ սէր, ո՛չ ոսկի, ո՛չ գոհար, այլ երեք անհաւանական ոճիրներ։ Այս կնոջ հանդէպ բուռն հետաքրքրութեամբ մը լեցուած էր։ Անոր նուիրած էր Եգիպտոսի ամբողջ գանձերը։ Հիմա կը զգար որ եթէ Քրիստիոս զանոնք ընդունած ըլլար, երկու օպօլ անգամ չպիտի ընդունէր իրմէ և ինք պիտի ձանձրանար անկէ։ Նոյնիսկ զայն ճանչնալէ առաջ։ Այս երեք ոճիրները անգործածելի վարձք մըն էին, սակայն անիկա արժանի էր այս ամենուն, քանի

որ պահանջկոտ կին մըն էր. Եւ Դեմետրիոս վճեց շարունակել այդ արկածախնդրութիւնը։

Իր հաստատ որոշումներուն անգրադառնալու ժամանակ չձգելու համար, նոյն օրն իսկ գնաց Պաքքիօին տունը, ուր ոչ օք կար, առաւ արծաթէ հայելին և պարտէզներէն ներս մտաւ։

Պէ՛տք էր ուղղակի մտնել Քրիստիօն երկրորդ զոհին տունը։ Դեմետրիոս չխորհեցաւ։ Հոշակաւոր փղոսկրէ սանտրին տէրը, Թոււնի քրմուէին այնքան օրորուն ու այնքան տկար կին մըն էր որ, Դեմետրիոս վախցաւ անոր մօտենալ առանց նախապէս ձեռք առնելու անհրաժեշտ զգուշութիւններ։ Վերադարձաւ և ելաւ Մեծ-Դարաժապիւր։

Պերճաղիճները նստած կը սպասէին իրենց «ցուցադրութեան սենեակներուն» մէջ, ցուցադրուած ծաղիկներու պէս։ Իրենց ցեղին, արկածներուն և տարիքին համեմատ միայն կը տարբերէր իրենց կեցուածքն ու տարազները։ Այնչէն գեղեցիկները, ըստ Ֆուինէի աւանդութեան, միայն բաց կը ձգէին իրենց ձուածեւ դէմքերը և գլխէն մինչեւ կրունկ, փաթթուած էին նուր բուրդէ հագուածներու մէջ։ Ուրիշներ թափանցիկ շրջադեռածներ կը կրէին, որոնց մէջէն խորհրդաւոր կերպով կ'ընդնմարուէր իրենց գեղեցիկութիւնը, ինչպէս վճիռ ջուրին տակ՝ կանաչ մամուռները ստուերի խոր բիծերով։

Իբրեւ գեղեցիկութիւն իրենց երիտասարդութիւնը միայն ունեցողները մինչեւ մէջքերին մերկ էին և դէպի առջեւ կը կորացնէին իրենց իրանը գնահատել տալու համար իրենց ամուր ասիւնները։ Այնչէն հասուն կիները, գիտնալով որ կնոջական դիմագիծերը մօրթէն աւելի առաջ արագօրէն կը թուամին, բոլորովին մերկ կը նստէին, ծիծերին գրկած ձեռքերուն մէջ, և օրունքնին բացած կարծեօ ապացուցանելու համար թէ իրենք տակաւին կին են։

Դեմեաթիօս դանդաղօրէն կ'անցնէր անոնց առջեւն, և հիացումէ չէր յոգներ:

Երբեք չէր պատահած որ կնոջական մերկութեան առջեւ չզգար ուժգին յուզում մը: Մեռած երիտասարդութիւններուն առջեւ ո՛չ զգուանք կը զգար, ո՛չ ալ անզգայ էր շատ փոքրիկ աղջիկներու հանդէպ: Այդ գիշեր, ամէն կին, կրնար զինքը հրապուրել, կը բաւէր որ անիկա լուռ մնար և անկողնի մը պահանջած նուազագոյն եռանդը ցոյց տար. այն ատեն պիտի ներէր որ այդ կինը գեղեցիկ նկատէր ինքզինքը: Առկէ զառ, կը նախընտրէր որ այդ կինը խօշոր մարմին մը ունենար, որովհետեւ քանի իր մտածութիւնը կը կենար կատարեալ ձեւերու վրայ, այնքան իր ցանկութիւնը կը հեռանար անոնցմէ: Այն խռովքը, զոր իրեն կուտար կենդանի գեղեցկութեան տպաւորութիւնը, մի միայն ուղեղային զգայնութիւն մըն էր որ կ'ոջնացնէր ծննդական ամէն գրգռութիւն:

Անձկութեամբ կը յիշէր թէ ինչպէ՞ս ամբողջ ժամ մը, ձերուների մը չափ անկարող կեցած էր ամէնէն զմայլելի կնոջ մը քով, կին մը որ երբեք գրկած ըլլար իր թեւերուն մէջ: Եւ այդ գիշերուրէն ի վեր, սովորած էր ընտրել նուազ մաքուր տարփուհիներ:

— Բարեկամ, ըսաւ ձայն մը, չե՞ս ճանչնար զիս:

Դեմեաթիօս ետին դարձաւ, նշան ըրաւ թէ չի ճանչնար և շարունակեց իր ճամբան, որովհետեւ երբեք աղջիկ մը երկու անգամ չէր մերկացներ: Միակ սկզբունքն էր, որուն հետեւեցաւ պարտէզները այցելած ատեն: Չտիրացուած կին մը դեռ կուսական բան մը ունի, սակայն երկրորդ ժամադրութենէ մը ի՞նչ արդիւնք, ի՞նչ գեղեցիկ անակնկալ կարելի է սպասել: Երկրորդ ժամադրութիւնը արդէն գրեթէ ամուսնութիւն է: Դեմեաթիօս ինքզինքը չէր ենթարկեր երկրորդ գիշերուան պատրանքներուն: Պէտէնիս թագուհին կը բաւէր իր ամուսնական հազուադիւրէն

ցանկութիւններուն: Անկէ դուրս, ամէն գիշեր հոգ կը տանէր վերանորոգել իր անսպաս տարփանքի մեղսակցուհին:

— Բլօնա՛րի:

— Կնաթէ՛ւէ:

— Փլա՛նկօ:

— Մնա՛իս:

— Բրօպի՛լէ:

— Խօհա՛ւ:

Իր անցքին վրայ, պերճաղիճները բարձրածայն կ'արտասանէին իրենց անունը, կ'աւելցնէին թէ իրենք բուն խառնուածք ունին կամ կը խոտանային մատուցումի անընականոն եղանակներ:

Դեմեաթիօս կը շարունակէր ճամբան և իր սովորութեանը համաձայն կը պատրաստուէր բառ բառի աղջիկ մը ընտրել երբ կապտազգեստ փոքրիկ աղջնակ մը գլուխը ծոցի իր ուսին և առանց ոտքի ելլելու մեղմօրէն ըսաւ.

— Արդեօք կարելի չէ՞...

Այս չնախատեսուած բանաձեւին վրայ Դեմեաթիօս ժպտեցաւ և կանգ առաւ.

— Դուք բա՛ց ինձի, քեզ կ'ընտրեմ, ըսաւ ան:

Աղջնակը, ուրախ շարժումով մը ցատկեց և երկու անգամ դրան զարկաւ: Պառաւ գերուհի մը բացաւ դուռը:

— Կօ՛րկօ, ըսաւ աղջնակը, այցելու մը ունիմ, չ'ուր բեր կրեալի գինի և կարկանդակներ և անկողինը պատրաստէ՛:

Եւ Դեմեաթիօսին դռնալով ըսաւ.

— Այժմատունկի պէ՞տք չունի՞ս.

— Ո՛չ, ըսաւ երիտասարդը ժպտելով, միթէ կը գործածե՞ս:

— Անհրաժեշտ է, յաճախ կ'ուզեն ինձմէ: Այս

կողմէն եկող, զգուշութիւն, աստիճաններէն մէկը մաշած է, սենեակս մտի՛ր, հիմա կուգամ:

Նորընծայ պերճադիճներու սենեակներու պէս պարզ սենեակ մը ունէր: Խոշոր անկողինի մը հետ կար նաև ուրիշ անկողին մը հանգչելու համար, քանի մը գորգեր և աթոռներ, տհա մմբողջ կահ-կարասին. սակայն խոշոր որմածակէ մը կը տեսնուէին Աղեք-սանդրիոյ պարտէզները, ծովը և կրկնակ նաւակայքը: Դեմեաբիօս ոռքի կեցաւ և նայեցաւ հեռաւոր քաղաքին:

Նաւահանգիստներու ետին մարմող վերջալոյսեր, դո՛ւք անբաղդատելի փառքերը ծովային ոստաններու, անդորր երկինք, ծիրաներփեան ջուրեր, ո՞ր վշտահար կամ հրճուալի հոգին չպիտի լռէր ձեր տաջեւ: Ի՞նչ քայլեր կանգ առած են, ի՞նչ հեշտութիւններ առկախուած և ի՞նչ ձայներ մարած են ձեր հմայքին դէմ:

Դեմեաբիօս կը նայէր: Ծովուն մէջ կիօովին մխրճուած արեգակէն կարծես ծփանուած ու հեղեղանման բոց մը դուրս կը ժայթքէր և ուղղակի կը հոսէր Աֆրօաթի անտառին կորագիծ եզերքին: Երկու հորիզոններէն ալ ծիրանի պերճաշուք երանգաշարը կ'ողողէր Միջերկրականը, նրբերանգ գոտիներով, ոսկեկարմիրէն մինչեւ ցուրտ մանիշակագոյնը:

Այս ծփուն շքեղութեան և Մարէօթիս լիճին վառ հայելիին միջեւ, ճերմակ քաղաքին զանգուածը կարմրորակ ցլքերով ծածկուած էր: Իր քսան հազար տափակ տուններուն զանազան դիրքերը, քսան հազար գոյնի շերտերով հրաշալիօրէն խայտաբղետ կը դարձնէին զինքը: Եւ այս շերտերը, արեւմուտի ճառագայթներու մարող ցլքերուն տակ շարունակ ձեւ և գոյն կը փոխէին: Այս տեսարանը կարճատեւ բայց խո-

վիչ եղաւ: Յետոյ արեւը գրեթէ յանկարծակի անյայտացաւ, և գիշերուան առաջին տեղատուութիւնը ամբողջ ցամաքին վրայ տարածեց սարսուռ մը, մեղմ, միօրինակ և թափանցիկ զեփուռ մը:

— Ահա թուզեր, կարկանդակներ, մեղր, գինի և կին մը: Քանի լոյս է պէտք է թուզ ճաշակել և երբ մթնէ՝ կինը:

Աղջնակն էր որ խնդալով կը վերադառնար: Անիկա նստեցօց երիտասարդը և ինքն ալ ծունկներուն նստաւ և ձեռքերը գլխուն ետեւ տանելով իր շագանակագոյն մազերուն մէջ վարդ մը զետեղեց:

Դեմեաբիօս ակամայ դարմացկոտ բացագանչութիւն մը արձակեց: Աղջնակը հանած էր ուռուցիկ շրջազգեստը և կատարելապէս մերկ էր: Անոր փոքրիկ մարմինը այնքան թարմ էր, կուրծքը այնքան մանկական, ազդրերը այնքան նեղ և ինքը այնքան անարբուն որ Դեմեաբիօս գթութեամբ լեցուեցաւ, ինչպէս ձիաւոր մը որ կը պատրաստուի հեծնել չափազանց նրբակազմ ճայիկի մը վրայ:

— Սազայն կին չես գուն, գոչեց երիտասարդը:

— Ես կին չե՛մ, երկու աստուածունիներով կ'երդնում հապա ես ի՞նչ եմ: Թրակիացի՞ մը, բեռնակի՞ր մը թէ ծերուկ փիլիսոփայ մը:

— Քանի՞ տարեկան ես:

— Տասնուկէս, կրնամ ըսել տասնըմէկ տարեկան: Պարտէզներուն մէջ ծնած եմ: Մայրս՝ փթիթա Միլէ-զուհին է, զոր կ'անուանեն Այծ: Եթէ ես փոքր եմ, կ'ուզե՞ս զայն կանչել տամ: մայրեկոս գեղեցիկ է և մորթը փափուկ:

— Տիտաքալիօն գտնուած ես:

— Տակաւին հոն եմ վեցերորդ դասարանը: Յառաջիկայ տարի կ'աւարտեմ, կարծեմ ուշ չէ:

— Միթէ հոն չե՞ս ձանձրանար:

— Ա՛, գիտնայիր, որքան դժուարահաճ են մեր

ուսուցչուհիները: Նոյն դասը քսան անգամ կրկնել
կուտան, այնպիսի անօգուտ բաներ որ այրերը երբեք
չեն պահանջեր մեզից: ասկէ զատ ոչինչ բաներու հա-
մար կը յոգնինք: ասանկ բաներ չեմ տիրեր ես: Թո՛ւզ
մը առ, առ չէ, տհաս է. ուսեցի ու նոր կերպ մը պիտի
սովորեցնեմ քեզի, նայէ՛:

— Գիտեմ. յաւագոյն չէ այդ կերպը թէեւ եր-
կար. կը տեսնեմ որ յաջող այակերտուհի մըն ես:

— Օ՛, մինակս սովորած եմ այս բոլորը. ուսուց-
չուհիները կ'ուզեն հաւատացնել թէ մեզմէ աւելի
հմուտ են: ճիշդ է որ ճարպիկ են, բայց ոչինչ հնա-
րած են:

— Շա՛տ տարփածուներ ունիս:

— Բոլորն ալ ծերունիներ, անխուսափելի բան
է. երիտասարդները չա՛տ յիմար են, քառասուն տարե-
կանէ վար կ'իները չեն տիրեր. երբեմն Երոսի (տիրոյ
չաստուածը) չափ գեղեցիկներ կը տեսնեմ, և գիտե՛ս,
ով կ'ընտրեն, գեթաձիերու չափ ազեղ կ'իներ. մարդ
կ'ամչնայ. կը յուսամ թէ մինչեւ այդ տարիքը չպիտի
տպրիմ, հանուելու առեն չա՛տ պիտի ամչնայի. որով-
հետեւ չառ գոհ եմ երիտասարդ ըլլալուս համար:
Ստինքները շուտով կ'աճին. ինծի կը թուի թէ այն
առաջին ամիսը երբ տեսնեմ որ արիւնս կը հոսի ար-
դէն ինքզինքս մահուան մօտ պիտի զգամ: Թող որ
համբոյր մը առնեմ քեզից, չա՛տ կը տիրեմ քեզ:

Հոս խօսակցութիւնը ընդունուած ձեւերէն տար-
բեր դարձուածք մը առաւ: Դեմեաթիօս շուտով նշմա-
րեց որ իր խղճահարութիւնները աւսմաստ էին այս-
քան իրազեկ աղջկայ մը քով: Կարծես անիկա կը
նկատէր որ ինքը երիտասարդի մը համար քիչ մը
ակար անուշդ մըն էր, և իր տարփաւորը կը շփոթե-
ցնէր գողունի շօշափումներու հրաշալի գործունէու-
թեամբ մը, զոր ինք ո՛չ կրնար նախատեսել, ո՛չ թոյ-

լատրել և ո՛չ ալ ուղղել և որոնք իրեն չէին տար օր-
րատարփ գրկապնդումի մը հանգիստը: Անոր ամուր և
ճապուկ մարմինը կը բազմապատկուէր իրեն շուրջ, կը
մատուցուէր, կը խուսափէր, կը օղոթուէր կը դարձ-
աբաձէր և կը պայքարէր: Վերջապէս իրար փաթթուե-
ցան, սակայն այդ կէս ժամը երկար խաղի մը պէս
անցաւ:

Առաջին անգամ աղջիկը անկողինէն վար ճառ-
կեց, թաթխեց մատը մեղրին մէջ և քսեց շրթունք-
ներուն, յետոյ չինդալու համար հազար ջանք ընե-
լով, ծռեցաւ Դեմեաթիօսին վրայ և շրթունքները ա-
նոր շրթունքներուն քսեց: Այտերուն շուրջ բոլորակ
խոսպաները կը պարէին. երիտասարդը ժպտեցաւ և
արմուկին կրթնեցաւ:

— Ի՞նչ է անունդ, ըսաւ ես:

— Մելիթթա. չտեսա՞ր անունս գրան վրայ:

— Չնայեցայ:

— Սենեակիս մէջ կրնա՞ս տեսնել. պատերուն
վրայ գրած են. քիչ առենէն ստիպուած պիտի ըլլամ
անոնց վրայէն կրկին անցնելու:

Դեմեաթիօս գլուխը վեր վերցուց. սենեակին չորս
պատերու տախտակները ծածկուած էին արձանա-
գրութիւններով:

— Բաւական հեռաքրքրական է ըսաւ ան. կրնա՞մ
կարդալ:

— Օ՛, եթէ կ'ուզես, զաղանիք չունիմ:

Դեմեաթիօս կարդաց. Մելիթթային անունը բազ-
մաթիւ անգամներ հոն գրուած էր մարդոց անուննե-
րու և բարբարոս գծագրութիւններու հետ: Փաղա-
քուշ, լպիրշ կամ երգիծական նախադասութիւններ
այլանդակօրէն իրար անցած էին: Տարփածուները կը
գովէին իրենց կորովը կամ կը մանրամասնէին փոք-
րիկ պերճաղիճին հրապոյրները և կամ կը ծաղրէին

անոր ընկերուհիները: Այս բոլորը իբրև ընդհանուր անարգանք միայն հետաքրքրական էին: Սակայն աղակողման տախտակին հասած ատեն, Դեմեաթիօս ոտնով մը ըրաւ.

— Ո՛վ է աս, ո՛վ է աս, ըսէ՛ ինծի:

— Սակայն ո՛վ. ի՞նչ բան, ասիկա՞. ըսաւ աղջնակը, ի՞նչ ունիս:

— Նայէ՛, այս պնունը, ո՛վ գրած է այս տնունը:

Եւ մտաւ դրաւ հետեւեալ փափուկ փողին վրայ.

Մելիթթա. Ա. Քրիստա

Քրիստա. Տ. Մելիթթան

— Ա՛, ըսաւ աղջնակը, ե՛ս գրած եմ:

— Սակայն ո՛վ է այս Քրիստաը:

— Իմ մեծ բարեկամուհիս:

— Կը հասկնամ, սակայն ատ չէ որ կ'ուզեմ քեզմէ. ո՞ր Քրիստաը, շատ մը Քրիստաներ կան:

— Ի՛մ բարեկամուհիս ամենագեղեցիկն է. Գալիլիացի Քրիստաը:

— Կը ճանչնա՞ս զայն, կը ճանչնա՞ս. սակայն խօսէ, ո՛ւրկէ կուզայ ան, ո՛ւր կը բնակի, ո՛վ է իր տարփածուն, ըսէ՛ ինծի, ըսէ՛ ամէն բան:

Եւ նստելով հանգիստի անկողնին վրայ փոքրիկը առաւ ծունկերուն վրայ:

— Սիրահարուած ես, ըսաւ աղջնակը:

— Կարեւորութիւն չունի քեզի համար. պատմէ ինծի գիտցածներդ, շուտով կ'ուզեմ ամէն բան գիտնալ:

— Օ՛, ոչինչ գիտեմ. գիտցածս ալ կորճ է: Անիկա երկու անգամ տունս եկած է և անշուշտ չպիտի կարծես որ իր ընտանիքին մասին անդեկութիւններ ուզած ըլլամ: Քոյս գտնուելուն համար շատ երջանիկ էի և ժամանակ խօսակցութեամբ չկորսնցուցի:

— Ի՞նչպէս է իր կազմուածքը:

— Գեղեցիկ աղջկայ մը պէս. ի՞նչ կ'ուզես որ քեմ. պէ՞տք է որ թուեմ իր մարմինին մասերը և աւելցնեմ թէ բոլորն ալ գեղեցիկ են: Եւ յետոյ անիկա կին մըն է, ճշմարիտ կին մը... Երբ կը խօրհիմ անոր մասին, անմիջապէս կը նախանձիմ ունէ մէկէ մը:

Եւ բռնեց Դեմեաթիօսի վիզէն:

— Ոչինչ գիտես անոր մասին, ըսաւ երիտասարդը:

— Գիտեմ... Գիտեմ թէ Գալիլիայէն եկած է, գրեթէ քսան տարեկան է և կը բնակի Հրեաներու թաղը, քաղաքին արեւելակողմը պարտէզներուն մէջ: Սակայն ամբողջ գիտցածս աս է:

— Եւ անոր կեանքին, ճաշակներուն մասին բան մը չե՞ս կրնար ըսել. քանի որ քովդ կուգայ, ուրեմն կրնար կը սիրէ, սակայն ամբողջովին միասեռակա՞ն է:

— Անշուշտ ո՛չ. հոս անցուցած առաջին գիշերը տարփածու մը բերած էր իրեն հետ և քեզի կ'երդնուս որ անիկա երբեք չի կեղծեր. երբ կին մը անկեղծ է աչքերէն յայտնի է և ասիկա չարգիլեր որ անգամ մըն ալ միշտ կը գայ... Ինծի խոստացեր է երրորդ գիշեր մըն ալ հետս անցնել:

— Պարտէզներուն մէջ ուրիշ բարեկամուհի չունի՞:

— Ունի, իր մէկ հայրենակիցը, աղքատ Շիմէրիսը:

— Ո՛ւր կը բնակի. պէտք է որ տեսնեմ զայն:

— Անիկա անտառին մէջ կը պառկի տարիէ մը ի վեր: Անիկա ծախեց իր տունը, սակայն գիտեմ թէ ո՛ւր կը գտնուի, եթէ կ'ուզես կրնամ քեզ տանիլ. կը հաճի՞ս կօշիկներս հագցնել:

Դեմեաթիօս մէկ ձեռքով արագօրէն կապեց Մելիթթաին քնքոյլ ոտքերուն շուրջ հիւսուած կաշիէ կապերը, յետոյ անոր տուաւ իր կորճ շրջագրեալը, զոր աղջիկը պարզօրէն թեւին վրայ առաւ և երկուքն ալ աճապարանքով շուրս ելան:

* *

Երկար առանց քաղցին. ընդարձակ էր փառքը. հեռուէն հեռու աղջիկ մը ծառերուն տակէն կուտար իր անունը, շրջազգեստը բանալով, յետոյ վերստին կը պառկէր աչքերը յառած ձեռքերուն: Անոնցմէ ու մանք, ծանօթ ըլլալով Մելիթթային կը համբուրէին զայն առանց կեցնելու: Հինաւորաց բազինի մը առջևէն անցած առան, աղջնակը խոտերուն մէջէն քաղցեց եւրեք ծաղիկներ և դրաւ քարին վրայ:

Գիշերը դեռ չէր մթնցած, ամառնային ցերեկներու անսահման լոյսը տեւական բան մը ունի, որ տարաւամօրէն կը յամենայ յամրընթաց վերջալոյսերու մէջ: Աղօտ և թաւ աստղերը, երկինքին խորքին յառակութեամբ անուշ թարթափումով մը կը փայլէին և տարտամ էին ճիւղերուն ստուերները:

— Կեցի՛ր, ըսաւ Մելիթթա, ահա մայրիկը:

Միայնակ կին մը, կապտերիզ երրեակ մարմաշ մը հագած, հանդարտ քայլերով կը յառաջանար: Աղջնակը տեսնելուն պէս, վազեց, գետնէն վեր վերցուց զայն, առաւ թեւերուն վրայ և ուժգնօրէն այտնէին համբուրեց:

— Փոքրիկ աղջիկս, սիրասուն զաւակս, ո՞ւր կ'երթաս:

— Այս մարդը Շիմէրիօը կ'ուզէ տեսնել, զայն կ'առաջնորդեմ. իեկ դո՞ւն, պտոյտի՞ ելած ես:

— Գօրինան զաւակ մը ծնաւ, անոր տունը գացած էի, անոր անկողնին մօտ ընթրեցի:

— Ի՞նչ ծնաւ, աղայ մը:

— Երկուորեակներ, օրեւիթ, մեղրամօմէ պուպերիկներու չափ վարդերանգ փոքրիկներ: Այս գիշեր կրնաս անոր քով երթալ, պիտի ցուցնէ քեզի:

— Օ՛հ, ի՞նչ լաւ է, երկու փոքրիկ պերճաղիճներ:

— Ի՞նչ է անոնց անունը:

— Երկուքն ալ Փաննիքէս կը կոչուին, քանի որ Աֆրօթիտեան տօներուն նախորդ գիշերը ծնած են. երկնային նշան մըն է. անոնք գեղեցիկ պիտի ըլլան:

Եւ աղջնակը առնելով ծունկերուն վրայ, դարձաւ Դեմետրիօսին.

— Ի՞նչպէս գտար աղջիկս, իրաւունք ունի՞մ իրմով հպարտանալու:

— Երկուքդ ալ կրնաք գոհ մնալ, ըսաւ հանդարտօրէն:

— Մ'ամեն համբուրէ՛ ըսաւ Մելիթթա:

Դեմետրիօս լուսթեամբ համբուրեց անոր օտինքներուն մէջէն: Փեթիտան ալ անոր բերանը համբուրեց և բաժնուեցան իրարմէ:

Դեմետրիօսն ու աղջնակը քանի մը քայլ ալ առին ծառերուն տակ, մինչ պերճաղիճը ետին նայելով կը հեռանար: Վերջապէս հասան և Մելիթթա ըսաւ.

— Հոս է:

Մացառուտի մը և երկու ծառերու միջև երեւցող փոքրիկ մարգագետնի մը մէջ, Շիմէրիօ կկգած էր ձախ կրունկին վրայ: Ուղերուն տակ կը տարածուէր կարմիր ձորձի պէս բան մը որ ցերեկուան իր վերջին հազուստն էր և որուն վրայ մերկ կը պառկէր երբ մարդիկները անցնէին այն տեղէն: Դեմետրիօս յարաճուն հետաքրքրութեամբ մը, հիացիկ, կը նայէր անոր: Նիհար թխամարմին կիներու տենդոտ կերպարանքը ունէր, այն կիներուն որոնց մարմինը կարծես կը սպառի յարաճուն և սառփկ տենչանքէ մը: Մօտ շրթունքները, խորունկ աչքերը և կապարագոյն կապերը իրեն կուտային կրկնակ արտայայտութիւն մը, զգայարանական ցանկութեան և օպտոման արտայայ-

առաջինը, փոսացած որովայնին և ջղուտ ազդերեւուն կորագիծը ինքնին կը խոռոչանար կարծես ընդունելու պատրաստ վիճակի մէջ: Շիմէրիս ծախած ըլլալով բոլոր ունեցածը, նոյն իսկ իր սանաթերն ու գնդապետները, նոյն իսկ մազ խելու փոքրիկ ունեւիթները, իր մազերը խառնափնթօր վիճակ մը ունէին, մինչ սեւ աղուամազ մը իր մերկութեանը կուտար վայրենի, լկտի և մազոտ կերպարանք մը:

Քովիկը, խոշոր նոխազ մը, կարծր թաթերուն վրայ կեցած, ծառի մը կապուած էր ոսկի չղթայով մը, որ ատենօք փալփլած էր իր տիրուհիին կուրծքին վրայ:

— Շիմէրի՛ս, ոռքի ելիր, ըսաւ Մելիթթա, մէկը քեզի հետ խօսիլ կ'ուզէ:

Հրեայ կ'ընր նայեցաւ բայց չչարժեցաւ:

Դեմեաթիօս յառաջացաւ և ըսաւ:

— Քրիսիօը կը ճանչնա՞ս:

— Այո՛:

— Յաճախ կը տեսնե՞ս:

— Այո՛:

— Կրնա՞ս խօսիլ ինծի անոր մասին:

— Ո՛չ:

— Ինչպէս ո՛չ, ինչպէ՞ս, չե՞ս կրնար:

— Ո՛չ:

Մելիթթա ապշած կը մնար:

— Խօսէ իրեն հետ, ըսաւ ազջնակը. վստահու-
թիւն ունեցիր, անիկա կը սիրէ Քրիսիօը և անոր
բարիք կը կամենայ:

— Դեմեաթ որ կը օրէ գայն, ըսաւ Շիմէրիս: Քանի որ կը օրէ, ուրեմն անոր չարիք պիտի հա-
ցընէ. եթէ կը սիրէ գայն, չպիտի խօսիմ:

Դեմեաթիօս բարկութեան սարսուռ մը ունեցաւ
բայց լռեց:

— Ձեռքդ ա՛ր ինծի, ըսաւ հրեայ կ'ընր. նա-
յինք կը օխալի՞մ:

Եւ բռնելով երիտասարդին ձախ ձեռքը լուսնին
դէմ դարձուց: Մելիթթա, հակառակ որ խորհրդաւոր
գիծերը չէր կրնար կտրդալ, վար ծռեցաւ. անոնց ճա-
կատագիրը կը հրապուրէր զինք:

— Ի՛նչ կը տեսնե՞ս, ըսաւ Դեմեաթիօս:

— Ես կը տեսնեմ... տեսածներս կրնա՞մ ըսել.
զոհ պիտի մնա՞ս, միայն կը հաւատա՞ս ինծի: Նախ
կը տեսնեմ կատարեալ երջանկութիւն, սակայն անց-
եալի մէջ. կը տեսնեմ կատարեալ սէր, բայց որ
պիտի խեղդուի արեան մէջ...

— Ի՞նչ արիւնս:

— Կնոջ մը արիւնը. յետոյ ուրիշ կնոջ մը և յե-
տոյ, քիչ մը աւելի ուշ քու արիւնդ:

Դեմեաթիօս թոթուեց ուսերը. երբ ետին դարձաւ
տեսաւ որ Մելիթթա ծառուղիին մէջէն արշաւատոյր
կը վազէր:

— Մելիթթա վախցաւ, վերսկսաւ Շիմէրիս. և
սակայն խնդրոյ առարկան ո՛չ ան է ոչ ալ ես: Քանի
որ չենք կրնար ոչինչ կեցնել, թող որ դէպքերը տեղի
ունենան: Ծնունդէդ առաջ ճակատագիրդ որոշ էր.
գնա՛, ալ չպիտի խօսիմ:

Եւ թողուց երիտասարդին ձեռքը:

Գ. — ԽՂՃԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կնոջ մը արիւնը, յետոյ ուրիշի մը յետոյ քու
արիւնդ, սակայն քիչ մը ուշ:

Դեմեաթիօս քալած ատեն կը կրկնէր այս խօս-
քերը և հակառակ որ չէր հաւատար անոնք կը

Վը ճնշէին իրեն վրայ: Երբեք չէր վտառհած պատգամ-
ներուն, անոնք քաղուած ըլլային զոհերուն մարմինէն
կամ մօլորակներու շարժումներէն, այսպիսի գուշա-
կութիւններ չափազանց առաւելային կը թուէին
իրեն: Սակայն ձեռքին բարդ գիծերը ինքնուրուիքեան
անհատական գուշակութիւններ կը պարունակեն և
և Դեմետրիոս առանց վրդովուած չէր կրնար նայիլ
անոնց: Ասոր համար ձեռնահամայութիւնը տեղ կը գրա-
ւէր իր մօքին մէջ:

Իր կարգին ինքն ալ նայեցաւ իր ձախ ձեռքին
ափին մէջ, ուր իր կեանքը ամփոփուած էր գաղանի
և անջնջելի գիծերով:

Նախ ափին ծայրը տեսաւ տեսակ մը կանոնաւոր
մահիկ, որուն ծայրերը դարձած էին դէպի մատնե-
րուն արմատները: Անոր տակ կը փռածնար հանգոյ-
ցաւոր և վարդազոյն քառապատիկ գիծ մը, որուն
վրայ կ'երեւէին երկու կարմիր կէտեր: Աւելի բարակ
ուրիշ գիծ մը նախ զուգահեռաբար կ'իջնէր, յետոյ
յանկարծ կը դառնար գէպի դաստակը: Վերջապէս,
երրորդ գիծ մը կարճ և մօքուր, կը շրջապատէր
բթամատին խարիւսը որ ամբողջովին ծածկուած էր
կտրուած թելիկներով: Այս բոլորը տեսաւ, սակայն
չկարենալով կարգաւ անոնց գաղանի խորհրդանշանը,
ձեռքը աչքերուն տարաւ և փոխեց իր մտածումին ա-
ռարկան:

Քրիսիս, Քրիսիս, Քրիսիս. այս անունը տենդի
մը պէս կը հարուածէր զինք: Քրիսիսը գոհացնել,
անոր արմատաւ, զայն բանտարկել իր թեւերուն մէջ,
փախչիլ անոր հետ ուրիշ տեղ, Սուրիա, Յունաստան,
Հոսմ ինչ փոյթ թէ ո՛ւր, միայն թի այնպիսի վայր
մը ուր ինք տարփուհիներ չունենար ոչ ալ ան՝ տար-
փածուններ. ահա թէ ինչ պէտք էր ընել և անմիջա-
պէս, անմիջապէս:

Քրիսիսին պահանջած երեք նուէրներէն մին ար-
դէն ձեռք բերուած էր: Կը մնային միւս երկուքը,
սանտրն ու մանեակը:

Նախ սանտրը՝ խորհեցաւ և քաշերը փութա-
ցուց:

Ամէն գիշեր, արեւամուտէ վերջ, մեծ քրմապե-
տին կինը կը նստէր անտառին քովի մարմարէ նըս-
տարանին վրայ, ուրկէ կ'երեւէր ամբողջ ծովը: Դե-
մետրիոս գիտէր, որովհետեւ այդ կինը, ինչպէս այն-
քան ուրիշներ սիրահարուած էին իրեն, և այս կինը
անգամ մը իրեն ըսած էր որ այն օրը երբ ինք ըզ-
ձար պիտի կարենար արմատաւ անոր:

Ասոր համար հոն գիմեց:

Արդարեւ քրմապետին կինը հոն էր, բայց չտե-
սաւ իր յոռաջանալը, աչքերը փակ, կոթնած նըս-
տարանին յենակին և երկու թեւերը վար լքած:

Եգիպտոսի մըն էր քրմապետին կինը և կը
կոչուէր Թուէնի: Հագած էր ծիրանագոյն թեթեւ պատ-
մուծան մը առանց ճարմանաի և առանց գօթի, իբրեւ
պաճուճանք ունենալով միայն երկու սեւագոյն առա-
ղեր որոնք կը ցուցնէին իր ծիծերուն ծայրերը: Ծալ
ծալ նրբին կերպաւ իր կենար իր ծունկերուն վրայ և
կլոր ու մանրուք ոտքերուն հագած էր կապոյտ կա-
շիէ փաթիկ կօշիկներ: Շատ մթազոյն էր իր մօրթը,
շրթունքները շատ հաստ, ուսերը շատ նրբին, և ճա-
պուկ ու դիւրաբեկ հասակը կարծես յօգնած էր իր
լեցուն կոկորդին ծանրութեան տակ, բերանաբաց կը
քնանար և քաղցրօրէն կ'երագէր:

Դեմետրիոս անշուշտ ծեցաւ անոր վրայ և պահ
մը չնչեց անոր մազերուն տարաշխարհիկ բոյրը, յետոյ
տկանջներուն վերեւը փափլող ոսկիէ գնդառեղներէն
մէկը քաշելով, զայն ուժգնօրէն մխրճեց անոր ձախ
օտինքին տակը:

Եւ սակայն այս կինը սիրով իրեն պիտի տար իր տանտը և նոյնիսկ մազերը: Պարզ խղճմտութեամբ էր որ Դեմետրիոս չուզեց զայն: Գրիսիո որոշապէս իրմէ ոճիւր մը պահանջած էր և ոչ թէ այդպիսի հնազարեան գոհար մը որ մխրճուած է երիտառարդ կնոջ մը մազերուն մէջ: Ասոր համար էր որ պարտականութիւն համարեց արիւն թափել:

Դեմետրիոս տակաւին կրնար նկատի առնել որ սիրային բուռն պահերուն եղած երգումները կրնան մոռցուիլ ժամանակի ընթացքին, առանց մեծ վնաս մը հասցնելու երգուընցող սիրահարին բարոյական արժէքին. և եթէ այս անգամ իր տկամայ մոռացումը կրնար ներուիլ, պատճառը ան էր որ անմեղ կնոջ մը կեանքը խնդրոյ առարկայ էր: Սակայն Դեմետրիոս կանգ չառաւ այս արամաքանութեան վրայ: Այդ արկածախնդրութիւնը այնքան հետաքրքրալարժ էր որ չէր ուզեր աչքէ փախցնել անոր ամենաբուռն պատահարները:

Վախցաւ որ վերջը պիտի ցաւի այս դաւադրութենէն ջնջած ըլլալուն համար կարճ, բայց ամբողջական գեղեցկութեան համար անհրաժեշտ տեսարան մը: Յաճախ առաքինի թերացում մը կը բաւէ ողբերգութիւն մը վերածելու բնականոն կեանքի մը տափակութեան: Կ'ըսուի թէ Քասանտրոսին մահը անհրաժեշտ իրողութիւն մը չէ Ակամեմոնի ընդլայնման համար, սակայն եթէ մահը տեղի չունենար, ամբողջ Օռեսքին պիտի աւրուէր:

Ահա թէ ինչո՞ւ երբ Դեմետրիոս կտրեց թուներին մազերը, հագուստներուն տակ սեղմեց պատմական փոսկրէ տանտը և առանց աւելին խորհելու, ձեռնարկեց Գրիսիոյն յանձնարարած երրորդ աշխատութեան՝ Աֆրոտիթի մանեակը ձեռք անցնել:

Տաճարը մանելու համար մեծ դուռնէն ներս

անցնելու մասին պէտք չէր խորհիլ: Մուտքը պահպանող աստներկու որձեւէգերը անշուշտ պիտի թոյլատրէին որ Դեմետրիոս անցնէր, հակառակ այն արգելքին, որ քուրմերուն բացակայութեանը տմէն աշխարհականի փակած էր մուտքը. սակայն անօգուտ քան էր միամտօրէն ապացուցանել իր ապագայ յանցապարտութիւնը, քանի որ գաղանի անցք մը կ'առաջնորդէր դէպի օրբարան:

Դեմետրիոս մտաւ ամայի անտառին այն մասը, ուր կը գտնուէր դիցուհիին մեծ քուրմերուն գերեզմանատունը: Առաջին գերեզմանները համբիւէ վերջ, բացաւ եօթներորդ դուռը և գոցեց ետեւէն:

Քարը ծանր ըլլալուն, մեծ դժուարութեամբ վեր վերցուց այն չիրմաքարը որուն տակ կը բացուէր մարմարէ օսնդուխ մը և աստիճան առ աստիճան վար իջաւ:

Դիտէր թէ դէպի աջ պէտք էր վաթոն ջայլ առնել, և յետոյ անհրաժեշտ էր խաբխափելով պատին քովէն յառաջանալ, տաճարին օտորերկրեայ օսնդուխին չզարնուելու համար: Խոր գետնայարկին զովութիւնը քիչ քիչ հանդարտեցուց զինք: Քանի մը վայրկեանէն եզերքը հասաւ, վեր ելաւ և դուռը բացաւ:

Դ.— ԼՈՒՍՆԻՆ ԼՈՒՍՈՎ

Դուրսը, գիշերը պայծառ էր և մոլթ էր տառածային չրջափակին մէջ: Երբ Դեմետրիոս գտնուութեամբ և մեղմօրէն բացաւ հնչեղ դուռը, օտորուսներով լեցուեցաւ, և կարծես չրջապատուած ըլլար քարերուն ցրտութեամբը: Ձէր համարձակեր աչքերը վեր վերցնել. լոռութենէն կ'ահարեկէր և մթութիւնը անձառնօթ բաներով կը բազմանար իր չուրջը: Ձեռքը

ճակատին դրաւ արթննալ չուզող մէկու մը պէս որ-
ինքզինքը կենդանի գտնելէ կը վախնայ: Վերջապէս
նայեցաւ:

Պայծառ լուսնալոյսին մէջ, դիցուէին կ'երեւէր
վարդերանգ քարէ պատուանդանի մը վրայ որ բեռ-
նաւոր էր առկախուած գանձերով: Հողանի էր ան ու
մերկ, թեթեւօրէն երանգաւորուած կնոջ գոյնե-
րուն համեմատ: Մէկ ձեռքով կը բռնէր պրիապէ կո-
թով իր հայելին, և միւս ձեռքով կը զարդարէր իր
գեղեցկութիւնը եօթնաչար մարգարիտէ մանեակով մը:
Միւսներէն աւելի խոշոր մարգարիտ մը, երկարածեւ
ու արծաթագոյն, կը պսպղար երկու սաինքներուն
մէջտեղ, որպէս գիշերային մահիկ մը երկու բոլորակ
ամպերու միջեւ: Եւ անոնք այն իրաւան և սրբազան
մարգարիտներն էին, որոնք ջրակաթիւններէ կազմուած
հոսած էին Անապիւսի կոնքին մէջ:

Անճառելի հիացումի մը մէջ խորասուզուեցաւ
Դեմեաթիօս: Զնամարտապէս հաւատաց թէ նոյնինքն
Աֆրօտիթը հոն էր: Այլ չճանչցաւ իր հրաշակերտը,
այնքան խորունկ անդունդ մը կար իր անցեալին և
ներկային միջեւ, ի՞նչ եղած էր և ի՞նչ էր հիմա: Թե-
ւերը առաջ երկարեց և մրմնջեց այն խորհրդաւոր բա-
ռերը, որոնցմով դիցուհիին կ'աղօթեն Փօիւգիական
ծիսակատարութեանց ընթացքին:

Քարին վերեւ տետիւքը կը ծփծփար, փափկօրէն
կը թրթռար, գերբնակա՞ն, լուսայո՞րդ, անշուշտփելի՞,
մաքու՞ր ու հոլանի: Աչքերը անոր օւնեռած էր, սա-
կայն կը վախնար որ իր նայուածքը օդին մէջ պիտի
չողիացնէր այդ թեթեւ զգայախաբուծիւնը: Զափա-
ղանց մեղմութեամբ յառաջացաւ, մատը դպցուց վար-
դագոյն ունամատին, կարծես շտուգելու համար ար-

ձանին գոյութիւնը և չկարենալով կանգ առնել, այն-
քոն արձանը զինք կ'առինքնէր, անոր քովիկը ոտքի
կեցաւ և ձեռքերը դրաւ անոր սպիտակ ուռերուն, ու
հիացիկ աչքերուն մէջ նայեցաւ:

Կը դողդար, կը տկարանար. հրճուանքէն խնդալ
ուզեց, ձեռքերը կը դեգերէին մերկ բազուկներուն
վրայ, կը ճնշէին պաղ և կարծր հասակը, կ'իջնէին
սրունքներուն երկայնքին և կը փայփայէին կլոր ո-
րովայնը: Ամբողջ ուժով Դեմեաթիօս կը ձգտէր իր
մարմինը այս անմահութեան դէմ: Հայելիին մէջ դի-
տեց իր դէմքը, վեր վերցուց և հանեց մարգարիտէ
մանեակը, լուսնին դէմ շողացուց և երկչոտ կերպով
կրկին տեղը դրաւ: Համբուրեց մարմարին ետ քաշ-
ուած ձեռքը, կլոր վիզը, վէտվէտուն պարանոցը և
կիսաբաց բերանը: Յետոյ ետ գնաց մինչեւ պատուան-
դանին եզերքը և փաթթուելով դիցուհիին բազուկնե-
րուն, գորովանքով նայեցաւ անոր վար հակած պաշ-
տելի գլուխին:

Արեւելեան ձեւով յարգարուած մազերը թեթե-
ւօրէն կը քողարկէին անոր ճակատը: Կիսախուփ աչ-
քերը ժպիտով մը կ'երկնային. համարցի մը տակ
մարմրուն ըլլային կարծես, շրթունքները զաւտուած
էին իրարմէ:

Դեմեաթիօս լուրթեամբ, կլոր մարգարիտէ եօթ-
նաչար մանեակը զեռեղեց անոր պայծառագեղ կուրծ-
քին վրայ, և գետին իջաւ, աւելի հեռուէն կուռքը
գիտելու համար:

Այն առն էրեն թուեցաւ թէ կ'արթննար, յիշեց
թէ ինչո՞ւ համար եկած էր և ինչ որ փափաքած էր
կատարել. հրէշայի՞ն բան: Զգաց որ մինչեւ քունքերը
կը շիկնէր:

Քրիսիսին յիշատակը կոպիտ տետիւքի մը պէս

անցաւ իր մտքին մէջէն. թուեց պերճաղիճին գեղեցկութեան մէջ մնացած տարակուսելի բոլոր մասերը, հասած շրթունքները, ուռուցիկ մազերը և մեղկ քաւուածքը: Մոռցած էր անոր ձեռքերուն կազմուածքը, սակայն երեւակայեց որ անոնք լայն էին, ինչ որ զգուսելի մանրամասնութիւն մը աւելցուց այն պատկերին, զոր նողկանքով ետ կը վառէր: Իր մտային վիճակը նմանեցաւ այն մարդուն վիճակին, որ արշալոյսին յանկարծակիի կուգայ իր տարփուհիին կողմէ անարգ աղջկայ մը անկողնին մէջ, և որ չի կրնար կատարել թէ ի՛նչպէս նախընթաց գիշերը ինքզինքին թոյլատրած էր նման արարք մը: Ո՛չ չքմեղանք ունէր, ո՛չ ալ լուրջ պատճառ մը: Անտարակոյս, ամբողջ օր մը ենթարկուած էր տեսակ մը անցողակի յիմարութեան, ֆիզիքական խռովքի մը, հիւանդութեան մը: Ինքզինքը բժշկուած կը զգար, սակայն տակաւին խռովքէն գինով վիճակի մէջ էր:

Ամբողջովին ինքզինքը գտնելու համար, կռնակը տուաւ տաճարին պատին և երկար առեն արձանին առջեւ ոտքի վրայ մնաց: Տանիքին քառակուսի լուսամուտէն լուսնին լոյսը դեռ վար կը հոսէր. Աֆրօտիթը կը փողփողէր, բայց որովհետեւ աչքերը ստուերի մէջ էին, Դեմետրիօս անոնց նայուածքը փնտռեց...

... Այսպէ՛ս անցաւ ամբողջ գիշերը: Յետոյ լոյսը ծագեցաւ և արձանը փոխն ի փոխ օտոցաւ արշալոյսին երկնային վարդագոյնը և արեւուն ոսկի ցոլքը:

Դեմետրիօս ալ չէր մտածեր: Յիշողութեան ջնջուած էին այն փղոսկրէ սանառն ու արծաթէ հայելին զորս կը կրէր պատմութեան տակ: Մեղմօրէն խաղաղ հիացումի մը անձնատուր եղաւ:

Դուրսը թռչուններուն ճռուղիւնը փոթորիկի մը

պէս կը պոռթկար, կը ռուէր ու կը տարածուէր պարտէզին մէջ: Պատեհուն տակ խնդացող ու խօսող կիներուն ձայնը կը լսուէր: Արթնցած հողէն դուրս կը դեղուր անտուան ոգեւորութիւնն ու շարժումը. Դեմետրիօսի հոգիին մէջ միմիայն երջանիկ զգացումներ կ'ապրէին:

Արդէն արեգակը բարձրացած և պատին ստուերը տեղափոխուած էր, երբ արտաքին օանդուխի աստիճաններու վրայ Դեմետրիօս լսեց թեթեւ քայլերու շփոթ աղմուկ մը:

Անտարակոյս դիցուհիին մատուցուելիք զոհաբերութիւն մը տեղի պիտի ունենար, մանկամարդ կրնե՞րու թափօր մը, որ կուգար իր ուխտը կատարելու կամ Աֆրօտիթեան տօներու այդ առաջին օրը ուխտ մը ընելու արձանին առջեւ:

Դեմետրիօս փախչիլ ուզեց:

Նուիրական պատուանդանը ետեւի կողմէն կը բացուէր այնպիսի ձեւով մը, որուն տեղեակ էին միայն քուրմերն ու արձանագործը: Հո՛ն կը կենար այն որձեւէզը, որ բարձր և յստակ ձայնով թարմածի աղջկայ մը տուն կուտար այն հրաշալի պատգամները, որոնք արձանէն կ'արտաբերուէին տօնին երրորդ օրը: Այնտեղէն կարելի էր պարտէզ ելլել. Դեմետրիօս հոն մտաւ և կեցաւ անազապղինձով եղբրապատ այն լուսամուտներուն առջեւ, որոնք խորունկ քարէն դուրս կ'ելլէին:

Ոսկեայ երկու գուռները ծանրօրէն բացուեցան, յետոյ թափօրը ներս մտաւ:

Ե. — ՇՐԱԽԷՐ

Կէս գիշերուան մօտերը, դրան զարնուած երեք հարուածներէն Բրիտիսը արթնցաւ:

Այսօր օրը երկու եփեցողներուն մէջ տեղ
քնացած էր. անկողնին տակնու վրայու թեան մէջ մարդ
պիտի կարծէր թէ անոնք երեք քոյրեր են: Ռօտիսը
կծկուած էր Գալիլիացուհիին դէմ, որուն քրտնած
ազդերը կը ճնշէր իրեն վրայ: Միքթօքիան կուրծքի
վրայ կը պառկէր. աչքերը թնկրուն դրած և
կռնակը հոլանի:

Քրիսիս զգուշութեամբ դուրս ելաւ անոնց մէջ-
տեղէն, երեք քայլ առաւ անկողնին վրայ, իջաւ և
դուռը կիսով մը բացաւ: Մուտքի դուռնէն ձայն մը
կուզար:

— Ո՛վ է ան, ձեռք, ո՛վ է, հարցուց Քրիսիս:

— Նօկրատէսն է, քեզի հետ խօսիլ կ'ուզէ. իրեն
ըսի թէ ազատ չես:

— Բայց ո՛չ, ի՛նչ յիմարութիւն է բրածդ, ես
ազատ եմ: Ներս մտիք Նօկրատէս, «ենեակիս մէջն եմ:
Նւ կրկին անկողին մտաւ:

Պահ մը Նօկրատէս, իրբե թէ անխորհուրդ բան
մը ըրած ըլլար, կեցաւ սեմին վրայ: Երկու երգչու-
հիները կը բանային դեռ քնաթաթախ աչքերնին և
չէին կրնար ազատուիլ իրենց երազներէն:

— Նօտէ՛, ըսաւ Քրիսիս. մեր միջեւ նազանք
ընելու պէտք չեմ զգար. գիտեմ թէ ինձի համար կու-
գաս. ինձմէ ի՛նչ կ'ուզես:

Նօկրատէս ծանօթ փիլիսոփայ մըն էր, որ քսան
տարիէ աւելի Պաքթիօին տարփածուն էր եղած և
երբեք զայն չէր խտրեր, աւելի անզգածութենէն քան
հաւատարմութենէն:

Իր դորը մազերը կարճ կտրուած էին,
մօրուքը Դեմետրիօսի ձեւով սրածայր, և պէխերը
չրթունքներուն աստիճանին: Հագած էր սպիտակ հա-
գուստ մը, որ պարզ բօւրդէ շինուած էր:

— Քեզ հրաւիրելու եկած եմ, ըսաւ Նօկրատէս,
վաղը Պաքթիօն հացկերոյթ մը պիտի տայ որուն պիտի
յաջորդէ խրախճանք մը: Քեզի հետ միասին եօթը
հոգի պիտի ըլլանք, չմոռնաս գալու:

— Խրախճանք մը, ի՛նչ առթիւ:

— Անիկա պիտի ազատագրէ իր ամենագեղանի
գերուհին Աֆրօտիզիան: Հոն պիտի գտնուին պարու-
հիներ և գեղուհիներ: Կարծեմ թէ երկու բարեկա-
մուհիներդ զբաղուած են և նոյն իսկ հիմա պէտք չէ
հօս ըլլային: Այս վայրկեանին Պաքթիօին տանը մէջ
կտորներ կ'արտաթափեն:

— Օ՛, իրաւ է, գոչեց Ռօտիս, բնաւ չէինք խոր-
հեր: Ուժքի ելիր Միքթօ, չա՛տ ուշացանք:

Սակայն Քրիսիս բացագոչեց:

— Ո՛չ, ո՛չ տակաւին, որքա՛ն չար ես որ այս
աղջիկները ձեռքէս կ'առնեմ, եթէ գիտնայի, քեզ չէի
ընդուներ: Օ՛, արդէն իսկ պատրաստ են:

— Պարզ են մեր շրջազգեստները, ըսաւ փոքրը.
և արդէն երկարօրէն հագուելու չափ մենք գեղեցիկ
չենք:

— Գոնէ տաճարին մէջ կրկին պիտի տեսնուի՞նք:

— Այո, վաղը առաւօտ, աղաւնիներ պիտի տա-
նինք հոն. Քրիստէ, քսակէդ տրախմի մը պիտի առ-
նեմ, եթէ ոչ գնելու դրամ չպիտի ունենայի: Վաղը
կը տեսնուինք:

Երկու աղջիկները վազելով դուրս ելան: Պահ մը
Նօկրատէս նայեցաւ մինչև որ դուռը գոցուեցաւ ա-
նոնց ետեւէն, յետոյ թեւերը խաչաձեւեց և Քրիսիօին
դառնալով ցած ձայնով ըսաւ.

— Աղէկ աղէկ, իրաւ որ աղէկ վարմունք մը
ունիս:

— Ի՛նչպէս:

— Մէկը չբաւեց, հիմա երկուքի պէտք ունիս:

մինչև իսկ զանոնք փողոցներէն կը գտնեա. լաւ օրինակ մըն է բայց այն ատեն ի՞նչ կը մնայ մեզի այրերուս: Բոլոր բարեկամուհիները արամադրութեանդ տակն են. անոնց ուժաւորութեան բազմակիցներէն դուրս ելլելէ վերջ ձեր առփանքէն միայն այնքանը կուտաք որքան որ անոնք կը հաճին ձեզի շնորհել: Կը կարծե՞ս որ այս բանը կրնայ տեւել երկար ատեն, եթէ այսպէս շարունակէ, մենք ստիպուած՝ պիտի երթանք Պաթիլին տունը:

— Ա՛, ո՛չ գոչեց Քրիսիս, երբեք չեմ ընդունիր, գիտեմ թէ այսպէս կը խորհիս, բայց այս բազդաւորութիւնը անիմաստ է և կը զարմանամ որ քեզի պէս խորհող մէկը չըմբռնէր առօր անհեթեթութիւնը:

— Եւ ի՞նչ տարբերութիւն կայ:

— Խնդիրը տարբերութեան վրայ չէ. պարզ է որ ոչ մէկ համեմատութիւն կայ երկուքին միջև:

— Չեմ ըսեր թէ կը սխալիս, միայն կ'ուզեմ հասկնալ պատճառաբանութիւններդ:

— Օ՛, երկու բառով կարելի է ըսել. լաւ մտիկ րբէ:

Կինը կատարեալ գործիք մըն է սիրոյ համար. զուգեմ մինչև ոտքը անիկա հրաշալիօրէն և եղական կերպով զինուած է սիրոյ համար: Միայն ան սիրելի գիտէ, միայն ան սիրուիլ գիտէ, հեռեւաբար, եթէ սիրահար զոյգ մը երկու կիներէ կազմուած ըլլայ, կատարեալ է, եթէ մէկը միայն կին է կիսով լաւ է, եթէ այդ զոյգին մէջ կին չկայ ապուշ բան է. այսպէս կը խորհիմ ես:

— Խիստ ես Պղատոնի հանդէպ, աղջիկս:

— Մեծ մարդերը, նոյնիսկ աստուածները ամէն պարագաներու մէջ մեծ չեն. Պալլադը ասուածուրէն ոչինչ կը հասկնայ, Սփոկլէս չէր կրնար նկարել, Պղատոնը սիրել չէր գիտեր: Փիլիսոփայ, բանա-

ստեղծ կամ ճարտարան անոնք որ սէրը կը ճանչնանք կ'ըսեն, աւելի արժէքաւոր չեն և որքան ալ հիմնանք անոնք արուեստին վրայ, սիրոյ մէջ ազգաներ են անոնք: Հաւատա՛ ինծի Նեկրառէս, կը գգամ թէ իրաւունք ունիմ:

Փիլիսոփան շարժուածք մը ըրաւ և ըսաւ.

— Ի՛նչ մը ակնածանք ունեցիր, օտկայն երբեք չեմ հաւատար որ անիրաւ ես. իրապէս չէի բարկացած: Երկու երիտասարդ կիներու փարուսին մէջ հրապուրիչ բան մը կայ, պայմանաւ որ անոնք երկուքն ալ ուզեն կին մնալ, չկտրեն իրենց երկար մաղերը, բանա՛ իրենց կուրծքը և կեղծ գործիքներով ծիծաղելի չղառնան, օրինակ անխորհրդաբար չբաղձան կոշտ սեռին դոր այնքան սիրուն կերպով կ'արհամարհեն: Այո՛, անոնց փարուսը նշանաւոր է անոր համար որ անոնց գգուանքները բոլորն ալ մակերեսային են և անոնց հեշտանքը նոյնքան և աւելի նրբին: Անոնք իրար չեն գրկապնդեր, այլ իրարու կը քսուին դեմքով հրճուանքը ճաշակելու համար:

Իրենց հարսանեկան գիշերը արիւնոտ չէ, անոնք կոյս են Քրիսիս, անուանական հեռքը կ'անդիտանան և անոր համար գերիվերեն Պաթիլէն որ կը յաւակնի անոնց համարժէք բաներ մատուցանել իր այցելուներուն, մոռնալով որ դուք ալ ասանկ ոչինչ բաներու համար կրնաք մրցիլ անոր հետ: Մարդկային սէրը անասուններու ապուշ կողանքէն կը զանազանուի միմիայն երկու երկնային գործողութիւններով. — գրգռուանքն ու համբոյրը. արդ, այս կիները միայն կը ճանչնան գգուանքն ու համբոյրը, և ճանչնալէ աւելի կատարելագործած են զանոնք:

— Լաւագոյնը այդ է, ըսաւ Քրիսիս ապշելով, բայց այն ատեն ինչո՞ւ կը մեղադրեա զիս:

— Կը մեղադրեմ քեզ որովհետեւ թիւ չունին սի-

բահարներդ: Արդէն մեծ թիւով կիներ իրենց կատարեալ հաճոյքը կը գտնեն միայն կիներու հետ: Քիչ տանէն նոյն իսկ տոբի չգոյէ լաւագոյնին ալ չպիտի ուզէք մեզ ընդունիլ: Նախանձեւութեամբ է որ քեզ կը կշտամբեն:

Այստեղ նօկրատէս զգաց որ խօսակցութիւնը բաւական երկարած էր, պարզօրէն ոտքի ելաւ:

— Պաքքիւին կրնամ ըսել որ քեզի սպասէ, ըսաւ ան:

— Պիտի դամ, պատասխանեց Քրիսիոս:

Փիլիսոփան համբուրեց անոր ծունկերը և դանդաղօրէն դուրս ելաւ:

* *

Այն ատեն Քրիսիոս ձեռքերը իրար միացուց և հակառակ որ մինակ էր բարձրածախն խօսեցաւ:

Պաքքիւս... Պաքքիւս... այսմարդը անոր տունէն կուգայ և ոչինչ գիտէ... ուրեմն հայելին դեռ հոն է:

Դեմեաթիոս մոռցաւ զիս... եթէ առաջին օրը վարանի, կորսուած եմ, ալ ոչինչ պիտի ընէ... Սա-կայն կարելի է որ եմէն ինչ կարգադրուած է: Պաքքիս ուրիշ հայելիներ ալ ունի զորս յաճախ կը գործածէ: Անշուշտ դեռ չի գիտեր... Աստուածներ, աստուածներ, լուր առնելու ոչ մէկ միջոց և թերեւս... Ահ, ձա՛ւա, ձա՛ւա...

Գերուհին ներս մտաւ:

— Վէգերը աուր ինծի, կ'ուզեմ նետել:

Եւ օդին մէջ նետեց չորս փոքրիկ ոսկորները...

— Օհ... Օհ... ձա՛ւա նայէ՛, Աֆրօտիթին հարուածը:

Այսպէս կ'անուանէին այն հազուադէպ հարուածը, որով վէգերը բոլորն ալ տարբեր երես կը ցուցնէին:

Արդարեւ մէկին դէմ երեսունընէնգը լաւ բազդ կը ներկայացնէր. խաղին լաւագոյն հարուածն էր:

Ճալա պաղ կերպով հարցուց.

— Ի՞նչ ուզած էիր:

— Ճիշտ է, ըսաւ Քրիսիոս հիասթափուած. մօռ-ցած էի ուխտ մը ընելու, բանի մը վրայ կը խորհէի, **սակայն: ոչինչ ըսի: միթէ այս հարուածը կը հաշուուի:**

— Չեմ կարծեր, պէտք է վերակօխի:

Երկրորդ անգամ Քրիսիոս վէգերը նետեց:

— Հիմա Միտասին հարուածը, այս մասին ի՞նչ կը խորհիս:

— Չեմ գիտեր. գէշ և լաւ. այս հարուածը յա-ջորդով կը բացատրուի, վերակսէ մէկ վէգով:

Երրորդ անգամ Քրիսիոս նետեց վէգը, սակայն վէգը իյնալուն պէս, Քրիսիոս թռթռեց:

— Քի... Քիսօսին կէ՛տը:

Եւ սկսաւ հեծկլտալ:

Ճալան ևս վրդաժուած կը լսէր: Քրիսիոսը անկող-նի վրայ կուլար, գլխուն շուրջ մազերը տարածուած. վերջապէս զայրացկոտ շարժումով մը ետին դարձաւ:

— Ինչո՞ւ վերակօխ տուիր. վատահ եմ որ առա-ջին հարուածը կը սեպուի:

— Եթէ ուխտած է կը սեպուի, եթէ ոչ, չի սեպուիր. միայն դուն գիտես, ըսաւ Ճալա:

— Ասկէ զատ վէգերը ոչինչ կ'ապացուցանեն. յունեակն խաղ մըն է որուն չեմ հաւատար. ուրիշ բան մը պիտի փորձեմ:

Եւ Քրիսիոս օրբեց արցունքները ու սենեակին միւս կողմը անցաւ: Սեղանի մը վրայէն առաւ ճերմակ դրամանիշերու առփ մը, անոր մէջէն հանեց քսաներկու հատ, յետոյ մարգարիտէ ճարմանաթի մը ծայրով իրարու ետեւէ գրեց երբայական այբուբենի:

քառանկու տառերը: Այս խաղը սորված էր Գալիլիոյ մէջ:

— Ահա թէ ինչ բանի վտանգութիւնն ունիմ, ահա թէ ինչ բան չի խաբեր, ըսաւ ան. վեր վերցուր շրջագոյնս, թող իբրեւ ապարակ ծառայէ ինծի:

Եւ քառանկու գրամանիչերը նետեց գերուհիին պատմութեան մէջ, մտովի կրկնելով.

— Պիտի կրե՞մ Աֆրոթիան մանեակը, պիտի կրե՞մ Աֆրոթիան մանեակը, պիտի կրե՞մ Աֆրոթիան մանեակը:

Եւ քառանկու գրամանիչը, ինչ որ յըստակ կերպով կը նշանակէր:

— Այո՛:

Զ. — ՔՐԻՍԻՍԻՆ ՎԱՐԴԸ

Սպիտակ, կապոյտ, դեղին, վարդագոյն և կանաչ թափօր մըն էր:

Երեսուն պերճադիճներ կը յառաջանային: Անոնք կը կրէին ծաղկաւի կողովներ, կարմրածն և ձիւնապսակ աղանձներ, ամենանուրբ կապտագոյն քողեր և թանկարժէք զարդեղէններ:

Սպիտակամօրու ծերունի քուրմ մը, մինչեւ գլուխը փաթթուած անլուայ կարծր կերպասի մը մէջ, կը քալէր թափօրին առջեւէն և դէպի բազին կ'առաջնորդէր գլխահակ հաւատացեալներուն շարանը:

Պերճադիճները կ'երգէին և անոնց երգը կը ծփար ծովուն պէս, կը հառաչէր կէս օրուայ հովին նման ու կը հեւհեւար օրրատարփ բերանի մը պէս: Առաջին երկուքը իրենց ձախ ձեռքէն ափին մէջ կը կրէին տաւիղներ, որոնք առջեւ կը հակէին նրբացողուն փայտի մանգաղներու նման:

×

Անոնցմէ մէկը յառաջացաւ և ըսաւ.

Ո՛վ օրեցեցեալ Գիփրիո, Թրիֆիրան քեզի կը նուիրէ կապոյտ քող մը զոր իր իսկ ձեռքով հիւսած է, որպէս զի շարունակեալ բարեյօժար ըլլալ իրեն հանդէպ:

×

Ուրիշ մը ըսաւ.

— Ո՛վ գեղապատկ դիցուհի, Մուղարիօն օռքերուդ կը դնէ շահալաւներու այս պատկները և նարկիզներու այս փունջը: Անիկա բազօստածներու մէջ կը կրէր զանոնք և անոնց բուրբուռներէն գինովցած քու անունդ ոգեկոչեց: Ո՛վ յաղթական առաւուածուհի, ընդունէ՛ օրրոյ այս նշխարները:

×

Երրորդ մը ըսաւ.

Ո՛վ — օսկեայ հիթէրէ, իբրեւ ընծայ, թիմօն քեզի կը նուիրէ պարուրածեւ այս ապարանջանը ինչպէս արծաթէ այս օձը կ'օլորուէր անոր մերկ բազուկներուն, անոր վիզին շուրջ փաթթէ վրէժընդութիւնը:

×

Միւրթօքլիան և Ռօմիօ, ձեռք ձեռքի յառաջացան.

Ահա Զմիւռնիոյ երկու աղանձներ, զգուսնջներու չափ օպիտակ թեւերով և ժողովներով՝ համբոյրներու չափ բոսոր, Ո՛վ Ամաթօնի կրկնակ դիցուհի, ընդունէ՛ զանոնք մեր միացած ձեռքերէն, եթէ ճշմարիտ է որ մեզի Ամօնիօը մինեակ չի բաւեր քեզի և եթէ աւելի անուշ գրկապնդում մը երբեմն կ'ուշացնէ քու քունդը:

×

Թաթաւի պերճազին մը շարունակեց .

«Փէրիպպալիաի Աֆրոթիա, ընդունէ՛ կուսութիւնս, արիւնով բռնաւոր այս պատմութեան հետ: Ես Ծառօցի Փաննիքիոն եմ, երէկ գիշերուընէ ի վեր քեզի նուիրուած եմ:»

×

Ուրիշ մը ըսաւ .

«Ո՛վ գթասիրտ էփիթրօֆիա, Տօրօթեան քեզի կ'երդնուոր իր յաջնի պիտի հեռացնէ այն ցանկութիւնը զոր Երեսը հոն նետեց, կամ վերջապէս պիտի բոցավառէ զինքը մերժողին աչքերը: Ան քեզի կը նուիրէ քու նախնարած ծախիդ մրաքնիէն ճիւղ մը:»

Ուրիշ մը ըսաւ .

«Ո՛վ Փաֆիա, բազինիդ վրայ Բալիսիօն կը դնէ արծաթէ վաթսուն տրախմի, Քլէմէնէսէն ստացած չորս մնասին մնացորդը: Տո՛ւր իրեն աւելի առատաձեռն տարփածու մը, եթէ ընծան գեղեցիկ կը համարես:»

×

Հիմա կուսքին առջև կը մնար միայն շիկնած փօքր աղջնակ մը որ ետեւը մնացած էր: Ձեռքը բռնած էր քրքումի պսակ մը, որ իբրև չնչին ընծայ քուրմին արհամարհանքը կը հրաւիրէր իրեն վրայ:

Աղջնակը ըսաւ .

«Արծաթ դրամներ քեզի նուիրելու չափ հարուստ չեմ, ո՛վ ողիմպիական դիցուհի, առկէ զառ ի՞նչ կրնամ ընծայել քեզի, քանի որ ամէն բան ունիս: Ահա ոտքերուդ համար պտակի պէս հիւսուած դեղին ու կանաչ ծաղիկներ, և հիմա...»

Եւ պատմութեանին երկու օղակները քակելով բոլորովին մերկացաւ:

«Ո՛վ օրեցեւոյ դիցուհի, ահա ամբողջովին քեզի կը նուիրուիմ: Կ'օւզէի մօնել պարաէզներուդ մէջ

և մեռնիլ իբրև տաճարիդ պերճազիճը. կ'երդնուճ միայն օէր ըզձալ, միայն օէրը օրեւ, կը հրաժարիմ աշխարհէն և մէջդ կ'ամփոփուիմ:»

×

Այն տան քուրմը զայն օծեց բուրումներով ու մերկութիւնը ծածկեց Թաիֆէրային հիւսած քողովը: Պարաէզներու դուռնէն բալօրն ալ տանանէն դուրս ելան:

Թափօրը վերջացած կը թուէր և միւս պերճադիճները իրենց քայլերուն վրայ ետ պիտի դառնային, երբ ուշացած կին մը երեւցաւ օեմին վրայ:

Այս վերջինը բան մը չունէր ձեռքին մէջ և կարելի էր հաւատալ թէ անիկա եկած էր նուիրելու միսիային իր գեղեցկութիւնը: Կարծես ոսկեայ երկու լիթնէր էին իր մազերը, երկու խորունկ և օտուտաբալի լիթնէր որոնք կը ծածկէին իր ազնայները և եօթը շրջաններով կ'ոլորուէին ծոծրակին վրայ: Նրբին էր քիթը բաբախուն ռունգերով, հաստ և նկարէն բերան մը, կլոր ու շարժուն անկիւններով: Իւրաքանչիւր քայլին, իր յարմարին ճապուկ գիծը կ'ալեւէտէր և կ'ողբերուէր ազդերբուն տառաւնումէն կամ արձակ ստինքներուն օրօրումէն, որոնց տակ հասակը կը թեքէր:

Արտապարզ աչքեր ունէր ան, կապոյտ, օակայն գոց կապոյտ և պսպղուն միանգամայն, լուսնաքաբերու պէս յարափոփոխ գոյներով և ծանր թարթիչներու տակ կիսափակ: Այդ աչքերը կը նայէին ինչպէս օրէնյանները կ'երգեն...

Քուրմը անոր կողմը դարձաւ և սպասեց որ խօսի: Անիկա ըսաւ .

«Ո՛վ Քրիսէիա, Քրիսիսը կ'աղերսէ քեզի. ընդունէ այն դոյզն նուէրները զոր կը դնէ ոտքերուդ

ապ. լսէ: Ընդունէ, սիրէ և օփօփէ ա՛ն, որ կ'ապրի ըստ լինակիդ և անունիդ պաշտամօնքին համար:»

×

Անիկա կարկառեց յառնինքրով ոսկեմա իր ձեռքերը և սրունքները ծալլելով վար ծոցեցաւ:

Վերակաւ տարտամ մեղեդին: Տաւիղներու մըրմունջը դէպի արձանը բարձրացաւ. անոր կը խառնուէր ծուխը խունկերուն, զոր քուրմը կը վառէր դողդոցող խնկամանի մը մէջ:

Կինը ուղղուեցաւ և գօտիէն առկախուած անագաղինձէ հայելի մը մատոյց:

«Քեզի, ո՛վ Դիչերուն Ասգարաւէ, դո՛ւն որ կը իրարու միացնես ձեռքեր ու շրթունքներ, և որուն խորհրդանշանը կը նմանի Սուրիոյ ափսոսնա հողի վրայէն անցնող, եղնիկներուն թանաքոյմին, քեզի Քրիստիոսը կը նուիրէ այս հայելին: Անիկա տեսած է թէ ինչպէս կ'ապրեր կը մթննաւ և աչքերը կը պապան տէրէն վերջ և ինչպէ՛ս մազերը սիրոյ պայքարներուն քրտինքովը թաց՝ կը փակին քունքերուն. ո՛վ դուն կառաղի ձեռքերով սաղմիկ կին, դո՛ւն որ կը խառնես իրարու մարմիններ ու բերաններ:

×

Քուրմը հայելին դրաւ արձանի սաքին: Քրիստիոս իր օսկեգոյն գիտակոյտէն դուրս քաշեց սանաթ մը, շինուած կարմիր պղինձէ, դիցուհիին մալորակային մեծաղէն:

×

«Քեզի, Անաթիոսէն, ըսաւ Քրիստիոս, դուն որ ծնար, արիւնագոյն արշալոյսէն և փրփրած պիտ ծովէն, ո՛վ մարգարիտներ կաթկթող սերկութիւն, դուն որ թաց մազերդ կը կապէիր կանաչ ժապուհնաձև լոռերու հետ, քեզի Քրիստիոսը կը նուիրէ իր սանաթը: Այս սանաթը շարժումներով մխրճած է անոր մազերուն

մէջ, ո՛վ կառաղի և հեւացող Աղօնուհի, դուն որ մէջքին կորուսիւնը կը ձեւակերպես և կը գալարես կարծրացած ծունկերը:»

×

Եւ սանաթը տուաւ ծերունիին ու գլուխը աջ կողմը ծռեց, զմրուխտէ մանեակը հանելու համար:

×

«Քեզի ո՛վ Հէդաիո, դո՛ւն որ կը ցրուես մոթխած կոյսերուն շիկնումը և անպարկեշտ ծիծաղը կը յանձնարարես, քեզի որուն համար վաճառքի կը հանենք մեր ընդերքին վառակահոս սէրը, քեզի Քրիստիոսը կը նուիրէ իր մանեակը: Իբրև վարձք այդ մանեակը արուած է մարդու մը կողմէ որուն անունը կ'անգիտանայ տն և իւրաքանչիւր զմրուխտը համբոյր մըն է, ուր դուն վայրկեան մը ապրեցար:

Վերջին անգամ Քրիստիոս խոնարհեցաւ աւելի երկարօրէն, մանեակը դրաւ քուրմին ձեռքերուն մէջ և մեկնելու համար քայլ մը տուաւ:

Քուրմը դա՛ն կեցուց:

— Այս թանկարժէք ընծաներուն փոխարէն ի՞նչ կ'ուզես դիցուհիէն:

Քրիստիոս գլուխը թօթուելով ժպտեցաւ ու ըսաւ.

— Ոչինչ կ'ուզեմ:

Եւ իսկովի քովէն անցաւ, կողովի մը մէջէն առաւ վարդ մը և բերանը դնելով դուրս ելաւ:

Մէկիկ մէկիկ բոլոր կիները իրեն հետեւեցան: Ամայացած առճարին վրայ դուռը փակուեցաւ:

Անագաղինձէ պատուանդանին մէջ պահուեալ, Դեմետրիոս միայնակ կը մնար:

Այս ամբողջ տեսարանին ո՛չ մէկ շարժումը, ո՛չ մէկ խօսքը կորսնցուցած էր, և երբ ամէն ինչ վերջացաւ, երկար տան անշարժ մնաց, նորէն չարչրկուած նորէն սիրավառ ու անվճռական:

Կը կործէր որ բժշկուած էր նախընթաց գիշեր-
ուան խելագարութենէն և չէր խորհած որ այնուհետեւ
ուէ բան կրնար զինքը երկրորդ անգամ նետել այս
անձանօթ կնոջ այրող հեռքին վրայ:

Սակայն այս մտածուած ունեցած էր անոր բացա-
կայութեանը:

Երբ պերճագիճը ներս մտաւ, այնպիսի ամբողջա-
կան և այնպիսի ծանր յուզումով մը լեցուեցաւ որ
ալ չէր կրնար խորհիլ զայն նուաճել կամքի մէկ
հարուածով: Դեմեաբիօս անոր կապուած էր ինչպէս
բարբարոս գերին յաղթական կառքի մը: Խուսափիլը
պատրանք էր. անգիտակցաբար և բնականօրէն այդ
կինը ձեռքը դրած էր իրեն վրայ:

Տեսած էր որ անիկա շատ հեռուէն կուգար, որով-
հետեւ հագած էր նոյն դեղնազօյն կերպարը, զոր կը
կրէր ամբարտակէն անցած առեն: Դանդաղաքայլ և
ճապակի կը քալէր, յեղկօրէն վէտվէտելով իր ազգ-
բերը: Ուղղակի դէպի իրեն եկած էր, իբրեւ թէ
գուշակած ըլլար թէ ինք քարին ետեւն է:

Առաջին վայրկեանին իսկ. Դեմեաբիօս հափեցաւ
որ պիտի իյնար անոր ոտքը: Երբ Գրիօիօ գօտիէն
դուրս հանեց յղկուած անագապղինձէ հայելին, քուր-
մին յանձնելէ առաջ պահ մը դէմքը դիտեց անոր մէջ
և այն առեն աչքերը ապշեցնող փայլով մը լեցուե-
ցան: Երբ պղինձէ սանաճը առնելու համար, ձեռքը
դրաւ մագերուն վրայ և այն առեն գթութեան քրօջ
մը շարժուածով բարձրացուց ծալուած մէկ թեւը,
իր մարմինն ամբողջ գեղեցիկ գիծը յայտնուեցաւ
կերպասին տակէն և անութին տակ արեւը վառեց
քրտինքի մանր ու պսպղուն ցօղ մը: Վերջապէս,
ծանրագին զմրուխտէ մանեակը վեր վերցնելու և
քակելու համար, երբ բացաւ ծալիծալ մետաքսը որ
կը քողարկէր ստինքները մինչեւ կուրծքին ստուե-

րովի ու քաղցր այն մասը, ուր ծագէ փունջ մը
միայն կարելի է սահեցնել, Դեմեաբիօս լեցուեցաւ
այնպիսի մոլուցքով որ ուղեց չրթունքները դնել
այնտեղ ու մէկդի նետել անոր պատմուճանը... Սա-
կայն Գրիօիօը սկսաւ խօսիլ:

Գրիօիօ խօսեցաւ և անոր իւրաքանչիւր բառը
տառապանք մըն էր իրեն համար: Կը թուէր թէ ա-
նիկա հաճօյքով կը պնդէր պոռնկութեանը վրայ այն-
գեղակերտ անօթին որ ինքն էր, «պիտակ նոյնինքն
արձանին չափ, և իր մագերուն առուանոս սկիւրվ
լիւյրօրդ ու երկաթօրէն զայն խօսքի նիւթ կը դարձնէր:
Կ'ըսէր թէ ինչպէս իր դուռը բաց է թափառական
անցորդներուն աջիւ, ինչպէս իր «քանչիւի մարմինը
կը լքէ անարժաններու, և այն խնամքը որով կը
բոցավառէ իր այտերը ձախաւեր աղաքներու համար:
Եւ կ'ըսէր թէ ինչպէս իր աչքերը կը յօգնին վարձքի
փոխարէն, չրթունքները կը վաճառէ գիշերուան մէջ,
և մագերը կը յանձնէ բիրտ ձեռքերու ու իր առա-
ուածութիւնը տաճանելի աշխատութեամբ մը կը
քաշկռուէր:

Այն ծայրայեղ դիւրութիւնը, որով կարելի էր
մօտենալ անոր Դեմեաբիօսը կը հրապուրէր: Երիտա-
սարդը վճռած էր այդ դիւրութիւնը միմիայն օգտագոր-
ծել իրեն համար և անոր դուռը գոցել իր ետեւէն:
Արդարեւ կին մը ամբողջովին հրապուրիչ է, երբ անկէ
նախանձելու պատճառ մը կայ:

Այսպէս, երբ Գրիօիօը յուսալիք մանեակին փո-
խարէն իր կանաչ մանեակը դիցուհիին նուիրելէ վերջ
քաղաք կը վերադառնար, իր չրթունքներէն կախուած
կը պահէր մարդկային կամք մը, ինչպէս գողցուած
այն փոքրիկ վարդը որուն կոկոնը կը խածնուէր:

Դեմեաբիօս սպասեց մինչև որ չրջափակին մէջ
մինակը մնաց, յետոյ իր պահօրէն տնային դուրս
ելաւ:

Խռովայոյ՞ նայեցաւ արձանին, սպասելով որ ներքին պայքար մը պիտի սկսէր իր մէջ: Սակայն, որովհետեւ անկորոշ էր այդքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ վերանորոգել չափազանց բաւական չափով մը, զարմանալի հանդարտութեամբ մը համակուեցաւ, առանց վաղահաս խղճանարութեան: Անփութօրէն ելաւ արձանին քով, ծոծրակին վրայէն հանեց Անտաթիմէնի իրական Մարգարիտներուն Մանեակը և սահեցուց հազուադէպ մէջ:

Է.— ՄՈԳԱԿԱՆ ՔՆԱՐԻՆ ԱՌԱՍՊԵԼԸ

Դեմեաթիոս արագօրէն կը քալէր, յուսալով որ Գրիօթիօր պիտի գտնէր քաղաք տանող ճամբուն վրայ և կը վախճար որ եթէ աւելի ուշանար կամքն ու քաջութիւնը պիտի պահուէին իրեն:

Ջերմութեան ճերմակ ճամբան այնքան լուսաւոր էր որ, Դեմեաթիոս կը գոցէր իր աչքերը, ինչպէս կէսօրուայ արեւուն տակ: Առանց առջեւը նայելու կը քալէր և պիտի զարնուէր չորս սեւամորթ գերիներու, որոնք կ'առաջնորդէին նոր թափօր մը, երբ հրապուրիչ սեղմ ձայն մը քողցորդէն ըսաւ.

— Սիրական, օրքան գոհ եմ:

Դեմեաթիոս գլուխը վեր վերցուց, Պերէնիօ թագուհին էր օր իր գահաւորակին կաթնած էր:

Թագուհին հրամայեց.

— Գերիներ, կանգ առէ՛ք, և թեւերը երկարեց իր տարփածութիւն:

Դեմեաթիոս շատ նեղուեցաւ, առկայ չէր կրնար զայն մերժել և տխուր դէմքով մը վեր ելաւ:

Այն տոնն, ուրախութենէն խելայեղ, Պերէնիօ թագուհին ձեռքերուն վրայ քաշկռտուելով մինչև գա-

հաւորակին խորը մտաւ ու խաղաղ ուղող կառուի մը պէս թաղուեցաւ բարձերուն մէջանդր:

Այս գահաւորակը սենեակ մըն էր, զոր կը կրէին քանդակորդ գերիներ: Տառներկու կիներ դիւրութեամբ կրնային հոն պառկել կապոյտ ու փափուկ գորգի մը վրայ: Բարձիկներ ու կերպասներ ցրւած էին անոր մակերեսին: Գահաւորակը այնքան բարձր էր որ կարելի չէր դաշիլ ձեզունին, նոյն իսկ հովանարի ծայրով: Աւելի երկայն էր քան լայն, երեք դեղնագոյն և խիստ թեթեւ վարագոյրներ՝ առջեւի մասն ու քովերը կը ծածկէին, պապուլով լոյսին տակ: Յետեւը շինուած էր մայրիկ փայտէ և ծածկուած նարնջագոյն մետաքսէ երկար քողով մը: Այս պապուսն ներքնամասին վերեւը Եգիպտոսի ոսկեայ շահէնը կը բանար իր կարծր թեւերը. քիչ մը վարօք, արծաթով ու փղոսկրով քանդակուած Աթարտէին հնամենի խորհրդանշանը կը բացուէր վառուող լապտերի մը վերեւը, որ լոյսին հետ կը պայքարէր անխռի ցոլքերով: Առանց տակ պառկած էր Պերէնիօ թագուհին, երկու պարփկ գերուհիներու մէջանդր, որոնք իրեն շուրջ կը շարժէին օրոքարգի փետուրէ երկու ցլունքներ:

Թագուհին աչքերով արձանագործը կանչեց իրեն քով և կրկնեց.

— Սիրական, ես գոհ եմ:

Եւ ձեռքը դրաւ անոր այտին:

— Սիրական, ես քեզ կը փնտռէի: Օւր էիր, առջի օրուէն ի վեր չեմ տեսած քեզ: Եթէ քեզի չհանդիպէի, վիշտէս պիտի սեռնէի: Մինակո շատ կը ձանձրանայի այս խոշոր գահաւորակին մէջ: Հերմէօի կամուրջէն անցած տոնն, բոլորակներ գծելու համար, բոլոր գոհարեղէններս ծով նետեցի: Նայէ՛, ոչ մտա-

նի ունիմ ոչ մանեակ: Ուղեբեւեղ տակ ծնրադիր փոք-
րիկ աղջկայ մը երեւոյթն ունիմ:

Թագուհին դարձաւ և համբուրեց Դեմետրիօսին
բերանը: Երկու հողմահար կրող կիները քիչ մը հեռու
երթալով քով քովի կկգեցան. և երբ Պերէնիօ Թա-
գուհին օկոսաւ ցած ձայնով խօսիլ, անոնք իրենց
մատները ահաւոյններուն տարին, այնպէս ձեւացնելով
թէ ոչինչ կը լսեն:

Սակայն Դեմետրիօս չէր պատահումներ, հազիւ
կ'իմանար և մտամուր կը մնար: Թագուհիին անձին
վրայ կը տեսնէր միայն անոր բերնին կարմիր մպիւր
և բարձի մը պէս տարածուող օտկիէ մազերը, զոր
միշտ թոյլ կը պահէր իր յոգնած գլուխը հոն հանգ-
չեցնելու համար:

Թագուհին կ'ըսէր.

«Սիրական, արատուեցի ամբողջ գիշերը, ցուրտ
էր անկողինս. երբ կ'արթննայի, երէտ թեւերս կը
տարածէի մարմինիս երկու կողմերը և քեզ չէի զգար
մարմինիս մօտ և ձեռքս չէր գտնուէր քու ձեռքդ զոր
հիմա կը համբուրեմ: Աստուծոյ քեզի կը ապաստէի, իսկ
դուն լիալուծնէն ի վեր չէիր եկած: Դերիններ զրկեցի
քաղաքին զոլոր թաղերուն մէջ և զանոնք ապանակ
տուի որովհետեւ ասանց քեզի վերադարձան: Ո՛ւր
էիր, տաճարը. չեմ կարծեր որ պառտէզները եղած
ըլլաւ օտար կիներու հետ: Ո՛չ. ասքերէդ յայտնի է
որ չեա սիրած: Այն ատեն ի՞նչ կ'ընէիր ինձմէ հեռու:
Արձանին առջեւն էիր, այո՛, վատահ եմ որ հոն էիր.
հիմա գիտեմ որ զայն ինձմէ աւելի կը սիրեա: Ան բո-
լորովին ինձի կը նմանի, իմ աչքերս, իմ բերանս, իմ
օտինքներս, սակայն դուն զա՛յն կը փնտռես. ես խեղճ
լքուած կին մըն եմ և գիտեմ թէ դուն կը ձանձրա-
նաս ինձի հետ: Դուն կը խորհիս մարմարներու և ան.

պիտան արձաններու վրայ, իբրեւ թէ ես անոնցմէ ա-
ւելի գեղեցիկ չըլլայի, ես որ դոնէ կենդանի եմ, սի-
րավառ ու բարի, և պատրաստ եմ ընդունած բաներդ
ընդունելու և համակերպելու երբ կը մերժեա զանոնք:
Սակայն ոչինչ կ'ուզեա, դուն չուզեցիր թագաւոր ըլ-
լալ, չուզեցիր Աստուծոյ ըլլալ պաշտուելու համար
քեզի յառուկ տաճարի մը մէջ: Գրեթէ ալ չեա ուզեր
զիս սիրել:»

Թագուհին ուղեբեւեղ տակը քաշեց և կոթնեցաւ
ձեռքին:

— Սի՛րական, ամէն ինչ պիտի ընեմ որպէսզի
քեզ տեսնեմ պալատիս մէջ: Եթէ չեա ուզեր, ըսէ
ինձի ո՛վ է ան որ քեզ կը հրապուրէ, անիկա բարե-
կամուհիս պիտի ըլլայ: Գեղեցիկ են պալատական կի-
ներս, անոնցմէ տասներկուքը իրենց ծնունդէն ի վեր
պահուած են զանաւոյն մէջ և չեն գիտեր թէ այր
մարդ գայութիւն ունի՞: Բոլորն ալ իբրեւ տարփուհի
կրնա զործածել եթէ անոնցմէ վերջ ինձի այցելեա:
Ուրիշներ կան, որոնք այս նուիրական պերճադիճե-
րէն աւելի տարփաւոր ունեցեր են և փորձառու են
սիրոյ արուեստի մէջ: Բառ մը ըսէ, օտարական հա-
ղար գերիններէս անոնք որ կ'ուզեա պիտի ազատագրեմ:
Ու զանոնք պիտի հագուեցնեմ ինձի պէս, դեղին մե-
տաքօով օտկիով ու արծաթով:

Սակայն ո՛չ, մարդոց ամէնէն գեղեցիկը և ամէ-
նէն անտարբերն ես դուն: Ոչ օք կը օրերեա և միայն
գթութեամբ է որ սիրուելու համար ինքզինքդ կը
յանձնեա անո՛նց, որ աչքերուդ հմայքէն կը սիրա-
հարուին քեզի: Թոյլ կուտաւ որ վայելեմ քեզ, սա-
կայն կաթնառ կենդանիի մը պէս, որ ուրիշ տեղ կը
նայի: Ա՛, Աստուածներ, Աստուածներ, ալ օտիպ-
ուած քեզմէ պիտի բաժնուիմ. քեզ երիտասարդ ինք-
աւահաւանդ, զոր ամբողջ քաղաք մը կը պաշտէ և

օչինչ կրնայ լացնել: Պալատի մէջ միայն կիներ չու-
նիմ. այնտեղ կը գտնուին կորովի Եթովպացիներ,
պրոնզէ լանջքերով և դնդերապիրկ բազուկներով:
Անոնց գրկապնդումին մէջ շուտով պիտի մոռնամ
աղջկայ օրունքներդ և սիրուն մօրուքդ: Անտարա-
կոյս տնոնց առփանքին տեսարանը նորութիւն մը
պիտի ըլլայ ինծի համար, և պիտի աղաթիմ սիրա-
հարուած կնոջ վիճակէ: Սակայն այն օրը երբ վրո-
տահ ըլլամ թէ բացակայ նայուածքդ զիս չպիտի
վրդովէ և թէ պիտի կարենամ բերնիդ տեղ ուրիշ
բերան մը գտնել, Հերմէսի կամուրջին բարձունքէն
քեզ պիտի զրկեմ միանալու մանեակներու և մա-
տանիներու, ինչպէս գահար մը զօր մարդ երկար
առնն կը կրէ: Ա՛, ըլլալ թագուհի:

Թագուհին ուղղուեցաւ և կարճեռ օպտեց:
Սակայն Դեմետրիօս միշտ անզգայ կը մնար և
չէր շարժեր ինչպէս և չէր լսեր: Այն առնն թագու-
հին բարկութեամբ վերսկսաւ.

— Զատեկցա՛ր:

Դեմետրիօս մեղկօրէն կռթնեցաւ արմուկին և
շատ բնական ձայնով մը ըսաւ.

— Առաջակ մը յիշեցի:

* *

«Ատենօք, երբ հօրդ նախահայրերը դեռ չէին
գրաւած Թրակիան, այս երկրին մէջ կ'ապրէին վայ-
րի կենդանիներ և քանի մը ահաբեկ մարդիկ:

Կենդանիները խիստ գեղեցիկ էին: Այնտեղ
կային արեւի պէս շէկ առիւծներ, բծաւոր մարթերով
վագրեր՝ իրիկուան պէս և ուն արջեր՝ գիշերուան պէս:

«Փօքրահասակ էին մարդիկը և քիթերնին կարճ
ու ափակ: Անոնք իրենց մարմինը կը ծածկէին լեբք
և հին մօրթերով, իբրեւ զէնք կը կրէին կօշտ նի-

շակներ և ագեղ աղեղներ: Կը փակուէին լեռնային
խոռոչներու մէջ, հօկայական ժայռերու ետին, զօր
դժնդակ ճիգերով վար կը թաւալէին, իրենց կեանքը
օրօրդութեամբ կ'անցնէին. անտառներու մէջ արիւն
կը հոսէր:

«Առաւուծները լքած էին այս ախրառեալ եր-
կիրը: Երբ օպիտակ արշալոյսին, Արաքսի մօր կը հե-
ռանար Ողիմպոսէն, իր ճամբան տարբեր էր զինքը
հիւսիս առաջնորդող ճամբայէն: Այնտեղ՝ մղուած
կռիւնները չէին վրդովեր Արէսը:

Սրինգներու և կիթառներու չգոյութենէն Ապօ-
ղոնը կը հեռանար այն տեղէն: Եռաթագ Եկատէն
միայն կը փալիւէր հոն, ինչպէս Մէթիւսին երեսը
քարացած դաշտավայրի մը վրայ:

Արդ, հոն բնակելու եկաւ մարդ մը, որ աւելի
բարեբախտ ցեղէ մը սերած էր և լերան վայրենիներու
պէս մօրթեր հագած չէր քալեր:

Անիկա հագած էր օպիտակ երկար պատմուճան
մը որ իր ետեւէն քիչ մը կը քաշկռտուէր: Դիշերը,
լուսնի լուսով ան կը օրէր թափաթիլ անտառներու
թեթեւ բացառաւաններու մէջ, ձեռքին բռնած կրիայի
փոքրիկ պտեհան մը ուր անկուած էին վայրի ցուլե-
րու երկու եղջիւրներ, օրոնց մէջտեղ արծաթէ երեք
լարեր պրկուած էին:

Երբ անոր մտաները լարերուն դպէին, զմայլելի
երածյաւութիւն մը կը թրթաւ, աւելի անուշ քան
աղբիւրներուն մրմունջը, ծառերուն մէջ հովին բա-
ռերը կամ վարտակներուն օրօրուն շարժումը: Առա-
ջին անգամ երբ նուազեց, քնացած երեք վագրեր
արթնացան և այնպիսի հրաշալի դիւթանքով մը բռն-
նուեցան որ ոչ մէկ գէշութիւն ըրին իրեն, այլ ա-
ւելի մօտեցան և քաշուեցան գոցին, երբ անիկա
դադրեցաւ նուազելէ: Յաջորդ օրը, կենդանիները

շառացան, գայլեր, բորենիներ և իրենց պոչին վրայ կանգնած օձեր եկան մտիկ ընելու:

Ի՞նչ առանձն կենդանիները իրենք իրենց կուգային իրմէ խնդրելու որ նուագէ իրենց համար: Շատ անգամ պատահեցաւ որ արջ մը մինակը եկաւ իրեն մօտ և քանի մը հրաշալի թրթռումներ լսելէ վերջ մեկնեցաւ: Ասոր փութարէն, կենդանիները իրեն սնունդ կուտային և կը պաշտպանէին զայն մարդոց դէմ:

Սակայն անիկա յոգնեցաւ այս տաղակալի կեանքէն: Այնքան վատահուծիւն ունեցաւ իր հանճարին և կենդանիներու տուած հաճոյքին վրայ, որ ալ չուզեց լաւ նուագել:

Վայրի կենդանիները միշտ հոն կը մնային, պայ մանաւ որ նուագողը ան ըլլար: Ատեն մը վերջ, անիկա մերժեց անոնց տալ այդ զոհունակութիւնը և անփութութեամբ զադրեցաւ երգելէ: Ամբողջ անտառը տխրեցաւ, օտկայն երաժիշտին օգմին վրայ անպակաս եղան միտի կտորներ և պտուղներ. կենդանիները շարունակեցին զայն սնուցանել և աւելի ևս սիրեցին: Այսպէս օտեպծուած է կենդանիներուն սիրտը:

Արդ, որ մը երբ դրան կոթնած կը դիտէր արեւամուտը անշարժ ծառերուն ետեւէն, էգ առիւծ մը եկաւ ու քովէն անցաւ: Ներս մտնելու համար շարժում մը ըրաւ, իբրեւ թէ վախնար ցաւալի դէպքէ մը, սակայն էգ առիւծը չհետաքրքրուեցաւ իրմով և պարզապէս անցաւ իր քովէն:

Այն առան, երաժիշտը հարցուց անոր. «Ինչո՞ւ ինձմէ չես խնդրեր որ նուագեմ»: առիւծը պատասխանեց թէ, հօգը չէր. մարդը ըսաւ. «Զիս չե՞ս ճանչնար»: կենդանին պատասխանեց. «Դուն Ուրփէոնն ես»: մարդը վերակաւ. «Եւ դուն չե՞ս ուզեր ինծի

մտիկ ընել»: կենդանին կրկնեց. «Զեմ ուզեր»: Օ՛, զոչեց մարդը, ի՞նչ ողորմելի եմ ես, արդարեւ քե՛զի համար պիտի ուզէի նուագել: Դուն միւսներէն շատ աւելի գեղեցիկ ես և պէտք է աւելի լաւ դիւ ըմբռնես. ինչ որ կ'երազես պիտի տամ քեզի, միայն թէ ժամ մը ինծի մտիկ ընէիր»: Էգ առիւծը պատասխանեց. «Ես կը փափաքիմ որ գողնաս դաշտի մարդոց պատկանող թարմ միսերը. ես կը փափաքիմ որ քեզի առաջին հանդիպած մարդը սպաննես. ես կը փափաքիմ որ աստուածներուդ նուիրուած բոլոր ընծաները քիմ որ աստուածներուդ նուիրուած բոլոր ընծաները առնես և ոտքերուս տակը դնես»: Երիտասարդը շնորհակալութիւն յայտնեց որ աւելի բան մը չէր ուզած և անոր բոլոր ուզածները կատարեց:

Ամբողջ ժամ մը ան նուագեց էգ առիւծին առջեւ, սակայն յետոյ կոտրեց իր քնարը և միտածի մը պէս ապրեցաւ:

* * *

Թագուհին հառաչեց.

— Այլաբանութիւնները բնաւ չեմ հաւկնար օրական, բացառել ինծի, ի՞նչ ըսել է:

Դեմետրիօս ոտքի ելաւ.

— Առնեք քեզի չպատմեցի, որպէս զի հասկնաս. քեզ հանդարտեցնելու համար պատմութիւն մը պատմեցի. հիմա ալ ուշ է, ցտեսութիւն Պէրէնիս:

Թագուհին սկսաւ լալ.

— Եւ վստահ էի, ես վստահ էի...

Դեմետրիօս, ազու մը պէս զայն պատկեցուց անոր փափուկ կերպաներէ շինուած անկողնին մէջ, ժպտուն համբայր մը դրաւ անոր գոգաթաւ աչքերուն վրայ և հանդարտօրէն իջաւ ճամբայ ելած մեծ դահաւորակէն:

ԳԼՈՒԽ Գ.

Ա. — ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Քսանդինգ տարիէ ի վեր Պաքքիս պոռնկութիւն կ'ընէր. այսինքն անիկա կը մօտենար քառասուն տարեկանին և զեղեցկութիւնը շատ անգամներ փոխած էր իր նկարագիրը:

Իր մայրը, որ երկար ատեն տանը ղեկավարը եղած էր և իր կեանքին խորհրդատուն, իրեն օովրեցուցած էր վարուելակերպի և տնտեսութեան օկրգբունքներ, որոնցմով անիկա հետզհետէ տիրացած էր կարեւոր հարստութեան մը:

Անիկա կրնար անհաշիւ կերպով գործածել աւր հարստութիւնը այն տարիքին մէջ, ուր անկողնի չքեղութիւնը մարմնի չքեղութեան տեղը կը բռնէ:

Այսպէս էր որ Պաքքիսը, շուկայէն արբունքի հասած գերիներ գնելու տեղ, ինչ որ անհրաժեշտ ծախք մը կը նկատուէր ուրիշներու կողմէ և կը կոբծանէր երիտասարդ պերճադիճները, ամբողջ վեց տարի գոհացած էր միայն սեւամորթ գերուհիով մը և գիտցած էր ապագան ապահովել ամէն տարի զայն բեղնաւորելով, որպէս զի ձրիօրէն օտեղծած ըլլայ բազմանդամ սպասաւորներու խումբ մը, որ աւելի ուշ հարստութիւն մը պիտի ըլլար իրեն համար:

Այդ գերուհիին արուն խնամքով ընտրած ըլլալով, իր սեւամորթուհին ծնած էր եօթը գեղեցիկ խառնածիններ ինչպէս և երեք մանչեր զոր սպաննել տուած էր, որովհետեւ արու ծառաները անօգուտ կասկածներու կ'ենթարկեն նախանձառ տարփաւորները:

Պաքքիս այդ եօթը աղջիկները անուանած էր եօթը մուրակներու համեմատ և ամոնց յանձնած զա-

նազան պաշտօններ, կարելի եղածին չափ պատշաճ իրենց անունին: Հէլիօբէ ցերեկուան գերին էր, Սէլիօն գիշերուանը, Արէթիսա դուռը կը պահպանէր, Աֆրօաիզիան, անկողինով կը զբաղէր, Էմփօնէն գնումներ կ'ընէր և Քրօմանաժիրէն խոհարարութիւն: Վերջապէս Տիօմէտէ վերակացուն, հաշիւները կը բըռնէր և պատասխանատու էր տանը գործերուն:

Աֆրօաիզիան օրրական գերուհին էր, ամէնէն գեղանին և ամէնէն սիրուածը: Յաճախ իրեն օրրաս հարուող տարփաւորներուն պահանջքին վրայ կը բաժնէր իր տիրուհիին անկողինը: Աօկէ զատ անիկա զերծ էր օտբհակն ամէն աշխատանքէ, որպէս զի իր թեւերը փափուկ մնային և ձեռքերը՝ կակուղ: Բացառիկ շնորհով մը, իր մազերը չէին ծածկուած, այնպէս օր յաճախ կը նկատուէր իբրեւ ազատ կին մը և արդէն այդ գիշերն քսկ պիտի ազատագրուէր երեսուն և հինգ մնասօի խոշոր գումարի մը փոխարէն:

Պաքքիսին եօթը գերուհիները, բոլորն ալ բարձրահասակ և հիանալի կերտուածքով, իրեն համար հպարտութեան այնպիսի պատճառներ էին որ տնիկա առանց անօնց դուրս չէր ելլեր, ատունը պարապ ձգելու վտանգն անգամ աչք առնելով: Այս անխեհմ ընթացքէն էր որ Դեմետրիօս օգտուեցաւ և անոր տունը մտաւ: Սակայն Պաքքիսը դեռ չէր գիտեր զըլխուն եկած զժախտութիւնը, երբ կը օարքէր այն խնջոյքը, ուր Քրիսիսը հրաւիրուած էր:

* * *

Այդ գիշեր, առաջին ժամանողը Քրիսիսն էր: Հագած էր կանաչ շրջազգեստ մը, որ ճամկաւորուած էր վարդի հօկայ տերեւներով. ու այդ վարդերը կը փթթէին իր օտինքներուն վրայ:

Արէթիա քաջաւ դուռ, առանց որ Բրիտիօր պէտք ունենար բախելու և ըստ յունական սովորութեան, զայն առաջնորդեց մեկուսի սենեակ մը, քաղեց անոր կարմիր կօշիկները և մեղմօրէն լուաց անոր մերկ շաքերը: Յետոյ տեղւոյն համեմատ, չըջագեցաւ վերցնելով կամ մէկը ընելով, բուրումնաւորեց անոր մարմինն անհրաժեշտ մասերը. որովհետեւ հրաւիրեալներուն պէտք էր խնայել ամէն տեսակ նեղութիւն, նոյնիսկ այն՝ զոր անոնք պէտք էին կրել ճաշի նստելէ առաջ: Յետոյ գերուհին անոր յանձնեց սանտր մը և գնդաօղակներ, որպէս զի յարգարէ իր մազերը, ինչպէս նաև չրթունքներուն ու աշտերուն համար չոր ու իւզած սնկօյրներ:

Երբ Բրիտիօր պատրաստուեցաւ, հարցուց գերուհիին:

— Որո՞նք են ստուերները:

Այսպէս կ'անուանուէին կօշիկաւանները, քացի մէկէն որ Հրաւիրեալն էր: Այս վերջինը, որուն ի պատիւ ինչոյքը կը տրուէր, ուղած մարդերը հետը կը բերէր, և ստուերները իրենց անկողինն բարձրը հետեւին բերելէն ու լաւ դատարարականօք ըլլալէն ուրիշ մտահոգութիւն չունէին:

Բրիտիօի հարցումին, Արէթիաք պատասխանեց.

— Նսկրատէս հրաւիրած է Ֆիլօտէմը, անոր տարփուհիին Յօսթինի հետ, զոր Իսաւրիայէն բերած է: Հրաւիրած է Ֆրազիլօսն ու Թիմօնը, և բարեկամօհիդ՝ Սէզօ ար Բնիարը:

Նոյն վայրկեանին Սէզօ ներս մտաւ.

— Բրիտիօ:

— Սիրելի՛ս:

Երկու կիները համբուրուեցան և քաջազանչու թիւններով յայտնեցին այն բարեբախտ դիպուածը որ այսպէս զիրենք իրարու կը հանդիպէին:

— Կը վախնայի որ ուշացեր եմ, ըսաւ Սէզօ՝ աչք խեղճ Արքիաաօր զիս վար դրաւ:

— Ինչպէ՛ս, դարձեալ ա՛ն:

— Միշտ նոյն բանը. երբ բնթրել և համար քաղաք կուգամ, կը կարծէ որ արար աշխարհ պիտի անցնի մարմնիս վրայէն: Այն առանց կանխաւ կ'ուզէ վրէժ լուծել ինձմէ և երկարօրէն: Ա՛, սիրելիս, եթէ աւելի լաւ ճանչնային զիս, երբեք չեմ փափաքիր առփաւորներօ խաբել:

— Հապա փոքրիկը. գիտես որ չեբեւիր:

— Կը յուսամ, երբօրդ ամիսն է և փոքրիկ թշուառակունը կը մեծնայ, սակայն դեռ չի նեղեր զիս: Վեց շաբաթէն պիտի օկսիմ պարել. կը յուսամ թէ չպիտի դիմանայ և չուսով մշջտեղէն պիտի վերնայ:

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ Բրիտիօ, Թոյլ մի տար որ հասակդ տձեւնայ: Երէկ հանդիպեցայ Ֆիլէմաթիօնին, մեր նախկին փոքրիկ բարեկամօհիին, որ երեք տարիէ ի վեր Պուփօթ կը բնակի արմտիքի վաճառականի մը հետ: Գիտե՞ս ինձի ինչ ըսաւ. առաջին խօսքը՝ «ա՛, եթէ տեսնես սօինքներ», և արցունքներ կային աչքերուն մէջ: Իրեն ըսի թէ, միշտ գեղեցիկ էր, սակայն անիկա կը կրկնէր. «եթէ տեսնէիր սօինքներ, ա՛, ա՛, եթէ տեսնէիր սօինքներ», և կուլար Պիպլիօի մը պէս: Այն առանց տեսայ որ գրեթէ կը փափաքէր ինձի ցուցնել իր կուրծքը և ես ալ խնդրեցի: Սիրելի՛ս, երկու պարապ տապրակներ, և կը յիշես թէ ի՛նչ գեղեցիկ սօինքներ ունէր: Այնքան ճերմկեցած էին որ պտուկները չէին տեսնուեր: Սիրելի Սէզօ՛ս, մի՛ փճացներ սօինքներդ. Թոյլ որ Թարմ և ուղիղ միան ինչպէս որ են: Պերճաղիճի մը երկու սօինքները աւելի արժէք ունին քան իր մանեակը:

Երկու կինները, այսպէս խօսելով հանդերձ կը հագուէին: Վերջապէս, միասին մտան խնջոյքի այն սրահը, ուր Պաքըքիւն ոտքի վրայ կը սպասէր: Գոտիններ կը սեղմէին իր հասակը և ոսկեայ մանեակներ կը կախուէին իր վիզէն, մինչեւ կզակը շարուած իրարու վրայ:

— Ա՛, Զօթրիկի գեղուհիներս, Նոկրատէս ի՛նչ գեղնցիկ գաղափարը ունեցաւ այս գիշեր ձեզ իրարու բերելով:

— Ուրախ ենք որ տանդ մէջ կը հաւաքուինք, պատասխանեց Քրիսթին, ակնարկութիւնը առանց հասկընալ ձեւացնելով. և չար խօսք մը ըսելու համար, աւելցուց.

— Ի՞նչպէս է Տօթիքլօսը:

Տօթիքլօսը խիստ հարուստ մէկ տարփաւորն էր որ Պաքըքիւն լքած էր, Սիկելիացի աղջկայ մը հետ ամուսնանալու համար:

— Ե՛ս... Ես զայն ճամբու դքի, ըսաւ Պաքըքիւն լրբօրէն:

— Կարելի՞ բան է:

— Այո՛, կ'ըսեն թէ ի հեճուկէ ինծի պիտի ամուսնանայ, սակայն հարսնիքի երկրորդ օրն իսկ իրեն կը սպասեմ. խենթի պէս օրրահարուած է ինծի:

Ժնչպէ՛ս է Տօթիքլօսը: հարցուցած առեն, Քրիսթին խորհած էր. «Ո՛ւր է հայելիդ»: Սակայն որովհետեւ Պաքըքիւն աչքերը քիչ մը շիւ կը նայէին, առնոնց մէջ միայն կարելի էր տեսնել իմաստէ զուրկ և տարածաժ խռովք մը: Ասկէ զատ, Քրիսթին ժամանակ ունէր լուսաբանելու այս խնդիրը և հակառակ որ անհամբեր էր, կրցաւ սպասել աւելի նպաստաւոր առիթի մը:

Քրիսթին պիտի շարունակէր խօսակցութիւնը երբ ներս մտան Ֆիլօտէմ, Ֆոսթին և Նոկրատէս, որուն

վրայ Պաքըքիւն ոտիպուեցաւ քաղաքավարական իր պարտաւորութիւնները կատարել: Ներկաները գովեցին բանաստեղծին ասեղնագործուած հագուստը և անոր Հռովմայեցի տարփուհին թափանցիկ պատմութեանը: Այս թարմտի աղջիկը, անտեղեակ Աղեքսանդրիացիներու սովորութիւններէն, կը կարծէր որ այսպէսով հելլենականացած էր ու չէր գիտեր որ այդպիսի տարազ մը կարելի չէր հագնիլ խնջոյքի մը մէջ, ուր պիտի երեւէին վարձկան ու մերկ պարուհիներ: Պաքըքիւն զգացնել չառաւ. թէ նշմարած է այս սխալը և հաճելի բառեր գտաւ գովելու համար Ֆոսթինը և անոր կապոյտ ու ծանր մազերը, որոնք ողողուած էին պսպղուն բուրու մեքենով: Ֆոսթին, իր մազերը ամփոփած էր ծոծրակին վրայ ոսկիէ գնդառեղով մը, որպէս զի զմտուած կաթիլները չարաժաւորին իր մեծ աչքէ թեթեւ հագուստները:

Ներկաները տեղան պիտի նստէին, երբ Խօթներորդ կոչնականը ներս մտաւ: Թիմօնն էր, երիտասարդ մը որ բնատուր առաքինութիւն մը ունէր, սկզբնականութեամբ չգոյութիւն, սակայն երիտասարդը իր ժամանակին փիլիսոփաներու գրուածքներուն մէջ գտած էր քանի մը գերագոյն պատճառներ, որոնք կ'արդարացնէին զինքը:

— Հետո մէկը բերի, ըսաւ երիտասարդը խնդալով:

— Ո՞վ է, հարցուց Պաքըքիւն:

— Տէմօ անուն աղջիկ մը, Մէնտէսցի:

— Տէմօ՛, տեղայն բարեկեամբ, չե՞ս գիտեր որ փողոցի աղջիկ մըն է: Արմաւի մը փոխարէն կարելի է զայն ձեռք ձգել:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, չեմ պնդեր, ըսաւ երիտասարդը, իրեն հետ ծանօթացայ Կանոփիկի ճամբուն անկէնը, խնդրեց որ ընթրիք մը տամ իրեն, և ես ալ զայն հոս բերի. եթէ չես ուզեր...

— Արտառոց է այս Տէմօնը, յայտարարեց Պաք-
քիւրը և գերուհի մը ներս կանչեց:

— Հէլիօփէ, գնա ըսէ քրօջդ որ դրան տոջեւ
կին մը կ'եցեր է. թող գաւազանի հարուածներով զայն
դուրս վռնա՛ն, գնա՛:

Եւ ետին դառնալով, աչքերովը մէկը փնտռեց:

— Ֆրազիլասը չէ՞ եկած:

Բ. — Ը Ն Թ Ր Ի Ք Ը

Այս բառերը արտաբանած միջոցին, գորշ ճակատ
տակով, գորշ աչքերով և մոխրագոյն փոքրիկ մօրու-
քով տկարակտգմ ու մանրուկ մարդ մը յանաջացած
ու ժպտելով ըսաւ:

— Հո՛ւ եմ:

Ֆրազիլասը յարգուած բազմազիր մըն էր, աս-
կայն ճշդիւ կարելի չէր ըսել թէ փրկիտփայ էր, քեօ
րականագէտ, պատմագէտ թէ դիցարանագէտ, այն-
քան որ ձեռք կ'առնէր ամենալուրջ ուսումնասիրութեան
թիւններ երկչոտ եռանդով և յարափօփոխ հեռաքր-
քութեամբ: Չէր համարձակեր դառնութեան մը,
ոչ ալ առամ մը գրել: Ոճը կեղծաւոր, դարձարձիկ,
և ունայն բան մը ունէր: Խորհողները զինքը բանաս-
տեղծ մը կ'ընդունէին, բանաստեղծները՝ իմաստուն
մը և ընկերութիւնը՝ մեծ մարդ մը:

— Է՛, լաւ, սեղան նստինք, ըսաւ Պաքքիւս, և
իր տարփաւորին հետ երկնցաւ խնջոյքը նախագահո-
ղին յաակացուած անկողնին վրայ: Իր աջ կողմը եր-
կնցան Ֆիլօտէմն ու Յօթինը, Ֆրազիլասի հետ: Չախ
կողմը՝ Նօկրատէսը, Սէզօն, յետոյ Քրիսթօը և երի-
տաւարդ Թիմօնը: Իւրաքանչիւր կոչնական շեղակի
կը նստէր, կաթնած մեծաքսէ բարձի մը և գլուխը
պտակուած ծաղիկներով:

Գերուհի մը կարմիր վարդէ և կապոյտ լուսասէ
պսակներ բերաւ. յետոյ ընթրիքը սկսաւ:

Թիմօն զգաց որ իր յանկարծաբանութիւնը թեթեւ
պաղութիւն մը յառաջ բերած էր կինեղուն մէջ: Ա-
սոր համար խօսքը անոնց ուղղելէ առաջ, մեծ լըջու-
թեամբ մը ըսաւ Ֆիլօտէմին:

— Կ'ըսեն թէ Կիկերոնի ամէնէն անձնուէր բա-
րեկամն ես: Ի՞նչ կարծիք ունիս անոր մասին Ֆիլօ-
տէմ: Ընտանիք փրկիտփայ մըն է, թէ անճաշակ,
ընտրութիւն չգիտցող պարզ հասկաքաղ մը, որովհետեւ
երկու կարծիքներուն ալ ուժ կը տրուի:

— Ճշդիւ իր բարեկամը ըլլալու համար, չեմ
կրնար քեզի սլառասխանել, ըսաւ Ֆիլօտէմ: Շատ
լաւ կը ճանչնամ զայն, ուրեմն գէշ կը ճանչնամ:
Ֆրազիլասը քիչ կորդացեր է անկէ, անիկա անսխալ
կերպով պիտի դատէ զայն, հարցո՛ւր անոր:

— Է՛, լաւ, Ֆրազիլասը ի՞նչ կը խորհի:

— Հիանալի գրագէտ մըն է, ըսաւ փոքրահասակ
մարդը:

— Ի՞նչ կը հասկնաս հիանալի գրագէտ ըսելով:

— Սա իմաստով որ բոլոր գրագէտները հիանալի
են բանով մը ինչպէս բոլոր դաշտավայրերն ու բոլոր
հոգիները: Չպիտի կարենայի նախընտրել ծովուն տե-
տարանը ամէնէն անշուք դաշտէն: Այսպէս չեմ կրնա
համակրութեան մէջ կարգ մը որոշել Կիկերոնի մէկ
դառնութեան, Պինտարոսի մէկ տաղին և Քրիսթօի
մէկ նամակին համար, նոյնիսկ եթէ ճանչնայի սե-
պատուական բարեկամութիւնն ոճը: Գոհ եմ երբ գիրք
մը գոցած տանն, հետք կը տանիմ յիշատակը տողի-
մը որ ինծի խորհիլ կուտայ: Մինչեւ հիմա, բոլոր
բացած գիրքերս կը պարունակէին այս տողը: Սա-
կայն ոչ մէկը երկրորդ մը չտուաւ ինծի: Թերեւ
մեզմէ իւրաքանչիւրը միայն մէկ բան ունի ըսելիք

իր կեանքին մէջ, և պարզապէս մեծ փառամունքն են անոնք, որ փորձած են աւելի երկար առան խօսիլ: Որքան ցաւալի է անդարմանելի լռութիւնը այն միլիոնաւոր հոգիներուն, որ ինքնասպան եղան:

— Ես համաձայն չեմ ձեր կարծիքին, ըսաւ Նոկրատէս, առանց աչքերը վեր վերցնելու: Տիեզերքը ստեղծուած է, որպէս զի կրկնուին երեք ճշմարտութիւններ, և մեր չար բախտէն, միայն հինգ դար առաջ հաստատուեցաւ անոնց ստուգութիւնը: Հերակլիդ հասկցաւ աշխարհը, Փարմէնիտ գիմակադերծ ըրաւ հոգին, Փիթակոր չափեց զԱստուած: Մեզի կը մնայ միայն լռել: Շատ յանդգնութիւն պիտի ըլլար մեր կողմէ ալ բան մը աւելցնել:

Սէզո, իր հովանարին կոթով թեթեւ հարուածներ տուաւ սեղանին:

— Թիմոն, բարեկամս, ըսաւ:

— Ինչ կայ:

— Ինչո՞ւ մէջտեղ կը դնես հաբցումներ, որ ո և է շահեկանութիւն չունին երկուքիս համար, քանի որ ես չեմ գիտեր լատիներէնը, իսկ դուն ալ մոռնալ կ'ուզես զայն: Կը խորհիս թէ պիտի կրնա՞ս շլացնել Պօսթինը, քու տարօրինակ հմտութեամբ խեղճ բարեկամս, չես կրնար բառերով խաբել զիս: Նրէկ գիշեր, ծածկոցներու տակ մերկացուցի մեծ հոգիդ: Ես գիտեմ թէ ի՞նչ է Պօսթինի մտահոգութիւնը:

— Կը կարծե՞ս, ըսաւ պարզօրէն երիտասարդը:

Բայց Ֆրագիլիս, հեզական և անախորժ ձայնով մը երկրորդ տաղի մը սկսաւ:

«Սէզո, երբ հաճոյքն ունենանք տեսնելու թէ կը դատես Թիմօնը, զայն ծափահարելով, — ինչպէս որ կ'արժէ, — կամ պախարակելով, յիշէ թէ սօսկա անախտակի մըն է, որ եղական հոգի մը ունի: Այդ հո-

գին ինքն իր մէջ գոյութիւն չունի, և կամ գոնէ մարդ չի կրնար ճանչնալ զայն: Բայց անկա կը ցօլացնէ իր մէջ մտած ամէն բան, և տեղ փոխելու հետ կը փոխէ նաեւ իր տեսքը:

«Այս գիշեր, անիկա յարեւման էր քեզի, և չեմ դարմանար որ հաճելի գտած ես զայն: Արդ, ան պէտք չունի ինքզինքը հերքելու, քանի որ երբեք որոշ ձեւ մը չունի: Կը տեսնե՞ս, զիրելիս, թէ պէտք է զգուշանալ անիմատ պատասխաններէ»:

Թիմօն զայրացկոտ ականարկ մը նետեց Ֆրագիլիսի կողմը, բայց վերապահեց իր պատասխանը:

— Ինչ որ ալ ըլլայ, վերսկսաւ Սէզո, հստակ ներկայ չորս պերճադիճներս, կ'ուզենք ղեկավարել խօսակցութիւնը, որպէսզի չմտնինք այն վարդապոյն երախաներու որոնք կ'ընթացնեն համար բերան կը բանան: Պօսթին, քանի որ դուն նոր եկած ես, սկսէ՛:

— Շատ լաւ, ըսաւ Նոկրատէս, Պօսթին, դուն որոշէ թէ ի՞նչի վրայ պիտի խօսինք:

Հոովմէացի երիտասարդ կինը գլուխը դարձուց, աչքերը բարձրացուց, կարմրեցաւ և մարմնի ամբողջական նազանքով մը ըսաւ:

— Սիրոյ վրայ:

— Շատ աղուոր նիւթ, ըսաւ Սէզո խնդալը զրուակով:

Սակայն ոչ ոք խօսք առաւ:

* *

Սեղանին վրայ դիզուած էին պատկներ, կանաչ տունկեր, բաժակներ և զարդամանները հիւսուած կողովներով, գերիները ձիւնի չափ թեթեւ հացեր կը բերէին: Նկարէն հողէ ամաններուն վրայ կը տեսնուէին պարարտ օձաձուկեր, համեմուած ու աղուած ձուկեր,

մեղրամոմի գոյն խեցեմորթներ և նուիրական թըս-
չուններ:

Անդամ բերուեցաւ նաև Պոպիլոս մը, ծիրանե-
գոյն ձուկ մը որ կարծես Աֆրոտիթի նման միեւնոյն
փրփուրէն ծնած էր: Կախն նաև վիշապածուկն, ար-
քայածուկն (պարպունեա) քուերը շաբուած թողան-
ներով, բազմագոյն սգօփիսներ, ու այլազան ձկնե-
ղէններ:

Հրաւիրեալները, պղտիկ պատառներ առին իւրա-
քանչիւր ձուկի ընտիր մասերէն, իսկ մնացորդը թո-
ղուցին գորիններուն:

— Սէրը, վերսկսաւ Ֆրազիլաս, բաւ մըն է որ
իմաստ չունի կամ ունի բազմաթիւ իմաստներ, որով-
հետեւ փոխնիփոխ առիկա կը յայտնէ երկու անհաշ-
տելի զգացումներ, հեշտանքն ու կիրքը: Չեմ գիտեր
Ֆոթիոնը ինչ մաքրով առաւ:

— Իմ մասին, ես հեշտանքը կ'ուզեմ, ընդմիջեց
Քրիսիս և կիրքը կը փնտռեմ տարփածուններուն քով:
Պէտք է խօսիլ երկուքին ալ մասին, եթէ ոչ կիսով
չափ կը հեռաքրքրես զիս:

— Սէրը, մընջեց Ֆիլօտէմ, ոչ կիրք է ոչ հեշ-
տանք: Սէրը ուրիշ բան մըն է...

— Օ՛, չնորհ, գոչեց Թիմօն, այս գիշեր, բա-
ցառապէս մեր հացկերոյթը թող անցնի առանց փի-
լիսփայտութեան: Ֆրազիլաս գիտենք թէ անուշ
պերճախօսութեամբ և մեղրածորան համոզումով կըր-
նա ապաշտպանել հաճոյքին գերադասութիւնը տարա-
մերտ կիրքին վրայ: Նաեւ գիտենք թէ, այսպիսի
նիւթի մը մասին ամբողջ ժամ մը յանդգնօրէն խօ-
սելէ վերջ, գուն պատրաստ ես հակառակ թէզը
պաշտպանել նոյն քաղցր պերճախօսութեամբ և մեղ-
րահոս համոզումով: Ես չեմ...

— Թոյլ տուր... ըսաւ Ֆրազիլաս:

— Չեմ ուրանար այս փառքիկ խաղին հրապոյրը
շարունակեց Թիմօն, ոչ ալ այն օրամատթիւնը զոր
ի յայտ կը բերես: Ես կը տարակուսեմ անոր զօռա-
րութեան, և այդ պատճառաւ անոր շահեկանութեան
վրայ: Խրախնամքը զոր տեսնօք հրատարակած ես
նուազ լուրջ պատմութեամբ մը հետ, ինչպէս և այն
խորհրդածութիւնները զորս վերջերս քու իտէալիդ
նմանող դիցաբանական անձնաւորութեան մը բերնին
մէջ դրած ես, իբրեւ նոր և հաղաւգիւտ բաներ ե-
րեւցան Աւետիոս Պաղմէտի թագաւորութեան օ-
րով, սակայն երեք տարիէ ի վեր, մենք կ'ապրինք
Պերենիս երիտասարդ թագուհիին գերիշխանութեան
տակ և չեմ գիտեր ինչ դիմադրութեամբ մտածման
այն եղանակը զոր առած ծագումն և ներդաշնակ ան-
ուանի մեկնիչէն, յանկարծ գրչիդ տակ ձերացած է
հարիւր տարիով, ինչպէս գոց թեզանիքներու և դեզ-
նագոյն ներկուող մազերու նորութիւնը: Կ'ողբամ
քեզ գերազանց վաքպեա, որովհետեւ եթէ պատ-
մութեանքներէդ կը պակսի ջերմութիւն, եթէ կնոջա-
կան սրտի մասին ժենեցած փորձառութիւնդ խռովե-
լու չափ զօրաւոր չէ, ի փոխարէն գուն օժտուած
ես կատակերգակի մաքրով և շնորհակալ եմ որ զիս
կը խնդացնես:

— Թիմօն, գոչեց Պաքքիս բարկացած:

Ֆրազիլաս շարժումով մը զայն կեցուց:

— Թոյլ տուր սիրելիս, ի հեծուկս բազմաթիւ
մարդոց, ինծի վերաբերեալ դատաւարաններուն միայն
գովեստները միտք կը պահեմ: Թիմօն ներքողեց զիս,
ուրիշներ եւս նոյնը պիտի ընեն ուրիշ կէտերու մա-
սին: Մարդ չի կրնար ապրիլ միաժամ ի հաւանու-
թեամբ և իմ ներշնչած զգացումներու ճշմարտու-
թիւնն իսկ ինծի համար հրապուրիչ ծաղկատան մըն

է, ուր կրնամ չնչել վարդերուն բոյրը առանց խելելու euphorberg:

Քրիստիս շրթներու շարժում մը ըրաւ, ինչ որ յայտնապէս կը ցուցնէր թէ շատ չէր սեպեր այս մարդը որ այնքան ճարտար վերջաւորութիւն մը կուտար վիճաբանութիւններուն: Դարձաւ թիմօնին որ իր անկողինն քովն էր և ձեռքը դնելով անոր վիզին հարցուց.

— Ի՞նչ է կեանքիդ նպատակը:

Այս հարցումը կ'ուզէր ամէն անգամ որ փիլիսոփայի մը ըսելիք չունենար: Սակայն, այս անգամ իր ձայնը այնքան զորովալի էր որ թիմօն կարծեց թէ սիրային յայտարարութիւն մը կը լսէ:

Եւ սակայն որոշ հանգարտութեամբ մը պատասխանեց.

— Իւրաքանչիւրը նպատակ մը ունի, իմ Քրիստիս, էականերուն կեանքը տիեզերական նպատակ մը չունի: Գալով ինձի, ես զաւակն եմ դրամատէրի մը որուն յաճախորդներն են Սգիպտոսի ամէնէն անուանի պերճադիճիները: Հայրս հանճարեղ միջոցներով հաւաքած ըլլալով պատկառելի հարստութիւն մը, ես սլարկեշտօրէն զայն կը վերադարձնեմ իր չահագործուած զոհերուն, պառկելով անոնց հետ աստուածներու կողմէ ինձի տրուած ուժին չափով: Իմ կորովիս չնօրհիւ ես ընդունակ եմ միայն կատարելու ձեռնարկ միակ պարտականութիւնը: Ասիկա է ընտրեալ պարտաւորութիւնս քանի որ անիկա կը համերաշխեցնէ ամէնէն հազուադիւրս առաքինութիւնը հակամարտ գոհացումներուն հետ, բան մը՝ զոր ուրիշ իտեալ մը չպիտի կարենար գլուխ հանել:

Այսպէս խօսելով հանգերձ, թիմօն իր աջ սրբունքը սահեցուցած էր կողին վրայ պառկած Քրիստիսին սրունքներուն ետեւը, և կը ջանար անջատել

իրարմէ պերճադիճին գոց ծունկերը, այդ գիշերուան իր ապրումին ճշգրիտ նպատակ մը աւելու յայտնի մը աադրութեամբ: Սակայն Քրիստիս թոյլ չէր տար:

Քանի մը վայրկեան լռութիւն տիրեց, յետոյ Սէզօն վերսկսեալ խօսիլ:

— Թիմօն, աղաքալի մարդ ես, քանի որ սկիզբէն իսկ կը խզեա այն միակ խօսակցութիւնը որուն նիւթը կրնայ ազդել մեր վրայ: Քանի որ այնքան գէշ բնաւորութիւն մը ունիս, թող որ գոնէ Նոկրատէսը խօսի:

— Ի՞նչ ըսեմ օրոյ մտօին, պատասխանեց Հրաւիրեալը: Սէրը այն անունն է, որ կը արուի վիշտին, առաւպողները մխիթարելու համար: Դժբախտ ըլլալու երկու կերպեր կան, չունեցածին բաղձալ կամ տիրանալ մեր փափաքածին: Սէրը առաջինով կը սկսի ամէնէն ոգրալի պարագային, և երկրորդով կ'աւաբտի, այսինքն յաջողելուն պէս: Թող աստուածները աղաքեն մեզ օրերէ:

— Սակայն անակնկալ տիրացումին մէջ չի՞ կայանար ճշմարիտ երջանկութիւնը, ըսաւ Ֆիլօտէմ ժպտելով:

— Ի՞նչ հազուադիւրս բան:

— Ո՛չ, եթէ մարդ ուշադրութիւն ընէ. լսէ Նոկրատէս, պէտք չէ ըղձալ, այլ այնպէս մը ընել որ առիթը ինքնին ներկայանայ. չսիրել, այլ հետուէն գուրգուրալ շատ ընտրեալ անձերու վրայ որոնցմէ մենք կը նախգահ թէ քիչ քիչ համ պիտի առնենք եթէ բաղդն ու պարագաները գտնոնք մեզի արամադբեն: Պէտք չէ կին մը զարդարել այնպիսի յատկութիւններով, զորս մենք կը բաղձանք որ ունենայ, ոչ ալ այնպիսի գեղեցկութեամբ որ իր խորհուրդը կը կաղմէ, այլ ենթադրել որ անիկա ինքնահաճ է, որպէսզի զարմանանք անոր փափկութեան վրայ:

միթէ առ չէ՞ այն լաւագոյն խորհուրդը զոր իմաստուն մը կրնայ տալ սիրահարներուն: Երջանիկ կ'ապրին անոնք որ իրենց թանկագին կեանքին մէջ գիտեն երբեմն խնայել, չնախատեսուած քանի մը վատելքներու անգնահատելի մաքրութիւնը:

*
* *

Սեղանի երկրորդ սպասարկութիւնը աւարտելու մօտ էր: Սեղան բերուած էին փայտեաններ, attagas ներ, կարմիր ու կապույտ հիանալի արքայահաւեր և կտրապ մը իր ամբողջ փետուրներով, զոր եփած էին քառասուն և ութ ժամուայ մէջ, որպէսզի իր թեւերը չխանձին: Գոգաւոր ամաններու վրայ կը տեսնուէին phlexideներ, հաւալուսներ, սպիտակ սիրամարգ մը որ կարծես թխած էր խողի ճարպով լեցուած և խորոված տասնըութը թռչնեղէններ, վերջապէս հարկւր հոգի սնուցանելու չափ պարէն, բացի մէկդի դրուած ընտիր կտորներէն: Սակայն այս բոլորը բան մը չէին վերջին կերակուրին քով:

Այս գլուխ գործոցը (վաղուց այսպիսի բան չէր տեսնուած Աղեքսանդրիոյ մէջ) մատաղ խոզ մըն էր, որուն կէտը խորովուած էր և միւս կէտը իբրեւ արգանակ եփուած: Անկարելի էր որոշել թէ ուրկէ սպաննուած էր և թէ ինչպէ՞ս փորը լեցուած էր: Արդարեւ անիկա եփուած էր հաւու փորճիկներով, կաքաւներով, թալուններով, հիւթեղ թացաններով, յօշածօյ շերտերով և այն ամէն բաներով, որոնց գոշովութիւնը անվթար մնացած կենդանիին մէջ անբացատրելի կը մնար:

Հիացկոտ աղաղակներ լսուեցան և Ֆոսթինը վճռեց այդ կերակուրին եղանակը օորվիլ: Ֆրագիլառ ժպտելով փոխաբերական վճիռներ արձակեց, Ֆիլիօտէմը յանպատասափեց երկտող մը գրեց ուր բառ մը

փոխնիփոխ տռնուած էր երկու իմաստով, ինչ որ լացնելու չափ խնդացուց արդէն գինովցած Սէզօն: Սակայն Պաքքիօը եօթը բաժակներուն մէջ եօթը հազուագիւտ գինիները լեցնելու հրամանը տալէ առաջ, խօսակցութիւնը դէշ դարձուածք մը առաւ:

Թիմօն Պաքքիօին դառնալով հարցուց.

— Ինչո՞ւ այդքան խիստ գտնուեցաք այն աղջրկան հանդէպ, զոր կ'ուզէի հետս բերել, ինչ որ ալ ըլլար պաշտօնակցուհի մըն էր. քու տեղդ ես պիտի նախընտրէի աղքատ պերճաղիճ մը քան հարուստ տիկին մը:

— Խնթ ես դուն, ըսաւ Պաքքիօ առանց վիճելու:

— Այո՛, յաճախ տեսած եմ որ մարդիկ յիմարի տեղ կը դնեն անոնք որ բացառաբար կը խիղախեն ակնյայտնի ճշմարտութիւններու դէմ: Ամէն մարդ համաձայն է նորօրինակ կարծիքներու հետ:

— Բարեկամս, հարցուր քովիներուդ, տեսնե՞ք ճիշդ է. ո՞ր բարեծնունդ մարդը իբրեւ տարփուհի պիտի առնէ աղջիկ մը որ գոհարեղէն չունի:

— Ես առած եմ, ըսաւ Ֆիլիօտէմ պարզութեամբ: Կիները արհամարհեցին զայն:

— Անցեալ տարի, շարունակեց տն, գարնան վերջերը, երբ Կիկերօնի տքօրը ինծի ալ վախնալու պատճառներ տուաւ, փոքրիկ ճամբորդութիւն մը ըրի: Աւպետներու ստորոտը քաշուեցայ, Օրապիա կոչուած սիրուն վայր մը, որ կը գտնուէր Գլիսիոս փոքրիկ լիճին եզերքը: Պարզ գիւղ մըն էր ուր հազիւ երեք հարիւր կին կար և անոնցմէ մէկն ալ պերճաղիճ եղած էր, միւսներուն առաքինութիւնը պաշտպանելու համար: Անոր տունը կը ճանչցուէր դրան վերեւ կախուած ծաղկեփունջէ մը: Սակայն կարելի

չէր գինքը զանազանել իր քայրերէն, կամ զարմուհիս ներէն: Չէր գիտեր թէ ի՞նչ են սնդոյրը, բուրու մաներն ու գեղեցկացնող դեղերը, թափանցիկ քողերն ու մազ գանգրելու երկաթները: Չեր գիտեր խնամել իր գեղեցկութիւնը, և մարմնոյն մազերը կը խլէր ձգախէժով, ինչպէս գէշ խոտերը կը հանեն ճերմակ մարմարէ բակի վը մէջ: Մարդ կը դողայ երբ կը խորհի թէ անիկա բոկոտն կը քալէր, այնպէս որ կարելի չէր համարուել անոր մերկ ոտքերը, ինչպէս կը համարուենք ֆոթինի ձեռքերէն աւելի փափուկ իր ոտքերը: Եւ սակայն այնքան հրապուրիչ էր ինծի համար որ, անոր թխազեղ մարմնոյն քով ես ամբողջ ամիս մը կը մոռնայի Հոռմը, երանաւէտ Տիւրոսը և Աղեքսանդրիան:

Գլխու շարժումով մը Նոկրատէ՛օ հաստատեց անոր խօսքերը և խմելէ վերջ ըսաւ.

— Սիրոյ մեծ պատահարը այն ատեն տեղի կ'ուսնայ երբ մերկութիւնը կը յայտնուի: Պերճաղիճները պէտք է գիտնային այս բանը և անախկալներ խնայէին մեզի: Արդ, կարծես թէ. ընդհակառակն ամէն ճիգ կը թափեն մեզ պատրանաթափ ընելու համար: Կա՛յ աւելի տաժանելի բան մը, քան ասք երկաթի դրոշմներ կրող ծփուն մազեր. կա՛յ աւելի անախորժ բան մը, քան ներկուած այտեր, որոնց օրնօքայրը համբոյրին կը փակի: Կա՛յ աւելի ողորմելի բան մը, քան մատիտով քաշուած աչք մը, որուն սեւութիւնը կաւրուի ծուռ կերպով: Ըմբռնելի պիտի ըլլար ինծի համար եթէ պատուաւոր կիներ գործածէին այս խաբէական միջոցները. ամէն կին կը սիրէ չրջապատուիլ սիրահար մարդոց չրջանակով մը և ասոնք գոնէ ինքզինքնին չպիտի ենթարկէին ընտանի ձեւերու, օրոնք կրնան գիմակազերծ ընել իրենց բնական վիճակը: Սակայն այն պերճաղիճները, որոնք

իբրեւ նպատակ և իբրեւ հասոյթի աղբիւր ունին միայն իրենց անկողինը, թող չվախնան որ փողոցներու մէջ նուազ գեղեցիկ պիտի երեւին. ահա թէ ի՞նչ բան կարելի չէ ըմբռնել:

— Նոկրատէ՛օ, այս մասին ոչինչ գիտեմ, ըսաւ Քրիստի ժպտելով: Եւ գիտեմ թէ քան տարփածուի վրայ մէկը հազիւ կարելի է բռնել, և հինգ հարիւր մարդերէն մէկը՝ հրապուրել, անկողնի մէջ, հաճելի երեւնալէ առաջ, պէտք է փողոցին մէջ հաճելի ըլլալ: Եթէ կարմիր և սեւ ներկեր չգործածէինք, ոչ ոք պիտի գիտէր մեր անցքը: Այն փոքրիկ գեղջկուհին, որու մօտին ֆիլօտէ՛մը խօսեցաւ, հրապուրելու դժուարութիւն չէր քաշեր, որովհետեւ մինակն էր իր գիւղին մէջ, մինչդեռ հոս առանձնիկ հազար պերճաղիճներ կան, ինչ որ մրցում կ'ենթադրէ:

— Չե՛մ գիտեր որ անաղարտ գեղեցկութիւնը պաճուճանքի պէտք չունի և կը բաւէ ինքզինքին:

— Այո՛, շատ լաւ, այն ատեն մրցումի հանէ անաղարտ գեղեցկութիւն մը և կնաթէնէն օր տգեղ է օւ պտուղած, դիր տաղինը թաւրոնի վերջին առաժաններուն վրայ, պատմուճան մը հազցուցած և երկրորդն ալ՝ աստղերով բանուած իր չրջագցօտին մէջ դիր գերիներու յատկացուած վայրը, և երբ ժողովուրդը դուրս ելլէ նշանակէ անոնց արուած գինը. անաղարտ գեղեցկութեան ութ օպօլ պիտի տան և կնաթէնէին՝ երկու մնաւ:

— Մարդիկ անասուն են, եզրակացուց Սէզօ:

— Ո՛չ այլ պարզապէս ծոյլ են. իրենց տարփուհիներու ընտելութեան համար չեն նեղեր ինքզինքնին: Ամէնէն սիրուած տարփուհիները ամէնէն սառածներն են:

— Այո, ըսաւ Ֆրադիլա, բայց ես այդ պարագան ալ սիրալոյսով կ'ընդունիմ...

Եւ մեծ հրապոյրով պաշտպանեց չահագրգռութենէ զուրկ երկու նիւթեր:

*
* *

Մէկիկ, մէկիկ տառներկու պարուհիներ երեւցան: Առաջին երկուքը արինգ կը նուագէին, վերջինը փոքրիկ թմբուկ մը կը զարնէր, իսկ միւսները բամբիւններ կը չաչեցնէին: Անոնք ամբացուցին իրենց երիզները, ձերմակ ձգախէժով շփեցին իրենց փոքրիկ արեւները և թեւառարած՝ սպասեցին որ երաժշտութիւնը սկսի... Ձայնախաղ մը ահա, յետոյ երկու և յետոյ ձայնաչար մը ու թեթեւ կշռոյթով մը տասներկու աղջիկները կը խոյանան:

Անոնց պարը հեշտախաղի էր, մեղկ և առանց երեւութական կարգաւորութեան մը, հակառակ որ բոլոր աղջիկներն ալ նախապէս կանոնաւոր կերպով վարժուած էին: Փոքրիկ տարածութեան մը վրայ կը զառնային և ալիքներու պէս իրար խառնուած էին: Քիչ վերջ, զոյգեր կազմեցին և առանց կանգ առնելու, քակեցին իրենց գօտիները և թող առին որ իրենց վարդազոյն պատմութեանները վար իյնան: Այր մարդոց շուրջ մերկ կիներու բուրում մը տարածուեցաւ, որ տիրապետեց ծաղիկներու բուրմէնքին և կիսովին բաց ամաններու միտին դուրշիններուն: Յանկարծական չարժուամով, գետին կը նետուէին, փոքերնին դուրս ցցած, և բազուկին աչքերուն վրայ: Յետոյ կ'ուղղուէին և իրենց մարմինը իրարու քովէ անցած առնէ, կը դպնին իրարու, սարսուռն ծիծերուն պտուկով: Թիմն առիթը ունեցաւ ձեռքովը փայփայելու՝ տաք և խուսափուկ ազդր մը:

— Ի՞նչ կը խորհի մեր բարեկամը, ըսաւ Ֆրազիլա իր տկար ձայնովը:

— Կատարելապէս երջանիկ կը զգամ ինքզինքս,

պատասխանեց Թիմն: Երբեք այս գիշերուան չափ յառակօրէն չեմ ըմբռնած կնոջ գերագոյն պաշտօնը:

— Ի՞նչ է այդ պաշտօնը:

— Պռնկանալ արուեստով կամ առանց արուեստի:

— Կարծիք մըն է:

— Ֆրազիլա, ահա առիթ մը ուր ոչինչ կրնանք ապացուցանել: Գիտենք թէ ոչ մէկ բան գոյութիւն ունի և առիկա ալ որոշ չէ: Պարզապէս յիշելու համար կ'ըսեմ այս բաները և գոհացնելու համար քու հոշակաւոր մտամոլութիւնդ: Թոյլ տուր որ վիճելի և յեղիեղուած նիւթ մը ձեռք առնեմ, ինչ որ կը շահագրգռէ զիս, ես որ պիտի հաստատեմ զայն և զոր մարդոց մեծամասնութիւնը կը ժխտէ: Գալով մօտ ման, ինքնապաշտութիւնը օտուգութենէ աւելի ցնորական ի՞նչալ մըն է, զոր դուն ալ գիտես:

— Լեռպօսի գինի տուր ինձի, ըսաւ Սէզօ գերիին, միւս գինիէն աւելի զօրաւոր է:

— Ես կը պնդեմ թէ, վերակօսեմ Թիմն, ամուսնացած կինը, զինքը խաբող մարդու մը նուիրուելով և մերժելով ուրիշ ամէն մարդ (կամ հազիւագիւտ չընացողներու յանձնուելով, ինչ որ նոյնն է) ծնունդ տալով տղաքներու, որոնք ծնելէ առաջ կ'եղծեն իր մարմինին ձեւը և ծնելէ վերջ կը լափեն զայն, կը պնդեմ թէ կին մը այսպէս ապրելով, անարժէք կերպով կ'անցնէ իր կեանքը, և երիտասարդ աղջիկը իր ամուսնութեան օրը կը խաբուի:

— Այսպէսով պարտականութեան մը հնազանդած ըլլալ կը կարժէ, ըսաւ Նոկրատէս առանց համոզումի:

— Պարտականութիւն մը, որո՞ւ հանդէպ. միթէ այդ կինը ազատ չէ՞ իրեն վերաբերեալ խնդիր մը իր ձեռքովը կարգադրելու: Անիկա կին է և իբրեւ կին ընդհանրապէս քիչ զգայուն է մտաւոր հաճոյքներու հանդէպ և մարդկային հաճոյքներու կէսին անծանօթ:

չմնալու գոհունակութեամբ, ամուսնութեամբ ան ինքզինքը կը զրկէ հեշտանքի միւս երեսէն: Օրինակ երիտասարդ աղջիկ մը իր ամենաբուռն տարիքին մէջ կրնայ ըսել. «Պիտի ճանչնամ ամուսինս, յետոյ տաս թերեւս տաւներկու տարիածուններ,» և կը կարծէ՞ք որ անիկա պիտի մեռնի առանց ոեւէ բանի մը վրայ ցաւելու: Այն օրը, երբ կեանքէն բաժնուիմ, երեք հազար կիներ չպիտի բաւեն ինծի:

— Պարծենկոտ ես, ըսաւ Քրիստի:

— Ի՛նչ խոնկերով, ի՛նչ ոսկեղէն տողերով չպիտի գովաբանենք բարերար պեղծադիւնները, գոչեց քաղցրաբարոյ Յիլօտէմը. անոնց շնորհիւ մենք կ'ազատինք բարդ նախազգուշութիւններէ, նախանձէ, հնարքներէ և կնամոլի սրտատրոփումներէ: Անոնք են որ մեզի կը խնայեն սպասումներ անձրեւի տակ, խախտա օտնադուրներ, գաղանի դուռներ, ընդմիջուած ժամադրութիւններ, բռնուած նամակներ և դժուարահասկնալի նշաններ: Որքա՛ն կը սիրեմ ձեզ, ով սիրելի գլուխներ, քանի մը կտոր դրամի փոխարէն դուք մեզի կուտաք ինչ որ ուրիշ մը դժուար պիտի տար իբրեւ շնորհ մը, ժուժկալութեան երեք շաբաթներէ վերջ: Ձեր լուսաւորեալ հոգիներուն համար զոհողութիւն մը չէ՛ սէրը այլ երկու սիրահարներու փոխանակած համահաւասար շնորհ մը: Ձեզի տրուած գումարները չեն կրնար փոխարինել ձեր անգնահատելի գրգռանքը, այլ զանոնք արդար գնահատութեամբ մը կը յաւկացնէք այն պերճանքին, որուն գերազոյն հաճոյակատարութեամբ մը հոգ կը տանիք և ուր ամէն գիշեր կը քնացնէք մեր պահանջկոտ հեշտութիւնը: Եւ որովհետեւ անթիւ էք դուք, ամէն տանն ձեր մէջ կը գտնենք և՛ մեր կեանքին երազը և՛ մեր գիշերներուն քմայքը, բոլոր կիները օրը օրին, մազեր՝ ամէն նրբերանգներով, բիւրի՝ ամէն գոյներով

և չրթունքներ՝ ամէն համերով: Երկինքի տակ չկայ մաքուր սէր մը զոր չկարենանք կեղծել, ոչ ալ խորշելի սէր մը զոր չհամարձակինք առաջարկել: Քաղցրաբարոյ էք շնորհազուրկներու հանդէպ, վշտահարներու մխիթարիչը, բոլորը կը հիւրընկալէք և գեղեցիկ էք, գեղեցիկ: Քրիստի, Պաքժիս, Սէզօ, Փօսթին, ահա թէ ինչու կ'ըսեմ թէ արդար է առտուածներու այդ օրէնքը, որ պերճադիճներուն կը շնորհէ տարիածուններու յաւիտենական ցանկութիւնը և առաքինի կիներուն՝ յաւիտենական նախանձ:

Ա՛լ պարուհիները չէին պարեր:

Երիտասարդ լարախաղաց մը ներս մտած էր. զաշոյններով ձեռնածութիւններ կ'ընէր և ցցուած չեղբերու մէջէն ձեռքերուն վրայ կը քալէր:

Կոչնականներուն ուշադրութիւնը ձեռնածուին վտանգաւոր խաղին վրայ կեդրոնացած ըլլալով, թիւօն Քրիստիին նայեցաւ և առանց տեսնուելու քիչ քիչ երկնցաւ անոր ետեւը, մինչեւ անոր օտքերուն և բերնին դպելու առտիճան:

— Ո՛չ, կ'ըսէր Քրիստի ցած ձայնով, ոչ բարեկամ:

Սակայն թիւօն իր թեւը անցուցած էր անոր մարմինին շուրջ, չրջազգեստին լայն ձեղքուածքէն և փափկօրէն կը գգուէր պառկած պերճադիճին նորը ու ջերմադին մօրթը:

— Սպասէ՛, կ'աղբբօէր Քրիստի. հիմա կը տեսնեն. Պաքժիսը պիտի բարկանայ:

Երիտասարդը ակնարկ մը պառցնելով իր շուրջը, համոզուեցաւ որ զինքը չէին դիտեր: Սիրտ առաւ և գգուեց զայն մինչեւ այն առտիճան, երբ կիները հազուադէպօրէն կը դիմադրեն քանի գործը մինչեւ հոն հասած է: Յետոյ, մահամերձ ամօթխածութեան մը յետին խղճահարութիւնները վճռական

ապացոյցով մը խեղդելու համար, իր քօակը դրաւ պերճաղիճին ձեռքին մէջ որ պատահաբար բաց էր այդ միջոցին:

Քրիստի ալ չդիմադրեց:

Եւ սակայն երիտասարդ ձեռնածու աղջիկը կը շարունակէր իր նուրբ և վտանգաւոր խաղը, ձեռքերուն վրայ կը քալէր, սրածեւ և երկար սուրերուն մէջտեղ ոռքերը տուկախ գլխուն առջեւ: Իր վտանգաւոր դիրքին ու թերեւս վերքերու վախին մէջ այնպիսի ճիգ մը ի գործ կը դնէր որ, իր այտերուն վրայ տաք ու մթազոյն արիւն մը կը խուժէր և կը բոցավառէր իր բաց աչքերուն փայլը: Հասակը կը ճկէր ու կ'ուղղուէր և օրունքները պարուհիի մը թեւերուն պէս կը բացուէին: Իր մէկ լանջքը անհանգիստ շնչառութեամբ մը կ'օգեւորէր:

— Կը բաւէ, ըսաւ Քրիստի կտրուկ ձայնով, ջըղայնացուցիր զիս, հանգիստ ձգէ զիս, հաւգիստ:

Եւ այն պահուն, երբ երկու եփեսոցունները օռքի կ'ելլէին, ըստ աւանդութեան խաղալու համար էռմամօթթիսի առասպելը, Քրիստի անկողնէն վար օտհեցաւ և տենդայոյզ կերպով դուրս ելաւ:

Գ. — ՌԱՔՕԹԻՍ

Հազիւ դուռը փակուած էր, երբ Քրիստի ձեռքը դրաւ իր ասփանքին բոցավառ կեղծոնին վրայ, ինչպէս վերքի կոտտանքը մեղմելու համար մարդ կը ճնշէ ցաւատանջ կէտ մը: Յետոյ սիւնի մը կռթնելով մատները ճթօտեցուց և ցած ձայնով պոռաց:

Ուրեմն դեռ ոչինչ գիտէր:

Քանի ժամերը կ'անցնէին, իր յաջողութեան անհաւանականութիւնը կ'աւելնար և կը յայտնուէր իրեն համար: Եթէ յանկարծ հայելին ուզէր, ճշմար-

տութիւնը ճանչնալու յանդուգն միջոց մը գործածած պիտի ըլլար: Եթէ հայելին գողցուած էր, այդ պարագային բոլոր կասկածները իր վրայ պիտի իյնային այն ատեն ալ կօրսուած էր: Միւս կողմէ այ չէր կրնար օգտուել առանց կենալու. անհամբերութեւն էր որ սրահէն մեկնեցաւ:

Թիմօնի անշնորհ ընթացքը զայրացուցած էր զինքը խուլ կերպով և զինքը հասցուցած դողահար գերազգաութեան մը, որուն պատճառաւ ստիպուեցաւ իր մարմինը կսթնցնել հսկայ ողորկ ու գրվ սիւնին:

Տագնապ մը նախզգաց և վախցաւ. կանչեց Սրէթիա Գերուհին.

— Պահէ գոհարեղէններս. դուրս կ'ելլեմ:

Եւ եօթը աստիճաններէն վար իջաւ:

Տաք էր գիշերը. օդին մէջ ոչ մէկ շունչ կը հովահրէր քրահնքի կաթիլներով ծանրացած իր ճակատը: Պատրանաթափութիւնը աճեցուց իր գէշ արատագրութիւնը և զինքը դեղեւեցուց:

Փողոցին հեռեւելով օկսաւ քալել:

Պաքքիսին տունը կը գտնուէր Պրօքթօնի ծայրը, օտարականներու քաղաքին, Ռաքօթիսի սահմանին վրայ, ուր կը բնակէին նաւաղներ և եգիպտահայեր: Ձկնորսները որոնք ցերեկուան հեղցուցիչ օռքին ատեն, խաբօխած նաւերու վրայ կը քնանային, հոն կուգային գիշերը անցնելու մինչեւ լոյս և նախորդ օրուան ամբողջ վատտակնին ծախսելու աղջիկներու և գինիներու համար:

Քրիստի մառա գոհիներու մէջ, լի ձայներով, եռուղեռով և բարբարոս երաժշտութեամբ, բաց դուռներէն ներս գաղտազողի կը նայէր, ճրագներու ծուխովը ապակեանած սրահներ, ուր արբեցած զոյգեր կը

սիրաբանէին: Տուներու առջեւ շարուած ցած քարէ նստարաններու առջեւ, գոյնզգոյն հագուած խեղկատակներ, մութին մէջ և մարդկային կրկնակ բեռի մը տակ, կը պոռային և կը յարժկատէին:

Քրիսիս խոռվուած կը քայլէր. տարփածու չուանեցող կին մը աղաչեց իրեն. ծերունի մը չօշափեց իր կուրծքը. մայր մը իր աղջիկը նուիրեց իրեն և ապուշ գիւղացի մը իր ծոծրակը համբուրեց. Քրիսիս յարածուն երկիւղով մը կը փախէր:

Յունական քաղաքին օտարականներու այս քաղաքը իրեն համար լեցուն էր մթութեամբ ու վտանգներով: Աղէկ չէր ճանչնար անոր լաբիրինթոսէ փողոցները և քանի մը տուններու զաղախիքը: Երբ կը համարձակէր հօն երթալ, հեռուէն հեռու միշտ կը հետեւէր նոյն ուղիղ ճամբուն, որ կը տանէր կարմիր դուռ մը և հօն կը մտնար իր առօրեայ տարփածոցները, դնդերու ու երիտասարդ իշապանի մը անխոնջ գրկապնդումին մէջ: Ասկէ զատ հաճոյքով կը վճարէր անոր:

Սակայն այդ գիշեր, առանց ետին դառնալու, զգաց որ զոյգ քայլեր իրեն կը հետեւէին:

Աճապարեց, քայլերը նոյնպէս արագացան. սկսաւ վազել, ետեւէն վազեցին, այն ատեն խելայեղած ուսրիշ փողոց մը մտաւ, յետոյ հակառակ ուղղութեամբ ուրիշ մը, յետոյ երկար ճամբայ մը որ անձանօթ ուղղութեամբ մը կը բարձրանար:

Կոկորդը չորցած, քունքերը ուռած այնպէս կը վազէր և ամբողջովին տեղոյն ու մոլորած աջէն ձախ կը դառնար:

Վերջապէս պատ մը գոյնց իր ճամբան. անել փողոցի մը մէջ մտած էր: Աճապարանքով ուղեց ետ դառնալ, երբ թուի ձեռքերով երկու նաւազներ գոցեցին նեղ անցքը:

— Ո՛ւր կ'երթաս. ոսկեա՛յ նեաիկ, ըսաւ նաւազներէն մին խնդալով:

— Թողէ՛ք անցնիմ:

— Ի՞նչ, երիտասարդ աղջիկ, մոլորած ես, ըսէ նայինք, Ռաքօթիսը լաւ չե՞ս ճանչնար. հիմա քաղաքը պիտի ցուցնենք քեզի:

Եւ երկուքն ալ անոր զօտիէն բռնեցին: Քրիսիս պոռաց, կռուեցաւ, բռունցքներ տեղացուց, սակայն երկրորդ նաւազը անոր երկու ձեռքերը միանգամայն առաւ ձախ ձեռքին մէջ և ըսաւ.

— Հանգիստ կեցիր, գիտեա որ այսօրեկ չեն օրեր Յոյները. ոչ ոք քեզ օգնելու պիտի գայ:

— Ես Յոյն չեմ:

— Կը տես, ճերմակ մորթդ և ուղիղ քիթդ քեզ կը մատնեն: յանձնուէ, եթէ դաւադան ուտելէ կը վախնաս:

Քրիսիս նայեցաւ խօսողին և յանկարծ անոր վիզին պլլուեցաւ.

— Կը սիրեմ քեզ, քեզի պիտի հետեւիմ, ըսաւ ան:

— Դուն մեզ երկուքիս ալ պիտի հետեւիս. ընկերս ալ իր բաժինը պէտք է ունենայ. քալէ մեզի հետ, չպիտի ձանձրանաս:

Նաւազները ո՛ւր կ'առաջնորդէին զայն, Քրիսիս չէր գիտեր և սակայն երկրորդ նաւազը, իր խտուրթեամբ ու անասունի գլուխովը իրեն հաճոյք կը պատճառէր, անոր կը նայէր այն անխռով նայուածքով, զոր կ'ունենան քածերը միտին առջեւ: Կը ծէր իր մարմինը, քալած առեն անոր հպելու համար:

Արագ քայլերով կարեցին անցան տարօրինակ փողոցներ, ուր ոչ լոյս կար, ո՛չ կեանքի շարժում: Քրիսիս չէր հասկնար թէ անոնք ինչպէս կը գտնէին

իրենց ճամբան գիշերային այդ լարիւրինթոսին մէջ, ուրկէ ինք միայնակ չպիտի կարենար դուրս ելլել, այնքան որ գոհները այլանդակօրէն խառնուած էին իրարու: Գոց դուռները, տալի պատուհաններն ու անշարժ սուրճերը կը վախցնէին զինք: Անոնց վերեւ, իրարու մօտ շինուած տուներու վերեւ կը տարածուէր Թոգոյն երկինքի ժապաւէն մը, որ լուսնալոյսով ողողուած էր:

Վերջապէս կեանքի նշաններ երեւցան: Փողոց մը դարձած ատենին, յանկարծ ութը տասը լոյսեր երեւցան, լուսաւորուած դուռեր ուր կկոխէին Նապաթիացի կիներ, մէջտեղը երկու կարմիր լապտերներու, որոնք վարէն կը լուսաւորէին անոնց գլուխները, ոսկեայ գլխարկներով զարդարուն:

Հետոէն նախ լուսնայաւ միմունջ մը որ հեռզհեռէ կը մեծնար, յետոյ սայլերու, ինտուղ հակերու, իշուքայերու և մարդկային ձայներու աղմուկ մը: Ռաքօթիսի հրապարակէն էր հոն, ուր կը գիզուէր ինը հարիւր հազար բնակիչներու անհրաժեշտ պարէնը, մինչ Ալեքսանդրիան կը քնանար: Բանջարեղէնի, լուսափայլ արմատի, պսպղուն ոլոռնի և ձիթապտուղի կողմերու կանաչ դէզերու մէջտեղէն մտան հրապարակի տունները: Մանիշակագոյն կոյտի մը մէջէն, Քրիստոս առաւափ մը թութ և տոանց կենալու սկսաւ ուտել: Վերջապէս հասան ցած դրան մը առջեւ, և նաւազները վար իջան անոր հետ որուն համար գողցած էին Անաւիօմէնի իրական Մարգարիտները:

Ընդարձակ սրահ մը երեւցաւ: Հինգ հարիւր հոգի, լուսնալուռ սպասելով կը խնդրէին դեղնագոյն դարեջուր մը, և կ'ուռէին թուղ, ռոպ, շուշմայէ կարկանդակներ և օլիւէ հաց: Անոնց մէջտեղ պոռչաւորող կիներու ամբոխ մը կը շարժուէր, կրակէ մթնալոյսի մը մէջ

երփներանգ ծաղիկներու և սեւաթուր մազերու տաքող զաշտ մը: Աներգիք և անտուն աղքատ աղջիկներ էին անոնք, որոնք ամէնուն կը պատկանէին:

Մնացորդներ մուրալու կուգային անոնք տաքօտիկ, կուրծքերին մերկ և հազիւ փորերին ծածկած կարմիր կամ կապոյտ քուրջով մը. մեծ մասը ձախ թելին վրայ կը կրէր ձորձերու մէջ փաթթուած երախայ մը: Հոն ալ պարուհիներ կային, վեց երգիպաշտներ կեցած էին բարձր տեղ մը երեք երաժիշտներէ բաղկացած նուագախումբի մը հետ, որոնցմէ երկուքը ճպտաներով կաշիէ փոքրիկ թմբուկներ կը զարնէին, մինչ երրորդը հնչեղ արօյրէ ճճակ մը կը շարժէր:

— Օ՛, շաքարներ, գոչեց Քրիստոս ուրախութեամբ: Եւ փոքրիկ վաճառորդուհիէ մը գնեց:

Սակայն յանկարծ մարմնուք մը զգաց, այնքան որ անտանիքի էր այդ աղետոտ սրահին հոտը և նաւազները իրենց թելերնուն վրայ առնելով զայն տարին: Դուռը քիչ մը գտաւ ինքզինքը:

— Ո՛ւր կ'երթանք, աղաչեց ան, չուտ ընենք, ալ չեմ կրնար քալել. կը տեսնէք որ չեմ դիմադրեր և բարի եմ. օակայն կարելի եղածին չափ չուտով անկողին մը գտէք, եթէ ոչ փողոցին մէջ վար պիտի իյնամ:

Դ. — ԲԱԳՈՍՍՏՈՆ ՊԱՔԻՍԻՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Երբ Քրիստոս վերադարձաւ Պաքիսին դրան տաքօտիկ, լեցուեցաւ այնպիսի հեշտալի զգայնութեամբ մը զոր մարդ կ'ուռնայ երբ մարմինը կը լոռ և առփանքը հանդարտած է: Թեթեւացած էր իր ճակատը և բերանը քաղցրացած, միայն դեռ ընդհատուած վիշտ մը կը խեղդէր ներսիդին: Քրիստոս սրահէն

մեկնելէն ի վեր շուայտանքը բոլոր մը պէս բոբրո-
քած էր:

Տունը ուրիշ բարեկեամբներ եւս ներս մտած էին,
որոնց համար տառնեղկու պարուհիներ դիւրին որս
մըն էին: Քառասուն ճմլուած պատկերներ ծաղիկներ
կը սփռէին գետնին վրայ: Սիրակուսացի գինիի արկ
մը անկիւն մը թափուած, սպիտակ գետի մը պէս
մինչեւ սեղանը կը հասներ:

Ֆիլոսոֆներ, ֆոսթինի քովիկը պտուկած, պատրու-
տելով հանգերձ անոր պատմութեանը, երգելով կ'ար-
տասանէր քերթուածներ, զորս գրած էր անոր ժառին:

Ո՛վ հոգեւոր, կ'ըսէր ան, ո՛վ անուշ ազգեր,
բոլորակ զիտներ, ուսեր, ստինքներ, սառսու-
ծածրակ. ո՛վ դո՛ւք որ զիտ կը խենթեցնէք, ջերմին
ձեռքեր, վարժ շարժումներ և խօսու- լեզու. դուն-
Հոգիմէացի ես, շատ թուխ ես և չես երգեր Սաֆօին
տաղերը, սակայն նոյնինքն Փէրօէն հնդիկ Անարո-
մէնին տարփածուն էր:

Անդին, Սէզօն, փլած պտուղներու մէջտեղ փո-
րի վրայ սեղանի մը երեսին պառկած էր և Նգիպտո-
սի գինիին շոգիներովը կատարելապէս ինքզինքը
կորսնցուցած, իր աջ ստինքին պտուկը կը թաթխէր
ձիւնեղէն օշարակի մը մէջ և ծիծաղաշալժ խանդա-
ղապանքով մը կը կրկնէր.

— Խմէ՛, ձագուկս, ծարաւ ես, խմէ՛ փոքրիկս,
խմէ՛, խմէ՛, խմէ՛:

Աֆրօթիզիան, որ տակաւին գերի էր, այդ մար-
դոց չըջանակի մը մէջ կը յաղթանակէր և իր գե-
րութեան վերջին գիշերը կը տօնէր անկարգ շուայ-
տութեամբ մը: Աղեքսանդրական բոլոր բազմատոնե-
րու աւանդութեանց հնազանդելու համար ամէնէն տ-
առաջ, յանձնուած էր միանգամայն երեք տարփածու-
ներու և սակայն իր ջանքը հոս չէր աւարտեր. անի-

կա, պերճադիճ ըլլալիք գերուհիներու օրէնքին հա-
մաձայն, մինչեւ առաւօտ անխոնջ եռանդով մը պէտք
է ապացուցանէր թէ իր նոր աստիճանը երբեք չէ
յափշտակած:

Միայն սիւնի մը ետին ոտքի կեցած, Նոկրա-
տէսն ու Ֆրագիլատը մարդավարի կը վիճէին Արեւ-
դիւստի և Քարնէտի յարաբերական արժէքի մասին:

Սրահին միւս ծայրը, Միրթօքլիան Ռօտիօը կը
պաշտպանէր կոչնականի մը դէմ, որ զինքը չափա-
զօնց կը նեղէր:

Երկու եփեսոսցուհիները երբ տեսան որ Քրիօսը
ներս մտաւ, անմիջապէս ընդառաջ վազեցին:

— Երթանք Քրիօն: Թէանօն կը մնայ իսկ մենք
կը մեկնինք:

— Ես ալ կը մնամ. բաւ. պերճադիճը, և կըռ-
նակի վրայ պառկեցաւ վարդերով ծածկուած մեծ ան-
կողնի մը վրայ:

Ձայներու և նետուած գրամներու աղմուկ մը
գրաւեց իր ուշադրութիւնը: Թէանօն էր որ իր քոյրը
ծաղրելու համար ծիծաղներու և ճիշերու մէջտեղ,
մտադրած էր խաղալ Տանաքի առասպելը, նետուող
իւրաքանչիւր գրամի հետ խելայեղ հեշտութիւն մը
ձեւացնելով: Պառկած վիճակի մէջ իր գրգռիչ ամ-
բարշտութիւնը կը զբօսցնէր կոչնականները, որով-
հետեւ անոնց էր այն ժամանակը երբ կայծակը
կը սպաննէր անոնք որ Անմահը կը ծաղրէին: Սա-
կայն, ինչպէս կը վախցուէր արդէն, խաղը գէշ վեր-
ջաւորութիւն մը ունեցաւ: Ձախաւեր կոչնական մը
վիրաւորոնց խեղճ փոքրիկ աղջիկը, որ սկսաւ բարձ-
րաձայն արտասուել:

Աղջնակը միտթարելու համար, պէտք էր նոր
զբօսանք մը հնարել:

Երկու պարուհիներ որահին մէջտեղը օահեցուցին մինչեւ բերանը լեցուն գինիով բոսորագոյն ըմպանակ մը, և անոնցմէ մին Թէանօին օաքերէն բռնելով, գլխու վրայ զայն դարձուց և օկսաւ գինի խմցնել իրեն, մինչ աղջիկը կը ցնցուէր ծիծաղով մը զօր չէր կրնար զսպել:

Այս գաղափարը այնպիսի յաջողութիւն մը գտաւ որ ամէն մարդ մօտեցաւ և երբ սրնգահար աղջիկը օտքի ելաւ, երբ տեսնուեցաւ թէ դէմքը բոցավառած էր արեան խուժումէն և գինիի կաթիլները վար կը հօսէին, հանգիսեականները այնպիսի զուարթութեամբ մը լեցուեցան որ Պաքթիս ըսաւ Սէլէնէին.

— Հայելի մը, հայելի մը, թող նայի թէ ի՞նչ եղած է իր դէմքը:

Գերուհին պօօնցէ հայելի մը բերաւ:

— Ո՛հ, աս չեմ ուզեր. Ռօմօփիօի հայելին քե՛ր, կ'արժէ այս նեղութիւնը յանձն առնել:

Մէկ օտաւմով, Քրիսթո ուղղուած էր. արիւնի ալիք մը խուժեց այտերուն, յետոյ իջաւ և պերճադիճը կատարեւապէս փոխեցաւ. փրփուր ուժգին կը բաբախէր և աչքերը յառած էր այն դրան ուրկէ գերուհին դուրս ելած էր:

Այդ պահը վճռական ազդեցութիւն մը պիտի ընէր իր կեանքին վրայ: Անդին մնացած վերջին յօյսն ալ կամ պիտի ցնդէր կամ պիտի իրականանար:

Տօնախմբութիւնը կը շարունակուէր իր շուրջը. չես գիտեր ուրկէ նետուած հիւրիկէ պսակ մը, զարնուեցաւ իր բերնին և շրթունքներուն վրայ ձգեց բեղմնափոշիի դառն համ մը: Մարդ մը անոր մազերուն վրայ թափեց բուրուփներու սրուակ մը, որ արագօրէն հօսելով թրջեց իր ուսերը: Լեցուն բաժակի մը մէջ նետուած նուա մը արատաւորեց իր մե-

տաքսէ պատմուճանը և թափանցեց մարմինն: Շքեզօրէն ան կը կրէր բագօտաօնին ամբողջ աղտերը:

Դուրս ելած գերուհին չէր վերադառնար:

Քրիսթիօ մարմարի պէս միշտ փոքրիկ կը մնար և քանգակուած աստուածուհիի մը պէս անշարժ էր: Քիչ մը անդին տարփանքով խելայեղ կնոջ մը միօրինակ ու համաչափ հեւքը կը չափէր անցնող ժամանակը. իրեն թուեցաւ թէ այդ կինը նախօրդ գիշերուէն ի վեր կը հեծեծէր: Պիտի ուզէր բան մը խածնել, կօտրեւել իր մառները և աղաղակել:

Վերջապէս Սէլէնէն վերադարձաւ պարապ ձեռքերով:

— Հայելի՛ն, հարցուց Պաքթիօ:

— Հոն... հոն չէ... գող... գողցուած է, թոթովեց գերուհին:

Պաքթիօ այնպիսի օուր աղաղակ մը արձակեց որ բոլոր ներկաները լսեցին, և անարկու լռութիւն մը յանկարծ ընդհատեց ժխորը:

Սրահին ամէն կողմերէն, այրերն ու կիները մօտեցան. դատարկ փոքրիկ տեղ մը մնացեր էր միայն. ուր Պաքթիօն ինքնակորոյս կը մնար ծնկալոք ինկած գերուհիին առջեւ:

— Ի՞նչ ըսիր... ի՞նչ ըսիր, տոնաց Պաքթիօ:

Եւ օրովհետեւ Սէլէնէն չէր պատասխաներ, ուժգընթէն բռնեց անոր կոկորդէն:

— Դ՛ու գողցար չէ՞. դ՛ու գողցար. օտկայն պատասխան տուր, թշուառական փոքրիկ քած, մեղքակի հարուածներով քեզ խօսեցնել պիտի տամ:

Այն տանն զարհուրելի բան մը պատահեցաւ: Աղջնակը օարօտփած, ասնջանքի և մահուան երկիւղով լեցուած, այդ վախը զօր երբեք չէր ունեցած կեանքին մէջ, ըսաւ ճակատարանքով:

— Ես չեմ, ես չեմ, Աֆրօաիդիան է:

— Բո՛յրդ:

— Այո՛, այո՛, ըսին խառնածինները, Աֆրօաիդիան գողցած է:

Եւ քաշկռակով Պաքքիին բերին իրենց քայրը որ նուազած էր արդէն:

Ե. — ԽԱՉԵՑԵԱԼ ԱՂՋԻԿԸ

Բօլորը միաձայն կրկնեցին.

— Գողը Աֆրօաիդիան է, քա՛ծը, քա՛ծը, նեխած քա՛ծը, գո՛ղը:

Իրենց անձնական վախը կը կրկնապատկէր նախաօրում քրօջ հանգէպ ունեցած առեւտրիւնը:

Արեթիւս կից մը զարկաւ անոր կօւրծքին:

— Ո՛ւր է հայելին, զերսկսաւ Պաքքիս, ո՛ւր դրիր:

— Տարփածօւին տուած է:

— Ո՛վ է այդ մարդը:

— Նաւաղ մը:

— Ո՛ւր է անոր նաւը:

— Այո իրիկուն Հոսմ մեկնեցաւ: Ալ չպիտի տեսնես այդ նաւը: Պէտք է խաչել զայն, այդ քա՛ծը, քա՛ծը, արիւնաթաթախ անասունը:

— Ա՛, ասուածներ, ասուածներ, ըսաւ Պաքքիս արտասուելով.

Յեանյ իր վիշաղ խելայեղ զայրոյթի մը փռուեցաւ:

Աֆրօաիդիան ինքզինքը դաժն էր, սակայն սարսափէն ջլատուած ոչինչ կը հասկնար անցած դարձածէն. առանց ձայն հանելու և առանց լալու կը կենար:

Պաքքիս անոր մազերէն բռնեց, քաշկռակեց զայն

աղաղաժ գեանի վրայէն, ուր թափուած էին ծաղիկներ և գինի, և գոչեց.

— Ի խաչ, ի խաչ, գամերը բերէք, բերէք մօւրճը:

— Օ՛հ, ըսաւ Սէզօ քովը նստող կնոջ, ասանկ բան երբեք չեմ տեսած. հեռեւինք իրեն:

Բօլորը աճապարանքով հեռեւեցան իրեն: Անոնց հետ էր նաև Գրիօիսը, ան որ միայն կը ճանչնար յանցաւորը և այս բօլորին միակ պատճառն էր:

Պաքքիսը ուղղակի գնաց գերուհիներու սենեակը, քառանկիւն սրահ մը երեք ապաստակներով, ուր գերուհիները զօյգ զօյգ կը քնանային առաւան դէմ: Խօրը, յաւիտենապէս ներկայ սպասուալիքի մը պէս, կը բարձրանար Դի ձեւով խաչափայտ մը, որ մինչև այդ օրը չէր գործածուած:

Կիներու և այրերու տարաժամ մրմունջին մէջտեղ, չօրս գերիներ յարաբերուելին բարձրացուցին մինչև խաչափայտին թեւերը:

Աղջկան բերնէն դեռ ոչ մէկ ձայն ելած էր, սակայն երբ իր սերկ կանակին վրայ զգաց խորաւորորդ գերանին պաղութիւնը, աչքերը խոշոր մը բացաւ և ընդհատ ընդհատ հեծեծանք մը արձակեց որ շարունակուեցաւ մինչև վերջ:

Գերանին մէջտեղը տցուած փայտե ցիցի մը վրայ հանեցին զայն. այս ցիցը մարմինը կրելու կը ծառայէր և չէր թողար որ ձեռքերը բլթաւին:

Յեանյ թեւերը բացին:

Գրիօիս կը նայէր ու կը լսէր: Ինչ կրնար ըսել. չէր կրնար գերուհին անմեղ հաշակել առանց ամբաստանելու Դեմետրիօսը, որ զերծ էր ամէն հետապնդուածէ և կրնար անողօք կերպով իր վրէժը լուծել: Առկէ մէ և կրնար անողօք կերպով իր վրէժը լուծել: Առկէ զոտ, գերուհի մը հարաաւթիւն մըն էր և Գրիօիս սրահալուսթեամբ մը կը կը հրճուէր, երբ կը խորհէր թէ

Անոնք վերջանալու ժամ են, համբերէ և մտադիր։
Անմահութիւնը մեզի ընծայող զանազան վարդապետութիւններ կան, ահաւաստիկ այն պահը ուր կրնան ընարեւա՞ն, որ լուսադոյնս պիտի քննենէ կորսուելու վիշտդ։ Եթէ անոնք ճշմարտութիւնը կ'ըսեն, դուն պիտի կրնաս լուսաւորել անցքիդ արհաւիրքը։ Եթէ կը ստեն, ի՞նչ փոյթ կ'ընես, երբեք չպիտի դիմնաս թէ խաբուած ես։

Այսպէս խօսելէ վերջ, Յրազիլաս յարդարեց իր հագուստին ծալքը ուսին վրայ և չփոթ քայլերով խոյս տուաւ։

Սենեակին մէջ, միայն թիմօնը մնաց հոգեւարար խաչեալին հետ։

Այս տարաբախտ աղջկան հետ անցուցած գիշերուն յիշատակը չէր հեռանար իր միտքէն, ու գիտէր թէ այդ գեղեցիկ մարմինը որ այրած էր իր թեւերուն մէջ, վերահաս կերպով պիտի հալէր ու փռէր։

Ձեռքը աչքերուն վրայ դրաւ օրպէսզի չտեսնէ չարչրկուող աղջիկը, սակայն անդադար կը լսէր խաչին վրայ գամուած մարմինին գողը։ Վերջապէս նա յեցաւ, արինահոս երկար ցանցեր իրար անցած էին անոր մօրթին վրայ, կուրծքին գնդառեղններէն մինչեւ սաքին կծկուած մատները։ Գլուխը անդադար կը դառնար, և ամբողջ մօզերը, արիւնով, քրտինքով, ու բուրբուռներով թաց, կը կախուէր ձախ կողմին վրայ։

— Աֆրիտի՛ղիա, կ'իմանա՞ս, կը ճանչնա՞ս զիս, ես եմ, թիմօնը, թիմօն։

Գրեթէ կոյր նայուածք մը, վայրկեան մը իրեն յանցաւ, սակայն գլուխը միշտ կը դառնար և մարմինը անընդհատ կը օտրօտար։

Երբեք արդէ մեղմօրէն յառաջացաւ մինչեւ խաչին տակ, կարծես կը վախնար օր իր քայլերուն աղմուկը պիտի ննջէր զայն։ Բազուկները առաջ երկա-

րեց և զգուշութեամբ իր եղբայրական երկու ձեռքերուն մէջ առաւ անոր ուժեղագոյն ու պոսւածող գլուխը, երկիւղածօրէն այտերուն վրայէն մէկ կողմ առաւ արցունքներով փակած մազերը և անհուն գործով համբոյր մը դրաւ անոր ջերմ շրթունքներուն վրայ։

Աֆրոտիլիան փակեց աչքերը։ Ճանչցաւ արդեօք ան, որ իր զարհուրելի վախճանը յափշտակեց օրրորդու գթութեան այդ շարժումով։ Անբացատրելի ժպիտ մը երկարեց անոր կոպոյտ կոպերը և հասաչանքի մը մէջ աղջիկը հոգին պառնդեց։

Զ. — ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

Այսպէս Գրիօիս ապացոյց ունէր թէ իր փափաքը կատարուած էր։

Երբ Դեմեաթիօս վճած էր կտաւրել առաջին օճիրը, միւս երկուքը անպայման անոր հետեւած պիտի ըլլային։ Այդ կարգի մարդու մը համար, օգտնութիւնը, նոյնիսկ օրբապղծութիւնը նուազ անպատուարեր էին քան գողութիւնը։

Անիկա հնազանդած էր իրեն, ուրեմն իր գերին էր. այդ ազատ, ցուրտ, անզգայ մարդը համակերպած էր գերութեան և իր տարփուհին ու իր փրօսհին ինքն էր. Գրիօիս, Դեմեաթիթի երկրին Սառան։ Ա՛հ, երազել այս ամէնը, բարձրաձայն և միայնակ ըսել ու կրկնել։ Գրիօիս տունէն դուրս նետուեցաւ և ուժգընօրէն վազեց։ Առաւունջ զով օրէքը վերջապէս հօվահրեց իր գէմքը։

Մինչեւ Ակօրա հետեւեցաւ ծովը տանող ճամբուն, արուն ծայրը հսկայական հողկերու պէս իրարու քով խոնուած էին ութ հարիւր նաւերու կայմերը։ Յետոյ աջ դարձաւ դէպի Տրօմի հոկայ ծառուղին ուր կը

գանուէր Դեմեաթիօսի տունը: Երբ անցաւ իր ազա-
գայ տարփածուին պատուհաններուն առջեւէն, հպար-
տութեան սարսուռով մը լեցուեցաւ. սակայն տա-
լին անգամ ինք զայն տեսնելու ձախուերութիւնը
չգործեց: Անցաւ երկար ճամբայէն մինչեւ Քանօփի-
գուռը և երկու հալուէներու մէջտեղ գետնի վրայ
պառկեցաւ:

Դեմեաթիօսը այս ամէնը բրած էր իրեն համար,
բան մը զոր ոչ մէկ օրհնար բրած է ու եւ է կնոջ
համար: Իր յաղթանակը բռնէ և կրկնելէ չէր յոգ-
ներ: Դեմեաթիօս, ամենասիրելին, կանացի անթիւ
օրրակներու անյոյս և անկարելի երազը, իրեն համար
ինքզինքը ենթարկած էր ամէն վտանգի, ամէնէն ա-
մօթալի արարքներու և ամէնէն կամաւոր խղճահա-
րութեան: Նոյնիսկ անիկա ուրացած էր իր մտածու-
մին իտէալը, կողոպտած էր իր ձեռակերտին հրաշա-
գործ մանեակը, և այդ նորածագ առաւօտը դիցուհիին
տարփածուն պիտի տեսնէր իր նոր կուսքին ոտքե-
րուն տակ:

— Ա՛ս գիտ, ա՛ն գիտ, կը գոչէր Քրիօսի: Հիմա
զայն կը պաշտէր, կը կանչէր զայն ու կը տենչար ա-
նոր: Իր մտածումին մէջ երեք օձերները կը փոխա-
կերպուէին հերոսական տարաքներու, որոնց ի փո-
խարէն երբեք չպիտի օւնենար բաւական գորով ու
բաւական կիրք: Ինչ անբաղդատելի բոց մը չպիտի
այրէր այդ եղական օէրը, օէրը երկու երիտասարդ
էակներու, հաւասարապէս զեղեցիկ, հաւասարապէս
օրրուած իրարմէ և միանգամ ընդ միշտ իրարու միա-
ցած այնքան արգելքներէ վերջ:

Երկուքն ալ պիտի մեկնէին, պիտի ձգէին հե-
ռանային թագուհիին քաղաքէն, պիտի նաւարկէին
դէպի խորհրդաւոր երկիրներ, Ամաթօնթ, Էբիօր-
կամ նոյնիսկ անծանօթ Հասվմը, որ անտանձն Ա-

Պ. Երանդրիայէն վերջ աշխարհիս երկրորդ քաղաքն
էր, և ձեռնարկած էր տիրապետել Երկրագունդին:

Ինչե՛ր չպիտի ընէին, ուր ալ գտնուէին. ո՛ր հըր-
ձուանքը անծա՛օթ պիտի միտար իրենց և մարդկա-
յին ո՛ր երանութիւնը չպիտի նախանձէր անոնց եր-
ջանկութենէն ու չպիտի աժգունէր անոնց անցքին
առջեւ:

Քրիօսի շլացած ոտքի ելաւ. ձգտեց թեւերը,
սեղմեց օւտերը և իրանը առաջ երկարեց. յարաճուն
ուրախութեան և նուաղութի զգայնութիւն մը կ'ու-
ռեցնէր իր կուրծքը: Տուն գառնալու համար սկսաւ
քալել...

Սենեակիս դուռը բանալով, զարմացկոտ շարժում
մը, բրաւա եռնելով որ նախօրոք գիշերուընէ ի վեր օ-
չինչ փոխուած էր իր տան սէջ: Յարգարանքի և
դարակներու փոքրիկ առարկաները անբաւական թուե-
ցան իր նոր կեանքին համար: Քրիօսի կտորեց ա-
նոնցմէ քանի մը հատ, որոնք իրեն կը յիշեցնէին
նախկին անօգուտ տարփածուներ և որոնց հանգէպ
յանկարծական տաւուրութեամբ մը լեցուեցաւ: Եթէ
միւսներուն խնայեց, ոչ թէ օրովհեռեւ անոնց ար-
ժէք մը կուտար, այլ օրովհեռեւ կը վախճար սեն-
եակի մերկացնել այն պարագային, երբ Դեմեաթիօս
պիտի ուզէր հօն գիշերել:

Դանդաղօրէն հանուեցաւ: Բազոսառօնին հեռքե-
րը պատմաւածանէն վար կը թափէին, — կարկանդակի
փշրանքներ, մազեր և վարդի թերթեր: Թուլցուց իր
հասակը սեղմապնդող գօտին և մատները մազերուն
մէջ մխրճեց որպէսզի թեթեւան. սակայն անկողին
մանկէ առաջ, փափաքեցաւ պահ մը հանգչիլ գա-
րտաափին գորգերուն վրայ, ուր հեշտաւէտ էր զով
օղը:

Վեր ելաւ. արեգակը հազիւ քանի մը վաղիկեան
առաջ ծագած էր և հորիզոնին վրայ կը հանգչէր
լայնցած խոշոր նարինջի մը նման:

Կոր բունով խոշոր արմաւենի մը վար կը թա-
փէր կանաչ սաղարթներ: Գրիօի մերկամարմին հոն
ապաստանեցաւ և սաինքները ձեռքերուն մէջ օտը-
րաց:

Հեղինակէ ճերմկեղ քաղաքին կը նայէր մալո-
րած աչքերով. արշալոյսին մանիակագոյն գոլորշի-
ները լսին փողոցներէն վեր կը բարձրանային և պայ-
ծառ օդին մէջ կը ջնդէին:

Յանկարծ, գաղափար մը ծագեցաւ իր մաքին
մէջ, անհետ, ինքզինքը պարտադրեց և զինքը խենթ
գարձաց, Դեմեթրիօս, ան որ այսքան բան ըրած էր,
ինչո՞ւ չպիտի սպաննէր թագուհին, ինք որ կրնար
թագաւոր ըլլալ:

Եւ այն ատեն...

*
*
*

Այն ատեն, ամենեւեւ, պալատներու, առճարնե-
րու, սիւնաշարերու, սիւնազարդերու այս հոյակապ
ովկիանոսը, որ իր աչքերուն առկ կը ծփծփար Ա-
րեւմտեան Գերեզմանոցէն մինչեւ Դիցուհիին պար-
տէզները, Հելլենական քաղաքը Պրուքիօնը, կանա-
նաւոր ու չքեղ. Ռաքթիօնը, եգիպտական քաղաքը,
որուն առջեւ լեռնային միջնաբերդի մը պէս կը ծրց-
ուէր լուսածածկ փանեհօնը, Սերաբիւի Մեծ-Տաճա-
րը, որուն ճակատէն դուրս կը հցուէին վարդադոյն
երկու կոթողներ, Աֆրօթիաի Մեծ-Տաճարը, որուն
շուրջ կը մրմնջէին անթիւ աւիքներ և երեք հարիւր
հազար արմաւենիներ, Բերսէֆօնի Տաճարը, և Ար-
տինօէի տաճարը, Իսիօ Փարիօի երեք աշտարակնե-

րը, Իսիօ Լօքիօսի եօթը սիւները և Հիփօթոմի Թա-
րանն ու այն Սթաթիօնը ուր վաղած էր Փաթաթօնը
Նիքթօթէնի դէմ, և Սթրաթօնիօի գերեզմանը և Ա-
գեքսանդր առաւօծոյն գերեզմանը, Ագեքսանդրերիան,
Ագեքսանդրիան ծովը, մարգիկ, մարմարէ հսկա-
յական Փարօսը, որուն հայելին մարգիկը կը փրկէր
ծովէն, Ագեքսանդրիան, Պերենիօի և Պաղոմեան
առանձնէկ թագաւորներու, Ֆիօքօնի, Ֆիլոմէթօրի,
Եպիփանի, Ֆիլաթէլֆին քաղաքը, Ագեքսանդրիան,
որուն կը յանգին բոլոր երազները պոռկոյ բոլոր
նուաճուած փառքերուն, որոնք տարուած էին երեք
հազար ամբիւսի վեր Մեմփիօի, Թէպէի, Աթէնքի,
Էպրնթօի մէջ, մուրճով, եղէգով, կարկինով ու
ուրով. աւելի հեռուն, Տելթօն, ճեղքուած Նեղոսի
եօթը լեզուներով, Սաիօ, Պուփաթ, Հէլիօպօլիօ,
յետոյ դէպի հարաւ, բարեբեր հողի ժապաւէնը,
Հէփթանօնը, ուր գետին բարձր ու սեպաձև եզերքին
առանձնաբար կը բարձրանային բոլոր առաւելածնե-
րու համար կառուցուած հազար երկու հարիւր առ-
ճարներ և աւելի հեռուն, Թէպաթը, Տիօփօլիօ, Է-
լէֆանթին կղզին, անանցանելի ջրվէժներ, Արկօի
կղզին... անձանթ Մէրսէն, և նոյնիսկ, եթէ կա-
րելի է հաւատալ Եգիպտացիներու աւանդութեանց,
առաւելային լիճերու այն երկիրը, ուրկէ ծագում
է՝ առնէ հնադարեան Նեղոսը այնքան ընդարձակ, որ
մարդ անոնց ծիրանեզոյն աւիքներէն անցած ատեն,
կը կորսնցնէ հորիզոնը և լեռներուն վրայ այնքան
վեր ելած որ մօտեցող առաղերը հոն կը ցուանան, ոտ-
կիւ պտուղներու պէս: Այս բոլորը, բոլորը պիտի
ըլլային պերճադէճ Գրիօի ստացուածքը և կալուածը:
Ենդդուուք մը զգալով թեւերը վեր վերցուց,
կարծես երկինքին դպչելու համար:

Եւ այդ շարժումին մէջէն, Քրիստոս տեսաւ որ սե-
թեւերով խոշոր թռչուն մը դանդաղօրէն աճեցաւ. սե-
թեւերով խոշոր թռչուն մը որ կը թռչէր դէպի ծո-
վուն բացերը:

ԳԼԹԻՒ Պ.

Ա. — ԴԵՄԵՏՐԻՈՍԻ ԵՐԱՋԸ

Դեմետրիոս տուն դարձաւ, հետը տանելով ստնու-
րը, հայելին և մանեակը: Քնացած տանն երազ մը
տեսաւ և ահա թէ ինչ էր իր երազը.

Դիչեր մըն է. ո՛չ լուսին կայ, ո՛չ ամառ և ան-
ամպ և գիշերը ինքնին լուսաւոր է և ինք ամբողջին
խառնուած ամբարտակը կ'երթայ:

Առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ և առանց գիտնալու
թէ ո՞վ զինք կը հրապուրէ, կ'աճապարէ հասնիլ այն-
տեղ կարելի եղածին չափ շուտ, սակայն ճիշդով կը
քալէ և օդը, անբացառելի գիմազութեամբ մը
կը ճնշէ իր օրունքներուն վրայ, ինչպէս խորունկ
ջուր մը որ մարդուն քայլերը կը խափանէ:

Կը դողդոջայ, կը կարծէ թէ երբեք չպիտի հասնի,
և երբեք չպիտի գիտնայ թէ, այդ պայծառ մթու-

թեան մէջ, որ ինչ կը գիտէ հեւ ի հեւ ու վրդովուած:
Երբեմն ամբողջը կ'անհերեւոյթանայ, կարծեօ ի-
րապէս կ'անհետի կամ ինչ չի զգար անոր ներկայու-
թիւնը, յետոյ նորէն ազդեկաւի կերպով իրար կը
խառնուի և արագ ու հնչեղ քայլերով կ'ընթանայ,
կ'ընթանայ իրմէ աւելի արագ:

Յետոյ մարդկային այդ զանգուածը կը խտանայ.
Դեմետրիոս կը տգթունի, մարդ մը կը հրէ զինք ուսին
զարնելով, կանացի ճարմանդ մը կը պատռէ իր պա-
մուճանը, դեռաժի աղջիկ մը որ կը քշուի բազմու-
թենէն այնքան ուժով կը զարնուի իրեն որ, ինք
կը զգայ թէ անոր օտինքներուն պտուկները կը ճըմ-
լուին իր կուրծքին դէմ, և աղջիկը օարափախոր
ձեռքերով իր դէմքը ետ կը մղէ:

Յանկարծ մինակ կը մնայ, ամբարտակին վրայ
առաջինն է ինք և օրովհետեւ ետեւ մնացեր է, հե-
տուն կը նշմարէ ճերմակ զանգուած մը որ կը վխտայ,
ամբոխն է որ ետ գացած է մինչեւ Ակօրա:

Եւ Դեմետրիոս կը հասկնայ որ ամբողջը ալ չպի-
տի յառաջանայ:

Սպիտակ և ուղիղ ամբարտակը կը տարածուի
նման կիսաւարտ ճամբու մը, որ կարծեօ ծովը պիտի
ձեղքէր:

Կ'ուզէ մինչեւ Փարոս երթալ և կը քալէ: Յան-
կարծ օրունքները թեթեւցած են: Աւազուած մենու-
թիւններէ փչող հովը արտօրանքով զայն կը քշէ կը
տանի ամբարտակին ձփուն մենութիւններուն: Սա-
կայն որքան կը քալէ, Փարոսը այնքան կը հեռանայ
և ամբարտակը անվերջանալի կերպով կ'երկարի: Պահ
մը վերջ, այն մարմարէ բարձր աշտարակը ուր ծիրա-
նեգոյն խարոյկ մը կը վառի, կը հպի կապարագոյն
հորիզոնին, կը թրթռայ, կ'իջնէ, կը նւազի և ու-
րիշ լուսի մը պէս արեւը մարը կը մօնէ:

Դեմետրիոս գեռ կը քալէ:

Աղեքսանդրիոյ քարափը, հեռունները թողելէն
ի վեր կարծեօ օրեր ու գիշերներ անցեր են. եւ չի
համարձակիր գլուխը ետեւ դարձնել, ուզելով միայն
կարուած ճամբան ահօնել, սպիտակ գիծ մը մինչեւ
ծովուն, անհունութիւնը:

Եւ առկայն կը վերագաճնայ:

Իր ետեւը մեծ ծառերով ծածկուած կղզի մը կ'ե-
րեւի, ուրկէ հեկայ ծաղիկներ վար կը թափին:

Արդեօք կղզիէն անցած տանն կուրացած էր թէ
ոչ անիկա յանկարծ դուրս ժայթքած էր, խորհրդաւոր
կերպով տեսանելի ըլլալով: Մօքէն իսկ չանցնի
այդ մասին մտածել, ու այդ անկարելի դէպքը իբրեւ
քնական բան մը կ'ընդունի:

Կղզիին մէջ կին մը կայ և Կղզիին միակ մանր
զրան առջև ունի է կեցած, աչքերը կիսափակ և
գէտքը հակած հոգայ հերկէ ծաղիկի մը վրայ, որ
կ'աճի իր շրթունքներուն բարձրութեանը: Կնոջ մա-
ղերը մութ սօկիի գոյնը ունին և Կրակալիօրէն երկար
է այն գիտակցումը որ, քաղցր բեռի մը պէս կը ծան-
րանայ իր թոյլ ծոծրակին վրայ: Սև պատմունքն մը
հազած է առ և անոր վրայէն աւելի օք շրջազգեստ մը
և գիշերուան գոյնը ունի այն հերկը, զոր կը շնչէ
կոպերը իջեցնելով:

Սուգի այս հանդերձանքին վրայ Դեմետրիօս միայն
մաղեր կը տեսնէ, ինչպէս ոսկիէ անօթ մը երեսուն
օրէնի մը վրայ: Կը ճանչնայ այդ կինը. Գրիօիօն է:

Հայելիին, սանտրին և մանեակին յիշատակը
աւարամօրէն կը յաճախէ իրեն, սակայն ինք չի հա-
ւատար, և այս եղական երազին մէջ միայն իրական-
ութիւնը երազանքի մը պէս կ'երեւի իրեն:

— Եկուր, կ'ըտ Գրիօիօ, եկուր ետեւէս:

Դեմետրիօս կը հետեւի անոր: Ան, զանդաղօրէն
վեր կ'ելլէ ճերմակ մորթերով:

Ծածկուած սանդուղէ մը. իր թեւը բազրիկէն
վար կը կախուի, և մերկ կրակնայնորէ կը ծփան անոր
շրջազգեստին տակ:

Տունը միայնակ է: Գրիօիօ կը կենայ վերջին
առախնային վրայ:

— Չորս օրէնեակ կայ, կ'ըտ կինը. եթէ զանոնք
տեսնես, աչ չպիտի ելնես դուրս, կ'ուզե՞ս ինծի հե-
տելի, վառահօտիւն ունի՞ս:

Եւ ինք մէկն անդ անոր կը հետեւէր: Անիկա կը
բանայ առջին դուռը և կը գոցէ իր ետեւէն:

Նեղ ու երկար է այդ սենեակը, միակ պատու-
հանով մը, ուր ծովը կը շրջանակուի: Այդ ու ձախ
կողմերը, երկու փոքրիկ դարակներու վրայ գիշերուած
են երկաստանեակ մը պլորուած հաստիներ:

— Ահա քու օրած գիրքերդ, կ'ըտ Գրիօիօ,
ուրիշ գիրք չունիմ:

Դեմետրիօս կը բանայ զանոնք մէկիկ մէկիկ.
Շէրըմօնի Ուանկլսը (Oineus), Ալիփօղի վերադարձը
Արիօտիպօսի Լախի հայելին. Թէօքրիօի Կախար-
դունին, Կիկլօպն ու Պուֆօլիսը, Սաֆօին Տաղերը և
քանի մը ուրիշ փոքրիկ գործեր: Այս իտէալ գրա-
դարանին մէջտեղը հաւանի օղջիկ մը, բարձերու վը-
րայ պառկած կը լսէ:

— Հիմա, կը մընջէ Գրիօիօ, ոսկիէ երկար
պահարանէ մը դուրս հանելով մէկ թերթէ բազա-
ցած ձեռագիր մը, ահա հնադարեան ազգերու այդ է-
ջը, զոր երբեք առանց արտասուելու չպիտի կորչաս:
Երիտասարդը, ըստ բազդի կը կորչայ, յունա-
րէն ոտանաւոր մը:

Արդարեւ անոնք կուլային.

Եւ անոնց ետեւէն կիները կը հեծէին,

Ու ձիւնաքօյր ուսերով Անտրօմաք

Կիներուն մեջէն հառաչելով կ'անցնէր

Ու կը սկսէր հեծկլօսալ:

Թոնամիներէն խողխողուած իր ամուսնին,

Հեկտօրին զուլսը առած բազուկներուն մէջ

Կ'ըսէր. «Ո՛վ հոգւոյս հասո՛ր ամուսինս,

Ի՛նչ օսկալին երիտասարդ՝ մտա՛ր գերեզման,

Ու բարձրաձեղուն ապարանքներու մէջ

Ձիս այրի ձգեցիր, ու մանաւանդ մեր

Փոքրիկ զաւակը, որ դեռ լեզու ելած չէ,

Ափսո՛ս որ ես ու գուն,

Անոր ապերգանիկ կեանք մը տուինք:»

Կը կենայ և Գրիօիօն վրայ կը նետէ գործուի

ու զարմացկոտ նայուածք մը:

— Դո՛ւն, կ'ըսէ երիտասարդը, դո՛ւն ես որ առոնք կը ցուցնես ինծի:

— Ա՛, դեռ բոլորը չտեսար. հետեւէ՛ ինծի, հետեւէ՛ ինծի:

Եւ դուռ մը կը բանայ:

Քառանկիւն է երկրորդ սենեակը, միակ լուսամուտով մը ուր ամբողջ բնութիւնը կը շրջանադուր: Մէջանդը, նկարակալի մը վրայ դրուած է կարմիր հողակոյտ մը և անկիւնը կորագրիծ թթառի մը վրայ հօլանի աղջիկ մը կը լսէ:

— Դուն այստե՛ղ պիտի կազապարես Անարոմէ՛աը, Զակրեւոն ու Արեւուն երիվարները: Քանի որ ինքզինքիդ համար պիտի կերես, մահուընէ՞ք առաջ պիտի փչես զանոնք:

— Երջանկութեան Տունն է այստեղ, կ'ըսէ Դեմետրիոս ցած ձայնով:

Եւ ճակատը կը յանձնէ անոր ձեռքին:

Սակայն Գրիսիո ուրիշ դուռ մը կը բանայ:

Երրորդ սենեակը բոլորակ է և ընդարձակ, միակ լուսամուտով մը, ուր կապոյտ երկինքը կը շրջանադուր: Պատերը անագապղինձէ վանդակորմ մըն է, կանոնաւոր շեղանկիւններով խաչածեւուած օրոնց մէվէն օրինգի և կիթառի երաժշտութիւն մը կը ծորի, զոր մեղմաղձօտ եղանակով կը նուագեն անտեսանելի երաժիշտներ:

Պատի գէմ, կանաչ մարմարէ գահի մը վրայ, հօլանի աղջիկ մը կը լսէ:

— Եկո՛ւր, հիկո՛ւր, կը կրկնէ Գրիսիո:

Եւ կը բանայ ուրիշ դուռ մը:

Չորրորդ սենեակը ցած է, մթաստուեր, ամբափակ ու եռանկիւնաձեւ: Մուշկէտներ և գորգեր,

գետնէն ձեղուն այնպիսի մեղկութեամբ մը կը տարածուին, որ մարդ չի զարմանար թէ ինչո՛ւ մերկ է: Որովհետեւ օրհանարները կրնան երեւեկայել թէ կարելի է հագուստները ամէն ուղղութեամբ նետել միջնորմներու վրայ: Երբ դուռը կը գոցուի, մարդ չի գիտեր թէ ո՛ւր կը գտնուի: Լուսամուտ չկայ. աշխարհէ դուրս նեղ աշխարհ մըն է այնտեղ: Ասկառուած մազի քանի մը թելեր օդին մէջ կը տարածեն բուրուրներու հոյակերներ: Այս սենեակը կը լուսաւորեն զմանենիի եօթը ապակեփեղկեր օրոնք այլազանօրէն կը գունաւորեն ստորերկրեայ եօթը լապտերներու անիմանալի լոյսը:

— Կը տեսնե՞ս, կ'ըսէ մանկամարդ կինը զօրովալի ու հանդարտ ձայնով, մեր սենեակին երեք անկիւններուն մէջ երեք տարբեր անկողիններ կան:

Դեմետրիոս չի պատասխաներ և ինքզինքին կը հարցնէ:

— Իրա՛ւ, հոռ վախճա՛ն մըն է, մարդկային գոյութեան նպատա՛կ մըն է հոռ, միթէ այստեղ կենալու համար չա՛նցա՞յ միւս երեք սենեակներէն, արդեօք կրնա՞մ այստեղէն դուրս ելլել եթէ ամբողջ գիշեր մը հոռ պառկիմ օրոյ օպատումին մէջ, ո՛հրը որ դերեղմանին երկարածագունն է:

Սակայն Գրիսիո կը խօսի:

* *

— Սի՛րական, զիս փնտռեցիր և ես եկայ, լուսայէ՛ ինծի...

Եւ երկու բաղուկներն ալ վեր կը վերցնէ, ձեռքերը կը հանգչեցնէ իր մազերուն վրայ և արմուկները առաջ, կը ժպտի:

— Սիրական, քեզի կը պատկանիմ. Օ՛, ո՛չ տակաւին. խոտառցած եմ երգել քեզ համար:

Նախ պիտի երգեմ:

Եւ Դեմեաթրիոս ալ միմիայն աւոր մասին կը խորհի և կը պառակտի աւոր ոտքերուն առջեւ. անիկա փոքրիկ ու արեխներ հագած է: Կապտարակ մարգարիտէ չորս թելեր կ'անցնին փոքրիկ ռանամառերուն մէջէն, որոնց իւրաքանչիւրին եղունգը զծուած է կարմրագեղէ մահիկով մը:

Դիուխը ուսին հակած, Դրիսիս, մառնեքուն ծայրովը կը զօրնէ ձախ ձեռքի ափին և միւս ձեռքովը կը ծփացնէ իր զիտները:

Դիտեքուն մեջ, սոսիս սիրականը անկողնիս վրան է, փնտռեցի զայն, բայց երբեք չգտայ... Կ'երդուրնցնեմ ձեզ, ո՛վ Սրուսադեմի աղջիկներ, եթէ զբեմէ սիրականս. քեք իրեն թէ ես հիւանդ եմ սիրով:

— Ա՛, Երգերգոցի մէկ հառուածն է, Դեմեաթրիոս. Կայրենիքիս աղջիկներուն հարաւանեկան առն է:

Քնացած էի, բայց սիրս կը հսկէր. Սիրականիս ձայնն է... Եւ ահաւասիկ ան կուգայ, ոսոսեցելով լեռներուն վրայ ինչպէս այծեամ մը կամ եղնոր մը:

Սիրականս կը խօսի եւ կ'ըսէ ինձի.

— Բաց դուռը փոքր իմ, բարեկամուհիդ եմ. գլուխս ցողաքուրմ է եւ մագերս լի գիտեցային կարիւններով. Ելի՛ր բարեկամուհիս, եկուր, գեղանի աղջիկ, ահա ձմեռը անցաւ եւ անձրեւները անհետացան, ծաղիկները կը փթին հողին վրայ, երգելու եղանակը հասած է եւ տառակին ձայնը կը լսուի. Ելի՛ր, բարեկամուհիս, եկու՛ր գեղանի աղջիկ:

Եւ հետո կը նեւէ իր քողը ու ոտքի կը կենայ նեղ կերպասի մը մէջ, որ կը սեղմէ իր սրունքներն ու զիտները:

— Հանցի շապիկս, ինչպէ՞ս կրկին պիտի հագնիմ. լուացի ոտներս, ինչպէ՞ս վերստին պիտի աղտո-

տեմ ես զանոնք: Սիրականս ձեռքը փականցին տարաւ եւ որովայնս սարսուաց:

Ոտքի ելայ սիրականիս համար դուռը բանալու, մասնեքու գմուռս կը կաթկթէր. մասնեքուս գմուռսը տարածուեցաւ փականցին վրայ:

Ա՛, իր բերնին համբոյրներովը թող զիս համբուրէ:

Աչքերը կիտախուփ դիւխը ետեւ կը նեւէ:

Զօրացուցեք զիս, բժշկեցեք զիս. որովհետեւ հիւանդ եմ սիրով. թող ձախ ձեռքը դնէ ծոծրակիս տակ եւ աշով սեղմէ զայն:

Գրաւեցիր զիս փոքր իմ, փու մեկ աչքովդ, եւ պարանոցիդ մեկ շղթայովը, ի՛նչ բարի է փու սերդ եւ ի՛նչ փաղցր են գգուանքներդ, աւելի անուշ քան գինին. բոյրդ հանոյ է ինձի աւելի քան բոլոր բուրումները, օրբունքներդ քաց են, կաթ ու մեղր կը ծորէ փու լեզուդ, հանդերձանքիդ բուրումը Լիբանանի բոյրերը ունի. գաղտնի պարտեզ մըն ես դուն, փոքր իմ, փակ ակունք մը եւ կնքուած աղբիւր մըն ես դուն:

Ելի՛ր, հիւսիսային՝ քամի, տապէ՛, հաւաւային հով, փչեցեք պարտեզիս վրայ, որպէս զի անոր բոյրերը հոսին:

Կը շրջանակէ բազուկները և բերանը կը կարկառէ:

— Սիրականս թող մտնէ պարտեզիս մէջ, ճաշակէ փաղցրահամ պտուղներ:

— Այո՛, կը մտնեմ պարտեզիս մէջ, ո՛վ փոքր իմ, սիրականդ իմ, կը փաղեմ գմուռս ու բուրումներ, մեղր ու խորիւս եւ կուտեմ, եւ սերով գինի կը խմեմ:

— Դիր զիս իբրեւ կնիք սրտիդ վրայ, իբրեւ կնիք բազուկիդ վրայ. որովհետեւ սերը աւելի զօրաւոր է քան մահը:

Առանց ոտքերը շարժելու, առանց կշեկու իր

ծալլուած ծունկերը, Գրիգորիոս դանդաղօրէն կը դարձնէ իրանը անշարժ զիտերուն վրայ: Սրունքներուն փաթթուած պարեգօտին վերեւ, իր դէմքն ու օրունքները, կը նմանին երեք խոշոր ու վարդազոյն ծաղիկներու, կերպասէ փնջակալի մը մէջ:

Ուտերով, գլխով ու իրար անցած թեւերով, ծանրօրէն կը պարէ. կարծես կը տուայտի իր պարեգօտին մէջ և հեռանալէ աւելի ու աւելի ի յայտ կը բերէ կիտովին յայտնուած իր մարմինին օպիտակուած թիւնը: Կուրծքը կ'ուռի շնչառութենէն, բերանը ալ չի կրնար գոցուիլ և կոպերը ալ չեն կրնար բացուիլ. յարաճուն կրակ մը կը բոցավառէ իր այտերը:

Երբեմն իրար անցած տաք մատները դէմքին առջեւ իրար կը միանան, երբեմն վեր կը վերցնէ բազուկները և հեշտագին կերպով կը ձգտէ մարմինը: Խուսափուկ երկար ակօս մը կը բաժնէ վեր բարձրացած ուտերը: Վերջապէս իր շնչառական դէմքը ծածկող մազերու հիւսկէնով մը, անկապ դողդալով կը քակէ քանդակազարդ ճարմանաւ որ կերպասը կը կապէր մէջքին, և գորգերուն վրայ կը հոսեցնէ իր գեղեցկութեան տաքող խորհուրդը:

Դեմետրիոս և Գրիգորիոս...

Տարփանքէն առաջ, անոնց առաջին գրկապնդումը այնքան կտաւարեալ, այնքան ներդաշնակ է որ անշարժ կը մնան, ամբողջովին ճանչնալու համար անոր յարաճուն հեշտանքը: Դեմետրիոսին բազուկը այնքան ուժգնօրէն կը փարի Գրիգորիոսի մէկ օտինքին որ անկապ կը կաղապարուի այդ ճնշումին տակ. մէկ զիտաւր կը հրահրի, սեղմապնդուած երկու օրունքներուն մէջտեղ և միւսը վրայէն անցնելով կը ծանրանայ ու կը լայննայ:

Այսպէս անշարժ կը կենար, իրար կապուած բայց

ոչ միացած և անշարժ՝ յարաճուն գերագրգռութեանը մէջ անընկճելի ցանկութեան մը, զոր չեն ուզեր դահացնել: Ամէնէն առաջ, միայն իրենց բերանները իրարու կը փակին: Երկուքն ալ իրենց վշտագին կուտութիւնները իրարու կը միացնեն, առանց զանոնք բռնկելու, և կը գինովնան:

Ոչ մէկ բան այնքան մօտէն կը դիտուի որքան օրրուած կնոջ դէմքը: Համբոյրին չափազանց մօտաւորութեանը մէջ, Գրիգորիոսն աչքերը հակառակեւ երեւոյթ մը առած են: Երբ Գրիգորիոս կը գոցէ զանոնք, իւրաքանչիւր կոպին վրայ երկու զուգահեռական ծալքեր կ'երեւին և միօրինակ մթագոյն մը կը տարածուի փայլուն յօնքերէն մինչեւ այտերուն սկզբնաւորութիւնը: Երբ Գրիգորիոս կը բանայ զանոնք, մեծաքօէ թելի մը չափ նրբին, կանաչ օղակ մը, երանգներու պսակով մը կը լուսաւորէ ու ու անշափելի բիրը, որ կորացած թարթիչներուն տակ ծայրայեղօրէն կ'ընդլայնի: Յանկարծական բարեխուժներ կ'ունենայ այն փոքրիկ միտը ուրկէ արցունքներ կը հոսին:

Այդ համբոյրը ալ չպիտի վերջանայ. կարծես թէ Գրիգորիոսն լեզուն ոչ թէ մեղր ու կաթ կը ծորէ, ինչպէս կ'ըսէ Ս. Գրիգորը, այլ կենդանի ջուր մը, հոսուն ու դիւթիչ: Գրիգորիոս ամբողջական գորովով ու կրքոտ քայքայով կ'օգեւորէ այդ լեզուն, որ կը գոգանայ ու կը փարի, կը քաշուի ու կը ձգտի, աւելի շոյող քան ձեռքը, աւելի արտայայտիչ քան աչքերը, ծաղիկ՝ որ իբրեւ իգայ կը կլօրնայ կամ փերթի մը պէս կը նրբանայ միտի կտոր՝ որ կը կարծրանայ օտընալու համար, կամ կը թուլնայ լիզելու համար: Յետոյ կ'երկարին գրգանքները: Իր մատներուն ծայրը տարսուուն դնդերներու ցանցի մը մէջ կը սեղմուի, ու այդ դնդերները կը շարժին կողերուն երկայնքին

և ամբողջովին չեն մարիր: Դրիսիս կ'ըսէ թէ երջանիկ է, երբ օտարած է ցանկութենէն կամ ջղայնացած է հաճումէն: Փոխանցումը առաւպանքի մը պէս կը սարսափեցնէ զինք: Անիկա իր երկարած բազուկներով ամբողջութեամբ մէկդի կ'ընէ, երբ անիկա արագօրէն կը տենջայ իրեն, օրունքները կը սեղմէ և շըրթունքները կ'աղերսեն: Դեմեթրիօս կը օտիպէ զայն յանձնուելու:

Ինութեան ոչ մէկ տեսարան այնքան հիացում կ'առթէ անոնց որ իրենց թեւերուն մէջ կը տեսնեն կնոջ այլափոխումը, ոչ արեւամուտի բոցերը, ոչ փոթորիկը՝ արմաւենիներու մէջ, ոչ կայծակը, ոչ կրկներեւոյթը, ոչ ալ ջուրի մեծ յորդումները: Դրիսիս հրաշալի վիճակի մէջ է: Փոխն ի փոխ իրանը կը կորացնէ կամ վար կը լքէ, մէկ արմուկը բարձեւուն վրայ կը դնէ, կը կաշի բարձի մը անկիւնին, մահամերձի մը պէս անոր կը պլլուի և գլուխը ետեւ ձգած կը հեւայ: Երախտագիտութեամբ փալիւղ աչուըները, կոպերէն ներս կը սեւեռեն իրենց խելայեղ նայուածքը: Այտերը լուսաբորբ կը վառին, մազերը չփոթեցնող առատութեամբ մը կը շարժին: Դնդերային երկու հրաշալի գիծեր, ականջներէն և ուսերէն իջնելով, կը միանան իրարու աջ ստինքին առկ, զոր պտուղի մը պէս կը կրեն իրենց վրայ:

Դեմեթրիօս, տեսակ մը կրօնական երկիւղածութեամբ կը դիտէ կնոջական այս մարմինին մէջ, դիտուելին մօլեգին կիւրքը, էակի մը այն ամբողջ յափըշտակութիւնը, այն գերմարդկային յոյզը, որուն ուղղակի պատճառը ինքն է, և զոր ազատօրէն կը բորբոքէ կամ կը զսպէ և որ հազարերորդ անգամ ըլլալով կը չփոթեցնէ զինք:

Իր աչքերուն առկ, կեանքին բոլոր զօրութիւն-

ները կը ճգնին ու կը փառաւորուին ստեղծելու համար: Ստինքները, մինչեւ իրենց պտուկները օտարացած են մայրական վեհափառութիւն մը: Կնոջ նուիրական որովայնը կը կառարէ յղութեան խորհուրդը: Եւ հեծեծանքները, այն ողբադին հեծեծանքները որոնք ծննդաբերութենէ առաջ կ'արտասուեն, բոլորն ալ ստեղծագործութեան փառաւոր զօրութիւնները կ'երգեն:

Այն առաւօտ, երբ Պաքքիօին տանը մէջ աւարտեցաւ բազոսառօնը, Աղեքսանդրիոյ մէջ դէպք մը պատահեցաւ: Անճրեւեց:

Տեղատարափը ընդունելու համար ամէն մարդ դուրս ելաւ, ինչ որ բնաւ չի պատահիր նուազ տաք ու ոչ ափրիկեան երկիրներու մէջ:

Ոչ հեղեղ կար, ոչ փոթորիկ: Մանիշակագոյն ամպի մը բարձունքէն, խոշոր ու գաղջ կաթիլներ, կը կտրէին մթնոլորտը, կը թրջէին կիներու լանջքերն ու աճապարանքով քակուած մազերը: Մարդիկ շահագրգռութեամբ կը նայէին երկինքին, փոքրիկները, մերկ օտքերով մակերեսի տիղմը կոխկռտելով, կը քրքշային:

Յետոյ ամպը ցնդեցաւ լոյսին մէջ, երկինքը պայծառացաւ, և կէսօրէ վերջ արդէն իսկ ցեխը արեւուն առկ փոշի էր դարձած: Սակայն այս անցողակի տեղատարափը բաւած էր զուարճացնելու ամբողջ քաղաքը: Ակօրայի օալաքարերուն վրայ մարդիկ հաւաքուած էին և կիները խումբ խումբ իրարու խառնուելով միասին կը ծիծաղէին:

Միայն պերճաղիճները հոս կը գտնուէին, օրով հետեւ Աֆրօթիոսեան տօներուն երրորդ օրը վերապահուած ըլլալով բացառապէս ամուսնացած կիներու, առաջ մեծ խումբերով կ'երեւէին Աթարաթօնի ճամբուն վրայ և հրապարակին վրայ միայն կը տեսնուէին

ծաղկազարդ պատմութեաններ և զոգուրուած աչքեր:

Այդ միջոցին Միրթօքլեան կ'անցնէր. Ֆիլօթիոս անունով դեռառի աղջիկ յը, որ կը խօսակցէր ուրիշ աղջիկներու հետ, անոր թեզանիքին հանգոյցէն քաշեց.

— Հէ', փոքրիկ, երէկ պարեցի՞ր Պաքքիօին տանը մէջ. ի՞նչ անցաւ դարձաւ. ինչե՞ր ըրին: Պաքքիօն ուր մանեակներ կախած էր, ծածկելու համար իր վզին աղօթները. փայտէ՞ թէ պղինձէ՞ օտինքներ կը կրէր. կեղծամը դնելէ առաջ մոռցա՞ծ էր ներկել քունքերուն օպիտակ յազերը. խօսէ՞ նայինք, խօսէ, ապկած ձուկ:

— Կը կարծես որ դիտեցի՞ զինքը: Ծաշէն վերջ հարայ աշնանդ, խաղացի իմ դերս, վարձքս առի և վազելով մեկնեցայ:

— Օ', գիտեմ թէ շուայտութեանց չես մասնակցիր:

— Ծիշդ է Ֆիլօթիոս. չեմ ուզեր արատաւորել շրջագրեալս և ծեծ ուտել: Միայն հարուստ կիները շուայտութեան կը մասնակցին, իսկ փոքրիկ օրնգահարները միայն արցունք կը թափեն:

— Երբ մարդ չուզէ շրջագրեալս արատաւորել, նախասնեակին մէջ կը կախէ: Երբ հարուածներ կ'ընդունի, կրկինը վճարել կուտայ. նախնական պայմանը աս է: Ուրեմն մեզի հաղորդելիք բան մը չունի՞ս, արկած մը, կտաւիկ մը, գայթակղութիւն մը. նայէ ինչպէս կ'օվբրուն պէս կը յօրանջնք. եթէ բան մը չունիս, հնարէ՛:

— Ինչմէ վերջ բարեկամուհիս Թէանօն հո՞ն մնաց. քիչ առաջ երբ արթնցայ, անիկա դեռ չէր վերադարձած, թերեւս բազոստածնը դեռ կը շարունակուի:

— Ո՛չ, վերջացած է, ըսաւ ուրիշ կին մը: Թէանօն հոն է, Միրամիքի պատին դէմ:

Պերճաղիճները հոն վազեցին, օակայն քանի մը

քայլ անդին գթալի ժպիտով մը կանգ առին:

Թէանօն, ամէնէն անհնգ գինովութեան մը մէջ, յամառօրէն դուրս կը քաշէր գրեթէ թոռած վարդ մը որուն փուշերը կը կաշէին իր մազերուն: Դեղին պատմութեանին վրայ կ'երեւէին կարմիր ու ճերմակ բիծեր, կարծես ամբողջ բազոստածնին աղաղակութեամբը թաթախուած ըլլար: Անագապղինձէ ճարմանդը, որ ձախ ուտին վրայ կը բռնէր կերպարին ծալքերը, գօտիէն վար իջած էր և դուրս կը հանէր արդէն հասուն օտինքի մը շարժուն մէկ գունդը, ծիրանագոյն նշաններով:

Միրթօքլեան նշմարելուն պէս, Թէանօն յանկարծակի քրքիջ մը արձակեց, քրքիջ մը որ ծանօթ էր ամբողջ Աղեքսանդրիոյ մէջ, և որուն պատճառաւ զինք կ'անուանէին Հաւ: Աժան հաւու մը անվերջանալի կլու կլուն էր այդ ծիծաղը, զուարթութեան ջրվէժ մը որ զինքը չնչափառ ընելու աւերձան առատօրէն կը հոսէր, յետոյ կը վերակոխէր սուր ճիչով մը և այսպէս շարունակաբար, համաշափօրէն, յաղթակա՛ն հաւու մը հրճուանքով:

— Հաւկիթ մը, հաւկիթ մը, ըսաւ Ֆիլօթիոս:

Սակայն Միրթօքլեան շարժում մը ըրաւ.

— Եկո՛ւր, Թէ՛անօ, պէտք է քնանաս, աղէկ վիճակ մը չունիս, եկո՛ւր ինծի հետ:

— Ա՛, հա՛... ա՛, հա՛, կը խնդար փոքրիկը:

Եւ օտինքը առնելով փոքրիկ ձեռքին մէջ, այսլայած ձայնով մը գոչեց:

— Ա՛, հա՛... հայելին...

— Եկո՛ւր, կ'ըսէր Միրթօքլեան համբերութիւնը հատած:

— Հայելին... գողցուած է, գողցուած, գողցուած, ա՛, հա ա՛ ա՛ Գրօնօսէն աւելի ալ ապրիմ, այսօր քան երբեք չպիտի խնդամ: Գողցուած է, գողցուած, արծաթէ հայելին:

Իրգչուհին ուզեց զայն քաշկառելով թանիւ, օս-
պայն Ֆիլոթիոսը հասկեցած էր ամէն բան։

— Է՛, ինծի նայեցէք, գոչեց ան թեւերը վեր
բարձրացնելով։ Վազեցէ՛ք, եկէ՛ք, լուրեր կան, գող-
ցուած է Պաքքիօի հայելին։

Եւ բոլորն ալ բացագանչեցին։

— Պաքքիօի հայելին...։

Երկվայրկեանի մը մէջ, երեսուն կիներ հաւաք-
ուեցան սրնգահար աղջկան շուրջ։

— Ի՞նչ կայ։

— Ինչպէ՞ս։

— Պաքքիօին հայելին գողցած են, թէանօն է
ըսողը։

— Սակայն ե՞րբ։

— Ո՞վ գողցած է։

Աղջնակը թօթուեց ուտերը։

— Ի՞նչ գիտնամ։

— Դիչերը հօն էիր, պէտք է գիտնաս, կարելի չէ,
ո՞վ մօտ է անօր տունը. անշուշտ ըսին քեզի, միտ-
քըդ բեր, թէանօ։

— Ի՞նչ գիտնամ... օրահին մէջ քսան հողիէ ա-
ւելի կար, իբրեւ սրնգահար զիս վարձեցին, օսկայն
չթողուցին որ նուագեմ, որովհետեւ անոնք երաժըշ-
տութիւն չեն սիրեր։ Ինձմէ պահանջեցին որ Տանաէն
ֆնջկատակով ներկայացնեմ, ոսկեգրամֆներ նետեցին
վրաս, բայց Պաքքիօը ամէնն ալ առաւ ինձմէ։ Խենթ
էին բոլորն ալ. գլուխս վառ ծռեցնելով ինծի գինի
խմցուցին չափազանց լեցուն ըմպանակէ մը, ուր եօ-
թը բաժակներ պարպուած էին, որովհետեւ եօթը տե-
սակ գինի կար սեղանին վրայ. դէմքս ամբողջովին
թրջուած էր, նոյնիսկ մազերս և վարտիկս։

— Այո, ընդմիջեց Միրթօ, դուն չա՞տ անպիտան

աղջիկ մըն ես, հապա հայելի՛ն ինչ եղաւ, ո՞վ առաւ։

— Արդարեւ երբ ոտքի կեցուցին արիւնը գլուխս
և գինին ալ օկոտն խնդաւ. Պաքքիօը հրամայեց որ հա-
յելին բերեն, հա՛, հա՛, տեղը չէր, մէկը առած էր։

— Ո՞վ օսկայն, քեզի կը հարցնենք, ո՞վ էր։

— Դիտցածս օտ է որ գողցողը ես չեմ. չէին
կրնար վրաս խուզարկել քանի որ մերկ էի, կոպե-
րուս տակ հայելի մը չէի կրնար պահել տրախմիի մը
մը պէս։ Դիտցածս օտ է որ ես չեմ։ Թերեւս այս
պատճառով է որ Պաքքիօը գերուհի մը խաչեց։ Երբ
տեսայ որ ալ ինձմով չէին հետաքրքրուեր, հաւաքե-
ցի Տանաէի ներկայացման առթիւ արուած նուէրնե-
րը։ Ա՛ն Միրթօ, հինգ ոսկեգրամ ունիմ, մեզ երեքիս
հաժար շրջադպեօտներ գնէ։

* *

Դողութեան լուրը հետզհետէ տարածուած էր ամ-
բողջ հրապարակին վրայ։ Պերճաղիճները չէին ծած-
կեր իրենց նախանձօտ գոհունակութիւնը։ Շարժուն
խումբերը ողբերգուած էին աղմկալի հետաքրքրու-
թեամբ մը։

— Կին մըն է, կին մըն է որ այս գործը գլուխ
հանած է։

— Այո՛, հայելին աղէկ պահուած էր։ Դողը չէր
կրնար քաբը գտնել, նոյնիսկ եթէ սենեակը տակն
ու վրայ ընէր և բոլոր առարկաները առնէր տանէր։

— Պաքքիօը թշնամիներ ունէր, մանաւանդ հին
բարեկամուհիներուն մէջ, որոնք անօր բոլոր դաղա-
նիքներուն ծանօթ էին։ Առոնցմէ մէկը զինքը մէկ
կողմ դրկած ըլլալու է հնարքով մը, յետոյ տունէն
ներս մտած է այն պահուն երբ արեւը տաք է և փո-
ղոցները՝ գրեթէ ամայի։

— Օ՛, թերեւս ալ իր պարագերը վճարելու համար ծախած է հայելին:

— Հապա եթէ տարփածուններէն մէկն է գողը՝ կ'ըսեն թէ հիմա բռնակիրներ կ'ընդունի:

— Ո՛հ, վտահ եմ որ կին մըն է:

— Կ'երգնում երկու գիցուհիներով, ինչ որ ալ ըլլայ, աղէկ եղած է:

Յանկարծ, աւելի աւեժով ամբոխ մը մղուեցաւ Ակօրային ծայրը. յարածուն աղմուկ մը անցորդները իրեն կը քաշէր.

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ:

Սուր ձայն մը, տիրապետելով ժխորը, անձկագին գլուխներուն վրայէն գոչեց.

— Մեծ քրմապետին կինը սպաննուած է:

Ամբոխը լեցուեցաւ բուռն յուզումով. անհաւատալի էր, կարելի չէր երեւակայել: Աֆրօթիտեան տօներուն մէջաեղը, այսպիսի ոճի մը առաւաճներուն զայրոյթը պիտի հրաւիրէր քաղաքին վրայ: Սակայն ամէն կողմէ նոյն նախադասութիւնը կը կրկնուէր բերնէ բերան.

— Սպաննած են մեծ քրմապետին կինը, առաւորին տօնակատարութիւնը յետաձգուած է:

Լուրերը արագօրէն կը հասնէին: Մարմինը դժուարեւէր, վարդագոյն մարմարէ նստարանի մը վրայ, պարազներուն գագաթը, մեկուտի վայր մը: Ոսկեայ երկար գնդաօեղ մը կարած անցած էր ձախ օտինքէն, վէրքը չէր արիւնած, սակայն ոճրագործը տարած էր երիտասարդ կնոջ բոլոր մազերը, և տարած էր Նիթաուքրիթ թագուհիին հնարժէք օանաբը:

Անձկութեան առաջին աղաղակներէն վերջ, ամբոխը խորունկ ապշութեամբ մը լեցուեցաւ, վայրկեանէ վայրկեան բաղմութիւնը կը շառնար. ամբողջ

քաղաքը հոն էր, բաց գլուխներու և կանացի գլխարկներու ծով մըն էր ան, անթիւ հօտ մը որ կը յորդէր Աղեքսանդրիոյ Ակօրային շքեղ լոյսին մէջ, կապոյտ օտուերներով լեցուն փողոցներէն դուրս խուժելով: Այն օրէն ի վեր երբ Պերենիա թագուհիին կուսակիցները գահազուրկ ըրին Պաղմէսս Աւլէօիոս թագաւորը, այսպիսի խուռն բաղմութիւն մը չէր տեսնուած: Քաղաքական յեղափոխութիւնները նուազ սարսափելի էին քան այս հակակրօնական ոճիբը, որմէ կախում ունէր քաղաքին փրկութիւնը: Լրաբերներուն շուրջ մարդիկ զիրար կը կոխկռտէին, նոր մանրամասնութիւններ կ'ուզէին և կարծիքներ կը յայտնէին: Նոր հասնող կիները հասկցողներէն կ'իմանային հոշակաւոր հայելիին գողութիւնը. ամէնէն խոհական մարդիկը կը հառաժաթէին թէ այս երկու ոճիբներն ալ կատարուած էին նոյն անձին կողմէ. սակայն ո՛վ էր այդ անձը: Նախընթաց օրը, յաջորդ տարուայ համար ուխտ ըրած աղջիկները վախճան որ գիցուհին նկատի չպիտի առնէր իրենց նուէրները, և նստած ու գլուխին շքրջազետեաներուն մէջ թաղած, սկսան հեծկտալ:

Հին աւելորդապաշտութեան մը համեմատ երկու նման գէպքերու կը յաջորդէ աւելի ծանրակշիռ երրորդ գէպք մը: Ամբոխը անոր կը օպտէր, հայելիէն և օտուերէն վերջ ի՞նչ յափշտակած էր արդեօք խորհրդաւոր գողը: Հարաւային հովէն բորբոքած և փոշիի նման աւաղով լեցուն հեղձուցիչ մթնաւորա մը կը ճնշէր անշարժ ամբոխին վրայ:

Անզգալաբար մարդկային այս զանգուածը, մէկ անձի մը պէս լեցուեցաւ տարուածով մը որ օտաւտանաբար օտաւտի փոխուեցաւ և բուրբին աչքերը ուղղուեցան հորիզոնին նայն կէտին:

Հեռուն, Գանսիի դուռնէն Աղեքսանդրիոն կտրող և Տաճարէն Ակօրա տեսող ուղղաձիգ ծառուղիին ծայ-

րը, ուր ճամբան կը բացուէր երկինքին տակ, երկ-
րորդ բազմութիւն մը յանկարծ երեւցաւ և խելայեղ
վազաւ մը իջաւ գէպի առաջին բազմութիւնը:

— Պերճաղիճները, նուիրական պերճաղիճները,

Ոչ ոք չարժուած մը ըրաւ: Ոչ ոք կը համարձա-
կէր զանոնք դիմաւորել, վախնալով որ նոր աղէտի
մը լուրը պիտի առնէ: Անոնք, պերճաղիճները, կեն-
դանի ողորդումի մը պէս, հողին վրայէն անցնող իրենց
վազքին խաւլ աղմուկովը առաջնորդուած կը հասնէին:
Թեւեռնին բարձրացուցած, կը հրձակէին զիրար և
կարծես բանակի մը առջեւէն փախուտ կուտային:

Հիմա ալ ամէն ոք կը ճանչնար զանոնք. որո-
շակի կ'երեւէին իրենց պատմութեանները, գօտիներն
ու մազերը: Ոսկեայ գոհարեղէնները կը պապկային
լոյսին տակ: Մօտեցան և բացին իրենց բերան-
ները:

Լոռութիւնը տիրեց:

— Կողմած են Դիցուհիին մանեակը, Անաաի-
մէնի իրական Մարգարիտները:

Անյոյս աղաղակ մը բարձրացաւ ի պատժան-
այս խօսքին: Ամբոխը նախ ետ քաշուեցաւ կռակի
մը պէս, յետոյ յառաջ շարժեցաւ, զարնուելով պա-
տերուն, լեցնելով ճամբան և Տրօմի երկար ծառու-
ղիին մէջ սարսափած կիները կոխիտելով դիմեց կոր-
ուած անմահ Դիցուհիին:

Գ. — ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Եւ Ակօրան ամայացաւ, ծովախաղացքէն վերջ,
ափունքի մը նման:

Ամայացաւ, բայց ոչ ամբողջովին. մարդ մը և

կին մը, անոնք որ գիտէին ժողովրդային մեծ յու-
զումին պատճառը, և որոնք յոռաջ բերած էին այդ
յուզումը, հոն մնացին. Բրիտիա և Դեմետրիօս:

Երիտասարդը նաւահանգիստին մօտ նստած էր
մարմարէ կոյտի մը վրայ: Հրապարակին միւս ծայրը,
կինը սաքի վրայ կեցած էր: Անոնք չէին կրնար զի-
րար ճանչնալ, սակայն փոխադարձաբար զուշակեցին
զիրար:

Բրիտիս, հպարտութեամբ և վերջապէս տարփան-
քէն գինով վազեց, արեւուն տակ:

— Կատարեցի՛ր այս գործը, գոչեց ան, ուրեմն
կատարեցի՛ր:

— Այո՛, րոտ Երիտասարդը պարզօրէն, հնա-
զանգեցայ քեզի:

Բրիտիս նաւուեցաւ անոր ծուկերուն վրայ և
խելացնոր գրկապնդումով մը զայն համբուեց:

— Կը սիրե՛մ քեզ, կը սիրե՛մ քեզ, երբեք չեմ
զգացած ինչ որ հիմա կը զգամ: Աստուածներ, ուրեմն
հիմա գիտեմ թէ ինչ կը նշանակէ սիրահարուիլ: Սի-
րակա՛ն, պիտի տեսնես որ երէկուան խօսապայծա-
ռութիւն պիտի տամ քեզի. ես որ երբեք ոչ ոքի ցան-
կացած եմ, չէի կրնար խորհիլ որ այսօր արագօրէն
կրնամ փոխուիլ: Անկողնի վրայ մարմինս միայն ծա-
խած էի, հիմա քեզի կուտամ ինչ որ ունիմ
մաքուր, բարի, անկեղծ և սիրովառ, ամբողջ հոգի
որ դեռ կայս է, Դեմետրիօ՛ս: Եկա՛ւ ինծի հետ, ժա-
մանակի մը համար հեռանանք այս քաղաքէն և եր-
թանք գողանի վայր մը, ուր միմիայն ես ու դուն
ըլլանք: Հոն այնպիսի օրեր պիտի անցնենք, ինչպէս
երբեք չեն անցած երկրիս վրայ: Ոչ մէկ սիրահար
քու ըրածդ կրցած է ընել. ոչ մէկ կին ինծի պէս չէ
սիրած քեզ, անկարելի է, անկարելի: Կողորդո՛ւ այն-
պէս կը սեղմուի որ գրեթէ չեմ կրնար խօսիլ. տես

կ'արտասուեմ, հիմա գիտեմ նաև թէ ի՛նչ է արցունքը, չափազանց երջանկութիւն է արտասուելը... Սակայն չե՛ս պատասխաներ, չեմ խօսիր. հաճուի՞րդ զիս...

Դեմեաթիօս աջ օրունքը երկարեց, որպէս զի իջեցնէ իր ծունկը, որ հետզհետէ կը յոգնէր. յետոյ վեր հանեց դեռաւոր կիւնը, ոտքի ելաւ, թոթուեց հազուապէս եւ մեղմաձայն ըսաւ.

— Ո՛չ... Մնաք բարով:

Եւ հանդարտ քայլերով մեկնեցաւ:

Քրիստի, ծայր ատօմա՛ն ապշած, բերանաբաց եւ թեւերը կախ կը մնայ:

— Ի՛նչ, ի՛նչ... ինչ ըսի՞ր:

— Մնաք բարով կ'ըսեմ, ըսաւ երիտասարդը առանց ձայնը բարձրացնելու:

— Բայց... բայց ուրեմն դուն չեմ որ...

— Այո՛, քեզի խոտաեցած էի.

— Այն ատեն... չեմ հասկնար.

— Սիրելիս, հազնա՞ս թէ ոչ, անտարբեր եմ, այդ մասին. քեզի կը ձգեմ մտածել այս փոքրիկ խորհուրդին վրայ. եթէ ինծի ըսածներդ ճիշտ են, անոնք երկարելու սպասանալիքի առկ կը գնեն մեզ: Ահա ժամանակը եկած է անոնցմով զբաղելու: Մնաք բարով:

— Ի՛նչ կը լսեմ Դեմեաթիօս, ո՛ւրիշ այս շեշտը. այսպէս խօսողը դժուար է, բացառել, կ'երդուրնցնեմ քեզ, մեր միջև ի՛նչ պատահեցաւ, գլուխս քարին զարնելու է:

— Ի՛նչ հարկ նոյն բանը քեզի կրկնել հարկւր անգամ: Այո, ես գողցայ հայելին, ես օպանեցի թունի քրմուհին՝ առնարը առնելու համար, ես գիտեմ ուրիշ զիդէն հանեցի մարգարիտէ եօթնաշար ման-

եակը: Այո երեք ընծաները պէտք է քեզի յանձնէի ջու մէկ զոհողութեանդ փոխարէն: Պէտք էր արժեցընել այս զոհողութիւնը չէ՞. արդ, ալ անոր չեմ ընծայեր նոյն արժէքը, և քեզմէ ոչինչ կը պահանջեմ. դուն ալ նոյնպէս վարուէ և բաժնուի՛նք իրարմէ: Կը զարմանամ որ չեմ ըմբռներ կացութիւն մը որ ակընյայտնի կերպով պարզ է:

— Սակայն պահէ՛ ընծաներդ, մի՛թէ միտքէս կ'անցնի՞, միթէ ընծաներդ կ'ուզե՛մ քեզմէ, ի՛նչ կ'ուզես որ ընեմ անոնցմով, ես քեզ կ'ուզեմ, միայն քե՛զ:

— Այո՛ գիտեմ, սակայն անգամ մըն ալ կ'ըսեմ, ալ ոչինչ կ'ուզեմ. և ինչպէս որ ժամադրութեան մը համար անհրաժեշտ է ստանալ երկու օրահարներու հաւանութիւնը, և եթէ ես չարունակեմ մնալ այս տեսակէտիս մէջ մեր միութիւնը չիրականանալու վտանգին կ'ենթարկուի: Ահա թէ ինչ կ'ուզեմ քեզի հասգիւնել խօսքին ամէնէն կարելի պարզութեամբ: Կը տեսնեմ որ չի բաւեր աս, սակայն քանի որ ինծի չի վերաբերիր զայն կատարեալ դարձնելու, կը խընդրեմ որ կատարուած իրողութիւնը օրով ընդունիմ, առանց թափանցելու քեզի մութ երեւցած կէտին, քանի որ չեմ ընդունիր թէ անիկա ճշմարտանման է. բուն կերպով կը փափաքեմ փակել այս խօսակցութիւնը, որ ոչ մէկ արդիւնք պիտի ունենայ և որ թեւեւ զիս մղէր ոչ քաղաքավար խօսքեր ընելու:

— Իմ մտքիս խօսած են քեզի:

— Ո՛չ:

— Օ, կը գուշակեմ, ո՛չ մի ըսեր, իմ մտքիս խօսած են քեզի և իմ մտքիս գէշ խօսած են քեզի. օտր-օտրի թշնամիներ ունիմ, Դեմեաթիօս, պէտք չէ անոնց մտիկ ընել. կ'երգնու՞մ առաւուռներով որ կը տեսն անոնք:

— Ես չեմ ճանչնար թշնամիներդ:

— Հաւատա՛ ինծի, հաւատա՛ ինծի, սիրական, քեզ խաբելէն ի՞նչ չափ ունիմ, քանի որ քեզմէ միայն քե՛զ կը սպասեմ: Դուն առաջին մարդն ես, որուն այսպէս կը խօսիմ:

Դեմեաթրիօս նայեցաւ անոր աչքերուն մէջ.

— Շատ ո՛ւշ է, բաւաւ ան, քեզի տիրացայ:

— Կը զառանցեալ դուն, ե՛րբ, ո՛ւր, ի՞նչպէս:

— Ճշմարիտ կ'ըսեմ, հակառակ կամքիդ տիրացայ քեզի. քեզմէ գաղտնի ստացայ ինչ որ հաճոյակատարութենէդ կը սպասէի: Երազիդ մէջ տարիքդիս այն երկիրը ուր կ'ուզէիր գիտա՞նիլ այս գիշեր իսկ, և դուն գեղեցիկ էիր, ա՛, որքա՛ն գեղեցիկ էիր Քրիսիոս. այդ երկրէն վերադարձայ ես: Ոչ մէկ մարդկային կամք գիտա՞յիտի ստիպէ կրկին զայն տեսնել, նոյն դէպքին մէջ. երկու անգամ երբեք նոյն երջանկութիւնը չենք ունենար: Երջանիկ յիշատակ մը աւերելու չափ անզգայ չեմ. պիտի ըսեալ թէ առիկա քեզի՞ կը պարտիմ, բայց քանի որ միայն ստուերդ սիրած եմ, սիրելիս, թոյլ պիտի տամ որ շունորհակալ ըլլամ իրականութեան համար:

Քրիսիոս քունքերը ձեռքերուն մէջ առաւ.

— Գարշելի՛ բան է, գարշելի՛, և կը համարձակիս ըսել, և գո՛հ ես.

— Շատ շուտ որոշում կուտաս: Քեզի ըօր թէ երազ տեսայ, վստա՞հ ես որ քնացած եմ. քեզի ըօր թէ երջանիկ էի, արդեօք քեզի համար երջանկութիւնը կը կայանայ մարմնական այդ կոշտ սարսուռի՞ն մէջ զոր այնքան լաւ կերպով կը գրգռեալ, բայց զոր չեա կրնար փոփոխել. որովհետեւ անկազմ զգալապէս նոյնն է բոլոր յանձնուող կիներուն քով: Ո՛չ, այս անպատշաճ ընթացքով ինքզինքդ է որ կը պըզ-

տիկցնեալ. կ'երեւի լաւ չեա ճանչնար այն ամբողջ երանութիւնը որ քայլերէդ ծնունդ կ'առնէ. ինչ որ տարփուհիներու մէջ տարբերութիւն մը կը դնէ, սա է որ իւրաքանչիւրը ինքնայատուկ կերպ մը ունի պատրաստելու և եղրակացնելու դէպք մը անհրաժեշտ միօրինակութեամբ: Չպիտի արժէր փնտռել զայն, եթէ հեռուէն չնախատեսէինք այն ամբողջ նեղութիւնը, զոր պիտի ունենա՞ք կատարեալ տարփուհի մը ունենալու համար: Այս պատրաստութեան և եզրակացութեան մէջ դուն կը գերազանցեալ բոլոր կիները: Դոնէ հաճոյքն ունեցայ երեւակայել զայն. թերեւս ընդունիս որ ես Տաճարին Աֆրօթիա՞ր երազելէս վերջ, երեւակայութեամբ դժուարութիւն չքաշեցի մեքիս առջեւ բերելու այն կինը, որ դուն ինքդ ես: Դարձեալ քեզի չպիտի ըսեմ թէ խնդրը գիշերային երազի՞ մը թէ արթուն պատրանքի մը մէջ կը կայանայ:

Միայն այսքանը գիտցիր որ, երազուած կամ յըզացուած, քու պատկերդ ինծի երեւցաւ արտակարգ շրջանակի մը մէջ: Պատրա՞նք, սակայն ինչ որ ալ ըլլայ պիտի արգիլեմ, որ գիտա՞րանաթափ ընեմ, Քրիսիոս:

— Հապա ե՛ս, այս բոլորէն վերջ, ի՞նչ պիտի ընեմ ինծի, ես որ քեզ կը սիրեմ հակառակ բերնէդ լսած սարսուփելի խօսքերուդ: Միթէ տեղեակ եմ քու զգուելի երազիդ, միթէ կիսո՞վ մասնակից եմ այն երջանկութեան, որու մասին կը խօսիս և զոր գողցար ինձմէ, լսուած բան է որ տարփածու մը վայելէ զինքը սիրող կին մը առեւնց զայն մասնակից ընելու այդ վայելքին, ի՞նչ զարհուրելի եսասիրութիւն: Միտքս կը շուարի, պիտի խենթեմ:

Այն ատեն Դեմեաթրիօս թողուց իր հեգնած շեշտը և թեթեւակի դողդօջուն ձայնով մը ըսաւ.

— Մտաւորօնջ էիր երբ շահագործելով իմ յանկարծաբուխ ցանկութիւնս, մոլորած մէկ վայրկեանիս ինձմէ կը պահանջէիր կառարեւ երեք բարեքներ որոնք պիտի խորտակէին կեանքս և օրոնք միշտ իմ մէջս պիտի ձգեն երբեակ ամօթի մը յիշատակը:

— Գեղի ինծի կապելու համար էր որ այդպէս ըրի. եթէ քեզի յանձնուէի, քեզ չպիտի գրաւէի:

— Լաւ, գոհացում գտար, եթէ ոչ երկար առանձն, բայց ամէն պարագայի. զի գերի դարձուցիր. հանդուրժէ, երբ հիմա կ'ուզեմ ազատութիւնս վերագրեանել:

— Եթէ գերի մը կայ. ան ալ հս եմ Դեմեաթիօս:

— Այո, ես կամ դուն, սակայն երկուքէս մէկը, ան որ միւսը կը օրէ. գերութիւն, գերութիւն, տհա կիրքին ճշմարիտ անունը: Դուք կիներդ բոլորդ ալ միակ երազ մը ունիք, միակ մտածում մը, աշխատիլ որ ձեր ակարութիւնը խորտակէ մարդուն ուժը և սնապարծութիւնը՝ ամբողջ աշխարհը իմացուցանելու: Ձեր օգնութիւնը փթթելուն պէս, դուք կ'ուզէք ոչ թէ օրիւր կամ օրը մը. այլ մարդը կապել ձեր ստեղծութիւն, զայն նուազագոյն, խոնարհեցնել և ձեր արեւելքը դնել անոր գլխուն վրայ: Այն առանձն, ձեր փառօրութեան համեմատ, դուք կրնաք մեզմէ խել մեր օտըրը, մուրճն ու կարկինը, խորտակել ինչ որ ձեզմէ բարձր է, կրակել ինչ որ կը վախճնէ ձեզ, բռնել չէրակէօին քիթէն և բուրդ մանել տալ: Սակայն երբ չէք կրնար ընկճել ոչ անոր ճակատը, ոչ ալ նկարագիրը, այն առանձն կը պաշտէք ձեզ հարուածող բռնեցքը, ձեզ զգեստող ծոռկը, և նոյնիսկ ձեզ անարգող բերանը: Այն մարդը որ կը մերժէ համբուրել ձեր մերկ օտքերը երբ ձեզ բռնաբարէ, ձեր իղձերը պաշտէ կ'ըլլայ: Ան որ չի լար, երբ դուք կը մեկնիք անոր տունէն,

ձեր մազերէն բռնելով կրնայ ձեզ քաշկռակել հոն տանիլ. ձեր օտըր պիտի վերածնի ձեր արցունքներէն, որովհետեւ միակ բան մը կայ որ կը սփոփէ ձեզ երբ չէք կրնար գերութիւն պարտադրել. ո՛վ սիրահար կիներ, ենթարկուիլ մարդուն:

— Ա՛, ծեծէ՛ զիս, եթէ կ'ուզես, սակայն յետոյ օրիւր՝ զիս:

Եւ այնքան յանկարծակէտ կերպով զայն գրկեց որ Դեմեաթիօս ժամանակ չունեցաւ իր շրթունքները ետ քաշելու: Միանգամայն երկու թեւերն ալ մէկտեղ ընելով, բռնաւ:

— Կ'արհամարհեմ քեզ:

Սակայն Գրիօիս կռուեցաւ անոր վերաբերման:

— Մի՛ առեր, կը պաշտես զիս, հոգիդ ամբողջովին ինձմով լեցուն է, սակայն կ'ամէնաւ տեղի տալուդ համար: Լսէ՛, լսէ՛ Միքայիլ: Եթէ հպարտութեանդ վերաբերմանքին մէջ այս բանը միայն կրնայ մխիթարել քեզ, ես պատրաստ եմ պահանջածէդ աւելին տալ, կը բաւէ որ քեզ ունենամ: Մեր միացումէն վերջ, ինչ զոհողութիւն ալ որ ընեմ, երբեք կեանքիս մէջ չպիտի ցաւիմ անոր համար:

Դեմեաթիօս հետաքրքրութեամբ անոր նայեցաւ, և նախորդ օրը, ինչպէս որ պերճադիճը ըսած էր իրեն ամբարտաւիր վրայ, ինքն ալ հարցուց անոր:

— Ի՞նչ երգում պիտի ընես:

— Աֆրօթիաի վրայ պիտի երգում:

— Աֆրօթիան չես հաւատարմ դուն, երգում ըրէ Եանվէ Սապօթի անունով:

Դաւիթիօսին տօգունեցաւ:

— Եանվէի անունով չեմ երգում:

— Կը մերժեմ,

— Զարհուրելի երգում մըն է:

— Բայց ես այդ երգումը կ'ուզեմ:

Քրիստիս պահ մը վարանեցաւ, յետոյ ցած ձայնով ըստէ:

— Կ'երգնում եմ քեզի՛ս, ի՛նչ կ'ուզեմ ինձմէ Դեմեթրիոս:

Երիտասարդը չխօսեցաւ:

— Խօսէ՛ Սիրական, ըսաւ Քրիստիս, չուտ խօսէ, կը վախնամ:

— Օ՛, շատ փոքր բան է:

— Սակայն ի՛նչ:

— Քեզմէ չպիտի ուզեմ որ քու կարգիդ, դուն ալ ինծի տաս երեք ընծաներ, թէ և անոնք ըլլան այնքան պարզ, որքան առաջինները հազուագիւտ էին, ասանկ բան մը սովորութիւն չէ, սակայն կրնամ պահանջել որ ընդունիս զանոնք, այնպէս չէ՛:

— Ապահով կերպով, ըսաւ Քրիստիս զօւարթօրէն:

— Անշուշտ չէիր յուսար գործածել այս հայելին, ասնաբն ու մանեակը զոր ինծի առնել տուիր: Դողցուած հայելի մը, զոհի մը սանաթը և դիցուհիին մանեակը այնպիսի գոհարեղէններ չեն, որ մարդ կարենայ անոնցմով պնտուիլ:

— Ի՛նչ գաղափար:

— Ո՛հ, ես լաւ խորհած եմ, ուրեմն պարզ անգըթութեամբ է որ զիս մղեցիր զանոնք ձեռք ձգել երեք ոճիւրներու գինով, որոնցմով ամբողջ քաղաքը այսօր տակնուվրայ եղած է: Է՛ լա՛ւ, այն ատեն, դուն զանոնք պիտի կրես:

— Ի՛նչ:

— Հիմա կ'երթաս այն փոքրիկ ու գոց պարտէզը ուր կը գտնուի Սթիկեան Հերմէոս արձանը: Ամայի է այդ վայրը և ոչ ոք պիտի վրդովէ քեզ. վեր կը վերցնես ասածոյն ձախ կրուկը, պիտի տեսնես որ

քարը կոտրած է: Հոն, պատուանդանին ներքը պիտի գտնես Պաքսթիսին հայելին զոր ձեռքդ կ'առնես, պիտի գտնես նեթ—սքրէթի մեծ սանաթը. խօթէ՛ մաշկերուդ մէջ և պիտի գտնես Սֆրոթիսի եօթնաչար մարգարիտէ մանեակը. վիզէդ կախէ՛ զայն: Դեղեցիկ Քրիստիս, այսպէս դարդարուած, դնա՛ անցիր քաղաքին մէջէն: Ամբողջ քեզ պիտի յանձնէ Թագուհիին զինուորներուն, և ասկայն փափաքդ կտտարուած պիտի ըլլայ և ես արեւածագէն առջ քանա պիտի գամ քեզի այցելելու համար:

Դ. — ՀԵՐՄԷՍ ԱՆԻՒՊԻՍԻ ՊԱՐՏԷԶԸ

Քրիստիս Թօթուեց ուտերը. ասիկա եղաւ անոր առաջին շարժումը. այնքան միամիտ չէր որ իր երգումը բռնէր:

Յետոյ ուզեց երթալ տեսնել: Յարաճուն հետաքրքրութենէ մը մղուած ուղղութեցաւ այն վայրը ուր Դեմեթրիոս պահած էր երեք ոճիւրներով ձեռք բերուած Թանկարժէք աւարները: Կ'ըզձոր զանոնք առնել ձեռքերուն մէջ, չօշափել, չողացնել արեւուն տակ և վայրկեան մը տիրանալ անոնց: Իրեն կը թուէր թէ իր յաղթանակը կատարեալ չպիտի ըլլար, քանի ձեռքին մէջ չէր առած զանոնք:

Գալով Դեմեթրիոսին, յետագայ հնարքով մը պիտի կրնար կրկին տիրանալ անոր: Ինչպէ՛ս կարելի էր հաւատալ որ անիկա առ յաւէտ բաժնուած էր իր մէջ. իր ներշնչած ցանկութիւնը այնպիսիներէն չէր որ անվերադարձ կերպով կրնար մարիլ մարդու մը օրօքին մէջ: Շատ օրիուտ կիները կը ներկայացնեն ընտրեալ ընտանիք մը մարդոց յիշողութեան մէջ: Եւ նախկին տարփուհի մը հանդիպումը, նոյնիսկ երբ

կ'ատենք զայն, նոյնիսկ երբ մոռցուած է. կ'արթնցընէ անսպասելի խռովք մը ուրկէ կրնայ ժայթքիլ նորօէր մը: Գրիօիս գիտէր այս բոլորը: Որքան ալ սիրաբորբոք ըլլար ինք, որքան ալ աճապարէր տիրանալու այս առաջին մարդուն զոր սիրած էր, այնքան յիմար չէր որ իր կեանքին գնովը գնէր զայն, երբ զայն հրապուրելու համար այնքան ուրիշ պարզ միջոցներ գոյութիւն ունին:

Եւ օակայն... Դեմետրիօսը ի՞նչ երանաւէտ վախճան մը առաջարկած էր իրեն:

Ի՞նչ անբաղդառելի ճակատագիր. անհամար ամբօխի մը աչքերուն առջեւ ձեռքին մէջ բռնել այն հնադարեան հայելին ուր Սաֆօն ինքզինքը նայած էր, կրել այն սանտրը, որ ամփոփած էր Նիթաուքրիթի արքայական յագերը և կրել ծովային այն մարգարիտները որոնք հոսած էին Անատիօմէն զիցուհիին կոնքին մէջ, յետոյ գիշերուընէ մինչեւ առաւօտ հիւլայեղօրէն ճանչնալ ինչ որ ամենաբուռն օէրը կըրթնայ կնոջ մը փորձել տալ և օրը ցերեկով, մեռնիլ անզօր կերպով:

Գրիօիս փակեց աչքերը:

Սակայն օ՛չ, չէր ուղեր տեղի տալ: Ռաքօթիսի մէջէն ելաւ Մեծ Սիրափիօնը ասնող փողօցը: Այս ճամբան, ուրկէ Յօյները կ'անցնէին, տնայարմար բան մը ունէր անկիւնաւոր գոհիներով լեցուն այդ թամբունէր մէջ: Երկու բնակչութիւնները այլադասակօրէն իրարու հետ կ'ապրէին այնտեղ, քիչ մը քինախոյզի բարու հետ կ'ապրէին այնտեղ, քիչ մը քինախոյզի խառնակեցութեամբ մը: Կապոյտ չապիկներ հագած Եգիպտացիներու մէջտեղ, Հելլէններուն անլուայ մեծ գիպտացիներու մէջտեղ, Հելլէններուն մօտ մը կը գծէին: Թափէ պատմութիւնները սպիտակ ակօս մը կը գծէին: Գրիօիս աճապարանքով վեր կ'ելլէր, առանց մտիկ

ընելու այն խօսակցութիւններուն որոնց նիւթը կը կազմէին գործուած ոճիւրները:

Յիշատակարանին առաիճաններուն առջև Գրիօիս աջ դարձաւ, մտաւ միջին փողօց մը: Յետոյ ուրիշ մը որուն տուններուն հարթատանիքները գրեթէ իրար փակած էին, անցաւ փոքրիկ հրապարակէ մը ուր արեւուն պատառ մը լոյսին մէջ, երկու թխադէմ աղջնակներ աղբիւրի մը մէջ կը խաղային, և վերջապէս կանգ առաւ:

Վաղո՛ւց լքուած փոքրիկ գերեզմանատուն մըն էր Հերմէս Անիւպիսի պարտէզը. տեսակ մը թափուր հողամաս, ուր ծնողքները ալ գինեծօն չէին բերեր մեռելներուն և որուն մօտենալէ կը խուսափէին անցորդները: Կիսակործան շիրմաքարերու մէջտեղ, Գրիօիս ամենախօս լռութեամբ յառաջացաւ, օտքերուն տակ ճթառացող իւրաքանչիւր քարէ վախնալով: Հոս մը, բեռնաւոր նուրբ աւազով, կը թրթռացնէր քունքերուն վրայ ինկած յագերը և կ'օւռեցնէր իր բոօօրադոյն քօղը ժանտաթգէնի սպիտակ տերեւներուն դէմ:

Գտաւ արձանը: Երեք շիրմաքարեր չորս կողմէն կը ծածկէին զայն և եռանկիւնի մը մէջ կը փակէին զայն:

Մահացու գաղտնիք մը թաղելու համար աղէկ ընտրուած էր այդ վայրը:

Նեղ ու քարքարուտ անցքին մէջէն Գրիօիս կըրօցածին չափ սողոկեցաւ, և թեթեւօրէն տօգունեցաւ, երբ արձանը ցցուեցաւ աչքերուն դէմ:

Շնագայլի գլխով աստուածը ոտքի վրայ էր, աջ սրունքը առջեւ երկարած: Վայրահակ ու երկու ծակ ունեցող մազերուն յարդարանքէն դուրս կ'ելլէին երկու թեւերը: Կարծր մարմինին բարձունքէն գլուխը

Պը հակէր ձեռքերուն վրայ, որոնք զմտողի շարժում մը կ'ընէին: Ձախ ոտքի ծխին հանուած էր:

Տարտամ ու երկչոտ նայուածք մը նետելով իր շուրջը, Քրիսթի ապահով եղաւ որ բոլորովին մինակ էր. ետեւէն եկող փոքրիկ շշուկէ մը սարսափ. կանաչ մողէզ մըն էր որ մարմարէ ճեղքուածքէ մը կ'անյայտանար:

Այն ատեն վերջապէս համարձակութիւն առաւ և բռնեց արձանին ոտքը: Փոքրիկ դժուարութեամբ մը վեր վերցուց զայն, որովհետեւ իրէն հեռ վեր կ'ենէր պատուանդանին փոքրիկ ու խռոչացած մէկ մասը:

Յանկարծ քարին տակ խոշոր մարգարիտները պայլացին:

Ամբողջ մանեակը դուրս քաշեց, որքան ծանր էր. չէր յուսար որ այդքան ծանր պիտի գային իր ձեռքին վրայ. սռտափէ գունդերը հրաշալիօրէն կ'որէին և գրեթէ լուսնային փայլով մը կը պայլային: Եօթը շարքերը իրարու կը յաջորդէին և կը լայնանային ինչպէս շրջանակաձև վէտվէտումները առաջաւի ջուրի մը վրայ:

Քրիսթի վիզէն կախեց մանեակը:

Մորթին վրայ լաւագոյնս զգալու համար մարգարիտներուն զովութիւնը, աչքերը փակեց և մէկ ձեռքով զանոնք յարդարեց: Եօթը շարքերը կանոնաւորաբար զետեղեց հոլանի լանջքին վրայ և վերջինը իջեցուց ջերմին ստինքներուն մէջտեղ:

Յետոյ առաւ փղոսկրէ սանտրը, պահ մը դիտեց զայն, զգուեց այն սպիտակ փոքրիկ պատկերը որ քանդակուած էր անոր նրբին պսակին մէջ և վերջնականապէս զայն զետեղելէ առաջ, բաղմամբիւ անգամ մխրճեց մազերուն մէջ:

Վերջապէս պատուանդանէն դուրս հանեց արծաթէ հայելին, նայեցաւ անոր մէջ, հոն տեսաւ իր յաղթանակը, հպարտութեամբ լուսաւոր աչքերը և առաւելածներուն նշխարներովը պնդաւոր ուսերը:

Եւ բոսորագոյն ու խոշոր քողին մէջ ամփոփելով իր մազերը, գերեզմանատունէն դուրս ելաւ, առանց քաժնուելու այդ զարհուրելի գոհարներէն:

Ե.— ԾԻՐԱՆԻ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Երբ ժողովուրդը երկրորդ անգամ ըլլալով, որ-ձեւէգերու բերնէն սառագեց գործուած արքայգծութիւնը, դանդաղօրէն ցրուեցաւ պարտէզներու մէջ:

Սեւաթոյր ձիթենիներու ճամբուն երկայնքը, պերճաղիճները հարիւրակներով կը խոնուէին. ոմանք մօխիւր կը ցանէին իրենց գլխուն, ուրիշներ ճակատնին կը քսէին ճամբու փոշին կամ իբրեւ սուգի նշան, կը քաշէին իրենց մազերը ու կը ճանկատէին իրենց կուրծքը: Շատերն ալ աչքերնին ծածկած իրենց թեւերովը, կը հեծկլաւային:

Տրոսի և քարափներու ճամբաներէն, ժողովուրդը լռութեամբ իջաւ քաղաք, փողոցներուն մէջ ընդհանուր սուգէ մը առնուած: Խառնութեանները, վախերնուն, արտորանք ներս առած էին իրենց գոյնըգոյն ապրանքները, և երկաթաձողերով ամրացած փայտէ դռնաքիւղերը իրարու կը յաջորդէին միօրինակ ցցապատնէշի մը պէս, անլուսամուտ տուններու գետնայարկներուն առջև:

Նաւահանգիստի մէջ ամէն շարժում դադարած էր: Այտերնին ձեռքերնուն մէջ, նաւառիները անշարժ նստած էին քարերու վրայ. մեկնելու պարտաւորութեանները վեր հանած էին իրենց թիկերը և իրենց սրա-

ծայր առաջատաները կապած էին կոյմերու երկայնքին, զորս հովը կ'օրօրէր:

Նաւահայքը մտնել ուղող նաւերը բացը կը սպասէին տրուելիք նշաններուն, իսկ այն ճամբորդները, որոնք թագուհիին պալատին մէջ ազգականներ ունէին, կարծելով որ արիւնոտ յեղափոխութիւն մը ծագած էր, զոհեր կը յառաջանէին դժբախտ ժամանակներուն:

Ամբարտակին և փարոսի կղզիին մէկ անկիւնը Ռօտիս բաղմուխեան մէջ ճանչցաւ Գրիգորիսը որ իրենքով կեցած էր:

— Ա՛, Գրիգէ, պաշտպանէ զիս, կը վախճամ, Միրթօն հոս է, բայց բաղմուխիւնը այնքան շատ է որ կը վախճամ թէ զիրար պիտի կորսնցնենք. բռնէ մեր ձեռքէն:

— Գիտե՞ս ինչ կ'անցնի կը դառնայ, ըսաւ Միրթօքլիս, յանցաւորը գտնուած է, տանջանքի ենթարկուած է: Հէրօթրատէն ի վեր այսպիսի բան չէր տեսնուած: Ողիմպիական աստուածները մեղ լքեցին, ինչ պիտի ըլլանք հիմա:

Գրիգորիս չպատասխանեց:

— Աղանդներ նուիրած էինք աստուածուհիին, ըսաւ սրնգահար փոքրիկ աղջիկը, արդեօք պիտի յիշե՞մք. դիցուհին պէտք է որ զայրացած ըլլայ. հապառու, դո՛ւն, դո՛ւն, խեղճ Գրիգէ, դուն որ այսօր շատ երջանիկ պիտի ըլլայիր կամ շատ հզօր:

— Ամէն ինչ եղած է, ըսաւ պերճաղիճը:

— Ինչ ըսի՞ր:

Գրիգորիս երկու քայլ ետ գնաց և աջ ձեռքը բերանը տարաւ:

— Լաւ նայէ, Ռօտիս, նայէ՛ Միրթօքլիս, մարդկային աչքերը երբեք չեն տեսած այն, զոր այսօր

պիտի տեսնէք, այն օրէն ի վեր, երբ դիցուհին իջաւ Իսթայի վրայ, և մինչեւ աշխարհիս վերջն ալ ոչ ոք պիտի տեսնէ այդպիսի բան երկրիս վրայ:

Երկու բարեկամուհիները, կարծելով որ խենթեցեր է, ապշահար ետ քաշուեցան: Սակայն, Գրիգորիս, խորասուզուած իր երազին մէջ, քալեց մինչև հսկայաւոր փարոսը, մարմարէ լեռ՝ որ կը փողփողէր վեցանկիւն ութը յարկերով: Հրեց պրօնդէ գօւռը, և ժողովրդի անուշադրութենէն օգտուելով, ներսէն փախեց զայն և իջեցուց երկաթէ հնչեղ ձողերը:

Քանի մը վայրկեան ստեցաւ:

Ամբարտակին անընդհատ կը մոնչէր. կենդանի կոհակը իր փոթորկումը կը խառնէր ջուրերուն կանոնաւոր ձփանքին:

Յանկարծ, աղաղակ մը բարձրացաւ, և հարիւր հազար կուրծքեր կրկնեցին զայն:

— Աֆրօթի՛ւ:

— Աֆրօթի՛ւ:

Որոտումի մը պէս աղաղակները պայթեցան: Փարոսի պատերուն ստորոտը, ամբողջ ժողովուրդի մը հրճուանքն ու խառնափառութիւնը երգի մը պէս կը բարձրանար: Ամբարտակին վրայ խոնուած բաղմուխիւնը ուժգնօրէն խուժեց կղզիէն ներս, պաշարեց ժայռերը, բարձրացաւ տուներու, նշանատու կայմերու և ամրաշէն աշտարակներու վրայ: Աւելի քան լեցուն էր կղզին և ժողովուրդը աւելի ու աւելի խրախուսեցած կը հասնէր, յորդած գետին խուժումին յանձնուած, և գետը անհարթ խորակին բարձունքէն մարգկային երկար շարքերը կը թափէր ծովուն մէջ:

Մարգկային այս ողողումին ծայրը չէր տեսնուեր: Պղտմէսներու պալատէն մինչև Զրանցքին պարիս-

պը, Արքայական Նաւահանգիստին, Մեծ Նաւահանգիստին, և Էսոսթի տփերը կը յորդէր այս խիւղանգուածը: Փրփրայորդ, անսահման յորձանքով, բազուկներով ու գէճերով յուզումնաւար այս ովկեանոսին վերև, վառնգուած նաւակի մը պէս կ'ալեծփէր Պերենիս թագուհիին դեղնաքօղ գահաւորակը: Եւ վայրկեանէ վայրկեան նոր բերաններ կ'աւերնային ու աղմուկը զարհուրելի կը դառնար:

Ո՛չ Հեղինէն, Սէի դուռներուն վրայ, ոչ Ֆրինէն Էլօսթի ալիքներուն մէջ, ոչ Թաիսը որ բորբոքել կուտար Պերսեպոլիսի հրդեհը, չեն ճանչցած թէ ինչ է յաղթանակը:

* *

Քրիսիս Արեւմուտքի դուռնէն ելլելով, երեւցած էր կարմրերանգ չէնքին առաջին դարաւափին վրայ:

Մերկ էր ան դիցուհիին պէս. երկու ձեռքերով բռնած էր անկիւնները իր չիկակարմիր քօղին, զոր հովը իրիկուան երկինքին վրայ կը ծփացներ և աջ ձեռքով՝ արծաթէ հայելին ուր կը ցոլանար մայրամուտ արեւը:

Դանդաղօրէն և գլխահակ, շարժուամով մը որ լի էր անհուն շնորհով ու վեհափառութեամբ, Քրիսիս ելաւ արտաքին բազրիքէն վեր, որ պարուրածն կը փաթթուէր բոսորագոյն բարձր աշտարակին շուրջ:

Քօղը, բացի մը պէս կը թրթռար: Հրավառ արշալոյսովը, յակիրթէ վառիկ մը պէս կը բոսորէր մարգարիտներու մանեակը: Քրիսիս վեր կ'ելնէր անընդհատ և այդ փառաւորութեան մէջ, իր պայծառագեղ մօրթը դուրս կը ժայթքէր միտին, արիւնին, կրակին կապտորակ կարմրադեղին թաւշային կարմրագոյնին ու վառ վարդին ամբողջ մեծփայլելութիւնը: Ու ծիրաներփեան պարիսպներուն հետ դառնալով, Քրիսիս բարձրացաւ դէպի երկինք:

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

— Աստուածները կը սիրեն քեզ, ըսաւ ծերուկ բռնառապեհը. եթէ ես խեղճ սարուկս, քու ոճիրնեւրուդ հարկերերորդ մասը գործած ըլլայի, զիս պիտի հապէին գելարանի մը վրայ, օտքերէս պիտի կախէին, հարուածներով պիտի բզբռէին ու աքանջեարով մօրթագերծ պիտի հանէին զիս: Ռուսքերուս մէջ քացախ պիտի թափէին և խեղդուելու օտարձան զիս պիտի ծածկէին աղիւսներով և երբ աւնջանքներէն մեռնէի, տակաւին մարմինս կեր պիտի ըլլար հրատաշոր դաշտերու շնագայլերուն: Սակայն քեզի պիտի տան քաղցր մոլեխինդ և լաւ սենեակ մը, դուն որ ամէն ինչ գողցած ես, ամէն ինչ ոպանած ու արբապղծած ամէն բան: Արամազդը թող զիս շանթահարէ, եթէ այս բոլորէն բան մը կը հասկնամ: Պատախ մէջ ծանօթ մը ունենալու ես:

— Ինձի թուզ բեր, ըսաւ Քրիսիս, բերանս կը չորնայ:

Ծերունի սարուկը, կանաչ կողովի մը մէջ երկու տասնեակ մը թնթրկած թուզեր բերաւ:

Քրիսիս միայնակ մնաց:

Քրիսիս նստաւ ու օտքի ելաւ, սենեակին չըջանը ըրաւ, և առանց պատճառի ձեռքին ափովը զարկաւ պատին, զովանալու համար քակեց մազերը և գրեթէ իսկոյն զանօնք նորէն կապեց:

Սպիտակ բուրդէ երկար հագուստ մը հազցուցած էին իրեն. տաք էր ու Քրիսիս քրտինքով թրջուած էր: Ձգտեց թեւերը, յօրանջեց և կրթնեցաւ բարձր լուսամուտին:

Դուրսը, պայծառագեղ լուսինը կը փայլէր մութուր և ջինջ երկինքի մը վրայ. ու այդ երկինքը այնքան յստակ էր որ ոչ մէկ առող կ'երեւէր:

Այդպիսի գիշեր մըն էր որ, եօթը տարի առաջ, Քրիստիոս հեռացած էր Գենեսարէթի երկրէն:

Ու վերջիւնս... Անոնք հինգ հօգի էին, բոլորն ալ փղփղող վաճառականներ. անոնց ձիերուն պոչերը զարդարուած էին խառուարիկ ծաղերով: Եւ անոնք իրեն մօտեցած էին բոլորակ ջրհորի մը եզերքին վրայ:

Եւ այս բոլորէն առաջ, Գալիլիոյ երկրին թեթեւ օդը, կապտորակ լիճն ու թափանցիկ երկինքը:

Վարդապետն զննչներ կը շրջապատէին իրենց տունը. փշոտ կապարենիներ կը խայթէին անոնց մաշնակը, որոնք կ'երթային ցայգաթիթեաներ բռնելու: Կարծես հովը գոյն ունենար նուրբ ու վեպէտուն սիլվազդիներու մէջ:

Ջինջ առուակի մը մէջ փայլիկ աղջնակներ կը լողնային և ծողկած դափնեվարդերու տակ կարմիր խեցիներ կը ժողվէին. և ծաղիկներ կը տեսնուէին ջուրի վրայ, ծաղիկներ՝ ամբողջ մարդագետնին մէջ ու լեռներու վրայ մեծ շուշաններ. ու լեռներուն շրջագիծը, թարմատի աղջկայ մը կեւրծքին կը նմանէր:

Քրիստիոս փակեց աչքերը թեթեւ ժպիտով մը, որ յանկարծ մարեցաւ: Մահուան գաղափարը կը համաճէր զինք, զգաց որ ալ մինչեւ վերջին վայրկեանը միշտ պիտի մտածէր անոր մասին:

— Ա, ըսաւ ինքնիրեն, ի՞նչ բերեալ. ինչո՞ւ հանգիստեցայ այս մարդուն, ինչո՞ւ ինծի մօտիկ ըրաւ, ինչո՞ւ ես ալ իմ կարգիս տեղի տուի, ինչո՞ւ հիմա նոյրիկ պէտք է որ չցաւիմ ոչ մէկ բանի վրայ: Զօր-

րել կամ չապրիլ. ահա թէ Աստուած ի՞նչ բան տուած է ինծի ընտրելու համար: Ի՞նչ բրած եմ որ այսպէս կը պատժուիմ:

Եւ յիշեց օրբազան համարներէ կտորներ, զորո լած էր մանկութեանը օրերուն. եօթը տարի է ի վեր, բնաւ չէր խորհած անոնց մասին, սակայն հիմա մէկիկ մէկիկ իրարու ետեւէ կը յիշէր անողոք ճշգրտութեամբ մը, անոնք կը պատշաճէին իր կեանքին և կը գուշակէին իր առաքականքը:

Քրիստիոս մըմնջեց.

«Գրուած է.

«Կը յիշեմ քու սերդ, երբ երիտասարդ էիր... Վաղուց կոտրած ես քու լուծդ, եւ կապանքներդ փրցուցած. եւ դուն քսիր, ալ չեմ ուզեր գերի մնալ, սակայն ամեն բարձր բլուրի վրայ եւ ամեն կանաչ ծառի տակ դուն ծնեցար ու պոռնկութիւնք քրիստոսի:»

(Երեմիա Բ. 20)

«Գրուած է.

«Պիտի երթամ հոմանիցներու ետեւէն, անոնք ինծի կուտան իմ հացս եւ իմ ջուրս, եւ բուրդս ու քանա, իւղն ու գինիս:» (Ովսեայ Բ. 7)

«Գրուած է.

«Ինչպէ՞ս կրնաս քսել, ես չպղծուեցայ, հովիտի մէջ քու համբուդ մայի, գիտցիր բրածդ, ո՞վ քափառական ուղի, վայրի եռ, հեւասպառ ու ջերմասոյճ, ո՞վ կ'արգիլէ քեզ որ ցանկութիւնդ չգոհացնես: (Երեմիա Բ. 23-24):»

«Գրուած է.

«Երկրորդի մէջ պոռնկութիւնք քրիստոսի, եւ սիրա-

հարուած յայրաս ճնացուլներու, որոնց անդամք եւե-
րու անդամն է, ու սերմք՝ ձիերու. դուն յիշեցիր Ե-
գիպտոսի մէջ երիտասարդ օրերու ոնիրները, երբ կը
ճնեկին սփնկներդ, որովհետեւ քաւմ էին անոնք»- (Եզե-
կիէլ ԻԳ. 20-21)

— Օ՛, գոչեց Քրիստոս. ես եմ, ես եմ:

Եւ առկաւ զրուած է.

«Դուն բազմաթիւ հոմանիներու հետ ճնուրիւն
ըրիր, եւ դուն կրկին ինծի պիտի գաս, կ'ըսէ Յաի-
սեմականը»: (Երեմիա Գ. 1)

Սակայն պատիժս ալ գրուած է.

«Ահա պիտի գրգռեմ քեզի դիմ քու հոմանիներդ,
եւ անոնք իրենց օրհններուն համեմատ պիտի դասեն
քեզ, անոնք պիտի կտրեն ականջներդ եւ քիթդ եւ մնա-
ցորդդ ալ սրով պիտի իյնայ»: (Եզեկիէլ ԻԳ. 22-25)

Դարձեալ

ձաւ չկայ: Զայն մերկացուցին ու տարին. իր
սպասուհիները կը հեծեծէին աղանիներու պէս ու
կուրծներուն կը զարնէին: (Նաււ Գ. 8)

— Սակայն գիտե՛ք թէ Ս. Գիրքը ինչ կ'ըսէ, ա-
ւելցուց ան ինքզինքը սփոփելու համար, միթէ ուրիշ
տեղ մը չէ՞ գրուած.

«Ձեր աղջիկները չպիտի պատժեմ, երբ պոռնկու-
րիւն ընեն»: (Ովսեայ Գ. 14)

Եւ ուրիշ տեղ մը, Ս. Գիրքը միթէ խորհուրդ չի՞
տար.

«Գնա՛, կեր ու խմէ՛, որովհետեւ արդէն Աստուած
քու գործերուդ հաւանցաւ, հանդերձներդ ամեն ասեմ
ներմակ ըլլան ու գլխուդ վրայէն՝ բուրումնաւէս իւ-
ղերը անպակաս. քու սիրած կնոջդ հետ կեանքը վա-
յելի, ունայնութիւնը կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ, զոր
Աստուած տուաւ քեզի արեւուն տակ. որովհետեւ մեռ-

եալներուն բնակավայրին մէջ, ուր պիտի երթաս, ոչ
գործ կայ, ոչ խորհուրդ, ոչ գիտութիւն եւ ոչ իմաս-
տութիւն»: (Գիրք Ժողովող Թ. 7-20)

Քրիստոս սարսափեց և բարձրաձայն կրկնեց.

«Որովհետեւ մեռեալներու բնակավայրին մէջ,
ուր պիտի երթաս, ոչ գործ կայ, ոչ խորհուրդ եւ ոչ
ալ իմաստութիւն»:

«Լոյսը քաղցր է, եւ արեւ տեսնելը ախորժելի է
աչխերու»: (Ժողովող ԺԱ. 7)

«Երիտասարդ, երիտասարդութեանդ օրերուն մէջ
հրճուէ՛, սիրտդ ուրախութեամբ սնուցանէ, քալէ՛ սր-
տիդ համբաներէն եւ աչխերուդ տեսիլներուն համեմատ,
դեռ յաւիտեական բնակարանդ չգացած եւ երբ դեռ
լացողները փողոցներուն մէջ չեն օրջիր, դեռ արծաթէ
լարը չփրքած, ոսկիէ կանքեղը չկոտրած, ալբիւրին
վրայ սափորը չփռուած, եւ ջրհորի վրայի անիւը
չկոտրուած, ու երբ դեռ հողը չդարձած երկրի վրայ,
ուրիշ եկած եր: (Ժողովող ԺԲ. 1-8-9)

Նոր սարսուռով մը, Քրիստոս աւելի դանդաղօրէն
կրկնեց.

«Դեռ հողը չդարձած երկրի վրայ, ուրիշ եկած եր:»

Եւ երբ այս մտածումը վառելու համար գլուխը
կ'առնէր ձեռքերուն մէջ, յանկարծ, առանց նախա-
տեսելու, զգաց իր գանկին մահացու ձեւը, որ կը
ցցուէր իր կենդանի մարմնին մէջէն. քունքերը
պարպուած, ահաւազալիճները՝ հսկայական կոճիկներու
տակ ըլլէր թափակցած և կզակները՝ ցցուած:

Սարսու՛փ. ուրեմն այդ վիճակին պիտի հասնէր.
ահաւազու պայծառութեամբ մը իր կմախքին տեսիլքը
ունեցաւ և ձեռքերը պատեցուց մարմնին վրայ, ըմ-
բանելու համար օտ շատ պարզ գաղափարը, որ մինչև

այն ատեն չէր ունեցած — թէ կմախքը կը կրէր իր վրայ, և այդ կմախքը մահուան արգիւնք չէր, ոչ ձեւափոխութիւն մը, ոչ ալ վախճան մը, այլ բան մը զոր մարդ հետը կը պտտցնէ, մարդկային ձեւէն անբաժանելի ուրուական մը — և թէ կեանքին տաաղձն իսկ գերեզմանին խորհրդանշանն է:

Յանկարծ ապրելու, ամէն ինչ կրկին տեսնելու, ամէն ինչ վերակենդանու և վերադարձնելու կատարելու կատարելի տեսնել մը զինքը լեցուց: Կ'ըմբոստանար մահուան դէմ, ծագող առաւօտեան իրիկունը չտեսնելու անկարելիութիւնը կ'ընդվզեցնէր զինք և կ'ընդվզէր, որովհետեւ անկարելի էր ըմբոսնել թէ ինչպէ՞ս այդ գեղեցկութիւնը, այդ մարմինը, այդ գործունեայ մտածումը և իր միտքին յուռթառած կեանքը, իր կատարեալ աշխոյժին մէջ պիտի դադրէր ապրելէ և պիտի փռայ:

Դուռը հանդարտօրէն բացուեցաւ:

Դեմեաքրիօս ներս մտաւ:

Բ. — ՇՈՂ ԷՒՐ ԵՒ Ի ՇՈՂ ԴԱՐՁԻՐ

— Դեմեաքրիօս, գոչեց Քրիստիս:

Եւ վազեց:

Սակայն երիտասարդը, խնամով դուռը գոցելէ վերջ, բնաւ չէր շարժած. աչքերը այնպիսի խաղաղութիւն մը կ'արտայայտէին որ Քրիստիս յանկարծ ստուեցաւ մնաց:

Քրիստիս կը յուսար որ երիտասարդը շարժում մը պիտի ընէր, պիտի խոյանար իրեն վրայ, պիտի համբուրէր, ձեռքը երկարէր, վերջապէս բան մը...

Դեմեաքրիօս բնաւ չշարժեցաւ:

Վայրկեան մը, կատարեալ ուղղամտութեամբ ապասեց ու լռեց, կարծես կ'ուզէր յառազ կերպով որոշել իր գիրքը:

Յետոյ, տեսնելով որ ոչ մէկ բան հարցուցին իրեն, դէպի պատուհանը քանի մը քայլ առաւ, կրթնեցաւ անոր բացուածքին ու սկսաւ դիտել նորածագ լոյսը:

Քրիստիս նստած էր ցածր՝ անկողնի մը վրայ, և կը նայէր սեւեռուն ու ապշահար նայուածքով:

Այն ատեն Դեմեաքրիօս ինքնիրեն ըսաւ.

— Լաւ է որ այսպէս ըլլայ. մահուան վայրկեանին այսպիսի խաղերը բաւական տխուր են: Միայն կը զարմանամ թէ ինչպէ՞ս սկիզբէն իսկ, չէ նախագացած և զիս խանդավառօրէն ընդունեց: Ինծի համար սիրարկած մըն է որ վերջ կը գտնէ, միայն քիչ մը կը ցաւիմ որ այսպէս կը վերջանայ, որովհետեւ արդար ըլլալու համար, պէտք է ըսել որ Քրիստիսը ուրիշ յանցանք չունեցաւ, բայց եթէ չափազանց անկեղծօրէն արտայայտել փառասիրութիւն մը, զոր կինեքուն մեծամասնութիւնը պիտի ուզէր ունենալ, և եթէ հարկ չըլլար զոհը յանձնել ժողովրդային ցատումին, պիտի գոհանայի այս եռանդոտ աղջիկը աքօրելով, իրմէ ազատուելու և կեանքին հաճոյքները իրեն թողելու համար: Սակայն ոչ ոք կրնայ բան մը ընել, քանի որ գայթակղութիւն մը կայ մէջտեղ:

Կիրթը այսպիսի արդիւնքներ կուտայ: Հեշտանքը առանց մտածումի կամ ընդհակառակն գաղափարը՝ առանց վայելքի այսպիսի չարաշուք հետեւանքներ չեն ունենար: Պէտք է բաղմամբիւ տարփուհիներ ունենալ, սակայն աստուածներու շնորհիւ, զգուշութեամբ մոռնալու է որ այդ բերանները իրար նմանին:

Այսպիսի յանդուգն վճիռով մը ամփոփելէ վերջ իր բարոյական տեսութիւններէն մին, հեշտիւ վերսկսաւ իր գաղափարներու բնականոն ընթացքին:

Տարածօրէն յիշեց ընթրիքի հրաւէր մը, զոր ընդունած էր նախորդ իրիկունը, յետոյ մոռցած՝

գէպքերու յորձանքի մը մէջ և որոշեց ներողութիւն խնդրել:

Խորհեցաւ որ պէ՛տք էր ծախել իր գերի դերձակը, ծերունի մը որ կապուած էր նախորդ իշխանութեան օրով զործածուած չարուստին և կիսովին կը յաջողէր նոր պատմութեան ներքին փոփոխութիւններու մէջ:

Իր միտքը այնքան անկախ էր որ նոյնիսկ պատին վրայ քաշեց ուրուագիծ մը Զակրեւսը եւ Տիսանցը խմբանդակին համար, ուրուագիծ մը որ կը բարեփոխէր գլխաւոր անձնաւորութեան աջ բազուկին շարժումը: Հազիւ աւարտած էր, երբ դուռը զարնուեցաւ:

Դեմետրիոս առանց աճապարանքի բացաւ: Ծերունի դահիճը, երկու օտարաբաններ զինուորներու ընկերակցութեամբ ներս մտաւ:

— Փոքրիկ բաժակը կը բերեմ, ըսաւ ծերունին մեծարելի ժպիտ մը արձակելով արքայական տարփածուն:

Դեմետրիոս լուրջութեամբ պահեց:

Մասնաւոր Գրիօսը գլուխը վեր վերցուց:

— Առանձնաբէր է աղջիկս, ըսաւ բանտապահը, մօլեխինդը աղէկ մանրուած է, կը մնայ դայն առնել: Մի վախճար, չեմ տանջուիր:

Գրիօս նայեցաւ Դեմետրիոսին, որ անքթիթ կը նայէր իրեն:

Զգողութեամբ անոր սեւեռել իր սեւ ու լայն բերբերը, որոնք կանաչ լոյսով մը շրջանակուած էին, Գրիօս ձեռքը երկարեց, առաւ բաժակը և դանդաղօրէն բերնին տարաւ:

Շրթունքները թրջեց. մեղրախառն թմբեցուցիչ

մը բարեխառնած էր թոյնին դաճութիւնը և թունաւորութիւնը մալիք ցուեցրէ:

Գրիօս բաժակին կէսը խմեց, յետոյ, թափոնին մէջ Ակաթօնին Թիէսքէսի մէկ շարժումով ընդօրինակելուն համար, կամ ինքնաբերական զգացումի տրդիւնք, մնացորդը Դեմետրիոսին երկարեց... Սակայն երիտասարդը ձեռքով մերժեց այս անգագնապահ առաջարկութիւնը:

Այն առանձնաբէր պարպեց բաժակը մինչեւ յառաջը մնացող կանաչ խիւսը: Եւ այսինքն լուսաւորութեան սրտակեղեք ժպիտով մը, որ խառն էր քիչ մը արհամարհանքով:

— Ի՞նչ պէտք է ընել, ըսաւ Գրիօս բանտապահին:

— Աղջիկս, պատէ սենեակին մէջ, մինչեւ որ զգաս թէ ծունկերդ կը ծանրանան: Այն առանձնաբէր կանաչի վրայ և թոյնը ինքնին պիտի ներգործէ:

Գրիօս քաշեց մինչեւ պատուհանը, ձեռքը կրթնցուց պատին, քունքն ալ՝ ձեռքին, և մանիշակագոյն արշալոյսին վրայ նեանց կորուսած երիտասարդութեան վերջին ակնարկ մը:

Գոյներու լիճ մը կ'ողողէր արեւելքը. ջուրի թևի մը պէս, կապարագոյն երկար երիզ մը կը շրջապատէր հորիզոնը ձիթագոյն գօթով մը: Անոր վերեւ, բազմաթիւ երանգներ իրարմէ ծնունդ կ'առնէին, լեւալագոյն, ծիածանագոյն ու խառնուրդ երկինքի հեղուկագոյն, որոնք անզգալիօրէն կը հալէին լազուարթ դուկ քողեր, որոնք անզգալիօրէն կը հալէին լազուարթ երկինքին մէջ: Յետոյ, այս յարկ յարկ նրբերանգները յաճօրէն վեր բարձրացան, ոսկիէ գիծ մը երեցաւ, բարձրացաւ ու լայնացաւ. ծիրանի նրբին թել մը լուսաւորեց այս փռուր արշալոյսը, և արեան կոհակի մը մէջ արեգակը ծագեցաւ:

Գրուած է.

Լոյսը քաղցր է:

Բրիտիո տապալէս տաքի վրայ մնաց, որքան ատեն
որ օրունքներուն վրայ կենալու ուժը ունեցաւ: Զին-
ուորները օտարացեացան զինքը փոխադրելու անկողնի
վրայ, երբ ինք նշան ըրաւ որ կը գեղեւէր:

Հոն, ծերունին անոր պատմութեանն օպիտակ
ծալքերը յարգարեց երկարած անդամներուն շուրջ,
յետոյ դպաւ օտքերուն և հարցուց.

— Զգացիր:

Բրիտիո պատասխանեց.

— Ո՛հ:

Ծերունին կրկին ծունկերուն դպաւ և հարցուց.

— Զգացիր:

Բրիտիո հապկուց թէ չի զգար, և յանկարծ բեր-
նի և ուտելու շարժումով մը (օրովհետեւ արդէն ձեռ-
քերը մեռած էին) յետին ուժերը հաւաքած, և թերեւ
ցաւելով որ այդ պահը այնքան ամուլ կ'անցնէր, Դե-
մետրիօսին նետուեցաւ. սակայն դեռ երիտասարդը
չպատասխանած, անկենդան գետին ինկաւ և աչքերը
յաւիտեանօ մարեցան:

Այն ատեն դահիճը անոր դէմքը ծածկեց պատմու-
հանին վերին ծալքերով և ներկայ զինուորներէն մին՝
հնթադրելով որ անցեալի անուշ օրեր միացուցած
էին այս երիտասարդն ու երիտասարդուհին, իր օու-
րին ծայրովը կարեց անոր մազերուն ծայրի խոպոպը
և ձգեց սալարկին վրայ:

Դեմետրիօս խոպոպը առաւ ձեռքին մէջ և շօշա-
փեց. արդարեւ ամբողջովին Բրիտիօն ինքն էր, իր
դեղնեղեղութեան վերապրող օսկին և նայնիօկ իր ա-
նունին պատճառը:

Եւ մազի այդ փունջը առաւ բթամատին և մատ-
ներուն մէջ, քիչ քիչ թափթփեց ու կօշիկին ներս
բանովը զայն խառնեց գետնի փոշիին:

Գ. — ՔՐԻՍՏԻՍ՝ ԱՆՄԱՀ

Երբ Դեմետրիօս մինակ մնաց իր կարմիր աշխա-
տանօցին մէջ, ուր կուտակուած էին մարմարներ,
կողապարներ և արձանակալներ, ուղեց աշխատիլ:

Զախ ձեռքին մէջ դուրը բռնած և աջին՝ մաւրճը,
վերակաւ շինել կիսաւարտ նախագիծ մը, սակայն
առանց եռանդի: Հակայական ձիու վիզ մըն էր չի-
նածը, որ պիտի գրուէր Պօփօսնի տաճարին մէջ:
Խոզանակաձեւ կարուած բաշին տակ, վիզին մօրթը
գլխու շարժումով մը ծալիծալ, երկրաչափական ձևով
մը կը կօրանար, ծովային վէտիվէտ աւազանի մը
նման:

Երեք օր առաջ, այս արձանին մանրամասնու-
թիւնները Դեմետրիօսի համար մեծ շահագրգռութիւն
մը ունէին, սակայն Բրիտիօ մահուան առաւօտուն
իբեն թուեցաւ թէ իրերը կերպարանափոխ եղած էին:
Հակառակ իր կամքին, նուազ հանդարտ էր, և չէր
կրնար կեդրոնացնել իր մտածումը, որ ուրիշ բանով
զբաղուած էր: Տեսակ մը անտեսանելի քօղ մտած էր
իր և մարմարին միջեւ: Մէկդի նետեց մաւրճը և սկսաւ
քալել փոշոտ պատուանդաններուն երկայնքին:

Յանկարծ, բակէն անցաւ, կանչեց սարուկը և
ըսաւ անոր.

— Պատրաստէ անուշ խունկերն ու աւաղանը.
լոգնելէ վերջ պիտի բուրումնաւէտես զիս, բեր օպի-
տակ հագուստներ և վառէ բոլորակ խնկամանները:

Երբ արդուզարգը աւարտեց, ուրիշ երկու օտարու-
հներ ալ կանչել տուաւ.

— Դացէ՛ք թագուհիին բանալի, ըսաւ անոնց,
բանապահին յանձնեցէք բրուտի այս կաւը և փո-
խադրել տուէ՛ք այն սենեակը ուր մեռած է պերճա-

դիմ Գրիգորը: Եթէ անոր մարմինը դեռ չէ նետուած վերապին մէջ, ըսէք որ հրամաններս չստած ոչ մէկ բան ընէ: Շուտ վազեցէք, գացէ՛ք:

Նախագիծի գործիք մը առնելով իր գօտիին ծալքերուն մէջ բացաւ այն դուռը, որ կը նայէր Տրօմի ամայի ծառուղիին վրայ:

Յանկարծ կեցաւ սեմին վրայ. ափրիկեան այգ երկրին միջօրէի անհուն լոյսը զինքը ապշեցուց:

Փողօցը ինչպէս և տունները սպիտակ պէտք է ըլլային, մինչդեռ ուղղաձիգ արեւուն բոցը լուսապայծառ իրերը այնպիսի կառաղսթեամբ կը լուար որ կրաչէն պատերը և օալաքարերը միանգամայն կը ցօլացնէին կապտորակ ստուերի, կարմիրի, կանաչի, կոշտ կաւահողի և յակինթի հրաշալի երանգներ: Սարսուռն գոյներ կարծեա կը տեղափոխուէին օդին մէջ և թափանցիկ կերպով կը ծածկէին տուններու հրավառ ճակատները: Այս փողփողումին ետեւ գիծերն անգամ կ'եղծուէին, փողօցին աջակողմեան գիծը աստամօրէն կը կլորնար, կտաւի մը պէս կը ծփար, և տեղ տեղ անտեսանելի կը դառնար: Սահմանաքարի մը մօտ պառկած շուն մը կարմրեալանգ կ'երեւար:

Խանդավառօրէն հիւսցիկ, Դեմետրիօս այս տեսարանին մէջ տեսաւ իր նոր կեանքին մէկ խորհրդանշանը: Բաւ էր որքան ապրած էր արեւոտ գիշերուան, լուսթեան ու խաղաղութեան մէջ, բաւական էր որքան լոյսին տեղ ընդունած էր լոյսին լոյսը և իտէալի տեղ՝ փափուկ շարժումի մը թոյլ գիծը: Աստական չէր իր գործը և իր արձաններուն մօրթին վրայ ցուրտ սարսուռ մը կը թեւածէր:

Իր իմացականութիւնը վրդովող այս օրորակածին առեն, առաջին անգամ ըլլալով զգացած էր կեանքի մեծ շունչը որ կ'ուռեցնէր իր լանջքը: Եթէ կը օար-

տափէր երկրորդ փորձութենէ մը, եթէ այս պայքարէն յաղթակոն ելլելէ վերջ, ամէն բանէ առաջ կ'երգուըննար ալ իր գեղեցիկ կեցուածքը չենթարկել ուրիշի մը, գոնէ կ'ըմբռնէր թէ ասոր համար միայն յանձն առնել երեւակայութեւն նեղութիւնը որ մարմարին, գոյնին ու խօսքին ուժով կը հառնի մարդկային յուզումին խորութիւններուն և թէ բացայայտ գեղեցկութիւնը անորոշ նիւթ մըն է միայն որ հըրճուանքին կամ տառապանքին արտայայտութեամբը կրնայ կերպարանափոխուիլ:

Այս մտածումներով լեցուած, հասաւ ոճրագործներու բանտին դրան առջեւ:

Իր երկու սարուկները հոն կը սպասէին իրեն:

— Կարմրահողէ կոյտը բերինք, ըօին տնոնք. մարմինը անկողնին վրան է, ոչ ոք դպած է անոր. բանտապահը կ'ողջունէ ձեզ և ձեր օժանդակութիւնը կը հայցէ:

Երիտասարդը լռութեամբ ներս մտաւ, անցաւ երկար նրբանցքէն, ելաւ աստիճաններէն, մտաւ մեծ եռլին սենեակը ու դուռը խնամով փակեց:

Մեռեալին դիակը տարածուած էր անկողնի վրայ, գլուխը ցած ինկած և քօղով մը ծածկուած, ձեռքերը երկարած ու ոռքերը քով քովի: Մասները բեռնաւոր էին մատանիներով, արծաթէ երկու օղակներ կը փաթթուէին աժգոյն ոռքի կոճերուն և իւրաքանչիւրը դեռ կարմրած էր փոշիով:

Դեմետրիօս վեր վերցնելու համար, ձեռքը քօղին տարաւ, սակայն հազիւ զոյն բռնած էր երբ անոր բացուածքէն ասոնեակ մը ճանճեր դուրս թռան:

Դեմետրիօս ոտքէն սինչեւ գլուխը օտարոաց... և սակայն սպիտակ բուրդէ ծածկօցը մէկդի ըրաւ և ծալլեց անոր մազերուն շուրջ:

Քրիստոնէի դէմքը հեղհեղէ լուսաւորուած էր
այն յաւիտեանական արաւայտութեամբ, զոր մահը կը
չնօրհէ դիակներուն մոգերուն և կօպերուն: Այսե-
րուն կապառակ սպիտակութեանը մէջ, քանի մը
երկնագոյն նուրբ երակներ անոր անշարժ գլխուն
կուտային ցուրտ մարմարի մը երեւոյթը: Թափանցիկ
սունգերը կը բացուէին նրբին շրթունքներուն վերեւ,
և դիւրարեկ թանջները աննիւթական բան մը ու-
նէին: Ոչ մէկ լոյսի տակ, նայնիսկ իր երազին լոյսին
մէջ, Դեմետրիոս երբեք չէր տեսած այս աւելի քան
մարդկային գեղեցկութիւնը և մեռած մօրթին այս
ճառագայթումը:

Եւ այն տառն կը յիշէ այն խօսքերը, զոր Քրի-
ստոս արաւայտած էր իրենց առաջին տեսակցութեան
ընթացքին: «Դուն միայն իմ գէմքս կը ճանչնաս և
չեմ գիտեր թէ ի՞նչ գեղեցիկ եմ»: Ուժգին յուզում
մը յանկարծակի զայն կը խեղդէ, վերջապէս կ'ուզէ
գիտնալ և կրնայ գիտնալ:

Իր երեք օրուայ օրոյ կեանքէն կ'ուզէ պահել
այնպիսի յիշատակ մը որ իրմէ աւելի պիտի տեսէ—
մերկացնել անոր հիանալի մարմինը, իբրեւ նախատի-
պար զնել այն բուռն գիրքին մէջ, զոր երազին մէջ
տեսած էր, և անոր մեռած մարմինին նայելով ստեղ-
ծել Անմահ կեանքին արձանը:

Կը քակէ ճարմանդը և հանգոյցը, կը բանայ
պատմութեանը. մարմինը ծանր է, զայն կը վերցնէ
բայց գլուխը ետեւ կ'իյնայ, օտինքները կը գողգողան
և թեւերը վար կ'իյնան: Պատմութեանը ամբողջովին կը
հանէ և կը նետէ սենեակին մէջտեղ. ծանրօրէն մար-
մինը կ'իյնայ վար:

Դեմետրիոս անոր անութներէն անցնելով երկու
ձեռքերը, մեռելը կը սահեցնէ անկողնէն վար, գլու-
խը կը դարձնէ ձախ օյտին վրայ, և շքեղ մօզերը
կը հաւաքէ ու կը տարածէ կոնակին տակ. յետոյ
վեր կը վերցնէ աջ բազուկը, նախաբազուկը կը ծալէ
ճակտին վերեւ և դեռ կակուղ մատները կը դնէ բար-
ձի մը տակ: Երկու հիանալի զնգերոտ գիծեր, ա-
կանջներէն և արմուկէն իջնելով կուգան միանալ աջ
բախիքին տակ, զոր պտուղի մը պէս կը կրեն: Վեր-
ջապէս կը շփէ սրունքները, մէկը ուղղակի տարած-
ուած, միւսին ծունկը ծալուած և կրունկը գրեթէ
հպած երաստանին: Կ'ուզողէ քանի մը մանրամասնու-
թիւններ, հասակը դէպի ձախ կը ծալէ, կ'երկարէ
աջ ուսքը և կը հանէ տպարանջանները. մանեակ-
ներն ու մատնիները, որպէս զի ոչ մէկ բան խան-
գարէ կնոջական մերկութեան կատարեալ և մաքուր
ներդաշնակութիւնը:

Նախատիպարին դիրքը ճշգրտած է:

Դեմետրիոս սեղանին վրայ կը նետէ խոնաւ կաւէ
կոյտը, զոր հոն բերել տուած էր: Կը սեղմէ զայն
ձեռքերուն մէջ, կը շաղէ և կ'երկարէ մարդկային ձե-
ւին համեմատ. տեսակ մը բարբառոս հրէշ ծնունդ
կ'առնէ իր կորովի մատներէն. կը նայի:

Անշարժ դիակը կը պահէ իր ցանկայարոյց դիր-
քը. սակայն արեւան բարակ թել մը կ'ելլէ աջ սուն-
գէն, կը հոսի շրթունքին վրայ և կաթիլ կաթիլ կ'իյ-
նայ կիսաբաց բերնին տակ:

Դեմետրիոս կը շարունակէ աշխատիլ. կաշապարը
կ'ոգեւորի, ճշգրտօրէն գիծեր կը ստանայ և կեանք
կ'առնէ. հրաշալի ձախ բազուկ մը կը կլորնայ մարմ-
նին վերեւ իբրեւ թէ մէկը գրկէր: Ազդերուն զնգեր-

ները օրօշակի կը յայտնուին, և ոտքին մասները կը կծկուին:

Երբ գիշերը ծածկեց երկիրը և ցած սենեակը մթնցաւ, Դեմեաբիօս աւարտած էր արձանը:

Չորս գերիններ զայն փոխադրեցին իր աշխատասեղին մէջ: Այդ իրիկունէ սկսեալ, Դեմեաբիօս լապտերներու լոյսով կարել տուաւ փարօսէն մարմարեայ զանգուած մը և տարի մը վերջ, դեռ կ'աշխատէր արձանին վրայ:

Դ. — Գ Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

— Բանապա՛հ, բա՛ց դուռը, բանապա՛հ բաց մեզի դուռը:

Ռօտիս և Միրթօքլիւս կը զարնէին դրան:

Դուռը կիսովին բացուեցաւ:

— Ի՛նչ կ'ուզէք:

— Կ'ուզենք տեսնել մեր բարեկամուհին. ըսաւ Միրթօ. կ'ուզենք տեսնել Քրիսիօը, խեղճ Քրիսիօը որ մեռաւ այս առտու:

— Արգիլուած է, կորսուեցէ՛ք:

— Օ՛, թող որ մանենք, թա՛ղ տուր, ոչ ոք պիտի դիմաւ, ոչ ոքի պիտի ըսենք, թող որ տեսնենք մեր բարեկամուհին, շուտով դուրս կ'ելլենք, տղմուկ չպիտի հանենք:

— Հապա եթէ բանուի՞մ, եթէ ձեր պատճառով պատժուի՞մ, տուգանքը դուք չէ որ պիտի վճարէք:

— Չպիտի բանուիս, մինակ ես այստեղ, ուրիշ դատապարտեալ ալ չկայ և զինուորներն ալ ճամբեր

եռ, այս բոլորին տեղեւի ենք, թո՛ղ որ ներս մանենք:

— Ինչ որ է, շատ մի կենաք, ահա բանալին, երբորդ գուշն է, երբ մեկնիք ինծի լուր տուէք, արգէն ուշ է և կ'ուզեմ պառկիլ:

Բարի ձերուկը յանձնեց երկաթէ բանալին որ կախուած էր իր գոտիէն. անմիջապէս երկու փաքրիկ հոյսերը, մթին նրբանցքներէն կտաւ մը կտխելով իրենց կօշիկներու վրայ, ներս վազեցին:

Յետոյ, բանապա՛հը քաշուեցաւ իր խցիկը և անօգուտ համարեց աւելի հակողութիւն կատարել: Յունական Եգիպտոսի մէջ բանաարկութեան պատիժը ի գործ չէր դրուեր. և այն փաքրիկ սպիտակ տունը, որ քաղցրաբար ձերանիին հակողութեան յանձնուած էր, կը ծառայէր միայն իբրև բնակարան՝ մահուան դատապարտուածներու: Իսկ երբ վճիռը կը գործադրուէր, արդէն իսկ պարապ կը մնար:

Այն վայրկեանին երբ մեծ բանալին փականքին մէջ մտնուցին, Ռօտիս բռնեց իր բարեկամուհիին ձեռքը:

— Արդեօք պիտի համարձակի՞մ զայն տեսնել. ըսաւ ան, շատ կը սիրէի Միրթօ... Կը վախնամ... Նախ դո՛ւն ներս մտի:

Միրթօքլիւս հրեց դուռը, սեղանի սենեակին մէջ աչք մը պատցնելուն պէս, աղաղակեց.

— Ներս մի՛ մաներ Ռօտիս, հոս սպառէ ինծի:

— Օ՛հ, ի՛նչ կայ, դո՛ւն ալ կը վախնամ... Ի՛նչ կայ, արդեօք չէ՞ մեռած:

— Այո, սպառէ ինծի... կ'ըսեմ քեզի... Կեցի՛ր նրբանցքին մէջ և մի նայիր:

Դիակը մնացած էր այն տեսնալու գիւղին մէջ, զոր Դեմեաբիօս տուած էր անոր, կերտելու համար Անմահ կեանքին Արձանը: Բայց ծայրայեղ ուրախութիւն.

ները կը յանգին ծայրայեղ վիշտի մը ջղագրգռութեան, և Միրթօքլիա կը խորհէր թէ ի՞նչ ահաւոր աստապանքներ, ինչ չարչարանքներ, հոգեւարքի ինչ գալարումներ առաջէն խռոված պէտք է ըլլան դիակը:

Ոտքի մատերուն վրայ կոխելով, անկողնին մօտեցաւ:

Արիւնի բարակ գիծը կը շարունակէր հոսիլ թափանցիկ ունգերէն: Մօրթը բոլորովին սպիտակ էր. ծիծերուն տոգոյն պտուկները ներս քաշուած էին քնքուշ պորտերու նման, ոչ մէկ վարդագոյն երանգ կենդանութիւն կուտար այս վաղանցուկ պանկած արձանին. բայց զմրուխտի քանի մը բիծեր որ թեթեւօրէն կ'երանգաւորէին անոր ողորկ որովայնը, կը յայտնէին թէ միլիոնաւոր նոր կեանքեր կը ծլէին դեռ հազիւ պաղած մարմնէն և կ'ուզէին որ յաջորդեն անոր:

Միրթօքլիա բռնեց մեռած բազուկը և երկարեց զայն ազդրերու երկայնքին: Ան ուզեց այսպէս երկայնի նաւ ձախ սրունքը, բայց ծունկը գրեթէ քարացած էր և չկրցաւ մարդջութեամբ տարածել զայն:

— Ռօտիս, ըսաւ ան յուզուած ձայնով մը, եկուր: Հիմա կրնաս ներս մտնել:

Ազջիկը գողգոլարով մտաւ օհնեակէն ներս: Իր դէմքը կծկուեցաւ, աչքերը բացուեցան...

Երբ զգացին որ երկուքը աստնձին են, անոնք երկար ատեն հեծկլաւցին բարձրաձայն, իրարու դիրկ նետուած:

— Խեղճ Քրիսիս, խեղճ Քրիսիս կը կրկնէր աղջնակը:

Իրարու այտը կը համըռութէին անպիտի յուսահատ դողովով մը, ուր զգայնական ոչ մէկ բան կար. արցունքներուն համը չրթունքներուն կուտար իրենց փոքրիկ ընդարձացած հոգիներուն ամբողջ դառնու-

թիւնը: Կուլային ու կուլային, վշտահար նայուածքներով իրար կը նայէին և երբեմն միասին կը խօսէին, սրտայոյզ ու խոպոտ ձայնով մը ուր բառերը հեծկլաւանքներով կը վերջանային:

— Որքան կը տիրէինք զայն, բարեկամուհի մը չէր մեզի համար, մայր մըն էր, Երիտասարդ մայր մը, մեր եղկուքին փոքրիկ մայրիկը:

Ռօտիս կրկնեց.

— Փոքրիկ մայրիկը...

Միրթօ, զայն ասնելով մեռեալին մօտ, ըսաւ ցած ձայնով.

— Համբուրէ զայն:

Երկուքն ալ ծոցացան և ձեռքերնին գրին անկողնին վրայ, և կրկին հեծկլաւցով իրենց չրթունքները տարին անոր աստած ճակատին:

×

Միրթօ Քրիսիսին գլուխը ասաւ երկու ձեռքերուն մէջ, որոնք կը մխրձուէին անոր մազերուն մէջ և այսպէս խօսեցաւ:

— Քրիսիս, տիրելի Քրիսիս, դուն որ կրնարուն ամենազեղանին էիր ու ամենէն պաշտելին, դուն այնքան կը նմանէիր դիցունիին որ ժողովուրդը անոր քան կը նմանէր Դուր Եւ դուն հիմա, ի՞նչ բոլին քեզի: Եթէ դու քեզ, ո՞ւր ես դուն հիմա, ի՞նչ բոլին քեզի: Բարեբաբ հրճուանքը տալու համար կ'ապրէիր: Բերանէդ աւելի քաղցր պտուղ չէ եղած, ոչ ալ աչքերէդ աւելի պայծառ լոյս: Մօրթդ փառայեղ պատմուճան մըն էր զոր չէիր ուզեր քքողել, և հեշտանքը անոր վրայ կը ծփար յաւիտենական բոյրի մը պէս: Երբ կը քակէիր մազերդ, բոլոր ցանկութիւնները դուրս կը թափէին, ու երբ կը գոցէիր մերկ թեւերդ, մարդիկ աստուածներէն կը խնդրէին մեռնիլ անոնց մէջ:

×

Գեանի վրայ կկաթած, Ռօտիս կը հեծկլաւար:

— Քրիսիս, իմ Քրիսիսս, շարունակեց Միթթօք-
լիս, դեռ երէկ ողջ էիր ու երթաւօտարդ և երկար օ-
րերու յոյսն ունէիր, իսկ հիմա մեռած ես և աշխար-
հիս մէջ ոչ մէկ միջոց կայ որով կարենաւ մեզի խօսք
մը ըսել. երբ աչքերդ փակեցիր հոս չէինք, տառա-
պեցար և չգիտցար թէ մենք պարիսպներուն ետին
կուլայինք քեզի համար, հողեւարքիդ առեն նայուած-
քով մէկը փնտռեցիր, սակայն աչքերդ չ'անդիպեցան
մեր գթօտ ու ագալի աչքերուն:

Սընդահար աղջիկը միշտ կուլար, երգչուհին
բռնեց անոր ձեռքը:

— Քրիսիս, իմ Քրիսիսս, մեզի ըսած էիր որ օր
մը քու շնորհիւդ պիտի ամուսնանայինք: Մեր նշան-
առութիւնը արդէն և արցունքներու մէջ կը միանանք
իրարու. սակայն վիշտը սէրէն աւելի զօրաւոր կեր-
պով կը միացնէ մեր ձեռքերը: Անոնք որ անգամ մը
միասին արտասուած են, առ յաւէտ չպիտի բաժնուին
իրարմէ: Հողին պիտի տանինք սիրեցեալ մարմինդ
Քրիսի'տիսն, և երկուքս ալ մեր մազերը պիտի կըտ-
րենք գերեզմանիդ վրայ:

Անկողնի ծածկոցի մը մէջ փաթթեց դիակը, յե-
տոյ ըսաւ Ռօտիսին.

— Օգնէ՛ ինծի:

Մեղմօրէն զայն վեր վերցուցին, սակայն բոքը
ծաշր ըլլալով, դրին հողին վրայ:

— Հա՛նքնք մեր արեւիկաները, ըսաւ Միթթօ. նըր-
բանցքներէն բոկոտն անցնինք. բանտապահը քնացած
ըլլալու է... Եթէ չարթննայ, կ'անցնինք, իսկ եթէ
տեսնէ մեզ, պիտի արգիլէ... Վաղը, ալ կարեւորու-
թիւն հունի, երբ անկողինը պարապ տեսնէ, զինուոր-
ներուն պիտի բռնէ որ մարմինը վերապը նետած է,
ինչպէս որ օրէնքը կը պահանջէ: Զվախանալով Ռօ'տէ,
ինծի պէս դուն ալ արեւիկանդ դիր գօտիիդ մէջ և ե-
կուր. ծունկերուն տակէն բռնէ, ոտքերդ թող ետեւ
մնան, քալէ՛ անոնց աղմուկի, կամաց կամաց...

Ե.— Մ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք

Երկրորդ փողոցէն դարձած առեն, երկու աղջիկ-
ները երկրորդ անգամ ըլլալով մարմինը վար դրին,
իրենց արեւիկաները հագնելու համար: Ռօտիսին ոտ-
քերը այնքան փափուկ էին որ բոկոտն քալած տեսն
սկրթած էին և կ'արիւնէին:

Լուսապայծառ էր գիշերը և քաղաքը լուսթեամբ
լեցուն: Տուներու դիւղին համեմատ, երկաթագոյն
սառուերները քառակուսի ձևերով կ'երեւէին:

Փողբիկ կոյսերը կրկին ձեռքերնուն վրայ առին
իրենց բեռը:

— Ո՛ւր պիտի երթանք, ըսաւ փողբիկ աղջիկը,
ո՛ւր պիտի թաղենք:

— Հէրմանուպիտի գերեզմանատան մէջ. այնտեղ
միշտ ամայի է. հոն խաղաղութեամբ պիտի հանգչի:

— Խեղճ Քրիսիս, մտքէս կրնա՞ր անցնիլ որ իր
վերջին օրը, առանց ջահի և առանց մեռելական
կառքի, ես իր մարմինը պիտի կրէի գաղափորէն,
գողցուած բանի մը պէս:

Յետոյ երկուքն ալ սկսան արագօրէն խօսիլ, կար-
ծեա մեռեալին ներկայութենէն կը վախճային: Քրի-

սիսի կեանքին վերջին օրը գիրենք զարմացումով լեցուցած էր։ Ուրկէ ձեռք անցուցած էր ան հայելին, սանաորը և մանեակը. կարելի չէր որ անձամբ առած ըլլար գիրտուկին մարգարիտները. տաճարը այնքան լաւ պահպանուած էր որ պերճադիճ յիս չէր կրնար ներս մտնել. այն աստիճանէն մէկը իր հաշտոյն գործած էր, սակայն ո՛վ. տառապանքներն արձանին պահպաններուն մէջ ու է տարփածու չունէր. և յետոյ եթէ իրեն տեղ ուրիշ յը գողցած էր մանեակը, ինչո՞ւ զինքը չէր մատնանշեր։ Ինչ որ ալ ըլլար, ինչո՞ւ այս երեք ու ճիւղները, ի՞նչ բանի կը ծագայէին, եթէ ոչ զինքը չարչարանքի ենթարկել։ Ու է կին անպատակ կերպով այսպիսի յիմարութիւններ չընէր, պայմանաւ որ սիրահարուած չըլլայ։ Արդեօք Քրիստոս սիրահարուած էր և որո՞ւ։

— Երբեք չպիտի գիտնանք, եզրակացուց օրնգահար աղջիկը, իր գաղտնիքը իրեն հետ տարաւ, և եթէ մեղօսակից յըն ալ ունի, ան չէ որ մեզի տեղեկութիւն պիտի տայ։

Այդ պահուն Ռոտիս, որ արդէն քանի յը վայրկեանէ ի վեր կ'երեբակար, հառաչեց.

— Չեմ կրնար Միրթօ, ալ չեմ կրնար, վար պիտի իյնամ, վիշտն ու յոգնութիւնը ընկճեցին զիս։ Միրթօքիւն անոր վիշտ բռնեց.

— Քիչ յըն ալ փորձէ սիրելիս. պէտք է տանինք անոր մարմինը, խնդիրը զայն թաղելն է. եթէ գերեզման չունենայ և ձեռքին մէջ դանդ մը, յաւիտեան պէս թափառական պիտի մնայ գոթիքի գետին եզերքներուն վրայ և երբ մենք ալ, մեր կարգին երթանք մեռելներուն քով, անիկա մեզ պիտի մեղադրէ մեր ամբարշտութեան համար և այն ատեն ու է պատասխան չպիտի կարենանք տալ։

Սակայն աղջնակը, անոր թեւին վրայ իյնալով սկսաւ արտասուել։

— Շուտ, շուտ, վերսկսաւ Միրթօքիւն, անաւասիկ փողոցի ծայրէն մարդ կուգայ։ Կենանք մեռելին, առջեւ, մեր պատմութեաններու ետին պահենք զայն, եթէ տեսնեն, ամէն ինչ կորսուած է...

Կեցաւ ու յանկարծ աւելցուց.

— Թիմօն է, կը ճանչնամ, Թիմօն է, հետն ալ չորս հաւ կ'ին... Ա՛, տառապանքներ, ի՞նչ պիտի ըլլայ, հիմա պիտի կատակէ մեզի հետ, ինք որ կը խոնդայ ամէն բանի վրայ... սակայն ոչ. հո՛ս կեցիր Ռոտիս, պիտի խօսիմ իրեն հետ։

Եւ յանկարծակի մտածուէ մը մտաբերուած, փողոցին մէջէն վազեց մօտեցող խումբին դէմ։

— Թիմօն, բաւա աղջիկը (և ձայնը ի ի էր աղերսաւոր) Թիմօն օգնէ ինձի, կը պաղտաւոր մտիկ ըրէ ինձի, ծանրակշիռ ըսելիքներ ունիմ, պէտք է որ միայն քիզի խօսիմ։

— Ինչո՞ւ փոքրիկս, որքան յուզուած ես, բաւ երիտասարդը։ Արդեօք ուսիդ հանգոյցը կորսնցուցիր, թէ՛ ոչ վար ինչպէս ատեն պուրկիկիդ քիթը կտարեցաւ. կատարեւապէս անգարմանիկ արկած մըն է։

Մանկամարդ աղջիկը վշտաւ ահարկ մը նետեց անոր վրայ, սակայն արդէն չորս կիները՝ Ֆիլօթիս, Սէզօ ալ Գնիա, Քալիսթօն ու Թաթիքեան անհամբերութեամբ իր շուրջը կը հաւաքուէին։

— Հո՛ս նայէ, խենդուկ աղջիկ, բաւ Թաթիքեան, եթէ ստնտուիդ կաթը օպառեցիր ոչինչ կրնանք ընել, կաթ չունինք. գրեթէ լուցած է և դուն պէտք է պառկած ըլլայիր, երբէն ի վեր մանուկները կը սլքտան լուսինին տակ։

— Իր ստնտոն, բաւ Ֆիլօթիս, անակ բան չկայ, կ'ուզէ Թիմօնը մեր ձեռքէն առնել։

— Մտրակի՛ արժանի է, մտրակի։

Եւ Քալիօթոն, Միրթօի մէջքէն բռնելով, գետնէն վեր վերցուց զայն և բացաւ անոր կապոյտ պատմու-
ճանը, առկայն Սէզօն սիջամեց.

— Յիմար էք դուք, գոչեց ան, Միրթօն երբեք
չէ գիտցած թէ ի՞նչ է այդ մարդը. պառկելու համար
չէ որ թիմօնը կը կանչէ, հանգիստ թողէք զայն և
թող վերջացնէ:

— Նայինք ի՞նչ կ'ուղես ինձմէ, բոաւ թիմօն.
եկուր նայինք, ըսէ ահանջիւ. իրաւ ծանրակշի՞ր
բան մըն է:

— Քրիտին մարմինը հոռի փողոցին մէջտեղն է,
ըսաւ աղջիկը դողդալով. ես ու բարեկամուհիս գե-
րեզմանատուն կը տանինք զայն, առկայն ծանր է
և քեզմէ կը խնդրենք որ օգնես յեղի: Ծառ չի տե-
ւեր... անսխալապէս կրնաս հասնիլ այդ կիներուն:

Թիմօնի աչքերը ազնիւ փայլով մը լեցուեցան:

— Խեղճ աղջիկներ, հապա ես որ կը խնդայի,
դուք մեղմէ աւելի ազնիւ էք. արդարեւ պիտի օգնեմ
ձեզի, գնա՛ հասի՛ր բարեկամուհիդ և ինձի սպասէ,
հիմա կուգամ:

Եւ դառնալով չորս կիներուն, ըսաւ.

— Գացէք իմ տունս, Փօթինի փողոցէն, պահ
մը վերջ կուգամ, մի՛ հեռեւիք ինձի:

Մեռեալին զխուն առջև Ռօտիսը դեռ նստած էր.
Երբ տեսաւ որ թիմօնը կուգայ, աղաչեց.

— Բան մը չըսես, գողցանք զայն, որպէսզի
փրկենք իր տուները, պահէ՛ մեր գողանիքը, քեզ
չառ պիտի սիրենք թի՛մօն:

— Ապահով եղէք, բոաւ երիտասարդը:

Բռնեց մեռեալին ուսերէն, իսկ Միրթօն՝ ծուն-
կերէն և լուծեամբ քալեցին, մինչ Ռօտիսը, երե-
րուն քայլերով անոնց կը հետեւէր:

Թիմօնը բնաւ չէր խօսեր. երկու օրուայ մէջ,

երկրորդ անգամ ըլլալով, մարդկային կիրքը իրմէ կը
խլէր իր անկողինը բաժնող կին մը, և կը խորհէր
թէ ի՞նչ այլանդակ բան այսպէս հոգիները կ'առնէր
կը տանէր դիւթակաւ ճամբայէն դուրս, այդ ճամ-
բան, որ կ'երթար անտուներ երջանկութեան:

— Անխո՛ղ կենա՛, անտարբե՛ր մնա՛, հանդար-
տութի՛ւն, ո՛վ հեշտաւէր անդորրութիւն, կը խորհէր
ան, ո՛վ պիտի գնահատէ քեզ: Մարդիկ կը շարժին,
կը կռուին, կը յուսան երբ իրբեւ թանկարժէք, մի-
այն բան մը կայ. անցնող վայրկեանէն քաղել գիտ-
նալ կարելի բոլոր հրճուանքները, և նուազագոյն
չափով միայն լքել անկողինը:

Հառան կիսափուլ գերեզմանատան դրան:

— Ո՛ւր պիտի գնենք զայն, ըսաւ Միրթօ:

— Աստուածին քովը:

— Ո՛ւր է արձանը. երբեք չեմ եկած հոս. գե-
րեզմաններէն և չիրմաքարերէն կը վախճամ ես, չեմ
ճանչնար Հերմանուպիսը:

— Փօքրիկ պարտէզին մէջտեղը ըլլալու է, փնտը-
ռենք. ատենօք, երբ դեռ փոքր էի, կորսուած եղնիկ
մը հալածած ատենս հոս եկած եմ: Ծերմակ ժանտա-
թըզներն երու ծառուղիէն անցնինք, չուտով կը գտնենք:
Արդարեւ հասան այդ վայրը:

Արշալոյսը մանիչակի երանգներ կը խառնէր մար-
մարներու վրայ իջած լուսնին ցուքերուն: Նեճինե-
րու ճիւղերուն մէջ տարածւած ու հեռաւոր նուազ մը
կը ծփար: Արմաւենիներու շրջիւնը, անձրևի կաթիլ-
ներու պէս զովութիւն մը վար կը թափէր:

Թիմօն դժուարութեամբ բացաւ վարդագոյն քար
մը որ հողին մէջ թաղուած էր. մեռելային աստու-
ծոյն ձեռքին տակ բացուած էր գերեզմանը: Ատենօք
անոր մէջ գիւղի մը գտնուած ըլլալու էր, առկայն

փոփոխ մէջ միայն գորշորակ փռչի մը գտնուեցաւ։
Երիտասարդը իջաւ փոփոխ մէջ, մինչև գօտին
թաղուեցաւ և թեւը առաջ երկարեց։

— Տո՛ւր ինծի, ըսաւ Միրթօին, փոփոխ խորը
պառկեցնեմ զայն և գոցենք գերեզմանը։

Սակայն Ռօտիսը չետուեցաւ դիպկին վրայ։

— Ո՛չ, այսքան չուա մի՛ թողէք, կ'ուզեմ կըր-
կին տեսնել զայն, վերջին անգամ մը, վերջին ան-
գամ մը, Քրիսիս, խեղճ Քրիսիս... ա՛, օարսափե՛լի
բան է, ի՛նչ եղած է։

Միրթօքլիան մէկդի ըրած էր մեռեալին ծածկոյթը
տնոր դէմքը այնքան արագօրէն աւրուած էր որ
երկուքն ալ ետ ետ գացին։ Այտերը քառակուսի ձեւ
մը առած էին և կոպերն ու չրթունքները ուռած։ Այս
գեղեցկութենէն միայն մարդկային բան մը մնացեր
էր։ Աղջիկները գոցեցին հաստ դադադր, օտկայն
Միրթօն Քրիսիսին ժամներուն մէջ սահեցուց Շարօնի
յատեացուած գանգ մը դրամը։

Այն ատեն երկուքն ալ, անվերջանալի հեծկառուք-
ներով, Թիմօնին յանձնեցին անչունչ մարմինը։

Երբ Քրիսիսը թաղուեցաւ աւազուած փոփոխ մէջ,
Թիմօն պատանքը վերստին բացաւ. տնոր թուղած
մառնոսկրերուն մէջ ամուր մը պահեց արծաթէ դրա-
մը. ապակի քարի մը վրայ անշարժեցուց գլուխը, և
ճանապարհէն մինչև ծունկերը տնոր մարմինն վրայ տա-
րածեց սառեւեռալի ու ոսկետայ երկար մազերը։

Յետոյ փռէն դուրս ելաւ. բերանաբաց գերեզ-
մանին առջև երաժիշտ աղջիկները ծնրադիր, կտրե-
ցին իրենց մազերը և մէկ փունջի մը մէջ իրարու
կապած մեռեալին հետ թաղեցին։

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ “ԼՈՅՍ”

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Փոցամի գաղսնիֆները, Ուիլեմս և Քեօ, Դրշ. Գին 60
Թարգմ. Բ. Թեւեան
2. Յախսարիկը, Բէշառ Նուրի, Թարգմ. Թ. Տէրունի » 120
3. Ինչպէս գողցան Յարերուն քաղը, Փօլ Մօնֆէրրան, Թարգմ. Թ. Քէշիշեան » 60
4. Ափրոդիսէ, Փիէռ Լուիս, Թարգմ. Թ. Քէշիշեան » 50

Գին 50 Դրուշ

Ամերիկայի համար 40 Սենթ

ՀԱՍՏԷ. — ARSÈNE ETMEKDJIAN

Galata, Rue Billor, N° 10

CONSTANTINOPLE

դարան

42

1-0

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0312042

